

L i b e r
de
Fundatione et Abbatibus Monasterii S. Viti Martyris
in Gladbach ex
Vetustissimis Archivii Gladbacensis Monumentis

Collectus opera et studio Reuerendissimi Domini
Petri Knor Abbatis.

1717.

Monasterium hoc situm in Ducatu Juliacensi Gero Archi Episcopus Coloniensis non tam fundavit quam eversum ab Hungaris restauravit, vti liquet ex antiquissimis dicti Monasterii monumentis. Anno siquidem Christi 798. Regni Caroli Magni circiter 31. quando dedicatio Basilicae Aquisgranensis celebrata est, iisdem annis prior Monasterii praefati in finibus Molensium, fundatio, structura, et dedicatio facta est a Balderico Comite Franciae et Hitta ejus vxore, quod Hungarorum malitia postmodum anno 952 destructum, pietate et studio Geronis Episcopi, divinitus admoniti, restauratum est anno 972. juxta antiquissimam in Choro affixam tabellam, cui sequentes versus inscripti leguntur.

Dum nongentenus, sexagenus, duodenus
Annus erat, Christe tibi fundavit Praesul Agrippae
Vir sanctus, tantus, quod adhuc in Corpore cantus
Spirituum modulos, audivit Coelicolarum
Monstrantur loculos, et nomina Reliquiarum.

Praenominatorum Fundatorum tam Balderici quam Geronis meminit antiquissimus defunctorum Cathalogus his verbis: k. Octobris Baldericus fundator hujus Ecclesiae vel Monasterii ante adventum Hungrorum Hitta Vxor ejus. Item: III. k. Julij depositio Domini Geronis Episcopi Coloniensis fundatoris hujus Ecclesiae. Ab hujus foundationis tempore dictus est locus ille Gladebach a praeterfluente ad radicem montis in quo Monasterium extat exstructum, rivulo, tendente contra solis ortum, lubrici torrentis quasi Glattebach. Quo vero casu et eventu, cujus auxilio, et quo loco idem Gero Monasterium supramemoratum extruxerit, libet ad longum ex vetustissimo ejusdem Monasterii libello manu scripto non cuivis obvio, recensere, cum multa contineat observatione dignissima, cujus scriptor circa annum Domini 1060. vixit, authoremque hujus historiae nominat Henricum Abbatem in fundatione posteriore in ordine sextum vti paulo post patebit, qui fuit avunculus sancti Wolphelmi Abbatis, atque in hunc modum praefatur.

P r a e f a t i o .

In domo Patris-familias habentur vasa multiplicia communiter quidem, sed differenter necessaria, nam cum quaedam ad gloriam, quaedam vero sint ad contumeliam, quae videntur viliora saepe probantur vtiliora: contraque quae cariora, minus vtilia; sunt quidem aurea et argentea in diutum thecis diligenter reposita: sunt lignea et testea diutum ac rusticorum usibus aequae ministrantia, haec ergo pretiosiora: illa vero sunt vtiliora; sic, nimirum dialecticorum et rhetorum astutia serpentina sapientibus solis: simplicitas vero columbina doctis simul patet et idiotis, vnde nos consulentes simplicioribus intentionis nostrae seriem simili stylo descripsimus, succingentes eam et rusticitatem deuitantes, quam maxime potuimus, ne sermo grauis, vel minus horreret incultus, aut ultra modum fastidium generaret productus. Verum ne quis juniores nos, quod non accepimus, finxisse calumnietur, relatores habere veracem gloriamur, cui nos non solum, sed testimonium

dicunt, quotquot eum nouerunt. Abbas enim Henricus cum ueneratione nominandus hujus historiæ nobis author extitit, qui et tantos testes nominauit, quantos in ipso, de quo agimus Monasterio, abbates et seniores probatos fuisse contigit. Habemus autem et nos cum aliis idoneum testem Dominum Wolphelmum Monasterii Braweilerensis abbatem, cui pro Religionis ac Sapientiae reuerentia fides est major adhibenda qui a præfato uenerabili viro tanto enucleatius omnia percepit, quanto familiarius cum eo, utpote auunculo suo conversari meruit. Scribere uero proposuimus Monasterium illud Gladbacense reuelatione diuina constructum, qualiter quotiesque sit inuidia instigante destructum, ut inhabitantes cum abbatibus pulsati atque transmigrati, donec demum in miserendi tempore sanctissimo nostro Patrono VITO interveniente licet non in pristinum statum, utcumque tamen reformatum, atque stabilitum est. Sed his ad exhortandam fidem, simul et legendi curiositatem Lectori prælibatis, ad exordiendam accingamur materiam narrationis.

Caput I.

Gero Archi Episcopus Coloniensis Tricesimus sub Ottone I. et II. Imperatore diuinitus admonetur de constructione Monasterii Gladbacensis.

Recordationis piissimæ Gero, successor datus Folekmaro Coloniensi Archi Episcopo, cura pastorali solerter inuigilauit gregi sibi commissio, bonis enim pollens moribus, per cuncta laudabilis, non a se, sed est a Deo commendatus. Cum autem, quam ruminabat sedulus deuotionem, in aliquam Deo placitam transferre conaretur actionem, reuelatum est ei diuinitus, quod in colle consito nemoribus, rivulo præterfluente, Deo et pretioso illi Martyri VITO Monasterium deberet construere coenobiali regulariter informatum religione.

Caput II.

S. Gero ex Monasterio s. Maximini prope Treuiros auersit S. Sandrardum, quem præfecit intento operi.

Pontifex itaque Deo plenus diuinæ uoluntatis executor haud taediosus, de coenobio S. Maximini unde tunc temporis Monasticae Vineæ uirtutum botryes germinantis odor longelateque respergebatur floridus, uirum conscivit strenuum prælibato operi præponendum, disciplinis regularibus apprimè eruditum nomine Sandrardum: cui cum propriæ uoluntatis diuinæque panderet ordinem reuelationis, placuit in commune singula suæ Diocesis loca circuire, sic forte locum a Deo præelectum inventum iri.

Caput III.

S. Gero emittit Exploratores, ut de loci diuinitus sibi reuelati situatione certior efficiatur.

Exeuntes ergo exploratores pii actiones suas postulabant Deo aspirante præueniri, et adjuuante prosecutum iri, multisque Saxoniae locis indagine curiosa circumspicentibus, Leigelingen devenerunt, ibi post corporum recreationem, facta deambulatione perspicaciter omnia desiderantes considerare, locum inuenerunt ut eis visum est, uisioni congrue respondentem, fluumque Wiperam prope fluentem. Quocirca laeti admodum effecti, et quod uotis omnibus quaerebant, se inuenisse rati, Domino, qui puris manibus et mundo corde invocantibus semper præsto est, laudes dicunt, moxque Monasterii officinarumque spatium vallo cingunt.

Caput IV.

Deus occasione homicidii pandit non esse locum Geroni præmonstratum, in quo aedificare coeperant.

Verum omnipotens Deus, qui fidelium uota clemens dignatur intueri, passus non est eos incassum diutius fatigari, sed aperte signavit hunc non esse locum, quem Antistiti deuoto construendum præmonstravit; nam coepto opere et jamjam indies proficiente nuntii uenerunt Imperatoris Ottonis II. post obitum Patris in administrationem Monarchiæ recens ordinati. Quorum adventu gratulabundus Episcopus, ut humani mos est ingenii, in rebus agendis amicorum fauoribus delectari, accepta legatione, præcepit solito maturius mensam parari, et omnibus affluenter epulantibus, nuntiisque Regi contra Episcopum honorabiliter residentibus: unus enim ex ipsis clericus, et alter erat laicus: misit iis Antistes jecur cervinum lautius curatum, erat enim tempus autumnale, quo uenatio imminet cervorum præcipua. Laico autem carnem incidente sæpius, clericus incisam rapiebat audius, donec quasi jocando laicus cultello in genu leuissimum infixit clerico, moxque cum tenui sanguine in ipso mors est subsecuta momento.

Caput V.

S. Gero ex innopinato homicidio colligit locum inventum et aedificari coeptum a Deo nequaquam esse praeordinatum, et desuper sermocinatur ad eos qui aderant.

Stupendibus vero qui aderant universis, et de eo, quod acciderat, mente consternatis, varia quoque more vulgi opinione gentili conferentibus, spiritu sapientiae et intellectus repletus Episcopus, silentio facto, in haec est verba concionatus. Nemo fortuitum putet, ut vulgus garrir indoctum, vel fatale, quod in praesentiarum cernitur contigisse. Fatum enim vel fortuitum nihil esse constat: sed providentia diuina rite, quae condidit, regit, proprio nutu, dispensat, quod si homo rationalis apertos semper teneret oculos mentis, invigilans ad adventum Iudicis, nequaquam ita formidabiliter in subitanei foveam mortis incidere. Nam pie monens in Evangelio Dominus ait: vigilate, quia nescitis, qua hora Dominus venturus est. quia ergo et venturae mortis tempus ignoramus, et post mortem operari non possumus. superest, ut ante mortem tempora indulta rapiamus, sic enim, sic mors ipsa, cum venerit, vincitur, si priusquam veniat, semper suspecta timeatur. De hujus autem fratris nostri iudicare non permittetur occasu repentino, sed ejus, qui omnia novit, antequam fiant, reseruamus iudicio. Verum futurorum praescius Deus, reuelans arcana, quae nulla sui perspicacitate mens praefidet humana, nobis serbis servis suis ostendit, quae hoc in loco coepimus, non sibi voluntaria. Non enim credendum, quod hunc locum in constructionis initio, tam stupendo sineret pollui homicidio, si inhabitationis monachicae dignaretur insignire privilegio. Nam sicut monachis mundo mortificari, solique Deo vivere, manet arduum votum: sic habitationes eorum mundas et sine pollutione nefaria, vel criminali, sollicitudo debet praevidere constructorum, et custodire pastorum; Unde quia nec hunc Dominus elegit locum voluntati ejus per omnia parendum, et ad alia censeo emigrandum, sperans in bonitatis ejus clementia, quia quod coepit in nobis bonum, perficiet. Et nunc quidem pro humanae sortis miseria nobis in commune est dolendum, simulque orandum, ut pius Deus et exorabilis hunc famulum suum, ab omnibus absoluat peccatis, quem oculo suo iudicio tam terribiliter casu praeveniri permisit mortalitatis.

Caput VI.

Communes funduntur preces pro clerico occiso, intentissimeque locus a Deo reuelatus investigatur.

Post haec orante qui aderat populo, corporeque defuncti a commilitonibus ad alia translato rursus Antistes infatigabiliter conatur redintegrare laborem, quem per divinam reuelandum sperabat consolationem, ac ita demum moventes inde citra Rhenum statuerunt inquisitionem facere, et multa praetereuntes ultra terminum dioecesis appropinquaverunt Molensium fines. In ipsis ergo finibus mons erat incultus nemorum densitate opacus, Ecclesiae veteris vix ostentans ruinas, et habitationes iam dudum pene neglectas.

Caput VII.

Primus fundator Monasterii Baldericus ex Regni Primoribus tempore Caroli Magni pretiosissimis tum reliquiis tum redditibus sufficientibus Monasterium dotavit.

Fertur ab antiquioribus Caroli Magni temporibus Baldericum quendam ex Regni Primoribus in isto Monte fabricasse Ecclesiam, et cum pretiosissimis sanctorum reliquiis, cumque sufficientibus redditibus velut sponsam dotasse pulcherrimam. Postea vero Ottone primo annum XVII. in sceptris agente, Ungarorumque nefandissima gente peccatis exigentibus Galliam, Germaniamque devastante, et ad istas partes appropinquante, custodes Ecclesiae Sanctorum reliquias in grandi cavato lapide, quem hodieum cernere licet, supposuerunt terrae, quatenus sicut evenit, si se tueri non praevalerent et sua, saltem non permetterent margaritas et sancta subibus, canibusque proculcanda.

Caput VIII.

In istius ergo montis habitatione, dum consisterent circa nonas Julii, occupato in aliis Episcopo venerabili, vir religiosus Sandrardus, secundum consuetudinem egreditur ad explorandum situm loci, ubi, dum rivulum cerneret praeterfluentem ad radices montis, vallemve fontibus undique scaturientibus, habilem piscinis, intellexit vir Deo deditus hunc locum S. Episcopo reuelatum divinitus. Et exhilaratus corde Pontificem advocavit concite, ostendens ei ex visionis consonantia loca diu desiderata.

Caput IX.

Diivinitus ostenditur locus per cantum angelicum.

Exultantes autem laetitia spirituali triduo jejuni condixerunt inspiratoris omnium bonorum clementiam invocari, quatenus aperta signaret ostensione, si hunc montem construi Pontificali praefiguraret

visione. Celebrato siquidem jejunio tertiam noctem pervigilem ducentes, audierunt circa galli cantum Spiritus beatos, in loco, in quo nunc est oratorium in honorem S. VITI Martyris. antiphonam hujusmodi modulatione canentes. Beatus VITVS illaesus ab igne clibani decantabat, probasti me Domine sicut aurum igne me examinasti, et non est inventa in me iniquitas.

Caput X.

Accingentes se operi construendi Monasterii, reperiunt sanctas reliquias.

Mane autem facto retulerunt utrimque, quod audierant, cum nimio congratulationis gaudio, et certi iam facti de oraculo, accinxerunt se viriliter operi mox futuro: sed in operis Deo placentis augmentum, coelestem terra protulit thesaurum; nam sapientes architecti, fodientes circa obsequii Angelici, quod perceperant noctu, locum invenerunt, Gloria tibi Christe, lapidem supra memoratum, in quo pretiosissimorum Martyrum condebantur reliquiae: VITI, CORNELII, CYPRIANI, CRISANTHI et BARBARAE.

Caput XI.

Sanctus Gero Monasterium fratribus instruit sub Directione Sancti Sandrardi Abbatis.

Antistes itaque beatus in agendis, quae Dei sunt, nescius moram pati, coadunavit undique fratres spiritu ferventes, et orationi instantes, Domino servientes, quibus iam pridem probatum Abbatem ordinavit Sandrardum. Sic igitur habitatione coelesti, fundata lapidibus viuis, Deo deuotus, Pontifex haud segniter instabat oratorio, Monasterialibusque officinis, donec pro voto suo complevit, et in honore Saluatoris Mundi S. Mariae, Viti, Stephani Protomartyris, Georgii, Gangolffi, Cornelii, Cypriani, Crysanthi, et Barbarae dedicavit et retribis pro fratrum necessariis sufficientissime cumulavit. Fidelis enim dispensator considerabat prudentissime theoricen regularis vitae nullatenus uniformiter constare, nisi sufficiat Abbas, singulis sua necessaria tribuere, nullique licitum, vel opus esse quid proprietatis habere. Apposita enim forma cui imprimantur, primitivam illam Ecclesiae nascentis institutionem votive monachi aemulantur: vbi erant omnia communia et multitudinis credentium cor unum et anima una.

Caput XII.

Sanctus Gero Monasterium Pontificiis et Regalibus privilegiis munit.

Igitur Antistes gloriosus diuina se comitante gratia, voti compos effectus a se Monasterium constructum haud ratus autoritate propria satis firmum, stabiliri munificentia regali, et sedis apostolicae privilegiis elaboravit insigniri. Unde quam diu ipse in corpore vixit, locus cum congregatione apud Deum et homines crescendo profecit.

Caput XIII.

Mortuo sancto Gerone succedit Episcopus Warinus, qui detractoribus credens deposuit Sanctum Sandrardum subrogato Meginhardo.

Postquam vero domus ejus habitationis hujus est dissoluta, ut aperiretur ei in coelis aedificata, non manufacta, aeterna, consensu totius plebis et cleri Warinus sedi inthronizatus est pontificali. Hujus ergo cum detractorum linguae pulsarent aures assidue, coegerunt cum odio vehementi praedictum Abbatem Sandrardum insectari, mussitantes a viro venerabili plus seruitii impendi Episcopo Leodiensi quam sibi, praesulum etiam quemque propriam rectius aedificare parochiam, quam alienam, locus enim ipse tum temporis Leodiensis extitit Dioecesis. Abbas autem venerandus, utpote quem virtutum omnium mater erudiebat, seruitio utriusque sine querela jure subdebatur proprio. Aemulorum siquidem non prius destitit obtrectatio, quam beatum virum innocenter depelli persuaderent Episcopo, vt ejus in loco non aequè dignum quendam sine consecratione subrogavit Meginhardum.

Caput XIV.

Sanctus Sandrardus ad Imperatricem Adelheidem abiit, praeficitur Monasterio Weisenburgensi, tandemque Gladbacensi restituitur.

Venerabilis itaque Sandrardus non victus a malo, sed vincens malum patientiae bono invidiae cessit, et ad Imperatricem Adelheidem, cui etiam adjunctus erat confessionis familiaritate, secessit, a qua benigne susceptus Monasterio est Weisenburgensi promotus. Vbi cum vir Dei conversaretur irreprehensibiliter, subditos regens prudenter, credita dispensans fideliter: ad coenobium, quod sibi primum, quasi sponsam desponsavit carissimam suspiravit frequenter. Deo autem miserante, et Imperatricis supradictae sedulitate

mediante, non est ab animae suae desiderio fraudatus, sed honorabiliter ab Agrippinensi Metropolitano reuocatus in locum et gradum est pristinum restitutus.

Caput XV.

Sanctus Sandrardus reuersus substantiam Monasterii minutam inuenit, et paulo post mortuus est.

Verum pastore absente, mercenarioque superius notato praesidente, ovium Domini facta est luctuosa dispersio, rei familiaris, librorum, reliquiarum, praediorumque distractio, ita ut abbate reuerso, coadunataque congregatione in maxima licet penuria seruirent Domino, tamen sine murmuratione. Sic itaque vir ille Deo deuotus in mundi hujus incolatu pressuris variis et tribulationibus, velut aurum in fornace probatus, praecastigatum coelo reddidit spiritum, cum sanctis aeternaliter gauisurum.

Caput XVI.

Sancto Sandrardo in Abbatem succedit Volradus.

Igitur secundo loco regimen saepedicti Monasterii suscepit Volradus, vir in diuinis et humanis valde idoneus, ex clerico monachum professus, sed paupertinis quas offenderat rebus nimis coarctatus, instabat tamen strenue diruta restaurare, ab antecessore suo coepta complere, imperfecta quaeque secundum posse perficere.

Caput XVII.

Euergerus Episcopus Coloniensis Abbatem cum fratribus Gladbaco expulit, et Coloniā ad s. Martinum transtulit, reditusque et possessiones monasterii abalienauit.

Inter haec vero Dominus Warinus diem clausit extremum et Pontificatus successorem reliquit Euergerum qui per austeritatem, quae sibi admodum familiariter adhaerebat, nimium in praedecessoris sui pedibus iuit sententiam arbitratus inconueniens a se Leodiensem aedificari Parochiam, cum vix sufficeret digne dispensare propriam. Exinde consulto cum primoribus habito mature accelerauit facto et Volradum Abbatem cum omni s. VITI congregatione misit in Monasterium S. Martini, quod est Coloniae, vt professis vel expulsis paucis, quos inuenerant, canonicis ibidem instituerent normam vitae regularis. Praedia vero cum Ecclesiis multis idem Euergerus suis distribuit militibus, quae beatae memoriae Dominus Gero fratribus donauit Deo militantibus. Ita ergo licet inuitis coenobii Gladbacensis Abbate vel fratribus Coloniā transmigratis, redactus est in solitudinem locus antea desiderabilis.

Caput XVIII.

Episcopus dum reliquias ex Monasterio auferri iussisset, horrenda visione diuini iudicii a proposito deterretur.

Suggerentibus itaque, qui nosse poterant ex familiaribus, antistitis reliquias sanctorum in saepe dicto monasterio pretiosissimas haberi, nec eas expedire dare neglectui, praepositum domus Sancti Petri Wezelinum direxit, injungens ei, quaecunque possent inueniri, sine mora transportari. Unde factum est, ut praedictus praepositus die noctuque haud segniter acceleraret. Cum vero iter agens noctu cum sanctorum pignoribus festinaret reuerti, contigit dominum Antistitem somno depressum graui per visionem rapi, iudiciarioque tribunali terribiliter assisti. Vbi dum sancto Vito agente pro Monasterii sui destructione supplicii esset antistes adjudicatus Gehennae. Pastor pius Ecclesiae generalis patronusque Coloniensis specialis Sanctus Petrus eo tenore sua recepit cum fidedictione, quod coenobium praedictum cum omni deberet affectu reaedificare, si ipsius Patrocinio supplicia deputata mereretur euadere, in haec fidei iussionis verba dimissus et ab illo horribili est somno solutus.

Caput XIX.

Episcopus commissionem de tollendis Reliquiis reuocat

Expergefactus autem statim de lecto prosiliuit, et unum de pueris ministratoriis excitauit imperans equo consensu obuiam properare praeposito, ne cum reliquiis tenderet ulterius, sed si de suamet curaret salute carnis aut spiritus, quae tulerat, eas referret quantocius; se enim non prius ajebat requieturum, quam sciret eum reuersum. Puer vero dum properaret secundum domini sui iussionem inuenit praepositum ad duo fere ab vrbe milliaria contra se alacriter festinantem. Cui cum protinus legationem daret, nec posset exprimere, quid significaret, praeciens se ibidem sequaces suos cum reliquiis operiri: statuit per se ipsum, quid hoc mandata portenderent experiri. Cunctis igitur ad sarcinas relictis solus cum puero ad aspectum properauit

Antistitis, cumque coram introisset, et quatenus subita sententiae prioris permutatio requisisset, acceptis pro re paucis accelerare cursum perurgetur itineris. Egressus itaque praepositus ita festinavit concitus, ut repositis in Gladbach reliquiis, ipsa die Coloniā ad colloquium reuerteretur Antistitis.

Caput XX.

Abbatem cum fratribus ad monasterium remittit.

Mane denique primo habito cum familiaribus consilio Pontifex Abbatem aduocavit Volradum obnixius eum deprecans ad suum cum fratribus redire monasterium. Verum lachrymabiliter Abbas quaerebatur de monasterii destructione diuina constructi reuelatione dicens (se) admodum pertaesum totidem transmutationum: tum vero deuotum Episcopus vovit votum in pristinum statum locum velociter restaurandum, et ad suam dioecesin ab Episcopo Leodiensi mutandum, et quidquid ipsius Ecclesiae praediorum nondum fuisset dispersum vel quid ipse posset undecunque precario vel quoquo pacto colligere, sancto VITO donandum sine retractione. Sic denique demum Abbati satisfactum est venerando, ut ad proprium monasterium cum unanimi reuerteretur fratrum collegio.

Caput XXI.

Monasterium reparat, et parochiam dioecesi Coloniensi acquirit, redditus et possessiones ablatas, sed non omnes restituit; fratribus necessariorum penuriam supportantibus.

Interea haud secus ac vouerat reparando monasterio Pontifex instabat, quod quia festinato perficere studuit, cum nullo ornatu, sicut est hodie, perfecit; sed et parochiam non distulit mutare pro duabus Ecclesiis, id est, pro Gladbach et Reith, donans tres: Tegelen, Lubbruck et Venlo. Verum quoniam non multo post supervixit, pauca praedia colligere potuit, quae tamen ipsa sancto Vito secundum votum suum donauit, unde factum est, vt fratres inibi seruientes Domino magnam necessariorum licet sustineant penuriam, gratias tamen semper agentes Deo placitam supportent patientiam. Dei enim spei et solatii, qui replet omne animal benedictione, adimplet eos omni gaudio, et pace in credendo, ut abundant in spe, et spiritus sancti virtute.

Caput XXII.

Libet autem in fine opusculi iterato Lectorem admonere sollicitius, ne a nobis praejudicet ficta, quae diximus. Fidelis autem ipse consideret fideliter, hanc ab omnibus aestimationem fuisse beati viri qui eum nosse poterant familiarius, quem nobis relationis hujus authorem praelibavimus, vt nec sine magna, vt credimus, offensa perhibeatur, ipsum de talibus praesertim voluisse mentiri: nec a quoquam sinistrum quod impune de ejus possit persona confingi. Testamur vero Deum, quem scrutatorem cordis, et renū nullum latere secretum, quia sicut ab ipso audiimus, vel a fidelibus ejus auditoribus postea commoniti, percepimus, nudam veritatem prosecuti sumus, ad laudem ejus et gloriam, qui digne laudandus in sanctis suis, personis trinus, sed Deitate unus vixit et regnat Deus per infinita saecula saeculorum. Amen.

Quinam in fundatione monasterii Gladbacensis prima fuerint Abbates, quinam coenobitae, nobis ignotum est, nomina autem eorum scripta sunt (ut speramus) in libro vitae.

Abbates in fundatione posteriori.

S. Sandrardus.

Abbas I.

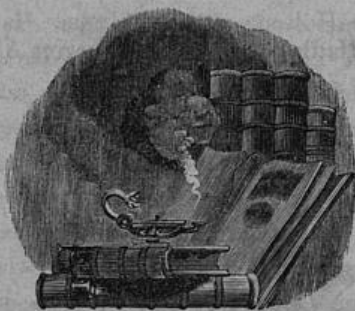

Qui in Abbacia S. Maximini prope Treuiros professus inde a S. Gerone Episcopo Coloniensi auersus, et angelici cantus indicio de reparando hoc in Monasterio certior factus, eidemque magnifice reparato et dotato praelatus, defuncto autem Gerone a successore Episcopo Warino malevolorum hominum studiis depositus, monasterioque depulsus fuit, subrogato in ejus loco Meginharo quodam. Sandrardus vero ad Imperatricem Adelheidem, cui etiam conjunctus erat confessionis familiaritate, secessit, a qua benigne susceptus, monasterioque Wissenburgensi praepositus: ibidem conversabatur irreprehensibiliter: subditos regens prudenter, credita dispensans fideliter, sed ad coenobium, quod sibi primo quasi sponsam desponsauit charissimam, suspirabat frequenter. Deo autem miserante et Imperatrice mediante honorabiliter tandem ab Agrippinensi Metropolitano reuocatus, in locum et gradum restitutus est pristinum. Verum dum Pastor legitimus abesset, mercenariusque praesideret, ovium domini facta erat luctuosa dispersio, rei familiaris, librorum, reliquiarum, praediorum distractio, ita ut Abbate reuerso coadunataque congregatione, in maxima licet penuria seruirent Domino, tamen sine murmuratione. Sic itaque vir ille Deo deuotus, in mundi hujus incolatu pressuris variis et tribulationibus, velut aurum, probatus praecastigatum coelo reddidit spiritum cum sanctis aeternaliter gauisurum. Anno circiter DCCCCLXXXVI, 24. Augusti, qua die Anniversarium S. Sandrardi festiue hic Gladbaci celebratur.

Floruit sub Pontifice Maximo Benedicto VII. Romanorum Imperatore Ottone II. Archi Episcopo Coloniensi S. Gerone et successore ejusdem Warino. Sub idem tempus floruit venerabilis Bruno sanctus et doctus, religiosus hujus monasterii.

B. Volradus.

Abbas II.

ui (ut habet historia Henrici Abbatis VI) in diuinis et humanis valde idoneus, ex clerico monachum professus, sed paupertinis, quas in suscepto regimine offenderat rebus, nimis coartatus, instabat tamen strenue diruta restaurare, ab antecessore coepta complere, imperfecta quaeque secundum posse perficere. His studiis dum insistit, Euergerus Episcopus Coloniensis zelo quodam praepostero ductus, cum cum omni congregatione S. VITI monasterio expulit, et in monasterium S. Martini, quod est Coloniae, relegauit, praedia inter milites distribuit locumque in solitudinem redegit. Ob quam causam Euergerus terribili diuini iudicii visione, accusante S. VITO conterritus, poenitentiisque ductus, Volradum quidem cum fratrum collegio, sed praedia ablata et distracta morte interveniente (quam diuina vltione visceribus effusis sine peccatorum confessione obiit) non omnia restituit, unde factum est, ut fratres Deo seruietes, magnam licet necessariorum sustinuerint penuriam, gratias tamen agentes Deo placitam supportauerint patientiam. Volradus vero meritis bonorum operum plenus in beatam transiit aeternitatem.

Floruit circa annum Domini 989. sub Pontifice maximo Joanne XV. Imperatore Ottone III. Archiepiscopo Coloniensi Euergero.

Hujus abbatis tempore successor Joannis XV. Gregorius V. pontifex maximus coronavit Romae Ottonem III. Imperatorem, et cum ejusdem consensu instituit collegium electorale, utque imposterum nemo nisi Germanus eligatur in Imperatorem.

D. Obertus.

Abbas III.

Vixit circa annum domini millesimum.

Hujus abbatis tempore anno 1006. D. Ausfridus secundum saeculi dignitatem comes Teysterbandiae Bratuspantium et Hoyensis dominus in Altena *) diuino nutu in XVIII episcopum Ultrajectensem promotus, construxit in loco Hohorst prope Amersfordiam collegium ordinis S. Benedicti, in honorem Dei Genitricis Mariae, tulitque duodecim monachos ex hoc monasterio S. Viti Martyris: ex quibus dominum Weringerum doctum pariter et pium, primum constituit abbatem monasterii in dicto loco a se constructi, quod postea anno 1050. Bernulphus episcopus in urbem Ultrajectensem ad S. Paulum transtulit.

Claruit sub Joanne 19. pontifice maximo et successore ejus Benedicto VIII. Imperatore Henrico primo Archiepiscopo coloniensi S. Heriberto.

Anniversaria praedicti abbatis D. Oberti memoria recolitur quarta Julii.

Non piget hic referre, quae Aubertus Miraeus canonicus Antwerpiensis in orig. coenob. Belgicorum de episcopo Trajectensi D. Ausfrido cap. 31. habet anno domini 994. defuncto Balduino pontifice Trajectensi, Ausfridus cum pridem ex saeculari comite clericus esset attonsus, nunc ecclesiae Trajectensis decimus octavus est ordinatus episcopus. Hic de nobili genere Caroli magni progenitus, fuerat prius comes Hoyensis Teysterbandiae, Bratuspandiae et dominus de Holtena vulgo Altena. Is comes Ausfridus solitus erat residere in territorio suo Driel apud Bommel, quia erat dominus fere illius insulae. Et habuit nobilem ac deuotam vxorem, quam alii Hilsmundam, alii Hilsindem nuncupant: quae nocturnis horis sub silentio de castro descendere consueuerat, viro suo ignorante, quo iret. Quod attendens quidam domino suo familiaris dixit ei: Ecce domina nostra comitissa omni nocte sola exit e castro sub silentio, et nescio, quo, forte ad illos, quos in corde suo nequiter amat, ut amoris suo satisfaciat. Quod audiens comes observabat callide excubias, ut sciret, quo iret, ac tantas faceret moras. Et ecce quadam nocte secundum suam consuetudinem in profunda noctis caligine descendit de castro, et ipse coepit silenter ire post vestigia ejus. Et ecce vidit eam ante fores capellae sub sambuco genibus provolutam, atque ipsam diutissime ac deuotissime ibidem in oratione persistentem. Et statim vidente comite aer totus firmamenti circa eam tanto lumine radiabat, ac si luna suo splendore tota splendisset. Quod videns comes valde expavit, et de caetero magno honore et amore eam excoluit. Is denique cum vxore sua saeculum reliquit, et attonsus est in ecclesiasticum. Idem inspirante Deo ad instantiam Notgeri Leodiensis Episcopi dedit comitatum Hoyensem ecclesiae Leodiensi, et Otto secundus Imperator confirmavit, insuper comitatum Teysterbandiae et Bratuspantium donavit ad vsum ecclesiae Trajectensis. Item dedit adhuc alias terras ecclesiae trajectensi, de quibus tales literae.

In nomine sanctae et individuae trinitatis, opere pretium duximus, sub sequuntur scriptis inserere, ne posteros laberet, quod praesens aetas faceret. Quapropter desideramus notum esse cunctis sanctae Dei ecclesiae fidelibus, tam futuris, quam modo praesentibus, quod ego Ausfridus Dei solummodo gratia sanctae Trajectensis ecclesiae praesul, indignus jure, confisus in domino eam transitoriis acquirere perennis vitae gaudia quandam mei juris haereditatem, quam antea protestatiue possederam infra comitatum Rien nuncupatum, quorum

*) Bei Woudreghem.

locorum haec sunt nomina, Westerlo, Odlobolo, Mirebecke, Hoybeke, Burente, pro me, meorum parentum remedio, cum omnibus ad haec pertinentibus ecclesiis, aedificiis, agris, mancipiis, pascuis, pratis, cultis et incultis, sylvis, aquis, aquarumve decursibus trado ad ecclesiam s. Mariae semper virginis sanctique martini in Trajecto, ad restaurandum ibidem Dei seruitium. Si quis hujus rei traditionem infregerit, laqueum omnipotentis Dei irae, ejusque manae genetricis, sanctique Martini incidat, et quasi profanus a sanctae ecclesiae liminibus, sequestratus existat. Et ut verius credatur, firmissimeque obseruetur, sigilli nostri impressione propria manu designauimus.

Anno millesimo quinto Ausfridus Episcopus trajectensis, tanquam filius castigatus et dilectus Deo, oculorum suorum lumen amisit, et venerabile collegium s. Benedicti ordinis supra montem sanctum prope Amersfordiam, in honorem s. Dei genetricis construxit, in quo sacrae religionis habitum suscepit, et ad vitae suae terminum devotissime perduravit. Obiit autem anno domini millesimo octavo. V. nonas Maii, ac sepelitur in eodem monasterio, postquam episcopatum trajectensem sapienter gubernasset annis XIV. igitur post dormitionem Ausfridi Adelboldus natione frise XIX. electus est episcopus anno millesimo vicesimo septimo. V. kal. Decembris Adelboldus episcopus migravit ad dominum, post hunc Bernoldus vicesimus ordinatus est episcopus. Is abbatiam reverendi patris Aufridi de monte sancto trajectum transtulit, vbi conventualem ecclesiam in honore s. Pauli condidit. Anno domini millesimo quinquasemino quarto XIII. kal. Augusti Bernoldus migravit ad dominum.

B. Volbertus.

Abbas IV.

Fuit quartus quoque s. Pantaleonis et primus B. M. Virginis in Tuitio monasteriorum abbas ita, ut non immerito in vita s. Heriberti apud Surium in vitis sanctorum tomo secundo multorum pater monachorum dictus sit.

Hic omni tempore matutinos solebat praevnire hymnos, solitariisque vigiliis psalmos decentare Davidicos. Singularis extitit amator silentii, ad quod inter caetera fratres suos maxime hortabatur, cui postquam s. Heribertus archiepiscopus Coloniensis a morte apprensus praedixisset, quod die obitus sui trigesimo secum in coelesti convivio conjugendus foret; praedictioni isti congruenter 14. Aprilis anno 1021. migravit ad vitam meliorem.

Claruit sub Pontifice Maximo Benedicto VIII. imperatore Henrico, Archiepiscopo Coloniensi S. Heriberto.

D. Arabo.

Abbas V.

Aetas haec multa omnium ore digna posteris consecranda, quae memoriae suae perdurabilitatem merito exigent damno texit silentio: iniquitas quoque temporum plura quae posteritati consecrata erant, consumpsit, unde non miretur lector, nec moleste ferat, si hunc praesulem quintum, hic loci abbatem stetit, et 2. Julii posita mortalitatis sarcina stare desiisse dicamus, et memorabile quid praeterea nihil addamus.

Floruit circa annum domini 1024.

Vivente hoc abbate Joannes XVIII. pontifex maximus cum maxima solemnitate in praesentia Roberti Regis Galliae et Canuti Regis Damae et Angliae Romae coronavit Imperatorem Conradum.

D. Henricus.

Abbas VI.

Henricus fuit filius Sicconis illustrissimi comitis avunculus S. Wolphelmi abbatis sequentis et author Historiae de fundatione Monasterii hujus. Laudatur in vita S. Wolphelmi per Conradum, monachum Braweilerensem conscripta apud Surium Tom. 2. ad diem 22. Aprilis. Obiit bonis operibus plenus in Monasterio S. Pantaleonis, cui etiam Praelatus extitit, anno 1066. 27. Aug.

Extant adhuc Biblia hoc abbate in membrana duobus tomis, amplissima forma conscripta, quae nostra aetas in pretio habens admiratur, quibus aurato caractere sequentes praefixi sunt versus.

Abbas Henricus divinae legis amicus.
Hinc ut credentum fervor capiat documentum
Hae dat ei munus, colitur qui trinus et unus.
Tu tamen artifices admirans talia dicens:
Dignos laudo viros subtili pollice miros,
Abbatem vero maneant sua, praemia coelo.

Floruit sub Alexandro II. Pontifice maximo S. Annone Archiepiscopo Coloniensi.

Tempore hujus abbatis Clemens II. Pontifex maximus coronavit Henricum II. Imperatorem ejusque conjugem Agnetem.

S. Wolphelmus.

Abbas VII.

Wolphelmus ex illustribus ripuariis Comitibus, de Neil genitus a S. Heriberto Archiepiscopo Coloniensi sacri Chrismatis unctione confirmatus, primo factus est canonicus summi templi, post monachus in Monasterio S. Maximini, inde ab avunculo suo Henrico praememorato abbate huic monasterio praefatus, ejus vtilitatibus strenuam suae sagacitatis curam impendit, post haec voti soluendi causa Romam profectus ac reuersus, a Sancto Annone archiepiscopo Coloniensi, monasteriis primum Syburgensi ac demum Braweilerensi praelatus, ibidem diem clausit extremum anno 1091. 22. Aprilis, plurimis in vita et morte clarus miraculis, quae author vitae ipsius recenset, et ideo ad longum ex manuscriptis monasterii Braweilerensis vitam hujus sancti adjungere placuit.

Vitae S. Wolphelmi Abbatis Authore Conrado monacho Braweilerensi,
qui eodem tempore vixit.

Prologus in vitam B. Wolphelmi.

Dominici gregis pastoribus, rectoribusque vigilantissimis Euerhardo videlicet coenobii Braweilerensis et Hermanno in Colonia beati Pantaleonis, Conradus infimus omnium sub regulari proposito, coronam vigilantibus repositam a Domino. Hortamini Patres excellentissimi, nos vitam beati Wolphelmi abbatis scriptis depromere, secundum a Deo vobis collatam praescientiam non modicam hinc fidelibus providentes aedificationis gratiam.

Satagitis enim ut virtutum ejus exempla ad notitiam legentium literis deducta, bene vivendi piis mentibus pariant instituta, sed quid Patres excellentissimi, id placuit injungere nobis, cum nec scientia suppetat, nec facundia sermonis existat? porro in jubendo vestra tanta est authoritas, ut licet quod exigitis, paueamus, omnino tamen negare vobis, nefas esse ducamus, liceat autem sub exemplo rei visibilis plenius vobis declarare, qua sumus hactenus suspensi dilatione, nostis, quod absque dubio acies oculorum, solis succumbat reverberata splendore; quanto magis scintilla nostrae scientiae, si altiora se praesumpserit attentare? verum ne sanctitatis illius testimonium diutius differendo videamur subtrahere, quamvis mole videamur victi succumbere, vestris tamen votis pro virium nostrarum facultate statuimus obedire, dat ausum etiam vel fiduciam istud praesumendi, quod quisque pro suo modulo in Domini legitur obtulisse tabernaculo: alius aurum et argentum, alius purperam vel coccum bis tinctum, alius pellas rubricatas arietum, bene autem agitur nobiscum si pilos caprarum obtulerimus. Haec autem omnia, cum allegorica sint ut catholici doctores tradunt, in diuersis donariis gratiarum genera distinguentes, in pilis caprarum quibusdam locis verba exprimi voluerunt laudationem. Unde quoniam per scientiae donum, vel affluentiam meritorum, perfectionem illam attingere nequimus, auro figuratam et argento, purpura vel cocco bis tincto, caeterisque donariis: cupimus saltem pilos offerre caprarum, quod est vitulos labiorum nostrorum: quatenus in tabernaculo Domini utcunque nos contingat vtilis inveniri, ne vacui prorsus apareamus in conspectu Domini. Itaque virorum illustrium actibus vel triumphis traditis literarum monumentis, triplex inesse commodum reperitur utilitatis, dnm studio aemulandae pietatis tot plerique modis illorum informantur exemplis. Sunt quippe instrumenta bonorum operum, errantium via, poenitentium venia, perseuerantium spes et corona. His tribus generibus differentiarum vim profecto patitur regnum coelorum, dum errans corrigi, poenitens justificari, perseuerans contendit saluari. Laudes etiam divinae attolluntur, dum ad exemplum fidelium sanctorum merita ad memoriam revocantur. Ne vero plura replicando fastidium legenti faciam, per haec omnia ad illud tendit oratio, ut doceam, sanctorum merita rediviua fidelium votis semper accipere incrementa: dum superna gratia illorum foecunditatem mentibus praestat, et fructificandi gratiam subministrat. Igitur sancti ac beatissimi Wolphelmi abbatis vitae seriem explicaturi, nil aliud prorsus intendimus prosequi, quam quod ab idoneis testibus contigit audiri, seu quod aliquot annis ministrantibus vel adstantibus sibi, divina nobis contulit gratia intueri. De quibus, si ullius haesitationis fides tot nobiscum extant idonei testes, quod ex illius temporis collegio fratres nunc usque manent superstites. Quae omnia vestrae sanctitati examinanda vel corrigenda remitto, nec primitus ea in publicum proferre flagito, quam vestrae fuerint authoritatis roborata iudicio.

Incipit vita B. Wolphelmi abbatis et primo de ejus prosapia.

Gloriosus Domini confessor Wolphelmus in Ripuarensi pago ex illustri prosapia ortus, Dei omnem justum gratuito illuminantis proveniente gratia, lineam generosae propaginis ornavit titulo sanctitatis. Qui merito juxta etymologiam vel idioma linguae regionis illius, Wolphelm dignoscitur appellatus, quoniam pro castris Domini contra immanissimum lupum, id est, diabolum, galea salutis munitus erat congressurus, quod quam efficaciter, quam strenue pro re, pro tempore, nomini contendens gestis congruere, studuerit exercere, loco suo lector plenius potuerit invenire. Pater vero ipsius Frumoldus nomine, ut ex nominis ipsius liquet expressione, probus modis omnibus floruit actione. Hic genere moribusque sibi competentem Euezam nomine sortitur uxorem: quibus iuxta apostolum, honorabile connubium, et thorus extitit immaculatus: quoniam matrimonium non contraxere causa explendae libidinis, sed gratia procreandae sobolis. Qui genere clari et inter suos quodam innocentiae priuilegio insigniti, erant Christianae religionis devotissimi cultores, fidei dote pollentes, charitate ferventes, pietatis amatores, juxta apostolum bonum operantes ad omnes. Verum domina Eueza ut illustrem exponam familiam, et alti sanguinis decus, ex cujusdam illustrissimi comitis Sicconis nomine stirpe descenderat, quem et ampla praediorum spatia, et utriusque sexus numerosa familia, sed et militaris animi commendabat audacia, hic, quod opibus et nobilitate sit celsius, justitiam aequitatemque sectatus, qua Deo nihil invenitur acceptius, totis elaborabat nisibus, ut sicut propaginem magnificentia generis, ita et illustraret operibus pietatis. Vnde procul dubio innuitur, hunc justum, tamque praeclari meriti virum ex modestis et piis parentibus ortum: quanquam plerosque legamus justorum ex parentibus editos impiis, veluti rosae gignuntur ex spinis, genitricem vero ejus, quam exemplo Rachaelis, pro filio doloris ac dexterarum, in benedictione seminis Abrahae hunc constat peperisse, dubium non est, cum Anna Samuelis matre, vicem a Deo commendati foenoris meruisse, pari quippe voto filium invenitur obtulisse domino. De qua etiam plane sentiendum, quod non minus placuerit in tabernaculo domini, propter commercium conjugii, quam si thoro fuisset sociata virili, hinc etenim potius laudum ejus videtur propagari titulus quod tam bene redolentis floris fructum ad totius ecclesiae edidit statum, quam quod clarissimum stemmatis ramum, ab anteritate dignoscitur traxisse priorem, magis denique omnipotens uniuscujusque approbat mentem, quam conditionem dum liber ac seruus, unam profecto in domino sumus. Ea vera solum, praeter omnem mundi gloriam, Deo probatur grata libertas, eamque nobilitatem non eximet ulla vetustas, si quid boni, si quid recti, aut nos ipsi fecerimus, aut talium successores studiosos habere meruerimus.

Caput I.

De excellenti S. Wolphelmi ingenio et literarum studio.

Primum itaque humani incrementi B. Wolphelmus ascendens lineam, auspice Deo, de infantia, ad bonis indolis transiit pueritiam. In qua aetate et liberalium artium disciplinam est professus et suorum instantia Coloniae apud aedem beati Petri apostolorum principis corpori congregationis sociatus. Quo temporis articulo post juniorem Ottonem, sceptrum Imperii Henrico secundo feliciter administrante, rebus quidam bellicis viro potentissimo, circa ecclesiasticas vero disciplinas solertissimo, sanctus Heribertus, toto iam orbi fama sanctitatis notissimus, sanctae Coloniensi ecclesiae praefidebat episcopus. Qui beatissimus Pontifex iam vltimae aetatis senio fessus, famulum Dei Wolphelmum tam corpore adhuc, quam et malitia parvulum, more sibi Christianae religionis oblatum, vt Euangelicum dominus paruulum in medio statutum benedixerat, et per sacri chrysmatis unctionem, sanctique spiritus invocationem, in feliciorum Dei transtulerat sortem. Porro ne inanis aut vacua vel certe fortuita in illo posset aestimaritanti benedictio viri, sancti Spiritus attactus calore, ad contemplativam vitam, toto iam mentis desiderio, coeperat anhelare, satisque fecisset votis, si immaturitas id non impedisset aetatis. Verum quanto naturali processu augmentum capiebat virium, tanto indies sancti fervoris illius crescebat desiderium. Fuit autem ut corpore castus, ita mente sobrius: tantam possidens gratiam vultus, ut quodammodo angelicus ejus putaretur aspectus, praeter haec divina pietatis indicia, in eruditione scripturarum, tantam promeruit efficaciam, ut quod semel legendo adverteret, perpetuo retineret, quod plerumque, ut credimus, occulto Dei agebatur iudicio, ne beatissimo viro in aliquo scientiae deesset plenitudo. Igitur exceptis divinorum voluminum paginis quicquid poeta cecinit, orator facundus disseruit, philosophus excogitavit, quadam penna altioris sensus penetravit. Quanquam vero tanta juvenis scientia praeditus claruerit, nunquam tamen hinc iactantiae vitio elatus succubuit, memor dicentis Apostoli, nolite seduci per inanem sapientiam hujus mundi. Tanta autem grauitas, tanta morum illi inerat maturitas, ut palam cunctis daretur intelligi, vas illum electionis existere, nullam vero pro carnali ingenuitate sibi patiebatur reuerentiam exhiberi, vt ilius censens amore Christi, se humilem exhibere, personam, quam animum habere degenerem, ineptas etiam fabulas, juvenumque lasciviam declinabat, venenatas adulantium linguas abhorrebat, vaniloquium, levitatem oculorum, totiusque motus corporis, anchora cohibebat grauitatis. Considerans itaque et perpendens Magister scholarum hunc illius in omnium virtutum disciplinis profectum, gaudebat doctrinae illi impendisse studium, quem perfectionis cernebat attigisse fastigium: arctius itaque sibi eum eligens annectendum, honorificentiusque servandum assumpsit illum consortem participemque laboris, onus cum illo partiens regendae disciplinae scholaris. Fervebat itaque in eo magnifice studium iugi exercitatione scripturarum: et quoniam scientiae illius Thesaurus non occultabatur absconditus, fiebat ubique fama vulgante celeberrimus. Hinc non minor de longinquo, quam ex proximo studiosorum illum Clericorum expetebat frequentia, praesenti auditu sapientium experiri, quanta in illo veri Salomonis vigeret sapientia. Verum sicuti nulla cum argumentatione concludere, sic nulla tam argutae propositionis valebant documenta proponere, quae concite non soluerentur convenienti historica vel allegorica expositione.

Caput II.

B. Wolphelmus in Monasterio S. Maximini profitetur regulam S. Benedicti.

Itaque novorum iste ac veterum de bono thesauro sui cordis prolator, animadvertens, quantae impossibilitatis sit duobus dominis seruire, ut uni Deo, cui seruire, regnare est, liberiori animo posset inhaerere, saeculo penitus deliberat renuntiare. Juxta illud ergo Gregorianum, pedem, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retrahens, ruptis terrenarum voluptatum catenis, morarum impatiens, fugam iniit, labenter discessit, sanctumque Maximinum in Treuerica vrbe expetiit, ubi sub venerabilis patris Bernardi regimine amplius et perfectius tunc temporis monasticam vitam feruere cognovit. Ibi praeoptati diu voti compos effectus, se monachum est professus, senisque cum Seraphim alis amictus, Deum excelso gloriae solio subnixum, tranquilla mentis acie contemplari laetatur. Quod ne abusiue videatur prolaturum, nouerit lector, Romana autoritate decretum, illius ordinis habitu significantiam exprimi sex alarum, duas alas illo, quo totius corporis velatur altitudo, duas, quo brachiorum tegitur latitudo: duas vero superiores invicem sibi junctas, capitis operimento. Quod quia priorum sancta definivit autoritas, nulla argumentatione refellere habet posteritas, cum videatur et crucis per omnia speciem gerere ejusdem habitus inspecta qualitas, quam crucem B. Wolphelmus, ut alter Paulus, vel Antonius, non tantum exterius assumens, sed et interiori homini indissolubiliter adstringens, onere, saeculi expeditus sequebatur Christi vestigia, expansis in suae exaltationis ligno manibus, ad se trahentis omnia.

Caput III.

Colonienses Wolphelmum repetunt ad dioecesin suam.

Coloniensibus interea quibus non leuiter ferendum videbatur tantae sanctitatis viro carere ubi requisitum tandem audientes Treuiris angelici conversationi studere, invicem contulerunt, qualiter eum possent repetere, hinc Hermannum illis diebus Coloniae currum Dei aurigantem adeunt, quid habeant, voti palam faciunt illi, et cur alio translatum insigne urbis suae non repetat, pie severa indignatione in eum conclamant. Erant tunc videre togatae vrbis primores, iterum Gregorii sui discessum conquereutes: quia non major illo discedente Romanorum confusio, quam hoc absente Coloniensium agitabatur quaestio. Nec id injuria, sicut enim ille suo nomini bonis operibus congruendo suae et proximorum saluti invigilabat, ita ut iste fidei opera exequendo cunctorum dilectione et veneratione dignissimus erat. Archiepiscopus autem juxta illud sapientis, qui a multis timetur, necesse est, ut multos timeat, subjectorum importunitatibus obtemperare festinat, sed suspicatus Trevirenses difficile reddituros virum tam laudabilis vitae, aestimavit eum repetendum facta in totius ecclesiae auditu vocatione.

Caput IV.

Archiepiscopus Hermannus fundatorum Monasterii Braweilerensis filius revocat Wolphelmum et in Gladbaco abbatem constituit.

Eminebat tunc temporis inter praesentis regni coelorum majores Henricus abbas Monasterii S. Pantaleonis qui memorati et saepius memorandi viri avunculus erat, isti clarissimi sui reuocationem gratanter quidem suscipiens, sed illam aequanimiter ferre nequiens, Episcopi praesentiam expetiit: quid facto opus sentiret, exposuit pontifex sani consilii neglector fugiens apparere, litteras sigilli sui impressione bullatas Treviros maturat redigere, ad patrem videlicet Bernardum, sub cujus conversabatur regimine. Ille perpendens nichil interesse, vtrum ovem alienam de manu pastoris sui rapuisset, vel eo invito retinere contenderet, humilem tantae legationi praebuit assensum, quamvis non sine gravi moerore tantum gregis amitteret ornamentum. Talem adolescens monasticae vitae desideratissimus, coloniensium passus violentiam, in sui Pontificis deducitur praesentiam: a quo ut filius, debito paternae dilectionis affectu recipitur, et propter assumptum angelicae dignitatis habitum, Henrici avunculi sui providentiae commendatur. Qui videns eum assuetae solitudinis inhaerentem studio, frequentiam audiendi vel videndi causa undique concurrentium habere fastidio urbe eductum, proposuit cuidam sui regiminis abbatiae, nomine Gladbaco, cujus vtilitatibus quam strenuam suae sagacitatis curam impenderit, nemo eorum, qui praecesserunt, credulus dubitare poterit.

Caput V.

Wolphelmus proficiscitur Roman.

Interea isdem vir Dei, cujus animus a terrenorum appetitu peregre erat, et sine corpore velox, ad supernorum civium societatem tendebat, dudum praeconceptam aggressus est peregrinationem, Romamque petiit, causa soluendi vota precum apud apostolorum confessionem; quia vero in suis positus, unicam salutis nostrae hostiam singulis diebus assueverat immolare, ab hoc etiam, inter eundum noluit dissuescere, neque enim gravis videbatur itineris dilatio, quae fiebat solo amore patriae coelestis, factum est autem, ut nonnulli peregrinationis illius comites humano more ad dulcia soli natalis arua suspirantes, eo paucis cum necessariis relictis, abirent, quasi ex hoc expeditiorem et viam et reditum habituri essent, sed frustra renixi sunt sententiae Apostoli, qui omnem, non volentis neque currentis, sed miserentis ait esse dei. Ita enim occulta Dei voluntate profuit sancti viri dilatio, et ita illorum dilata est acceleratio, ut unius horae una omnium fuerit perventio, nondum enim illi expediti viatores apostolorum subintrarant limina, cum vir Dei subsequenti gradu pressit eorum vestigia: non tam verbis ostendens, quam rebus non esse in quoquam hominum viam ejus, qui expertam in hoc rerum eventu Dei omnipotentiam admirati transacto peregrinationis negotio, in sua sunt reuersi, ex illo tempore Dei hominem digno reuerentiae loco habituri.

Caput VI.

Wolphelmus in III. Braweilerensis Monasterii abbatem eligitur.

Hermannus autem praefati Pilgrimi successore pontificatus infulis exuto, pari Coloniensium assensu substitutus est divae memoriae Archiepiscopus Anno: qui cum ut sacerdos magnus in diebus suis, volens Deo placere miro religionis ferveret amore, non minimum expendebat in constructione coenobiorum, unde legis Dei aemulatores aggregans in habitationi eorum. Caetera igitur piae sollicitudinis monumenta Sigeburgensis coenobii constructione decoravit, virumque saepe dictum, accepta sanctitatis ejus notitia loco prae-

ponere curavit, sed studiosum divinae contemplationis hominem, activae vitae, talibus initiis pernecessariae, urdens omnino expertem, eduxit eum ad locum solitudini ejus competentiore, in proximo enim abbatia Braweilerensis erat, quae per obitum piaae memoriae Tegenonis pastore iam viduata fuerat, qua propter sollicitavit virum sanctum apud hujus congregationis fratres promovere, quatenus ipsum ad curam animarum suarum in abbatiali dignitate admitterent. Quamvis enim arduum satis regiminis officium in Gladbaco possideret, attamen ut vir Dei devotionis suae propositum melius expleret, non ejus consilio in necessitatibus vti posset, in hoc propinquiore loco eundem praefatus Archiepiscopus habitare voluit, super qua re Braweilerensis conventus fratres consilium irentes post maturam deliberationem tum praedii abbati scilicet Clotteno recuperandi spe ducti, tum maxima divi ac illustris viri fama allecti, gaudenter Archiepiscopo consensum praebentes, precibus unanimes eligerunt Wolphelmum sepius nominatum. Hinc pater venerabilis ad hoc se cogi per obedientiam Archipontificis perspicens, prius curam abbatialis dignitatis, quam in Gladbaco sextus in ordine respiciebat, alteri idoneo resignavit, et pastorale officium in Braweiler laetantibus cunctis assumpsit; hic vir magnae prudentiae et consilii fuit, et indies eidem loco prodesse studuit.

De haeresi Berengarii Turonensis.

Istis diebus Francia turbabatur per Berengarium Turonensis, qui asserebat Eucharistiam quam sumimus in altari, non esse revera corpus et sanguinem Christi; vnde contra eum et pro eo, multum a multis et verbis et scriptis disputatum est. Adversus quem etiam extat hujus beatissimi viri epistola, ad quendam Meginhardum abbatem Gladbacensem edita, firmiter undique veritatis assertionem subnixa: qui quasi filius patrem scriptis consuluit super hujus quaestionis deffinitione. Quam licet attenere sit longum, vtilitati tamen prospicientes legentium, non incongruum duximus praesenti inserere opusculo, ut ad notitiam translata posterorum, hinc ejus cognita sinceritate fidei, caveant fideles hujusmodi aliquando erroribus implicari.

Epistola s. Wolphelmi.

Dei gratia Wolphelmus abbas, coabbati Meginhardo salutem, lac doctrinae spiritualis, quod a me rogasti, de coelo tibi fide et humilitate accumulasti: fide, quoniam quod in me non est, credis in me posse Deum omnipotentem operari: humilitate vero, quia deficientibus meritis et sapientia, canitiem, et ordinis dignitatem non abhorres in me venerari. O quam consequens est, ut dum nocet, quod inebriat, pro remedio desideres, quod ebriat. Nocet autem quaedam ebrietas haeresis Berengarii, cujus ebrietatis periculum declinemus, et ad ubera vino meliora appropriemus, et mox, ut eam assertionem juvante Christo possimus destruere, quae clausis januis eum ad discipulos post resurrectionem non intrasse nititur adstruere. Ex matris ecclesiae manans mammis lactet nos Evangelium Joannis, cum esset, inquit, sero die illo sabbathorum, et fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati, stetit Jesus in medio; et paulo inferius: post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis, et venit Jesus januis clausis et stetit in medio. Ecce inter Berengarium: quod non intraverit dominus januis clausis, et inter Joannem, quod intraverit, cum sit controversia, superat ille, cui scimus inquit, quia verum est testimonium ejus, omnis applaudit ecclesia nam si gentilitas, dum libros claudit, his, quos recipi judicat, applaudit: multo verius huic Evangelio perhibet ecclesia testimonium pro quo, priusquam scriberetur, praemisit orationes et jejunium. Novit igitur Berengarius haec sibi sufficere, quibus, cum a Deo sint, non possit homo contradicere. Itaque deinceps ad id quoque, Domino juvante veniam, quod in Eucharistiae Sacramento loquitur blasphemiam, sed, quia scriptura docet, stulto juxta stultitiam suam non esse respondendum: expressis interim ipsis blasphemiae verbis, ad fontem ejus praecurrendum, vt si Dominus dederit, nos eum obstruere, desinat inde sanies hujus blasphemiae ad nos defluere. Est autem vena hujus scaturiginis, quod non recte sentit de sacramento dominici corporis et sanguinis, et dum ad aspiciendum in eis panem et vinum, oculos corporis habet, ad perspicendum, in eisdem carnem et sanguinem, oculos mentis non adhibet. Nos autem, vt visum acuamus, et acuendo proficiamus, quo haec intuemur ad obtinendam semel acceptam hujus veritatis traditionem nosmet hoc modo cohortemur: si, qui dixit, et facta sunt, et mandavit, et creata sunt omnia, si is inquam dixit de hoc pane, hoc est corpus meum, et de vino, hic est sanguis meus: necesse est omnino sic esse. Nam haec sola mysterio non ab aliis sunt separata, quae dicente Deo facta sunt, vel mandante creata; est autem unus atque idem Deus, primo mundum formans, deinde hoc sacramento suam imaginem reformans. Si enim alius faceret hominem, et alius redimeret, redimens plus honoris sibi assumeret: atque ita et Deus per se redempturus erat, et homo non nisi per se redimi poterat, quia videlicet nil homini jure redimendo proficeret, quidquid aliud quam hominem induendo Deus perficeret, ut ex hoc liquido constat, quod unus atque idem Deus et homo, redemptor hominis extet. Igitur omnino sic esse necesse est, quod, dicente Deo vel mandante, non esse non potest. Ecce novi et veteris Testamenti nos haec autoritate probamus, quibus Berengarius tertium addit, quod non minus quam tertium de coelo cecidisse Catonem, reprobamus. Eia ergo post duo testamenta tertium hoc: et ideo tertium, quia ab eis alienatur: verbis ipsius Authoris ita loquitur: si mures consecratum corpus Christi comederint, non ideo Christus in eis, et ipsi in Christo manebunt, nec vitam aeternam habebunt. O si nunc apud inferos tortor Horatii desideat, dum hostem ecclesiae hunc verbis his derideat:

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Putavimus hunc inter montes exultatum, magnum quid parturire, dum ecce mures in adjutorium ejus conspiciamus eum de cavernis accire, jam autem mediam hanc ironiam abrumpentes, contra Berengarium, et

pro nobis nosmet cohortemur, ita dicentes: si corpus hoc, unde agitur, ab Apostolis, et ab omnibus electis comestum, qui soli hic illud comedunt, vt Christus in eis maneat, et ipsi in Christo: et non Judas, et omnes reprobis, ad quos post buccellam panis satanas intrat, et sit longe alia conglutinatio intrantis satanae et reprobis, quam ea quae est Christi et electorum (nunquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahae apprehendit) si, inquam hoc corpus ita ab electis comestum, et eis conglutinatum, illis quoque conglutinatissimum eidem, se sanum et incolome, vivum et integrum recipit ad patrem, multo magis a Juda et reprobis omnibus, plus etiam a muribus, et ab aliis mundi spureitiis recolligitur in regnum suum sine sui diminutione vel contaminatione. Nam et sol hic invisibilis creatus, et non omnipotens, radios suos in cloacas et alias mundi sordes emissos, rursus retrahit ad se sine aliqua pollutione, hoc autem corpus post expletam more catholicis communionem sanum et incolome, vivum et integrum se recipit ad patrem, sic enim testatur ecclesia Achaiae B. Andream Apostolum dicere: postquam omnis populus credentium agni carnes comederit, et sanguinem biberit, agnus, qui sacrificatus est, integer perseverat et vivus: et cum vere sacrificatus sit, et vere carnes ejus comestae sint a populo, et vere sanguis ejus sit bibitus, tamen, ut dixi: et integer permanet, et immaculatus et vivus. Igitur corpus hoc ab his, quibus ille participibus particeps est, se vivum et integrum et incolome recipiens, multo magis ab his colligit in regnum suum. Hoc interim charitati tuae puto sufficere, dum videamus si sit opus his aliquid adjicere, veruntamen et quod dixi, et si quid dicturus sum tuis orationibus, et omnium pie de me sentientium commendo, quoniam etsi mortui sunt obtrectatores Hieronymi, authorem obtrectationis hujusmodi vivere perpendo etc.

Taliter hic miles emeritus armis justitiae, fide scilicet spe et charitate munitus perfidiam Berengarii, in acie Domini constitutus, suo loco expugnavit invictissimus. Quod quanta fecerit devotione, testantur, quas fundebat orationes et lachrymas, quatenus seducti respiscerent, catholica fides intemerata consisteret, et a recto tramite nulla prauitate infecta deviare, tantam vir venerabilis sollicitudinem circa fratrum gerebat salutem, et vniuersalis ecclesiae fidem.

Caput VII.

Beatus vir multis laboribus insudat pro praedio, quod Clotteno dicitur recuperando.

His itaque praelibatis, vertatur stylus ad describendum, quales pro bono ecclesiae suae, Clotteno videlicet nomine, pertulit labores, imo si dici fas est, persecutiones, quod qualiter ecclesiae collatum fuerit et ablatum, paucis videtur intimandum: quoniam non pleniter advertitur ratio, cujus ignoratur origo. Domina Richeza, cujus genitores Braweilerense a fundamentis extruxerunt cenobium, fidei ac devotionis illorum aemulatrix existens, terrenarum possessionum suarum ecclesias Dei fecit haeredes, vt regni coelestis ipsa compos effici mereretur et haeres. Tradidit itaque B. Petro in Colonia Comburg et Salevelt, cum vniuersis appendentiis suis; sancto vero Nicolao in Braweiler villam, quae dicitur Clotteno cum omnibus redditibus suis. Quam traditionem sub multarum probabilium personarum testimonio factam, praesens Dominus Episcopus Anno sua autoritate corroboravit, autorizavit, et vt per saecula inconvulsa consisteret, violatores, raptos perpetuo anathemate damnavit.

Solvente vero Domina Richeza Regina mortis debitum dum deferretur tumulanda in braweilerensi coenobio, ut ipsa vivens constituerat (nam et locum sibi sepulturae ibidem designauerat) jussu praedicti Archiepiscopi Annonis corpus ejus vi retinetur, et in ecclesia, quam ipse in honorem beatae Dei genitricis semper Virginis Mariae a fundamento crexerat, sepelitur. Quo facto, memoratum allodium Clotteno eidem contulit ecclesiae, contradicentibus hujus Monasterii amicis, quibus ardore justitiae haec erat ad videndum violentia grauis. Nam contra fas, jusque divinum, excepto quinque librorum censu, hic sacer Braweilerensis locus, non solum fundatricis suae corpore, sed et Clotteno privatus est, super qua re, imo temerato omni aequitatis jure fratres hujus coenobii non minime turbati atque consternati fuerunt. Tandem ipse venerabilis abbas Wolphelmus invocato divino auxilio, et habito fratrum suorum consilio, formatam ex industria in persona s. Nicolai episcopi epistolam ad Annonem Archiepiscopum pro correptione in praesentia reliquorum etiam episcoporum misit tenore sequenti.

Nicolaus Dei gratia Mirrensi Archiepiscopus Annoni Fratri et Episcopo salutem.

Miror fraternitatem tuam propter quosdam impios, invidas adultores, in me, nescio, obquam culpam mei sic graviter exarsisse, vt me odire, lacerare, et res meas a bonis hominibus mihi traditas non desinas contra humanas divinasque leges injuste deripere, quod quam sit absurdum et inconueniens, ad te ipsum tandem reuersus perpende; quod enim tibi non vis, quare hoc in me agis? Piligrinus Archiepiscopus in prima dedicatione mei Monasterii, ne mea raperentur vetuit. Itidem et Papa tunc temporis Joannes ejus decretum firmans statuit, Hermannus quoque Archiepiscopus hoc idem; Leo quoque Papa, cujus sanctitas neminem latet, eadem in Colonia praesente Imperatore Henrico confirmavit, postea a Roma directis litteris apostolico sigillo insignitis (sicut in promptu habetur ne iniustitia ulla mihi fieret, sub anathemate decrevit. Tu etiam in dedicatione ipsius ecclesiae banno s. Petri et tuo firmasti. Vide ergo ne forte Dei iudicio, sicut tu sanctorum Pontificum, et tua parvi pendes decreta: ita successores tui, tuo provocati exemplo, etiam tua convellant, et res a te datas ecclesiis, quas aedificas diripiant, et eas, quibus, vel in quos voluerint vsus, expendant; eadem quippe mensura (vt ait Dominus) qua mensi fueritis, remetietur et vobis.

Timens ergo Dei Judicia, quae sunt abiissus multa, noli eum irritare auferendo sanctis sua, ne forte omnium advocatus, nostris clamoribus, iratus de medio te auferens, aeternis te tradat cruciatibus, nam multum rogamur, compellimur, et horribiliter a multis adjuvamus, atque multoties blasphematur, quod a Domino vita pro longatur. Quanto igitur excellentiorem locum tenes inter homines, tanto aspectui omnium pates, et ideo non solum non reprehensibile, sed etiam, quod vis, vel quod agis, debet esse laudabile; sciat autem fraternitas tua, quod fratres, qui sunt in meo Monasterio, non sicut tibi dictum est, opibus super abundant, sed multa eos saepissime constringit egestas. Praedium autem Brawilre, quod Mathildis Deo dilecta a marito sumpsit in dote, illud eos enutrit pane, cerevisia sagina et legumine, nam caetera praedia, quae supersunt, nec uno quidem mense possunt panem sufficere; vini autem tanta copia est eis, vt, si nimia abundantia orbem terrarum repleverit, pro miraculo erit, si ultra XXX. carratas meruerint, hae sunt opes nimiae, quibus fratres mei dicuntur superabundare. His ita praelibatis rogo tuam dilectionem per illam, quae inter Deum et homines est, charitatem, vt a te vltius meae res non fiant in direptionem, sed, quae haereditario jure mihi relicta sunt, restituere, ne ad supremum Judicem clamor meus veniat pro te.

Caput VIII.

Capellanus Richeze Reginae ob infidelitatem suam horribiliter punitur.

Hoc quidem justo ac digno increpationis elogio, ipso eodem in tempore, quo vana calliditiosus strophae sibi blandiebatur, de rapina enim holocaustum data redargutus est, et sibimet ipsi in contrarium esse notatus est, sed mirum dictu, quod vestram tam prudentem nec justa ab obstinatione sua revocare sententia potuit, nec illa vltio divina, qua Capellanus ejusdem Richeze Reginae Otto nomine justas suae luit poenas perfidiae, detertere voluit, siquidem idem ille Otto ab eadem venerabili Regina in mandatum acceperat, vt venerandas sanctorum reliquias, quas in scrinio decenter ornato condierat post mortem suam Brawilre deferret, sed ille caecus avaritia, earum pretio pactus praeposituram cum Archiepiscopo, mox, ut in Saxoniam ad sua revertitur, quadam in sylva ictu fulminis percussus, ab equo cui insederat, praiceps agitur. Tanta autem inundatio pluviae tonitruum est subsecuta, vt ex ejus infusione valida, attriti corporis cinere cum arena involuto, sola ejus tantum dextera manus sit integra reperta, nihilominus vero, successor abbatis Tegenonis Dominus Wolphelmus cernens, quam plurimos hujus iniquitatis exemplo, contempto ecclesiastici vsus vigore, non enim ante juxta apostolorum, sed ratio ad errorem viam veritatis et justitiae reflectere eum de perpetrata iniquitate, et per se et per alios etiam sui ordinis viros episcopos videlicet ad emendationem revocare satagebat, sed parum proficiens, eo defuncto regiam praesentiam plurimo labore sui, suorumque super hoc negotio sollicitabat. Denique tam diu pio labori institit, donec Rege Henrico imperante, praecipue tamen pro palatino comite Hermanno sibi per omnia fideliter adminiculante, permittente vero supradicti Archi Pontificis successore Hyldolpho Clotteno recepit, et exacto ab incolis fidei juramento in vsum propriae possessionis redegit, cujus cum fidei virtute, qualis habita esset animi constantia, in quadam ejus manifeste continetur epistola, quae hic subiicitur.

Domino Henrico Augustorum sanguini Dei gratia Romanorum Regi Wolphelmus cum omni Braweilerensium congregatione fidem cum intentissima precum devotione.

Misericordiae vestrae genibus provoluti, quod conquesti sumus, iterum conquerimur, quia pro justificatione, quam nobis fieri praecepistis, frustra conclamatis taediis atterimur. Est autem querimonia nostra super quodam praedio, quod Clotteno dictum B. Nicolao, quando puer fuisset, imo quia fuistis, est oblatum, quod quia tunc vestra non prohibuit infirmitas puerilis, speret Dominus, ut modo corrigat auctoritas viiilis, nullumque patiat ecclesiasticam censuram infirmare, quamvis etiam dicatur miraculis coruscare. Nam cum sint duae nativitates miraculis coruscantium, vetus Adam et novus, boni malique litem gerant inter se compugnantium, ac ex bono quidem eorum statuit, nos Dominus Deus informari, malum vero vel in sancto Petro, quod Christum negavit, non debemus imitari, cur enim egressus foras flevit amare, si non malum fuerit dominum suum negare? Ex his ergo bona sanctorum, non mala nos imitari debere intelligitur, et mox ex eisdem miracula, quae faciunt, ob ea, tantum, quae imitatione digna sunt, fieri colligitur, quod si miracula eorum nulla mala struunt, nec ecclesiasticam censuram, quae caeteris malis aliquanto gravius est, destruunt. Ergo ne miracula, quae fieri dicuntur ad sepulchrum Domini nostri Archiepiscopi Annonis, nostram querelam apud vestram clementiam videantur impedire, qualiter Imperator Augustus pater vester Henricus pro nobis agat, dignetur vestra serenitas audire, nam in charta, quam nobis fieri jussit de domino nostro Archiepiscopo Hermanno, et suis sororibus ita loquens nostram inquit audire clementiam rogantes, ut eam loco Braweilre nominato, libertate statueremus gratiam; quatenus ab omnium praesentium ac futurorum tam Pontificum, quam Regum seu Imperatorum liber dominatu laetius tam pro nostra, quam pro ipsorum salute vacaret; et post pauca, hanc eorum petitionem iustam et piam cognoscentes, voluntati eorum praebuimus assensum, loco illi Braweilre nominato, libertatem statuente, atque ut rata et inconvulsa maneat in perpetuum, chartam hanc ei libertatem conscribi, manuque propria corroborantes, sigilli nostri impressione jussimus insigniri, quem, si quis infringere tentaverit, quam primum iram Dei, sanctique Petri, simulque omnium sanctorum incurrat, sciatque se expositurum auri purissimi libras centum, nostrae camerae medietatem, Archiepiscopo alteram

medietatem. Ecce, si Dominus noster Archiepiscopus Coloniensis sine peccato Caesaris edictum offendere potest utriusque cameram ponderibus onerat immensis siquidem justificetur, unde a nobis causa movetur. At vero cavete vobis et vestris, hanc tanti patris declinando maledictionem, cui Dominus Papa Leo, cum aliquot suis antecessoribus suam quoque jungit anathematizationem, sed nec suam subtrahit dominus noster Archiepiscopus Anno cum suis antecessoribus Piligrino et Hermanno, in tantum vt Clotteno expresse et definitive nominaret, eo quod nobis timens carnales haeredes hoc ablatum ne formidaret. Supersunt adhuc qui, quando novissime nostram ecclesiam dedicavit, praesentes fuerunt, et hanc definitam ejusdem nominis expressionem audierunt. Constat igitur ipsius bannum, vt de caeteris taceamus a semet ipso esse violatum, si praedium illud. unde agitur, illis, qui nunc retinent, ab eo, sicut ipsi fatentur, postea fuerat datum, unde ut ab ejus hostia maculam tollatis, largius a Domino vobis affluant viscera pietatis, quibus ita pensetur miraculorum ejus commendatio, ut ecclesiasticae censurae non fiat confirmatio, nostrae quoque pusillanimitati consolatur, ne abundantiori tristitia absorbeatur.

Caput IX.

Archiepiscopus Anno in infirmitate constitutus promittit abbati Wolphelmo Clottenum restituere.

Post aliquot tempus Archiepiscopus Anno incidit gravem infirmitatem, cujus incommodo, dum vehementer anxiaretur, et mortis articulus imminere coepisset, venerabilis abbas Wolphelmus visendi eum gratia adiens, inter caetera consolationis verba hujus rei mentionem ingerens monuit eum pia sollicitudine, hoc piaculum expiare, hanc injustitiam eliminare, addens nisi emendatione mutasset commissum, pernitiosum ejus animae imminere periculum. Cujus ille, vt erat vir mentis ingenuae, benigne suscepta admonitione, sciens eum virum justum et sanctum humiliter se ejus commendat orationi, spondens in proximo aut idem bonum redditurum, aut aliud reciproca vicissitudine pro eodem restitutum. His exhilaratus promissionibus, gaudens remeat ad propria Domini servus. Sed pro dolor secus, quam promiserat, accidit. Nam immatura morte praeventus obiit, et cum vita in medio, quod promiserat, imperfectum dereliquit.

Caput X.

Wolphelmus propter Clottenum cum Archiepiscopo Hildolpho Annonis saepius nominati successore multum occupatur.

Igitur, quae a majoribus nostris coaevis, videlicet vel discipulis beatissimi viri comperimus, fideliter stylo percurrente digessimus, nunc, quae nostris sunt acta temporibus vel ipsi vidimus, in gestorum illius ordinem referamus. Post excessum itaque venerabilis Annonis, dominus Hildolphus non absque Coloniensium injuria Praesulatus obtinuit insignia, qui super hac eadem re, scilicet allodio Clottenensi saepius est conventus a venerabili patre nostro, abbate Wolphelmo, insuper praemonitus est, atque rogatus a praedicti hujus loci congregatione, sed responsum dedit sub pie sonantibus verbis fraudulentum, nam dixit se nulla ratione id sanctae Dei Genitrici Virgini Mariae velle, seu audere adimere, quod tanti meriti vir Anno Coloniensium Archiepiscopus sua contulerat devotione, nolens animadvertere hoc praedictum allodium, contra omnem aequitatem subtractum fuisse. Unde nunc vir Domini venerabilis abbas Wolphelmus, se apud Archiepiscopum Coloniensis ecclesiae Hildolphum minime cernens proficere, habito fratrum suorum consilio, atque consensu per fideles atque prudentes legatos regiam magnificentiam, studuit adire, omnem gestae rei ordinem proclamare, et non solum commisit legatis suis, quatenus oretenus negotium hoc explanarent coram caesarea Majestate, sed etiam per semetipsum studuit litteris ipsi Imperatori Henrico quarto confidentius insinuare. Est hic etiam sciendum, quod prius comes palatinus Hermannus saepe dictae Richezae Reginae Polonorum patruelis, nec non alii fautores, ac boni amici hujus monasterii per omnia satagebant abbati et conventui succurrere. Epistolam ad Imperatorem tunc temporis scriptam vide superius folio.

Caeterum quartus Henricus Rex, postmodum Romanorum Augustus, qui illo in tempore regni monarchiam strenue gubernabat, hujus rei comperta proclamatione se spondet omnimodis affuturum juvamine, factum quidem graviter ferre, nunquam tamen, quoad viveret, permissurum stabile, animadvertens etiam famam bonitatis domini Archiepiscopi Annonis, hac praevocatione legum vel justitiae non mediocriter posse obfuscari, memor prioris amicitiae viri, ab illo quippe educatus vel nutritus fuerat, mandat domino Hildolpho ejus successor, Clotteno celerius restitui coenobio Braweilerensi; at illo nil certi ad haec respondente, sed potius de die in diem differendo, tempus redimente, non ex voto consulti sed spe frustrati, rediere legati. Tunc vir Domini omni humano destitutus consilio, quid ageret, quo se verteret, dubius fluctuabat: sed ab eo, sibi opem et consilium flagitat, qui solus novit in periculis et necessitatibus subvenire. Tunc ejus incidit animo nil praestantius fore, quam Pontificem sedis apostolicae super hac re interpellare, qua inspiratione animaequior factus, destinat velociter legatos ad apostolicum, tunc forte consistentem in confinibus alpium. Qui ubi coram senatus primoribus et Romanae ecclesiae iudicibus ad liquidum verbis Papae exposuere singula, quae ab Archiepiscopo Annone de Clotteno saepius memorato gesta fuere, omnium mentes et corda stupor apprehendit cum admiratione non modica.

Tunc Dominus Papa Hildebrandus, qui et Gregorius ex autoritate beati Petri apostoli per epistolas suas denuntiat Domino Hildolpho ejus successori, ne sub specie pietatis, defensor existens impietatis, Clotteno Braweilerensi ecclesiae violenter ablatum, diutius patiatur irrevocatum. Non eget inquam, o fili, Deus offerri quicquam ex injustitia sibi, quia, ut legimus, sic fiunt ei victimae ex rapina, quomodo si quis mactet filium in patris praesentia. Patratores quidem bonorum multorum agnouimus fratrem nostrum Annonem Archiepiscopum, tamen in hac parte minime defendendus est non errasse, tum quod B. Nicolao praeripuit, sanctae genitrici Dei gratum holocaustum aestimavit, dicente domino per Prophetam: quia ego Dominus diligens iudicium, et odio habens rapinam in holocaustum. Nec fas est a fidelibus credi matrem discrepare a voluntate filii: dum id prorsus constet, vtrisque proprium, atque commune, eadem velle, et eadem nolle. At tu ne defendendo injustitiam videaris offendere Deum, tolle de medio, quod, alias licet bonus, hic male consultus commisit episcopus Anno, ne et illius detrimentum sit coronae, et tibi occasio culpa.

Hujusmodi paternis admitionibus a sedis apostolicae autoritate susceptis, praedicti pontificis Hildolphi magis in furorem versus est animus, quam ad justitiam vel misericordiam provocatus. Denique convocatis ecclesiae Coloniensis primores, se diffamatum, accusatum per virum Dei conquerens apud apostolicum. Tunc vir mitissimus, his humiliter renitens objectionibus: proferatur, inquit, o Domine in medium, si placet, accusationis testimonium: si nequeo me excusare, de quibus criminor a te, tunc demum digne convincar offensam meruisse. Episcopus itaque domini Apostolici epistolam tenens prae manibus, legendam tradit in publico, aestimans per ejus relationem cunctos in serui Dei armari contradictione. Qua recitata plures assensere nil dignum actum offensione. Quidam vero Bezelinus, domus B. Petri Apostoli custos, cum aliis, quibus erat animus rem potius perturbare, quam ex aequo determinare: cum aliud non invenirent, quod obtenderent, non absque suo consulto Papam super hac re asserunt licuisse expetere.

Caput XI.

De contumeliis et comminationibus quas sustinuit propter Clotteno.

Dum facili responsione hanc Domini famulus objectionem quivisset refellere, episcopi magis furentis odio, quam justo iudicio injuriatur, calumniatur: convitiis quoque et contumeliis secus, quam pati dignum fuerat tantae reuerentiae virum attrectato, postremo etiam terribilibus sacramentis pastoralis curae baculum adepturum minatur. Tunc vir beatus in injuriis patientissimus, virtute constantiae roboratus, timore nudus, adversariorum conatibus respondet intrepidus. Nesciebat quippe mens justi pauere, quae nulla torquebatur conscientiae culpa, diuina nos comitante clementia, non hic hodie praedictum veremur incurrere, puram gerentes conscientiam, totius prorsus criminationis innoxiam. Hic sermo videtur completus, ubi dicitur, ut leo, confidere justus. Dum haec et his similia vir Deo plenus efficacissime loqueretur, oris gratiam mentisque constantiam omnes aemuli mirabantur, et veluti nox quaedam, et tenebrae mentibus eorum sunt infusae: quid agerent, quo se verterent, dubii nutabant, dolentes se casso consumptos dolore, non inuenientes, qua parte eum caperent in opere et sermone. In his perturbationum angustiarumque pressuris, ex primoribus praecipue favebant beato viro, Bertolphus, vir probus, ecclesiae beati Andreae Apostoli praepositus, et quidam Wigmannus de Herersbach vir militaris et nobilis, sed et eloquentia insignis. Hi duo medium habentes eum, vt olim coelitus directi Machabaeum, pro defensione justitiae, non sunt reveriti injustitiam oppugnare, adeo, ut nec minis, nec terroribus concuti, nec a proposito aliquo possent munere frangi. Instabant igitur viriliter ex apostolica autoritate, precantes iudicium Braweilerensi ecclesiae fieri juxta mandatum et legationem apostolici. Quorum vocibus et instantia non mediocriter exacerbatus Episcopus, cum graui indignatione inquit: habetote vobis Clotteno, meum erit, tam et injuriam meam vindicare, quam et vitiora pro Clotteno data recipere. Itaque raptum ex ore ejus verbum, et cum velocitate diriguntur legati, idem bonum vindicaturi. His ita patris jubet Episcopus virum Domini apud Nussiam castrum sibi occurrere, ea omnimodis intentione, vt nullo ejus obsistente adjutore vel defensore, facilius eum valeret pro voto deponere. Sed non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Quamdiu vero ista incubuit adversitas, tamdiu fratrum non destitit votiva charitas, septem psalmorum et litaniae supplicatione dominum incessanter exorare, ut de moerore gaudium, de tribulatione laetitiam concederet invenire. Vir itaque Domini sciens tutam defensionem constare non posse per hominem psalmista dicente: bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus, de adiutorio domini confisus, hilaris, et gaudens iter aggreditur, quo fuerat imperatus. Perveniens igitur ad locum, non modica inopum collecta multitudine, per opera pietatis et misericordiae se Deo cupit attentius commendare. Cumque in solario cujusdam domus resedissent, et vir Domini cum suis necessaria ministrans, sollicitus circuiret, ex improviso solarium corruit, totaque illa multitudo cum viro Dei in cellarium subterraneum cadendo devenit, quos e vestigio pars non minima domus subsequens oppressit: sed ex Dei providentia, serui sui meritis, nulli laesionem intulit. Itaque exciti cives, tanti sonitus fragore ocius advolant undique, et non sine grandi admiratione sospites extrahunt, quos iam iamque periisse crediderant. Quidam vero praeter lapsus oppressusque periculosius dum iam acsi mortuus defleretur ab omnibus, e ductus nulla reperitur parte corporis laesus; sed et pincerna hominis Dei, Godecho nomine, ipsa hora, bina vasa testea vino repleta prae manibus tenens, cum ruentibus pariter ruit: sed mirum dictu, nec sui, nec vasorum, vel vini pertulit effusionem. Quod factum mirabile id circo divinae clementiae placuit demonstrare, ut panderetur mortalibus, quanti apud se meriti vir sanctus iste fuerit. At vero Episcopus, qui eo illum advenire compulerat,

diunitus, vt creditur refraenatus, in nullo tum ei voluit esse contrarius. Egit quippe hoc miro modo circa famulum suum divina provisio, nec mortalis hominis premeretur iudicio, quem tanto magnificare disposuit prodigio. Hinc non sopitum, sed acrius accensum est praedicti episcopi furoris incendium. Nam quamvis eum tunc sinerit abire, rursus tamen Coloniam statuto die ad se iubet redire. Interea fratribus ut supra meminimus pro eo sollicitis in vigiliis et orationibus adest vir Domini improvisus. Quis, quaeso, fluctus eloquentiae, quae lingua potest evolvere gaudium tunc factum in commune? gloriabatur quippe non immerito humanitas gregis ex praesentia sui pastoris, quem Dominus glorificaverat admirandae protectione virtutis.

Caput XII.

Visio, quam habuit Hartmannus abbas Tuitiensis super morte Hildolphi episcopi Coloniensis.

Ea tempestate quidam Hartmannus abbas Tuitiensis dum nocte quadam somno indulsisset tale vidit somnium, praesagium utique futurorum. Vidit igitur per visum virum quendam forma egregium, vultu reuerendum, episcopalibus infulis decenter ornatum a Braweilerensi ecclesia procedentem et iter Coloniam usque dirigentem. Quem praecedentem beatum Wolphelmum abbatem cum fratrum caterua cernit e vestigio subsequentem, septem psalmos cum litiis saepius modulatis vocibus iterantes. At ubi ad fores perventum est cubiculi episcopi quiescentis fores obseratae, virga praecedentis impulsae, dictu velocius sunt apertae. Quibus taliter intromissis, dux praevius stratum adiens recubantis cum gravi requirit animadversione, cur tanta contra se temerius praesumpsisset exercere. Expleto sermone virga, quam manu gestabat, ad ultionem injuriae graviter illum percussit in vertice. Itaque somno excitus abbas prae pavore virum domini certum reddit ex divina protectione et beati Nicolai consolatione. Nec falsum extitit prorsus somnium vel inane, dum quod fratres in psalmis et litiis constitit egisse, hoc illi Dominus per visum dignatus sit reuelare. Adhibet etiam certam fidem visioni exhibitio operis, nam uno eodemque momento, ut hic illum vidit percipi se sensit episcopus morbo gravari, tali ergo modo divinitus recisa et nisu suo frustrata illius adversatrix intentio est, morbo quippe reualescente post dies paucos obiit, et cathedram praesulatus Seguinus vir pius obtinuit. Audita itaque morte praefati antistitis vir domini venerandus abbas Wolphelmus confidenter Mosellam ascendit, et exponens longius injuriam sibi illatam propter privilegia superius descripta, ostendit iam nova, videlicet litteras Gregorii papae et Imperatoris Henrici quarti imo assistentibus sibi testibus allegavit assensum dominorum episcoporum qui in fine vitae suae huic monasterio injuste ablata restitui jusserant; quibus auditis incolae Clottenenses fidei juramentum ei reddiderunt, sicque in propriae possessionis usum praedictum praedium cum suis attinentiis nihil contradicente domino gratiosissimo Archiepiscopo Coloniensi Segewino reacceptit. De his ita meminisse sufficiat, nunc se ad gestorum ejus sequentia describenda articulus vertat.

Caput XIII.

Wolphelmus Monasterium Braweilerense diuersis picturis exornari facit.

Hic itaque Domini famulus, quae retro sunt, oblitus in anteriora se extendens totis viribus exemplo David prophetae dicentis, Domine dilexi decorem domus tuae et locum habitationis gloriae tuae, domum Dei aggressus est exornare decoris varietate, quod quia devotissima mente concepit, mirifico effectum consummare meruit. Denique ut breuiter cuncta perstringam, ejus instantia vel tempore in varios ornatus picturae vel fabricae, seu etiam musici operis decore, intus et extra se status extulit braweilerensis ecclesiae. Textum praeterea operis cujusque versibus expressit egregiis, ut liquido pateret inquirenti totius plenitudo materiei.

Caput XIV.

Jussu Wolphelmi in quatuor partibus ambitus quatuor Evangeliorum libri certis temporibus anni a diaconibus lecti sunt,

Opere pretium est, illud etiam non reticere, quod singulis annis vir Domini, novi et veteris testamenti paginas ex integro faciebat legendo revolui: quatuor vero Evangeliorum libros, quoniam non eo loco, vel ordine, quo reliquos competebat expleri, statuit quatuor temporibus recurrentibus anni, in quatuor plagis claustrum singulos a singulis diaconibus recitari. Quod cujus fecerit utilitatis intuitu, vel devotionis affectu, ex subjectis ejus, super utrumque testamentum compositis, liquet versibus. In quibus singulis annis utrisque explendis non parvi pendendam annectit causam utilitatis, plurima etiam necessaria tangens, nunc personas subito, decenter commutans, nunc electorum per verbera salutem denuntians, nunc scripturarum suam gustum commendans, postremo geminam in Christo naturam generis humani medicinam demonstrans. Haec idcirco praelibauimus, vt cum ad talia perventum fuerit loca, intrepidus lector percurrere possit, quod se jam didicisse meminerit.

Versus sunt hi.

Late diffusus sic ecclesiasticus vsus
 Se Testamentis exerceat in omnipotentis,
 Ut legat haec ambo, sed et omni compleat amo
 Sicut in hebdomada psalmorum clauditur oda.
 Ast hinc psallendi, cum stet status, inde legendi,
 Lectio, quo prosit, nunquam praefatio desit,
 Qua clavi limen patet ad quodcumque volumen:
 Pandat ut admissio, quod clamet abiissus abiisso.
 Admitti vero dedit ejus gratia clero,
 Qui populis ipso parat hinc documenta ministro.
 Sed cunctis aequae non detegit intima quaeque.
 Quis tamen interea non abnuat interiora.
 Angelus hinc ense suspendit percipientem.
 Altius inflictus non laedit fulminis ictus,
 Non ignis torrens, non vultus Daemonis horrens,
 Captivus dirae discedunt sensibus irae.
 Vasta lues morbi, quae saepe supervenit orbi,
 Aut non accedit, citiusque precando recedit.
 Exceptos natos, quod vult pater esse paratos,
 Verberibus tangi, poenisque fugacibus angi,
 Quis obsterrendi nocuo sunt foedere mundi.

Sed non donorum Deus usum subtrahit horum,
 Quis patrem sesse per verbera comprobet esse.
 Si sit ejus ritus legaliter hic stabilitus,
 Vt sic psallatur seu diximus atque legatur
 Utilitas extra patet haec, latet altior intra.
 Huc introductus gustabit munera fructus.
 Cui donat mentem Dominus gustare scientem
 Fructus majoris, quam pandat lingua, saporis.
 Sed nec erit, gustum qui scriptis exprimat istum,
 Gustans ipse magis scit, quam sit gratia suavis,
 Quam scripturarum conservat cella sacrarum,
 Et quae diffundi se vult per climata mundi:
 Quo genus humanum sit in hoc medicamine sanum,
 Quod naturarum peragit compago duarum:
 Dum Deus inde pater parit, hinc parit innuba mater:
 Nil coelis illinc, nil terris charius est hinc.
 Qua specie bina componitur haec medicina.
 Christus patre satus, Deus: ast homo virgine natus,
 Qui cum patre Deus, sed et almo Pneumate, verus,
 Ad nos indultis pandat pia viscera culpae,
 Saecula per examen dum juste discutit. Amen.

Hos versiculos beati viri ideo huic operi inserendos utile duxi, vt quomodo simpliciores plane currentis prosae delectantur pastu, ita perfectiores enucleatius spiritualiter dicta indagantes, eorum spirituali gustu pariter reficiantur et fructu.

Caput XV.

De exhortationibus, quos ad fratres facere erat solitus.

Saepe in conventu fratrum de salute disputans, et suadens animarum, inter multimodas virtutum propositiones, hoc modo plerumque eleemosynarum vel hospitalitatis commendabat gratiam: oportet inquit, ut scriptum est, et testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt: et hospitalitatem non oblivisci, dum et quosdam placuisse legamus, angelis autem hospitio receptis. Vnde magnopere vos, fratres, pauperum, vel hospitem susceptioni curam impendere admoneo, quia profecto quicquid illis fideli deuotione confertur Christo nimirum, qui se in paupere suscipi, in hospite colligi vult, impenditur. Ideoque maxime necessariam hospitalitatis et eleemosynarum intuli gratiam, quia nec locum propagari perpendo vel inhabitantes, nisi per eleemosynas et assiduas preces. Verum, charissimi, dum alicujus in vobis boni scintillam videritis ignescere, ne vestris quaeso meritis velitis adscribere, quoniam ut scriptum est, neque volentis neque currentis, sed Dei est miserentis. Omnipotens quippe Deus adspirando nos praevenit, ut bona velimus: et adjuvando prosequitur, ut possimus: inanis enim aliter esset conatus noster, nisi divina cooperaretur et virtus, et taliter autem gratia praecurrente, et bona voluntate subsequente, quod conditoris est doni, nostri fit meriti. His et ejusmodi exhortationibus corda fratrum irrigans frequentius ad sectandam prouocabat pietatem. Lucrandis autem sedulus invigilans animabus, satagebat nil promere verbis, quod non roboraret exemplis, ne vitae munditia prorsus discreparet a lingua. Hoc ordine nimirum hypocritarum declinabat consortium, qui verba quidem sanctorum habent, sed vitam non habent: et quos sermonibus generant, non fovant exemplis: et quos verbis aedificant, moribus et vita destruunt. Namque vir beatus non solum lingua sua suasit, sed et exemplis, moribus et vita subjectis ostendit, quaecumque fidelibus suis omnipotens Deus obseruanda mandavit. Pauperum vero illi semper erat maxima cura. Unde dispensatione provida Xenodochio superaddidit decimas atque vineta, ut absque pecunia victus eis praebentur necessaria. Jugiter illi adversus vitia pugna, quia mens ad virtutes erecta, non erat proclivis ad vitia. Radicem omnium malorum, cupiditatem, vel avaritiam, adeo perhorrebat, ut praeter communem simplicemque victum nil sibi prorsus, quod speciale foret, assumeret. Pietatis affectu potius amari, quam timeri satagebat. Unde jactantiam et elationem procul dubio respuebat, nulli vero detrudere, nullum volens odire, extinctis facibus irae vel invidiae, elegit omnes fraterna dilectione diligere. Semper hilaris, semper laetus, praeferens hilaritate vultus, quam sincerus et purus et erga Deum et homines ejus esset affectus. Quanquam vero jugi esset contemplatione suspensus, erat tamen singulis compassione proximus, mente immine deflectens a contemplatione, dum pietas ferueret in opere. Sic nimirum in similitudine coelestium animalium, ante et retro oculatus, utrarumque virtutum fuerat charitate devinctus: ut dum cuilibet earum videretur intentus, proprietate tamen non careret alterius. Taliter se agebat, qui Deo nil charius possidens praeferebat, ex omni cordis et animi affectu, diligens Deum, omnem vero christianum tanquam se ipsum: seruans in simplicitate innocentiam, in charitate concordiam, in humilitate modestiam, in disciplinae severitate censuram. Erga bene agentes Praelatus apparere noluit, sed ut coequalis et socius: adversus vero vitia delinquentium, promotionis suae exercebat privilegium. Quis autem verbis valeat exprimere, quanta discretione omnia iudicia sua studuerit temperare, quantaque justitia moderari? dum etenim pro quovis delicto alicui foret inferenda correctio, primitus in se descendens, iuxta illud Apostoli, si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris: tanquam proprii reatus delictum deflebat alterius. Ita nimirum mens Deo devoti pectoris, omni se

excoluit genere pietatis, satagens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, vir plane mitis et justus, sic omnibus omnia factus. Quo enim dolente non condoluit? quis ad illius aspectum moerorem non mutavit in gaudium? quis ira inflammatus, illius sermone non est mitigatus? quis iniqua cogitatione pulsatus, non illo est medente curatus? quis consolari petiit, et consolationem non invenit? quis vim verborum, quis efficaciam exprimat sermonum? quis pietatem evolvere, quis charitatem valeat enarrare? in qua adeo radicans fuerat, et fundatus, ut licet nullius expertus esset virtutis, hujus tamen cultor existeret specialis. Non segniter etiam animo retinens, quod quanto subjectis Praelatus, tanto curis majoribus esset occupatus: studebat omnimodis Deo per contemplationem placere, exteriorum curas per idoneas quasque personas solemniter administrare. Taliter ex voto liberius vacans Domino, utrobique providus prospexit: intus propria vigilantia, exterius congrua providentia. At quoniam fuerat mirae mansuetudinis, et discretionis, sciens, quod districtio, si modum excedit, saevitiam gignit, et nimia pietas dissolutionem disciplinae parturit. Tanta inter utrumque usus est discretione, ut nec indiscreta districtio subditis, recusandi laboris fieret occasio: nec nimia pietatis exhibitio, disciplinae foret immoderata remissio. Ita nempe exemplo sanctorum patrum gressus suarum instituit actionum, ut nullatenus extra limitem justitiae propriam sineret effluere actionem, hinc profecto felicem, ac jure beatum talem dixerim virum, qui et ecclesiasticae disciplinae vigorem fortiter tenuit, et tamen matrem virtutum discretionem nunquam deseruit.

Cujus ut mores vel actus summatim perstringam, fuit vita laudabilis, verbo discretus et utilis, consilio providus, moribus ornatus, affabilitate mellifluus, misericors et benignus, pronus ad veniam, tardus ad iram. Per pietatis affectum, omnium condescendens necessitatibus miserorum: juxta beatum Job, pater erat pauperum, moerentium consolator, pupillorum adjutor: non despexit inopem, nec dimisit absque operimento pauperem: alios refovens verbo consolationis, alios ope reuelans pietatis. Ab infantia Deum timere didicit. Ex utero enim secum egressa miseratio crevit. Arca cordis iugiter referta bona voluntate, nunquam vacua manus extitit munere, pauperum sibi apud Deum hic conciliabat patrocinia, faciens sibi amicos de iniquo mammona, qui eum quandoque reciperent in aeterna tabernacula. Ne autem mundum plus justo videretur diligere, mundo solummodo usus est ad necessitatem, non ad superfluum delectationem. Noxias quippe ab animo excludens delectationes, apostolicas aemulabatur traditiones, corpus videlicet castigare, et in servitutem redigere, ut extenuatum coelestibus disciplinis, vas aptum fieret sanctificationis. Nouerat enim animum non posse legitimo imperio perfrui, nisi carnis motus penitus essent subjugati. Hoc denique ritu sacrificii in sui cordis penetralibus hostiam vivam, sanctam, Deoque placentem se exhibuit, dum singulis diebus cum sacrosanctis corporis et sanguinis Christi mysteriis, per compunctionis gratiam se se in holocaustum mactavit.

Caput XVI.

De fratre suo Frumoldo et duabus sororibus scilicet Oswenda et Berta.

Exstiterat huic beatissimo viro frater germanus, Frumoldus nomine, sorores sanctimoniales, duae quarum una Oswenda nomine, mirae simplicitatis et innocentiae fuit foemina: altera vero Berta nuncupata, litterarum plurimum emicuit scientia. Haec autem beatae Adelheidis primae Vilecensis abbatissae, elegantis satis admodum stylo conscripsit, et plurimum religionis vel scientiae suae fructum in eodem loco dereliquit. De cujus praedicta sorore, domina videlicet Oswenda, nostris temporibus factum libet referre miraculum, omni sane laude, memoria, et veneratione dignissimum. Quidam frater in coenobio Braweilerensi, Vdo nomine, adeo pessima laborabat infirmitate, ut omnes cogere de ejus desperare salute. Denique toto miserabiliter intumescente corpore, omnium membrorum amissa sanitate, trunco potius, quam humano corpori videbatur similis: quodque maxime mortis indicium solet existere, nullum remedium illi adhibitum valuit proficere, volente, ut credimus, Domino demonstrare, quod quanto gravior morbus, tanto potentior omnipotens credendus est medicus. Cumque de solis ejus ageretur exequiis, lento sopore corripitur, videtque per somnium Dominam Oswendam, iam immortalitatis luce potitam, sibi assistere, compatientisque affectu manu totum corpus permulcendo, vim doloris lenire. Inde oratorium jacentis lecto contiguum ingressa, tertio flexis genibus adoravit, sicque super aegrotum signum sanctae crucis exprimens disparuit. Illico virtus divina est subsecuta. Nam post paucos dies convaluit integra sospitate recepta; unde nec dubium extitit, illo visa pandente ipsius suffragantibus meritis erutum illum de confinio mortis. Fuerat autem tam immanissimus languor, ut a planta pedum usque ad verticem in eo non esset sanitas: sed tota corporis cute subtracta, acsi vetere homine exutus, recenti corio cum salute est superindutus.

At vero praedictus beati Wolphelmi germanus, Dominus videlicet Frumoldus, armis terrenae militiae exutus, se illis implicari recusavit ulterius, ut Deo servire posset expeditius. Studium itaque peregrinationis arripiens, ne exul coelestis fieret patriae, omni reliquo vitae suae tempore longe lateque ad promerenda sanctorum patrocinia se studuit exiliare, uno tantum contentus seruulo comite: cui tamen versa vice, ut alter Martinus, sic saepius consuevit ministrare. Quod genus divinae propitiationis illo pedibus jugiter exequente nudis, adeo saepius vidimus eum liventes plantas habere, ut nulla ratione calceamenta valeret admittere. Erat etiam ei solennis consuetudo, quam diu ad divinum in ecclesia assistebat officium, omnimodis alicujus vitare colloquium: sed stans, vel humi prostratus orans tanta lachrymarum potiebatur ubertate, ut velut imbre perfusum madidum reliquerit pavementum. Hanc compunctionis gratiam per divinam possidens clementiam, custodem in se reliquarum deputavit esse virtutum. Quia nullum penitus ei dominari novit delictum, cujus

mens sedulo compungitur ad lamentum. Quis hunc fidelissimum Domini dubitauerit servum, cujus executio mandatorum, tam euidens meritis illius praebet testimonium? Quamvis etenim in pace praesentis vitae consummauerit cursum, explevit tamen martyrium, satagens crucifixum habere mundum, dum carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifixit, et dominum fideliter sequens mundo peregrinus extitit. Hic coetibus justorum, ut confidimus, conjunctus, in ecclesia propriae possessionis quiescit sepultus, haec pauca prolata sufficiant ad sanctitatis testimonium beatissimi patris Wolphelmi et Frumoldi germanorum.

Caput XVII.

De Borchardo milite, qui viro dei adhaerens plurimum dilexit.

Erat tunc temporis vir quidam genere nobilis sed moribus nobilior Borchardus nomine praefectoria dignitatis, sed et praepotens armis, qui germanus extitit Illustrissimi viri Emehardi Wirceburgensis episcopi. Hic evangelii non surdus auditor, si vis perfectus esse, vade: vende omnia, quae habes, et da pauperibus, et veni, sequere me: relictis omnibus, quae temporaliter videbatur possidere, Kanerberg, Castellum suae munitiois, domino consecrari fecerat locum orationis, taliter dum dives esse posset in mundo, pauper elegit esse cum Christo: plebejo habitu amictus sanctorum perlustrabat loca, servorum Dei solerter requirens alloquia, unde et ad notitiam famuli Dei Wolphelmi deductus, maximae ab eo loco venerationis est habitus: et ut quondam animae David colligata est anima Jonathae, sic amor Dei confoederavit vtrosque. Ex hae itaque mutuae charitatis affectione, frequenter eum solitus invisere, dulcissimos gaudebat verbi divini favos ex ore ejus percipere. Mirabatur autem supra modum tantam illi coelitus concessam divini affluentiam verbi, ut quomodo ex supererescente fluvio rivus, ita ex illius mellito gutture manaret sermo divinus. Sed quid mirum, quod semper animus fixus in coelestibus, de divinis tractare valebat subtilius? vt ergo rei ordinem prosequamur, volens Dominus pio reuelare discipulo, quanta perfectio lateret in magistro, talis ei nocturno silentio divinitus declaratur visio. Vidit igitur illum, quem tremit tartarus, colit abiissus, coelorum adorat exercitus, in quem desiderant prospicere ordines dignitatis angelicae: hunc, inquam, vidit balneo impositum manibus et officio beatissimi Wolphelmi reuerenter foueri, ablui et detergi: vbi etiam circumstantes duodecim Apostoli adminiculum ferre videbantur ministranti. Ille igitur vir praeclarissimus coelitus sibi ostensam visionem per quendam Meginhardum nomine monachum fratrem satis sibi familiarem ad viri Dei properavit transferre notitiam. Qui sagaci animo vim somnii discutiens, coepit diligenter investigare, quid visio haec videretur portendere, Intellexit itaque patenter se commoneri vigilanter boni seruare tenorem propositi, Christo in suis omnimodis ministrari membris, juxta ipsius dicentis vocem: quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Gaudebat autem vir Deo amabilis summo electorum capiti operibus placuisse pietatis, sed seriem, actibus exequi cupiens visionis, vice Domini balneum praeparatur egenti, in cujus singula peraguntur obsequio, quae visionis poposcerat ordo. Quibus rite completis, toto corpore mundus et sanus egressus, ex integro novis est vestibus decenter ornatus, a quo tempore tantam gratiam meruit obtinere, ut mirabilium quoque patrator operum mereretur existere.

Caput XVIII.

De muliere, quae recepit visum per abluionem digitorum miraculose.

Fuerat itaque quaedam mulier in territorio braweilerensi Golda nomine, quae utrorumque luminum coecitatem se doluit incurrisse, cumque omnium illuminatori placuisset per famuli sui merita illi subvenire, sub nocturno silentio tali perfruitur visione: videbatur ei leniter dormienti viro Dei Wolphelmo missarum solemnium celebranti assistere, et post expletionem manuum ejus abluione oculos suos diluere, exterososque fimbriis vestimentorum ejus diu optatum lumen recepisse. Quam visionem ad nos perlatam famulo Dei ad divina mysteria properanti humiliter suggestimus, et ut pauperulae mulieri compateretur exoravimus. Qui non assensit, hoc sui non esse referens meriti, et somnii saepe fallentibus fidem non leviter adhibendam, sed si est, inquit, haec visio ex se, secundo ac tertio Dominus dignetur eam reuelare. Itaque corde contrito et humiliato in jejuniis et orationibus reconstituto, eadem visio, quae mulieri primo apparuit, secundo et tertio: quid plura? Tandem vir Domini nostra victus instantia secreto admittitur illa, ante fores ecclesiolae jussa consistere, quia non usus ei furat facile nisi certa ex causa frequentiam mulierum admittere. Itaque rite peractis missarum solemnium, vt docuit visio, abluit, extersit, mox clare videns remeavit. Tunc vir sanctus nolens virtute facti hujus humanis favoribus attolli, memor dominicae praeceptionis jubentis discipulis, ne quoadusque tempus compleretur resurrectionis, ordinem cuilibet panderent visionis, interdixit summopere nobis, id illo in vita superstite nulla ratione prodere, nulla necessitate detegere.

Caput XIX.

De periculo nauigationis in Rheno, a quo miraculose orando se ac socios suos liberauit.

Vir itaque Domini de die in diem virtutum exuberans copia indesinenter ad coelestis vitae suspirabat gaudia, quae iam promeruisse gaudet felix ejus spiritus in sui domini praesentia. Nam quam diu in corpore vixit, mundum corpore, non mente, inhabitavit, ibi magis habere fixum appetens animum, ubi gaudium noverat sine fine mansurum. Unde et merito dicere valebat cum Apostolo, nostra conversatio in coelis est, et illud: non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Coelestis ergo patriae incessabili flagranti amore inter alia atque alia virtutum exercitia, tanta ei erat orationis instantia, ut quanquam omnibus floreret virtutibus, hanc tamen possidere videretur principalius. Ex cujus assiduitate haec etiam ei inolevit devotio, ut singulis annis dum more sanctae et universalis ecclesiae jeunium observaretur quadragesimale, non solum circumjacentia, sed et Agrippinae Coloniae ubique sanctorum orando inviserit loca. At quoniam hujus rei nunc incidit mentio, libet referre grande periculum, immo miraculum, quod nobis contigit redeuntibus Coloniam e Tuitio. Beati et gloriosi Confessoris Heriberti sepulchrum oratum petiveramus: redituri, puppim ascendimus: soluti a littore ad modum prospere navigabamus. Inrorsum nos unda iam longius rapuerat, dum ecce repente intolerabili exorta tempestate, rupta quies Rheni ab imis sedibus perturbatur: vndaeque in se redundantes, ad instar prominentium rupium, capitibus imminere videbantur in naui residentium. Sicque naus huc illuc vagis dilabatur undis, et nunc summo in fluctu pendens, nunc unda delihcens terram inter fluctus aperit, turbatisque nautis prae pauore mortis sonus haesit in gutture vocis. Tanto nobis vallatis periculo, virum Domini, in posteriori naus parte residentem, et suo more, nescio quid secreti, meditantem, et eorum, quae nobis evenerant, prorsus ignarum adiui, et mortem omnimodis imminere nunciavi. Qui protinus ad orationum convolans nota praesidia, sanctorum deuotissime implorat suffragia, litaniae supplicatione imposita, de hinc cum crebra crucis objectione, salvator mundi salua nos, coepit canere, qui per crucem, inquit, et sanguinem redemisti nos, auxiliare. Hortatur dehinc resumptis viribus constanter remigare viros, nullo mortis metu concuti nullum ex eis periturum asserens providentia Dei. Hac exhortatione animati, et quoniam res pro anima fuerat illis, dum fortiter ad litus tendunt, viriliter aequora scindunt. Interea miserabilis clamor untriusque sexus super litus consistentium attollitur in coelum periculum nostrum eminus intuentium. Quid multis morer? inter confinia positi mortis et vitae, tandem perlabimur ad locum ubi multitudo navium latius Rheni occupaverat sinum. Quas attingentes et ex altera in alteram transmigrantes juxta viri Dei vocem praeter spem evasimus omnes. Veruntamen ne dubitaretur ullo modo, illius nos salvatos merito, concite ad rabies Rheni fulminis divino declaravit indicio. Denique ut ille beatus pedem extra puppim extulit, quae paulo ante divinitus suspensis fluctibus praedae fuit, et quae prius onusta mergi non potuit, subsistere tanto viduata patrono nequivit, sed protinus nobis cernentibus submersa disparuit. Taliter post perimmensi moeroris praecipitium meritis serui sui maximi nobis gaudii dominus contulit beneficium, dum et virtutum ejus gratiam extulit, et quod verebatur, avertit.

Caput XX.

B. Wolphelmus ecclesiam in Kirdorp consecrari procurat.

Per idem tempus quadam die cum secretorum suorum consciis oratorium, ut tunc falso credebatur Braweilerensis parochiae in villa Kirdorp nomine situm oraturus intrauerat, et ecce solo prostratus, carere locum sanctorum patrociniis spiritu sancto reuelante didicerat. Qui surgens ab oratione cum secum consistentibus accessit ad altare, et velamine subducto cum omnia diligenti intuitu perlustrasset, nihil omnino vel sub sigillo vel rimarum fissuris praeter nidificationes vespertilionum, et telas reperit araneorum. Vnde nimirum ut par erat mente consternatus absque morarum dilatione Coloniensis ecclesiae praesulem adiit, illi, quaeque gesta fuerant, ordinatim exposuit, cujus mentis passioni ille condolens, datis etiam sanctorum reliquiis vocatum ad se direxit cum eo quendam Hezelinum Scarnensis sedis antistitem, ut sua vice praedictum locum, quia episcopii sui dioecesis erat, Deo consecraret, et ejus servitiis manciparet. Qui libenti animo obtemperans imperio congregata multitudo fidelium divinae religioni dedicauerunt idem oratorium, statuentes ibi duo altaria, superius quidem in honore archangeli Michaelis, inferius vero in veneratione habenda beati Martini Christi confessoris. Hoc in facto nimirum illi cum beato Martino similis extitit proportio virtutis, qui pari modo similiter illustratus divina reuelatione populum absolvit a diabolicae fraudis seductione, ara destructa latronis, qui in vice venerabatur Martyris. His ita rite peractis redierunt uterque ad propria Deum collaudantes in jubilo.

Caput XXI.

De Capella, quam construi fecit in Mesenich et de ejus consecratione.

Hic quoque venerandus pater construi fecit capellam in Mesenich villa, et consecrari fecit eandem per Archiepiscopum Trevirensem dominum Engelbertum, in qua quidem capella ordinavit tres missas fieri per sacerdotem a pastore matricis ecclesiae in Seheim, ut sequens Bulla liquido resonare videtur.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Notum sit cunctis Christi fidelibus, tam praesentibus quam futuris, quod ego Engelbertus Dei gratia Treuirorum Archiepiscopus efflagitatus precibus Domini Wolphelmi abbatis Bruweilerensis coenobii ecclesiam constructam in dioecesi mea, in villa autem sua, quae Misinich dicitur, dedicaui quarto decimo Calendas Decembris, in honorem ejusdem sanctae et individuae Trinitatis, et sanctae Crucis, et sanctae Dei genitricis Mariae et sancti Michaelis archangeli, specialiter autem in honorem sanctissimi confessoris Christi Nicolai episcopi, tradens ei omnem decimam novalium syluae singularis ad Clottenem et ad Asche pertinentis. Confirmans insuper eam dote praedicti abbatis Wolphelmi et suis successoribus eidem collata, uno videlicet jugero vinifero cum duobus mancipiis, quibus additae sunt VI. vineae, quas dederant Waldo, Luzo, Baldim, Minegiis, Theyzo, et Madelo, supra quae ex banno sancti Petri apostoli atque meo constitui presbyterum, qui ibidem officium compleat tribus diebus in hebdomada, et omnibus diebus festivitatum et jejuniorum quique baptizandis et infirmis et sepeliendis debitam curam impendat, talem potestatem habere, vt nemo praesumat ei in eisdem collatis ecclesiae beneficiis fraudem aliquam vel violentiam inferre. Et ut haec concessio rata et inconvulsa permaneat, haec charta auctoritate sigilli nostri cunctis legentibus permonstrat. In die vero dedicationis ejusdem ecclesiae, supradicti villani per singulos annos decreuerunt, non solum quoad viuerem, sed etiam post meum excessum in eleemosynam meam panes unius modii, sex sextarios vini, carnes etiam aut pisces uno solido appretiatos expendere. Gesta sunt haec anno Domini millesimo octogesimo octavo, indictione duodecima, imperante domino Henrico hujus nominis tertio imperatore augusto. Hujus rei testes sunt Hungerus Choriepiscopus, Dudechinus Decanus, Rodericus presbyter, Buno presbyter.

Caput XXII.

Wolphelmus capellam in pago sitam construi et consecrari facit, nec non altare S. Joannis Euangelistae, retro summum altare templi coenobii Braweilerensis.

Idem vir Domini divini amoris aestu insatiabiliter flagrans animadvertit fratres suos non modicum grauari propter saeculares laicos, quibus illo in tempore divina more parochialis ecclesiae in altari sanctae crucis celebrabantur, hinc consilio fratrum suorum ductus, imo cujusdam devoti viri Siberti nuncupati subsidio adjutus capellam sancti Laurentii prope ecclesiam situatam pro laicis construi fecit, ad ejus instaurationem praefatus Sibertus quindecim jurnales terrae arabilis legavit pro remedio animae suae, ac suorum, quam profecto capellam iam perfectam Archiepiscopus Coloniensis dominus Sigiwinus consecrauit, anno Domini millesimo octogesimo quinto una cum summo altari ibidem in honorem victoriosissimi martyris Laurentii et sanctarum virginum Margarethae et Agathae. In quo quidem altari has reliquias recondidit: de vestimento gloriosae virginis Dei genitricis Mariae, de S. Laurentio martyre, de S. Margaretha, de S. Agatha, de S. Thoma, apostolo, de S. Pancratio, de duobus Ewaldis germanis Christi presbyteris Coloniae ad S. Cunibertum quiescentibus, de reliquiis S. Maurorum, de S. Medardo, de S. Remigio Remensi Archiepiscopo, de S. Meginrado eremito, et confessore, de S. Afra, de S. Sivonia, de S. Runonia, de undecim millibus virginum.

Eadem vice idem Archiepiscopus dignissimus consecrauit altare retro summum templi altare situm in honore sanctae et individuae Trinitatis et gloriosae semper virginis Mariae, et praecipue etiam in honore sanctorum Joannis Euangelistae, Cosmae et Damiani, Luciae et Petronellae virginum, in quo quidem istas, quae sequuntur, reliquias reclusit de S. Joanne Euangelista, de S. Cosma et Damiano, de S. Lucia, de S. Petronella, de sepulchro Domini, de S. Vito et Crisogono, de duobus Ewaldis germanis, de S. Vrso martyre ex legione Thebeorum, de S. Laurentii, de S. Nicomede martyre, de S. Cypriaco martyre, de S. Mauris martyribus, de S. Florino confessore, de S. Remaclo episcopo, de S. Seruula, de S. Modesta virgine, de S. Verena virgine, de S. Christina virgine, de S. Basilla, de capillis S. Mariae Magdalenae, de virga Moysis, de S. Cruce. Haec beatissimus pater septimo anno ante obitum suum sollicitavit fieri.

Caput XXIII.

Mulier meritis beati viri plene sanitati restituitur.

Illud etiam non reticendum arbitror rei gestae miraculum, quod vidimus fieri sub testimonio omnium fratrum, et est, fama vulgante, circumquoque notissimum. Mulier quaedam Adelheidis nomine, variis omnium membrorum languoribus oppressa, ad beati Nicolai in Braweilerensi coenobio limina, recuperandae salutis gratia, est perlata, quae cum detrimento omnium membrorum, occultis etiam viscerum doloribus ac non ferendis cruciatibus quatiebatur, ita ut omnis generis annonae panem adeo fastiderit, ut non solum gustare, sed et vitaret attingere. Haec quidem beati Nicolai meritis celerem sospitatem recepit in membris: veruntamen occulto Dei judicio omnimodis, ut prius, panis abstinuit edulio. Dum vero post aliquot annos divinae clementiae, ab hac illum placuisset infirmitate absolueret, intempestae noctis silentio tali perfruitur visu: videbatur illi, beatissimum virum Wolphelmum panem benedixisse, et illum susceptum ab ejus venerabili manu se auide comedere: quae fidem adhibens visioni, sciens per eum his majora posse fieri, flebilibus vocibus panem sibi ab eo obsecrat benedicere, qui renitens totis viribus, indignum se proclamat ministrum operis hujus. Tunc videres

animum viri Dei anxie perturbari: velle quidem misereri, sed palam id propter jactantiam fauoremque nolle fieri. Attamen, ne diutius videretur protrahere, quod diuinitas per eum disposuerat adimplere, allatum panem benedixit, mulieri porrexit, praesentibus nobis illa comedit. Quae viri Dei meritis ex integro sanitati restituta, omni, quoad vixit, tempore ibidem ecclesiae usibus tanto commodius ac devotius studuit deseruire, quanto prae aliis multiplicibus ac differentius gratias sanitarum meruit obtinere. Vir autem domini, quanquam tam praeclaris et eximiis polleret virtutibus, nunquam tamen illius elationi succubuit animus, non gloriandum recolens ex virtute signorum, sed ex consortio collegii electorum. Quis vero singulatim queat referre sanitarum genera, in diuersis per illum languentibus exhibita miseratione diuina? saepius enim, illo visitante, est indulta aegrotantibus salus, quod tamen ab aliquo sibi imputari prorsus non patiebatur. Sufficiant e pluribus ista fidelibus, ex illius memorata virtutibus.

Caput XXIV.

Obitus beati Wolphelmi.

Post innumera divinae per illum operationis patrata beneficia, volens pius Dominus serui sui consolari gemitus et suspiria, crebro dicentis cum Propheta: quando veniam et apparebo ante faciem Dei mei? satiabor, dum manifestabitur gloria ejus, placuit ei hoc ordine dissolutionis suae tempus reuelare. Quadam die tempore meridiano pro consuetudine illo, non jacendo, sed sedendo, dormiente, speciosissimus per visum juvenis ei adstitit, et ut se quantocius sequi festinaret, admonuit. Qui comitatus euntem Angelico ductu ad loca perducitur amoenissima, omnis decoris varietate vernantia, incomparabili lucis splendore micantia, totius etiam suauitatis odore redolentia. Ibi ostensis illi diuersarum habitaculis mansionum, fidelibus nimirum a Domino promissarum, tandem in quoddam illum Angelus magnae venustatis et proceritatis introduxit aedificium, cujus intus et extra contemplari iubetur diligenter ornatum: hunc sibi mansionis locum diuinitus esse praenuntians destinatum: quem, inquires, quanto studiosus ac venustius exornaveris, tanto jucundius ac felicius in perceptione illo frueris. Taliter Angelico affatu de perennis gloriae felicitate commonitus, evigilans, seorsum quibusdam visum indicat fratribus, annectens procul dubio se quantocius dissolvendum. Vnde miro modo animo consternati, utpote cujus semper fuerant beneficia pietatis experti, de illius merito amissione intolerabili torquebantur afflictione. Verum certius hinc colligere cupientes, diem signant, eum cum visione notantes: quem anni reuoluto circulo, ipsa die carnis solui contigit ergastulo, quo coelitus ei fuerat visio oblata. Unde patuit non phantasticam illusionem, sed veram fuisse visionem, quae tam euidenter et viri Dei dissolutionem, et coelestem ei designauit mansionem. Per continuum itaque illius anni spatium, non segniter dormiendo, sed solerter bonis operibus invigilando, Domini sui adventum exspectabat, atque conservis suis talentum sibi creditum erogabat. Tanta autem vis divini amoris cor ejus penetrauerat, ut etiam, si nollet de Deo loqui, silere non posset. Cumque id solito instantius atque ferventius ageret, proinde nonnulli coeperunt fastidire, minusque libenter audire. Quod ille perpendens non se a bona subtraxit intentione: sed volens eos respicere, illud Apostoli crebra inculcabat repetitione: filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Haec quippe dicebat, quia quos iam praedicando pepererat, reformando gemens iterum parturiebat, illud subjungens: mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. Dum vero quadam die paterna se minus cerneret admonitione proficere, Spiritum sanctum tota excipiens mente, in haec verba prorupit Amos prophetae, imo ut potius postmodum rerum probauit eventus, ipse spiritu tactus prophetiae: venient, inquit, dies, dicit Dominus, et mittam famem in vos: non famem panis, neque sitim aquae, sed audiendi verbum Dei. Nouerat procul dubio, quod sicuti famas est carnis, subtractum subsidium corporis: ita famas est mentis, silentium vel amissio divinae colloquutionis. Unde futura eis quasi iam praeterita narrans: noueritis, asserebat, quod absque dubio in quibus nunc vobis onerosus existo, vel fastidium genero, summo ea vobis quandoque non tamen effectum habituris, futura desiderio. Ego enim iam delibor, et tempus resolutionis instat. Haec idcirco praetereunda putavi, ne incassum prolata haec verba credantur hominis Dei: dum omne, quod locutus est, verbum aut impletum, aut in futuro non ambigamus implendum. Licet autem iam ultimam duceret aetatem, nullatenus tamen propositi sui passus est infirmari rigorem, indulgentius vivendo, labore remisso. Exiguum tamen reputabat praesentis temporis laborem ad superventurae gloriae recompensationem. Quapropter nec longaeuitatem temporis, nec difficultatem causabatur laboris, sed potius omnimodis addens labori laborem, angelicam studebat exequi exhortationem. At vero imminente iam ejus emigratione, ubi se sensit repente viribus destitui, infirmitate grauari, euocatum Reuerendum Dominum abbatem coenobii B. Pantaleonis martyris, nomine Hermannum, totius honestatis et religionis virum olei sacrati se fecit liquore perungi. Paucis dehinc euolutis diebus primo lucis crepusculo decimo calendas Maii viam uniuersae carnis ingressus obiit et gaudium Domini feliciter introiuit.

Floruit autem temporibus secundi Henrici imperatoris, qui monarchicam regni obtinuit post discessum tertii Ottonis, tempore B. Heriberti sanctae Coloniensis sedis Archiepiscopi, et vixit usque ad tricesimum tertium annum regni quarti Henrici imperatoris, cujus pater extitit Henricus tertius, avus imperator Conradus, transiit autem plenus dierum omniumque profectibus bonorum operum Anno millesimo nonagesimo primo divinae incarnationis, postquam XXVIII. annis praefuisset. Cujus obitu completo Hermannus tunc temporis Archiepiscopus Coloniensis exequiis ejus summopere satagens devotionis obsequium impendere, ad sepeliendum eum devotus occurrit, cujus exemplo religiosorum virorum etiam turba confluit, inter quos praecipui et

illustriores habebantur abbates Hermannus videlicet supramemorati Coenobii S. Pantaleonis, et Reginhardus pia memoriae Sigeburgensis, qui utriusque famulum Domini summo semper colere studio pietatis. Expletis itaque ab Archiepiscopo pro ejus memoria veneranda missarum solemnibus, ubi sacrosanctum corpus deponi debuit in sepulchrum, accedens per se, amictum amovit Episcopus, quo ejus velabatur aspectus, et ecce mirum dictu, cum esset iam triduanus mortuus, apparuit non defuncti more pallidus, sed roseo colore perfusus, gratia plenus, et veluti roscidulis guttis sudore perfusus. Quo praeclaro viso miraculo plerique flevere prae gaudio. Ad circumstantes vero conversus Episcopus: En inquit patres dilectissimi, quam devotus hic fuerit Christi servus, quem tanta ac talis commendat gratia vultus. His a praesule peroratis cum debita veneratione secus beati Petri apostoli altare decenter traditur sepulturae. Ibi suffragantibus meritis illius fidelium exaudiuntur vota; infirmis largiuntur beneficia praestante Domino nostro Jesu Christo, cui una cum patre et spiritu sancto est honor, potestas, et gloria per infinita saecula saeculorum. Caeterum post aliquod temporis spatium translatus est propter crebra miracula ad alium locum, nam, ut hodie cernere est, circa altare S. Viti in sepulchro eleuto et capsula lingnea esse ossa recondita jacent, uti propriis vidi oculis.

Epitaphium super ejus sepulchrum aureis litteris conscriptum.

Ars abit, imperium, stirpsque, gloria divitiarum,
 Forma perit carnis, flos erat ecce cinis,
 Quare Wolphelmus abbas mansura secutus
 Victima grata Deo clauditur hoc loculo,
 Serpens cautela plus simplicitate columba,
 Retenuit patrum nomen et officium.
 In tauro denas Maii soluente calendas
 Corpore pausat, spiritus astra colit.

Sequuntur miracula, quibus post mortem suam huic mundo claruit B. Wolphelmi.

Itaque veluti magno mari emerso praesentis historiae pelago, iam quasi litus cernentes respiramus, dum quaedam solum de miraculis ejus referenda superesse videmus. Satagendum est ergo, ut portum teneamus, cursum consummemus, quoniam sicuti solem solent obducere nubes, sic pigri desidesque scriptores utilium rerum saepius subtrahunt cognitiones, aggrediamur itaque miracula referre, quae ob obitum ejus divina per eum celebrata virtute.

Caput XXV.

De muliere a paralyti liberata.

Fuit in territorio Braweilerensi mulier quaedam Wazela nomine, quae dum quadam vice ad opus consedisset textile, tam crudeli ex improvise utrarumque manuum torqueri cepit vexatione, ut clamore dirae vocis cives cogentur exire. Ex cujus immanitate doloris paralyti obnoxia credebatur passioni. Subito namque adeo inutilis est reddita manibus, ut ad nullos eas valuerit usus applicare. Quo magis magisque ingravescente morbo prae nimia doloris contritione inter manus tenentium obdormivit, et hujusmodi lenis vocis sonum dulciter audit: quid sopore deprimeris? si praesenti passione carere volueris, surge velocius, et cum oblatione cerei Domini Wolphelmi adito sepulchrum, illius enim meritis ex gaudio potitura salutis. Quae alacri fide, promptaque deuotione jubenti satagens obedire, ardente sepulchrum invisit cereo, nec beati patris diffidens meritis, nec dictis credere cunctata monentis. Quae ubi ad orationem procubuit, post pusillum sana surrexit, et gratias agens Deo, sospes ac laeta recessit.

Caput XXVI.

De fratre Braweilerensis coenobii a periculis maris atque piratis liberato.

Frater quidam ex coenobio Braweilerensi Heribertus nomine, post obitum beati Wolphelmi in Daciam provinciam fuerat transmissus, cum aliis quibusdam religionis monasticae gratia fratribus: ubi cum aliquantis per commoratus esset, et iam reditum ei persuaderet animus, comitantibus secum viris honestis ac religiosis, iter est aggressus. Cumque ad mare peruenissent, piratis insidiantibus, et diu noctuque maris sinum occupantibus, ferme per dies novem negabatur transitus. Unde nimia cordis contritione omnes pariter afflicti, ut propitius adesse, dignaretur Dominus se invocantibus, intimis precabantur visceribus. Nec distulit pius dominus suorum vota fidelium, concite largiendo subsidium. Adest namque praedicto fratri sub noctis silentio B. Wolphelmus per visum in crastinum jubens accelerare transitum, mare pacatum, hostium de nuntians impetum refraenatum in memoriam vero suae liberationis ter ternis psalmis cultor ille sanctae Trinitatis, Domino vota persolui jussit jubilationis. Taliter hostium sublata formidine, non modicum gaudium sumpsere ex divina reuelatione: et marinis se laeti ingerunt fluctibus, piratis minime nocere valentibus. Hoc ordine per serui sui merita ab imminentibus malorum procellis eruti divinae gratias agunt liberationi. Quod ut ab ipso fratre, qui pertulit, agnovimus, fidei narratione retulimus.

Caput XXVII.

De claudo sanato, qui morabatur in Polheim.

Eodem tempore claudus quidam Willemannus nomine, ex villa, loco Braweilerensi, contigua, Polheim videlicet nuncupata, obtentu B. Wolphelmi diu negata membrorum recepit officia. Tempore quippe quadragesimali ad locum accedens sepulcri, quo salutis arderet desiderio, cordis promebat gemitu, quo salutis ducebatur gemitu, cordis illius declarabat afflictio. Denique ad Deum tota intentione conversus, lacrymosis precabatur suspiriis, ut serui sui meritis sospitatem mereretur in membris. Nec spes fefellit, cui fides incitamentum praebuit. Citius enim dictu claruit, cujus sanctitatis vel meriti vir beatus extiterit. Repente enim diu contracti se coeperunt extendere nerui, et venarum meatus vitalis sanguinis infusione repleri, et membra prius praemortua, in pristinum vigorem restitui. Quid longius morer? sentiens homo divinam in se operari virtutem, lento conamine assurgere nitens, quanquam adhuc nutante gressu, in pedes constitit, et quae circa se acta fuerant, praesentibus fideliter disseruit; quorum manibus sustentatus, et huc illucque deductus, ut res innotuit fratribus, magnifice laudatur, et glorificatur Deus, qui in sanctis suis mirabilis est, et gloriosus, faciens mirabilia solus. Ad indicium vero tanti miraculi, sustentatorii illius baculi super sepulchrum beatissimi viri multo tempore mansere suspensi.

Caput XXVIII.

De muliere contracta in Geroldishoven, quae sanitatem per merita beati viri recepit.

Alio ferme tempore huic miraculo accidit consimile, quod quando qualiterue sit factum, libet referre. De villa Geroldishouen, mulier omnimodis contracta, ad saepememoratum locum ab amicis est deducta. Haec sedulo ibidem incubans precibus, templi limina frequentabat attentius. Existente autem sacratissima B. Petri. Apostolorum Principis solemnitate, et hanc cum reliquo vulgo tantis contigit interesse solemnibus. Quae largiter flens, et longa suspiria trahens, ante sepulchrum B. Viri prosternitur, miseram se ac infelicem nimium conqueritur, cujus nec preces mererentur admitti, nec corporis incommoda solui. Sed qui quodam mulieris Chananaeae, et hujus voluit preces differre, ut importunum illius desiderium fidei esset experimentum. At vero quoniam beati viri meritis saluari posse non haesitavit, sed in fide postulans perseueravit, effectum meruit. Erecta quippe divinitus exclamavit, omniumque silentium clamoribus rupit. Ubi enim ossibus ossa se conjungere disjuncta, et neruorum contractio iuncturarum fiebat connexio, non est mirandum, quod fragilioris mulieris sexus expauit animus. Exurgens itaque a pavimento, recepto vigore, incolumis praevaluit ad propria remeare. Talibus miraculorum effectibus veraciter cum Christo se viuere mundo testatur vir iste beatus. Amen.

D. Meginhardus.

Abbas VIII.

um sanctum Wolphelmum antecessorem suum id temporis Braweilerensi coenobio praesidentem seu patrem filius super veritate corporis et sanguinis Domini in Eucharistiae sacramento consuluisse supra in sexto capite vitae S. Wolphelmi enarravimus.

Hoc Praelato substantia monasterii per oppignorationes, aliasque transactiones plurimum decreuit, id ne factum sit injuria ejus, an injuria temporis, an vero utriusque causae concurrentia novit is, qui omnia.

Vixit sub Gregorio VII. pontifice maximo et Victore III. ex ord. S. P. N. Benedicti, Henrico III. imperatore, Sigewino Archiepiscopo Coloniensi.

D. Adelbero.

Abbas IX.

ui suffectus Meginhardo seduli administratoris partes gnaviter egit maxime in eam curam intentus, ut oeconomiam tempore antecessoris sui ex parte magna convulsam redintegraret, labentem fulciret, hoc in pio conatu felicior quod usus fuerit industria. Consilio et opera ejusdem monachi sui Christiani, qui post eum onus cum dignitate suscepit, non nulla depedita recuperavit, census etiam quosdam novos adjecit, tandem sarcinam constrinxit, et humana valere jussit 12. Aprilis.

Praefuit sub Paschali II. pontifice maximo ex ord. S. B. N. Benedicti.

D. Christianus.

Abbas X.

hristianus abbatis munus obivit tempore Friderici Archiepiscopi Coloniensis, fuitque, ut antiqua monumenta adstruunt, fidelis et prudens dispensator ecclesiae Gladbacensis. Monasterium siquidem aere alieno liberavit, bona, quae aliis oppignorata erant, redemit, novisque beneficiis et censibus rem oeconomicam auxit. Praefatus Archiepiscopus hunc abbatem aliquoties in litteris nominat fratrem suum, refertque se ad petitionem fratris sui Christiani abbatis Gladbacensis admonitum, vt testamentum ordinationis quarundam rerum sicut ipse disposuit, confirmaret, quod et factum est in hoc monasterio praesente Archiepiscopo anno 1116. An autem fraternitas illa inter Archiepiscopum et abbatem praedictos a cognatione sanguinis processerit, incertum relinquitur. Humanis exemptus ad pulveres rediit 25. Januarii.

Vixit sub. Paschali II. pontifice maximo ex ord. S. P. N. Benedicti. Henrico IV. imperatore. Friderico I. Archiepiscopo Coloniensi.

D. Walterus.

Abbas XI.

alterus ad clavum sedit anno circiter 1130, et ad professionem admissit fratres sequentes, uti scedulae eorundem manibus exaratae etiamnum in archivio extantes fidem faciunt.

F. Rudingerus.	F. Godefridus subdiaconus.	F. Folcardus sacerdos.
F. Ekebertus subdiaconus.	F. Weriboldus conversus.	E. Rutgerus conversus.
F. Rutgerus acolythus.	F. Rudolphus.	F. Wedericus subdiaconus.
F. Waldericus conversus.	F. Thietpoldus subdiaconus.	

Walterus de anno 1133 usque ad 1135 crebro in litteris patentibus archiepiscopi Coloniensis testis reperitur, infra quod spatium duo coenobia fundavit, de quibus haec litterae:

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Bruno superhabundanti gratia spiritus sancti sancte coloniensis ecclesie archiepiscopus. Omnibus in christo pie uiuentibus tam futuris quam presentibus.

Quia nostri est officii. nostre cure. nostre solitudinis. nostre uigilantie. ecclesiasticam precipue tamen monasticam religionem ordinare et dilatare. tueri et defensare. ratum duximus. stabilimus et confirmamus uirtute spiritus sancti et auctoritate nostri pontificatus quicquid frater noster Walterus abbas uidelicet gladebachensis cenobii in possessionibus sui monasterii ad honorem dei et animarum remedium monasticę religionis ex utroque sexu fidelium ordinauit. sed et quicquid ex consensu fratrum suorum de redditibus ecclesię sue christi pusillis deo famulantibus in wylrensi cenobio aut sororibus in nouo oratorio beate Marie perpetue uirginis ad uictum seu uestitum concessit. fratribus scilicet omnes redditus predicti wylrensis loci exceptis uineis et agricultura antiquioris curtis. redditus namque commodiori satis utilitate restituit fratribus gladebachensis ecclesie. uidelicet sex marcas pro quinque talentis et decem solidis. leuioris monete. Porro sororibus in nouo beate Marie perpetue uirginis oratorio christo famulantibus de uillicatione Raesleide decimam. Herde. Piperlo. Machensteyne decimam etiam Adhelhardi aduocati et sororis eius ex consensu fratrum suorum nichil de prebenda eorum minuens ad uictum concessit. decimam namque Herde Rutgerus quidam secularis aliquando possidebat. Adelhardus uero et soror eius non in beneficium sed ingrata uillici gratia sua habebant. decimam autem Piperlo et Machensteyn uillicorum seruuli messis tempore ita consumebant commessatione et ebrietate ut nichil ex ea utilitatis fratribus proueniret uel ecclesię. his saniori consilio in melius commutatis ita manere. uidelicet ad pauperum fratrum et sororum uictum. ut ipsi ordinauimus in perpetuum censemus. Et ne aliquis alicuius necessitatis occasione id infringere audeat sub perpetuo anathemate interdicimus.

Acta sunt hec anno incarnationis dominice. M.CXXXV. Indictione. XIII. Nonas Decembris. ecclesiam regente beato papa Innocentio. regnate uero reuendissimo imperatore Lothario. sub his testibus. Arnolde maioris ecclesie s. Petri preposito. Hugone decano. Tiepoldo s. Seuerini prep. Arnolde s. Andree prep. Theoderico s.s. apostolorum prep. Arnolde prep. de gradibus. Henrico comite de Kessle. Gerardo de Hostadin. Adelgero de Gladebach. Almaro aduocato. Heinrico de Aldendorp. Thiderico de Ulfde.

Quid praeterea abbate dignum gesserit aetate illa, vel suppressum, vel diuturnitate et iniquitate temporum exolitum est. Depositionis diem commemorat antiquum necrologium nostrum ad diem 17. Novembris.

Vixit sub Innocentio II. pontifice, Conrado III. imperatore, Brunone II. Archiepiscopo Coloniensi.

D. Everwinus.

Abbas XII.

qui abbatiale munus obivit anno circiter 1150. Vetera monumenta eum etiam appellant Luewinum et Hebroinum. Superest adhuc campana, quam fundi curauit cum hac inscriptione.

Abbas Henricus, primus fore dicitur hujus
Author Campanae flamme clarisonae,
Inde loci nactis abbas Hebroinus habenis,
Amplificauit eam, conque secranit eam.

Et ne cui de genuino nomine reliqueretur ambigendi facultas, sub nomine Hebroinus minore caractere scriptum erat Everwinus, quod nomen etiam habent professionum diversae schedulae, ex quibus colliguntur nomina sequentium, quos ad professionem admisit.

F. Joannes sacerdos.	F. Hemericus sacerdos.	F. Conradus subdiaconus.
F. Henricus subdiaconus.	F. Rudolphus diaconus.	Soror Mathildis.
F. Christianus subdiaconus.	F. Gerhardus subdiaconus.	Soror Cunigundis.

Anno 1152 die nativitatis b. Mariae V. Archiepiscopo Annoni II. testis adstetit, dum Coloniae in monasterio S. Pantaleonis quasdam ordinationes Wolberonis abbatis dicti manasterii confirmavit. Vitae finem imposuit 16. Augusti.

Eugenio III. pontifice maximo. Conrado III. Imperatore. Arnolde I. Archiepiscopo Coloniensi.

D. Rubertus.

Abbas XIII.

Rubertus abbatiam moderatus est temporibus Alexandri III. pontificis maximi, Friderici II. imperatoris et Philippi Archiepiscopi Coloniensis *) Fratres monasterii sui multum dilexit. Postquam nonnullos eorum, in cella Bucholtz prope Broel commorantes, qui aduocatorum importunitate multo tempore oppressi erant, a pristina uexatione transigendo liberasset **), omnibus anno 1171 beneficium in Hude (Oedt) ad caritatem constituit ***) et 1172 allodium Rakesleide ad Aardo de Tuschenbroich et eius patruo de Breidenrode acquisiuit ****) quod rei familiaris bene administratae monumentum adhuc superest et dicitur curtis ad fossam, vulgo Der Süßlenhoff. Anno 1172. monasterio acquisiuit curtem in Lutzerode, de qua sequens littera:

In nomine sancte et individue trinitatis. Fervor conditiones et ordinationes quę fiunt a quibuslibet hominibus tanto sunt sagaciori studio stabilienda et autoritate virorum fidelium corroboranda, quanto desideratur eorum firmior esse memoria per succedentium temporum spatia. unde ego Rubertus licet indignus gladbacensis Abbas vocatus notum facio cunctis fidelibus tam presentibus quam futuris qualiter predium quoddam in Lutzenrode a Gozwino Luzone et equivoco filio suo Gozwino nec non et ab aliis heredibus suis venundatum fuerit meis temporibus sororibus de nouo oratorio sancte Marie quod est apud nos situm et omni jure illarum ecclesię firmatum. Nam publica conventionem cum illis pro quinquaginta marcis facta de hoc perpetualiter illud emimus et ne deinceps inde alicuius improbitate gravari possemus, non solum per manum Theoderici de Milendunck utpote liberi et nobilissimi viri ut iure debuimus nobis illud confirmari fecimus sed et ex auctoritate Beati Petri Apostolorum principis omniumque sanctorum omnem hominem qui nobis in hoc voluerit esse contrarius a consortio fidelium christianorum segregamus et eterne maledictioni subjicimus. Acta sunt hec anno verbi incarnati millesimo centesimo sexagesimo octavo indictione secunda.

Ad professionem admisit sequentes, prout fidem adstruunt professionum scedulae profitentium manibus conscriptae hoc ordine et modo.

F. Theodoricus.

F. Adelhardus acolythus.

F. Poppo conversus.

F. Henricus subdiaconus.

F. Hermannus subdiaconus.

Soror Agnes.

F. Bruno.

F. Hedenricus.

Robertus de anno 1163 usque ad 1180 saepissime Archiepiscopis Coloniensibus in eorum litteris patentibus testis adstitit, diem supremum obiit anno 1183 5. Februarii.

D. Walterus II.

Abbas XIV.

Walterus rebus praeesse coepit anno 1183 multumque profuisse e comparato quodam molendino arbitrari licet. Ultimam diem composuit 7. Julii.

Vixit temporibus Lucii II. pontificis maximi. Friderici I. imperatoris. Philippi Archiepiscopi Coloniensis.

*) Ante annum 1163.

**) Vide diploma apud Lacomblet I. pag. 279 Nr. 406.

***) Ibid. p. 306. Nr. 438.

****) Ibid. p. 309. Nr. 443.

D. Henricus.

Abbas XV.

Henricus abbatiale officium quod anno circiter 1194 suscepit, intra annos (uti videtur) non ita multos cum vita absoluit 8. Martii.

Temporibus Coelestini III. pontificis maximi. Henrici VI. imperatoris. Brunonis III. Archiepiscopi Coloniensis.

Huic abbati aut eius successori Johannes, Archiepiscopus trevirensis sequentes litteras misisse videtur:

J. Dei gratia Treuerorum Archiepiscopus dilecto Abbati de Gladebac, totique conuentui salutem, et sinceræ dilectionis plenitudinem. Vniuersitati vestrae otum esse volumus, quod honestatem vestram omnibus modis, quibus possumus, intendimus honorare et juri vestro nullatenus derogare: Inde est quod ecclesiam de Celtan ultra tempus definitum et expressum in canonibus, post obitum pastoris sui vacare credissemus, et eam dilecto filio C. Treuerensi Archidiacono, intuitu honestatis suae, contulissemus, post modum intelligentes, quod eandem ecclesiam cuidam caro vestro clerico honesto Mattheo pastori de Kempen infra paucorum dierum spatium post mortem sui pastoris contulissetis, testimonium praefati M. clerici admisimus, et donationi, quam ei feceratis deferre dignum duximus. Et donationem, quam, iam dicto Treuerensi Archidiacono feceramus in irritum reuocantes, omne jus patronatus in memorata ecclesia de Celtan, vobis, et auctoritati vestrae integre recognoscimus, et in testimonio praelatorum nostrorum, et nobilium nostrorum, quorum nomina subsequuntur, recognouimus: Quia vero liberalitatem vestram in hoc plurimum commendabilem esse sensimus quod supradictum Conradum Treuerensem Archidiaconum in devotum vestrum adoptare, et honestatem suam obsequiis veris obnoxiam reddere voluistis, et praenotatam ecclesiam de Celtan ei per predictum M. clericum verum cum testimonio literarum vestrarum contulistis, donatione eidem M. clerico a vobis facta, per auctoritatem vestram penitus irritata, et irritatione ista ab eodem M. coram nobis, et subscriptis testibus recognita, beneuolentiam nostram, et praesidii nostri fauorem in omnibus, quae poterimus, et vobis expedire videbuntur habebitis semper promptiorem. Nomina testium sunt haec: Praelatorum, Godf. abbas S. Eucharii, Conradi abbas S. Maximini, Albertus Treuerensis Archidiaconus, et S. Paulini praepositus, Wilhelmus Archidiaconus Fredericus, cantor, Cono Treuerensis canonicus et noster capellanus, Joannes de Rosceio Treuerensis canonicus, et reliqui fratres maioris conuentus: Nomina Nobilium: Werricus de Walecuyt, et filii eius, Joannes de Monte Claro, Rudolphus de Malbere, S. Theodoricus de Bruken, Henricus et Fredericus fratres de Kalze et alii quam plures.

Testes enim huius litterae: Godef. abbas s. Eucharii, Conradus abbas st. Maximini. Johannes de Monclair, Rudolfus de Malberch, Tirricus de Bruche inveniuntur in quadam littera eiusdem Archiepiscopi Johannis de 1200*); Archidiaconi, Albertus et Wilhelmus vixerunt 1191 usque 1200 et Conradus, abbas Maximini 1210 jamdudum mortuus erat.

D. Gerardus I.

Abbas XVI.

Gerardus I. rebus praefuit sub annum 1205 quod constat ex litteris den Cammer-forst concernentibus, e quibus hi quoque fratres eruuntur.

Fridericus Prior. Rudolphus custos. Hermannus camerarius. Alardus sacellanus.

Vixit sub Innocentio III. pontifice maximo. Philippo imperatore. Theodorico Archiepiscopo Coloniensi.

*) Apud Gunther codex diplom. II. pag. 69.

D. Hermannus I.

Abbas XVII.

ermannus anno 1210 et circiter habenas tenuit. Monasterio acquisivit, et possidenda transcripsit tria molendina, testantur id donationis litterae de anno 1210 in quibus et hic fratres.

Andreas Prior.
Henricus diaconus.

Henricus cantor.
Gerhardus camerarius.

Wilhelmus custos.
Alardus cellerarius.

Claruit sub Innocentio III. et Honorio III. pontifice maximo. Lothario imperatore. S. Engelberto Archiepiscopo Coloniensi.

Tempore hujus abbatis videlicet anno 1215 servatum est Romae generale concilium in ecclesia lateranensi, in quo antiqui albigenensium haeticorum et Almerici Doctoris Parisiensis novi errores rejecti et condemnati fuerunt praesentibus 412 Episcopis.

D. Gerhardus II.

Abbas XVIII.

erhardus clavum abbatialem moderatus est anno 1231 quo donationem molendinorum per antecessores factam singulari confirmavit instrumento, quod fratres, qui eo antistite vixerunt, contestantur, eorum nomina sunt.

Hermannus prior.
Conradus.
Fridericus.
Alardus.
Theodoricus camerarius.
Hermannus.
Joannes.

Henricus de Tuschenbroich.
Arnoldus.
Henricus.
Rudolphus custos.
Leonius hospitalarius.
Gerhardus.
Hermannus Joannes.

Henricus.
Petrus.
Ludovicus.
Volquinus.
Hermannus.
Godefridus.
Theodericus.

Claruit temporibus Gregorii IX. pontificis maximi. Friderici II. imperatoris. Henrici I. Archiepiscopi Coloniensis.

Hoc abbate in vivis agente Gregorius IX. pontifex maximus in sanctorum numerum retulit Dominicum, Franciscum, et Antonium da Padua; et S. Elisabetham. Excommunicavit idem Gregorius anno 1239 Fridericum II. imperatorum, postquam sufficienter monitus ab injustitiis crudelitatisque et sacrorum locorum profanationibus desistere noluit. Permovit etiam pontifex electores ad deponendum Fridericum, qui ecclesiae romanae omnem interitum minabatur, et pontificem et ecclesiam fatigabat, eo quod in Francia, Anglia, Dania et Hispania sine timore tanquam excommunicatus pronuntiabatur Fridericus, et cruce signati contra eum sub signa cogerentur. Fredericus autem properabat Romam, ut pontificem in potestatem suam redigeret, properanti, amplissimo exercitu cruce signata cohors, se opposuit. Ad cujus conspectum, adeo territus et in furorem commotus est, ut captos ad se vivos perducere cruce signatos, in prima ipse pugnans acie exclamaverit: inde perductos ad se aliquos, partim quaternis, ad crucis formam perfudit vulneribus, partim caput in crucis modum quadrifariam scidit, partim frontem eadem ferro cruce reddidit insignitos: clericos vero detonsam in vertice coronam, ferro casim in crucem vulneratam (ut dicebat irrisorie) jussit ornari: quorum unus inflicto vulnus nimis patienter ferre visus, in palearum cumulum funiculo est pertractus, et cum benedicere ac laudare Deum perseveraret, igne supposito crematus est. Pontifex autem in difficultatem omnium periculosissimam adductus, ab eo, in quem sperabat, auxilium protectionemque invenit; cardinalibus enim et clero et populo in processionem deductis ipse capita apostolorum Petri et Pauli praetulit, et a laterana basilica ad principis apostolorum templum nudis pedibus ingressus, suggestu concenso flens et lacrymans tum diuinam intercessionem tum populi ad seditionem mitioris auxilia imploravit. Mirum dictu: in momento mutatis animis

Fridericum detestari, inque eum arma sumere coeperunt, cum primum decretum Gregorius promulgasset sacrosanctum, gloriae salutisque aeterna praemia illis pollicitus, qui aduersus scelestissimum Dei et ecclesiae suae hostem Fridericum pugnaturi crucis signo insignirentur. His nihilo melior factus Fridericus crudelitates maximas in ecclesiasticos exercuit, quorum plurimos in regno Siciliae partim occidit, partim in carcere retinuit, partim relegauit: in nullum autem sacrum locum magis deseuerunt Friderici satellites, quam in celeberrimum S. Benedicti monasterium Cassinense, cuius aurea et argentea vasa diripuerunt, fregerunt et ex illis nummos conflauerunt, monachisque eiectionis, illud ipsum monasterium insederunt. Cumque plurimas regiones devastasset a convitiis in pontificem non cessavit, nam inter alia ei fertur scripsisse sequentem versum:

Roma diu titubans, longis erroribus acta
Corruet, et mundi desinet esse caput.

Cui pontifex ita rescripsit

Niteris incassum navem subvertere Petri,
Fluctuat, ast nunquam desinet ista ratis.

Hanc modestam pontificis responsionem aequo animo ferre non valens, non minus stupide quam stolide lusit Fridericus, ut sequitur

Fata volunt, stellaeque docent, aviumque volatus,
Quod Fridericus ego, malleus orbis ero.

reposuit Gregorius pontifex Friderico in hunc modum:

Fata volunt, scriptura docet, peccata loquuntur,
Quod tibi vita brevis, poena perennis erit.

D. Hermannus II.

Abbas XIX.

ermannus gubernaculo admotus praefuit anno circiter 1242 et sequentibus, totisque viribus res monasterii sartas tectasque seruare studuit, quaedam oppignorata et in alienas manus translata magnis impendiis reluit, multisque aliis in rebus fidelem ac prudentem super familia Domini constitutum se probavit dispensatorem. Hic assumpto Wilhelmo comite de Kessel advocato in Gladbach dispositionem fecit, quomodo inter parochianos communio lignorum paludis dicti Nersbroch dividenda sit, ut constat ex litteris sigillatis de anno 1243.*) Sequente anno fraternitatem concessit sororibus curtem Ryle inhabitantibus, prout sequentes litterae demonstrant:

Vniuersis sacrosanctae matris ecclesiae filiis, tam praesentibus quam futuris praesentem scedulam inspecturis H. permissione divina abbas et conventus Gladbacensis devotas in Domino orationes girovagorum consuescit turba luporum, incustoditarum greges ouium proteruo temptare insultu, vt pluribus prostratis, unam quaerens, quam deoret, ovile penitus relinquatur desertum, cum ergo Puellulae in curte nostra Rile residentes hactenus veluit grex incustoditus proprio quodammodo zelo ductae castitatem Domino vouentes eidem inceperint famulari, nec earum deuotio, vt ex sanctorum doctorum relatibus didicerunt, non poterit sine sancta obedientia et vero regimine ullatenus conservari. Hinc est, quod vestrae universitati velimus non latere, quod praefatae Christi famulae ad nos confluentes proprio motae arbitrio cum devota obedientia se nostro regimini perenniter submiserunt; nos itaque earundem precibus et familiaritatis instinctu inclinati, nostrarum precum et orationum eisdem solum in spiritualibus plenam et perfectam contulimus fraternitatem, concedentes praeterea vt in praenominata curte nostra Rile et deservendum Domino valeant commorari, hac interposita cautione, vt si se minus bene gesserint, nobis rebelles aut inobedientes extiterint, quod sine aliqua difficultate, aut aliqua contra nos juris allegandi occasione, ipsas a nostrae

*) Diploma apud Lacomblet II. pag. 146. Nr. 281.

Fahne: von Boeholtz III.

confraternitatis consortio, et in saepe dicta curte nostra libere amovere possimus. Actum anno Dominicae incarnationis millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, mense octobri.

Hanc concessionem duo canonici Coloniensis augmentauerunt secundum tenorem sequentis instrumenti:

Nos Theodorus canonicus sanctae Mariae de gradibus in Colonia et Arnoldus scholasticus fratres dicti de Steinbukelt, notum esse volumus omnibus praesens scriptum inspecturis, quod curtis in Ryle, quam tantum jure villicationis possidemus post mortem nostram cum omnibus attinentiis suis libere et absolute redibit ad ecclesiam Gladbacencem. Et si quas expensas fecimus circa eandem curtem aedificiis ipsam reformando, siue de manu laicali redimendo, illae cedent ecclesiae memoratae in nostrorum remissionem peccatorum. Actum et datum Coloniae, anno Domini millesimo ducentissimo quadragesimo quinto. Sabbatho ante circumcisionem Domini.

Fratres qui hoc gubernatore vixerunt quoddam archivii monumentum de anno 1243 exhibet aliquot ut testes, quorum nomina sunt.

Henricus prior.	Ludovicus.	Gerhardus cellerarius.
Rudolphus custos.	Theodoricus.	Sifridus plebanus.
Henricus hospitalarius.	Arnoldus camerarius.	Hermannus.
Leonius.		

Floruit sub Innocentio IV. et Alexandro IV. pontificibus maximis. Conrado IV. Imperatore. Conrado Archiepiscopo Coloniensi.

Hoc tempore videlicet 1250 die S. Luciae sacro Fridericus II. infensissimus ecclesiae hostis mori coactus est, a Manfredo filio, quem ex nobili concubina susceperat, compresso per vim ore ac spiritu. Datus est in exemplum divinae justitiae, ut qui ecclesiam romanam matrem suam tot modis per tot annos tam nefarie persecutus est injuste, satis justo Dei judicio a filio spurio interficeretur. Cum enim ecclesia romana illum ab ineunte aetate sub tutela sua in regno Apuliae educasset, et pontifex Honorius III. anno Domini 1220 in imperatorem vixisset, postea tamen mortua Constantia matre, quae ipsum in officio continebat, immemor accepti beneficii, contra jus fasque pontificiam ditionem vexabat; propter quam causam a Gregorio excommunicatus, Joannis Hierosolymitani regis intercessione, ea lege absolutus, et ecclesiae reconciliatus est, ut tum res ablatas restitueret, tum ad recuperationem terrae sanctae cum exercitu se conferret. Quas condiciones cum non seruaret, sed aegritudine simulata maximam multitudinem cruce signatorum Brundusii expectantem, ipsumque regem Hierosolymitanum, atque adeo christianos in Asia bellantes deciperet, eaque fraus adeo aperte deprehenderetur, ut ad nuncium mortis Landgravi Hassiae statim ad ejus res diripiendas homo valetudinarius e Sicilia Brundusium adnavigarit, Gregorius nonus Honorii sententiam prius in Fridericum prolata denuo repetiit et confirmavit. Ea seueritate percussus auri uncias centum et viginti millia ecclesiae romanae propter damna illata persoluit, pacem impetrauit, ac pro regno Siciliae verum ecclesiae feudatarium se esse confessus est. Sed cum in romanos pontifici resistentes moturum se pollicitus, adeo fidem non liberaret, ut in Germaniam abiens, voluerit milites suos in Italia relictos romanis civibus in omni re obedire, nec ita multo post in Italiam reuersus tam ipse, quam ejus nomine Ezelinus socias civitates oppugnaret, factionumque deterrimarum quae iam tum Guelphi, tum Gibellini appellati sunt, author esset, Saracenis et magistratui mandaret, et urbem (quae Nuceria Saracenorum dicta est) concederet, ecclesias et monasteria spoliaret, Siculos tyrannide grauissima opprimeret, fratrem regis Tunisi baptismam panormi petentem a tam sancto proposito verbo deterreret, vias deinde praecluderet, ne concilium, quod Gregorius Romae indixerat, convenire posset, insuper cardinales et alios praelatos in vinculis teneret: Innocentio quarto post Gregorii et Coelestini mortem pontifici creato insidias strueret, eumque in Franciam proficisci cogeret: denique ad concilium Lugduni congregatum vocatus venturum se promitteret, nec veniret: omnium consensu in eodem concilio imperio et regnis priuatus fuit. His nihilo melior factus tandem in gravem morbum incidit, eumque vitae finem accepit, ut superius narratum est, quem nefandis excessibus demeruit.

Hoc quoque tempore crudelissimus tyrannus Azelinus a pontificia cruce signata cohorte caesus et occisus est, ac sic demum pristina Italiae quies et pax restituta est sub Alexandro quarto, desuper sequens versus legitur:

Sylla, Nero, Cajus, Marius, Mezentius: his tu,
Azeline, ipso et saevior es phalari.

D. Joannes de Eyle.

Abbas XX.

Joannes tametsi in syllabo abbatum non habeatur, eum tamen abbatem hujus loci fuisse et praefuisse anno 1259 fidem faciunt litterae quaedam pastorum Vorstensem concernentes ab eo datae anno praedicto die decima mensis augusti.

D. Theodericus.

Abbas XXI.

Theodericus res Gladbacenses varia administravit fortuna anno 1261 et sequentium usque ad annum 1295, uti ex pluribus monumentis apparet. Fratres illo administratore vixerunt.

Tilmannus pastor Gladbacensis.

Gerardus Pasche camerarius.

Godefridus pastor Kempensis.

Godefridus de Helpenstein pastor in Wyler.

Marsilius de Wickrath cellerarius.

Ludovicus de Kempenich.

Tempore hujus abbatis Gregorius X. conoravit imperatorem Rudolphum in Heluetia et seruavit concilium Lugdunense in Gallia, in quo statutum, ut cardinales ante electionem et creationem noui Pontificis extra conclauem non egrediantur; studuitque hic pontifex singulariter ecclesiam graecam cum latina unire. Ad hoc concilium multi abbates, inter quos Theodericus abbas Gladbacensis, tanquam procuratorem destinarunt abbatem Braweilerensem, prout liquet ex litteris summo pontificii inscriptis.

Tenor litterarum.

Sanctissimo in Christo patri ac Domino sacrosanctae romanae ecclesiae summo pontifici Gregorio X. sancti Panthaleonis, sancti Martini, sancti Viti Gladbacensis, sancti Heriberti Tuitiensis, sancti Michaelis archangeli Sibergensis et in Graffschafft monasteriorum. Abbates ordinis sancti Benedicti, Coloniensis civitatis et dioecesis, nec non decanus Malmundariensis ejusdem ordinis et dioecesis cum genuum flexione, devota pedum osculatione beatorum, sanctitati vestrae significamus, quod nos et quilibet nostrum juxta promissionem sanctitatis vestrae super procuratoribus abbatibus et patribus non exemptis de singulis dioecesibus ad concilium destinandum venerabilem virum Dominum Henricum Monasterii Braweilerensis abbatem ordinis S. Benedicti Coloniensis dioecesis exhibitorem praesentium pro nobis et quolibet nostrum in curia vestrae sanctitatis verum

et legitimum procuratorem nostrum constituimus, fecimus et ordinavimus ad recipiendum apostolicum mandatum cum omni ordinatione ipsius concilii super his, quae in eodem concilio sunt agenda, dantes eidem potestatem et speciale ac plenum et legitimum mandatum praestandi in nostras animas, si opus fuerit cujuslibet generis juramentum, et ad faciendum omnia pro nobis et nomine nostro in eodem concilio, quidquid nos facere possemus seu deberemus, si personaliter praesentes essemus, et quidquid facere potest et debet verus et legitimus procurator, ratum et gratum habentes quidquid procurator pro nobis fecerit in promissis, in cujus rei testimonium subscriptum sigillis nostris duximus muniendum. Datum dominicae incarnationis Anno MCCLXXIV.

Praedictus pontifex Gregorius X. obiit anno Christi 1276 cui in pontificatu successit Innocentius V. ex ord. S. Dominici. Qui S. tantum mensibus sedit: huic successit Adrianus V. unius mensis et novem solum dierum pontifex. Adrianum secutus S. Joannes XX. ejusdem nominis pontifex, qui post acto menses vita functus est. Post hunc in cathedra Petri sedit Nicolaus III. anno 1277 quem secutus est Martinus IV. anno 1282. Hunc vero Honorius IV. anno 1285. cui post duorum annorum regimen successit in apostolica dignitate Nicolaus IV. ex ord. S. Francisci, rexit hic pontifex 4. annis et aliquibus mensibus, obiit vero anno Christi 1293 post quem ad cathedram Petri anno 1294 evehctus est Coelestinus V. ex ord. S. Benedicti vir sanctus, ad cujus coronationem ultra ducenta millia hominum dicuntur accurrisse. Raro et inaudito exemplo pontificatu se sponte abdicavit et ad Eremum se recepit, multis tam in vita, quam post mortem fulsit miraculis.

Supradictus D. Theodoricus abbas, postquam vndecim pontifices maximos supervixisset, administrationem cum vita posuit 22. Julii.

Floruit temporibus Urbani VI. papae, qui festum corporis Christi instituit, sub quo etiam pontifice floruit doctor Angelicus S. Thomas de Aquino ord. praedicat. et Clementis IV. pontificis maximi Rudolphi I. imperatoris ex comitibus de Habsburg. Engelberti II. Archiepiscopi Coloniensis.

De ejus administratione exstant haec documenta: In nomine Domini. Nos Theodoricus Dei gratia abbas Gladbacensis omnibus innotescimus, quorum scire interest: Cum nos sentiremus post venditionem bonorum super Mosellam, temporibus nostri praedecessoris venditorum, dilectos confratres nostros quodammodo in potu vinorum habere defectum, quod eius instinctu, qui populo sitiienti aquam de petra produxit, super eos tanquam afflictos pia gestantes viscera, cum paterna meditatione ipsis ad restaurationem dictorum bonorum venditorum, domum in Bocholtz, cum vineis prouentibus, et omnibus appenditiis, perpetuo libere tradidimus et donauimus, vt ex eis vina recipiant ipsis perenniter propinanda. Hanc ergo nostram donationem sub stola et baculo tanquam rationabilem confirmantes, sub anathematis interminatione, districtius inhibemus, ne quis ausu temerario ipsam infringere audeat, vel praesumptione qualibet perpetuo immutare. Actum et datum anno Dominicae incarnationis 1261 mense martio.

Vniuersis ad quos peruenerit praesens scriptum salutem. Nos Sifridus Dominus nobilis de Brule, et omnes nostri posteri et haeredes notum esse volumus, quod Theodorico Dei gratia abbati de Gladbach et cellulae de Bocholtz vnanimi consensu, libera voluntate, et praecipue propter Deum, haereditarie dedimus, concessimus, resignauimus fluuium quendam in prato nostro in via, qua iter Glensse, iuxta latitudinem trium pedum. Ita videlicet, vt anniuersaria matris nostrae, et vxoris nostrae, et omnium nostrorum seniorum, ibidem feliciter requiescentium singulis annis a fratribus ibidem Deo seruientibus in perpetuum peragantur. In huius rei testimonium nostrum sigillum praesentibus est appensum. Actum et datum anno Domini 1266 feria tertia post penthecosten.

Sigillum appensum demonstrat scutum cum quatuor decem (4. 4. 3. 2. 1.) monetis.

In nomine Domini. Ad omnem ambiguitatis scrupulum in posterum euitandum: Nos Theodoricus Dei gratia abbas, ac totus conuentus monasterii de Gladbach ord. S. Benedicti Coloniensis dioecesis, omnibus innotescimus, quorum scire interest praesentium testimonio profitentes, quod ingruente nobis indigentia, ex concordii et vnanimi consilio commisimus et dedimus sub annua pensione Joanni militi de Guntreue aduocato nostro cellam nostram apud Bocholtz Treuerensis dioecesis, sicut iacet cum agris, vineis, pratis, censibus, molendino et nemoribus, ac vniuersis ad ipsam cellam de Bocholtz, specificatis ab antiquo, et attinentibus. Ita videlicet, quod praefatam cellam cum attinentibus in suas manus et regimine tenebit, viginti et octo annis continue, et suis sumptibus exolet, quaeque ibidem colenda, et constructa aedificia curtium, et molendini lapsa, seu pro tempore, prout necessitas requisierit, construenda, prouiso eo, quod de fratribus nostri monasterii ibidem tenebit, quatuor personas monachos, quos ibidem vna cum suo consilio decreuerimus collocandos, quibus fratribus promptissime ministrabit suas praebendas ab antiquo ibidem constitutas videlicet 24. maldra siliginis, 12. marcas legalium denariorum colon.: et quatuordecim amas vini, et in super superaddet duas amas vini, ad diuinorum indigentiam, et haec de meliori vino, secundum quod vineae ibidem proferunt et caetera ministranda fient de primis et certissimis fructibus et redditibus ipsius cellae remoto omni dolo et contradictione qualibet, seu quocumque casu, infortunis, vel occasione, per quae alicuius cauillationis contradictio aut impedimenti protractio suffragari posset memorato militi, seu ipsius vicem pro tempore conseruanti: Insuper ad cautelam adiectum est, quod ipsis fratribus cum sua honesta familia, hospitibus et familiaribus liber erit introitus et exitus, et deambulatio, infra terminos et allodia nobis attinentia, tam infra immunitates, quam extra. Praeterea prouide additum est, quod confratres nostri ibidem residentes, officiabunt ecclesiam de Wiler, et ipse Joannes miles

aut suus procurator, ipsam ecclesiam de Wiler nocturno tempore illuminabit lampade condecete, oratorium vero de Bocholtz illuminabit idem miles, tam lampade quam cereis luminaribus, prout necessitas postulat et requirit. Itaque haec interuenit conditio, quod pro decimatione ipsi ecclesiae de Wiler attinente, singulis annis in festo B. Andreae Apostoli, dictus miles, seu procurator suus pastori ipsius ecclesiae sex marcas Colonienses promptissime, et sine contradictione qualibet ministrabit. Et quod medio tempore saepedictus miles nihil iuris aut potestatis habebit in collatione ipsius ecclesiae de Wiler, sed nobis reseruamus, et reseruauimus ius et potestatem si vacauerit, ipsam ecclesiam conferendi. Igitur ut fratres praesentialiter insistant diuinis officiis apud Bocholtz inhibemus districtius, ne se intromittant de regimine alicuius parochialis ecclesiae frequenter praeter Wiler, nisi rogati subueniant alicui sociorum plebanorum in indigentia tempore absentiae suae, aut solemnitatis, si fuerint euocati: Insuper de fratribus additum est, si fors an aliquis fratrum, quod absit, inueniretur dissolutus, intollerabilis aut inobediens, quod ad nostrum reuertetur monasterium, et alius de nostro pariter, et ipsius militis consilio magis idoneus, et corrigibilis substituatur, prouiso tamen diligenter eo, si in aliquo casu, plenus numerus quatuor fratrum ibidem non esset, quod tamen nobis stipendium absentis, seu absentium tanquam praesentis, aut praesentibus sine contradictione qualibet ministrabit. Postremum vero additum est, si saepedictus Joannes interim morte praeuentus pro tempore fuerit, quod ipsius vxor relicta, seu ipsius haeredes proximi, in omni conuentione, commisso et iure, secundum praenotatam formam, ad terminum annorum praescriptorum firmi et stabiles permanebunt. Ad praecauendum igitur tam nobis quam posteris nostris, sub firma cautione firmatum est, quod elapsis praenotatis viginti et octo annis, dicta cella nostra cum vniuersis attinentibus, prout ipsam dicto Joanni commissimus, soluta ab omni debito et quita remota omni occasione quae contra nos posset praetendi, ad nos et nostrum monasterium libere reuertetur. Ligna etiam siluarum non resecabit, nec resecare faciet, nec distribuet cuiquam, nisi in necessarios vsus structurarum ipsius cellae aut curtium, seu officinarum, prout necessitas postulabit. Caetera in dubio emergentia committimus arbitris ad hoc deputandis cum discretione fideliter et finaliter decidenda. In hujus ergo conuentionis robur et testimonium conseruandum, praesentem paginam ipsi Joanni, et suis haeredibus nostris sigillis dedimus communitam. Actum anno Domini 1270. in purificatione B. Mariae.

Vniuersis tenorem praesentium auditoris. Joannes miles dictus de Guntreue aduocatus domus de Bocholtz: Notum esse cupio, quod a viris religiosis abbate et conuentu monasterii de Gladbach ordinis S. Benedicti Coloniensis diocesis, recepi sub annua pensione ad viginti et octo annos cellam ipsorum claustralem de Bocholtz, cum vniuersis appenditiis suis, praediis, agris, vineis, et omnibus ad ipsam cellam pertinentibus, ubicunque iacentibus, ita videlicet, quod meis sumptibus et expensis quaeque ibidem colenda, seu aedificanda, colens aedificabo, construenda construam, ad meos vsus pertinentia, quae omnia meo termino expirato, adeo bona vel meliora relinquam, quatuorque fratribus monasterii de Gladbach monachis ibidem Domino famulantibus suas praebendas ab antiquo constitutas scilicet viginti et quatuor maldra siliginis Andernacensis mensurae, duodecim marcas, et quatuordecim amas vini, quibus supradictis duas amas de Lutzink vinearum ipsius domus, et de certissimis redditibus ministrabo, non obstante qualibet occasione, dolo, seu euentu cuius libet infortunii, incendii, grandinis, exercitus, aut quocunque casu inopinato, quem praetendere possem, contra praedictos confratres ad administrationem huiusmodi detinendam. Non obstante insuper, si plenus numerus quatuor fratrum ibidem non fuerit pro tempore. Tamen siue plures siue pauciores ibidem fuerint, praenominatam stipendiorum summam, quatuor personarum abbati, vel cuiunque ipse demonstrauerit, plenius ministrabo, et vt dictum est aedificanda aedificabo, et construenda construam, exceptis oratoriis et claustralibus officinis: qui confratres officiant ecclesiam de Wiler, nec aliquas plures, et ego ipsam ecclesiam illuminabo nocturno tempore, lampade condecete, oratorium vero de Bocholtz illuminabo tam lampade, quam cereis luminaribus, prout necessitas postulabit. Insuper pastori ecclesiae de Wiler singulis annis in festo B. Andreae apostoli sex marcas pro decima ipsius ecclesiae promptissime ministrabo, et has Priori ipsius cellulae praesentabo. Item profiteor me nihil iuris habere medio tempore in collatione seu praesentatione dictae ecclesiae de Wiler, sed abbas ipsam vacantem conferre poterit libere cuiunque. Item inter nos ordinatum assero, quod abbas vna cum meo consilio viros honestos ibidem et modestos, quorum si qui viderentur incompositi, aut inobedientes, quod reuocatis illis de prioris domus ipsius consilio pariter et meo nutu alii statuentur. Praeterea ligna nemorum, nemini distribuam, nec resecabo, nec resecari faciam, nisi ad structuram curtium et officinarum ipsius cellae, prout necessitas postulabit; sed saluum erit fratribus secundum consilium Prioris pro suae necessitatis indigentia, ligna ipsius nemoris resecandi: Insuper interposita est haec conditio, si fors an ego medio tempore morte praeuentus fuero, quod absit, vxor mea et haeredes mei proximi in omni iure et conuentione inter nos facta, secundum praenominatam formam inter nos factam ad terminum annorum praescriptorum firmi et stabiles permanebunt. Elapsis vero praenominatis viginti et octo annis, praedicta cella de Bocholtz cum vniuersis pertinentiis prout mihi commissi et assignata est, cum omni integritate, et non dissipata, quita ab omni debito et soluta, non obstante qualibet occasione, ac contradictione, quam tunc possem praetendere, ad abbatem et conuentum monasterii de Gladbach libere reuertetur.

In cuius rei testimonium praesentem paginam sigillo venerabilis viri Domini Theodorici abbatis de Lacu vna cum sigillo Nicolai Plebani de Lutzinek, Theodorici Burggraui de Rincke, et Theodorici aduocati de Eysse rogauimus firmiter communiri. Nos itaque praenominati ad petitionem ipsius Joannis militis de Guntreue, sigilla nostra praesentibus in testimonium duximus apponenda. Actum et datum anno Domini 1270 in purificatione B. Mariae V. numero incarnationis inchoante in annuntiatione dominica: Caetera vero non notata si aliqua in dubio emeruerint, arbitris ad hoc deputandis committo discretione fideliter et finaliter decidenda.

Theodericus de Rhenicke sigillabat cum scuto transverse secto, in parte inferiori cum lingutatis tescellis ornato.

Nos Joannes de Reinecke praepositus ecclesiarum S. Mariae ad gradus in Colonia, sanctique Florini in Confluentia & tenore praesentium publice protestamur, quod cum viri ven. Th. Dei gratia abbas et conuentus monasterii in Gladbach, familiaritatis nostrae causa, ac spe promotionis futurae, locum ad aedificandum mansionem nobis competentem in cella sua in Bocholtz nobis beneuole concessissent quam aedificare nos astringimus de lignis nemoris dictae cellae, nostris laboribus et expensis, qua constructa in ipsa locabimus, et reponemus nobis, nostraeque beneplacitae voluntati, et vsui, haec et alia, quocunque nomine censeantur, que pro tempore placuerint vitae nostrae: ac pro recompensatione dictarum aedificationum pro vtilitate Ecclesiae suae factarum, nos in confratrem sui monasterii aequanimiter receperunt, et nos vice versa vtilitati, promotioni, et defensionem dictorum abbatis et conuentus et sibi attinentium instabimus et studebimus incessanter, ne eos poeniteat beneficii nobis facti. Nobis autem sublato de huius saeculi ergastulo, pro remedio animae nostrae dicta mansio cum omnibus suis vtilitatibus, structura, suppellectili et caeteris in ea existentibus siue paucis, siue pluribus, postposito omni dolo, et exceptione sub dolo, pro puro testamento dictae ecclesiae remanebunt, salvo tamen nobis, si placuerit, augendi huiusmodi testamentum, nullatenus minuendi, et huiusmodi beneficii violationem, nulli amicorum, consanguineorum, et familiarium nostrorum seu quacunque propinquitatis linea junctorum praesentium, seu futurorum liceat attentare. Praeterea iidem abbas et conuentus monasterii praedicti, nostras per omnia quasi confratrum eius agent exequias, cum omni solemnitate debita pariter et consueta. Ne autem de praemissis dubii et altercationis scrupulus oriatur in posterum inter partes et ne executio nostri testamenti, et dictorum beneficii recordatio sopiatur, praesens instrumentum fecimus communiri sigillis ven: virorum domini B. dei gratia Treverorum archiepiscopi, et d. Th. abbatis de Lacu, nostro, Sifridi nobilis de Brule, et Joannis nepotis nostri burggraui pro tempore qui instanter apponi rogamas et rogaumus huic scripto. Et nos iam dicti archiepiscopus Treu: abbas et caeteri huiusmodi laudabile propositum impedire nolentes sigilla nostra ad preces partium apposimus huic scripto. Actum et datum in vigilia b. Matthiae apost. anno 1291.

Sigilla Sifridi de Brule et Johannis de Reinecke habent formas ante (1266 & 1270) descriptas.

D. Wilhelmus.

Abbas XXII.

Wilhelmus fascis tenuit anno 1304 uti inter alia adstruitur tabulis (eas archivium diligenter asservat) quibus Walramus comes de Kessel recognoscit, se injusto modo (notent posteri) telonium in proprietate sancti Viti constituisse, illudque aeternaliter reuocat, et culpam deprecatur, largaque eleemosyna expiat.

Tenor litterarum comitis de Kessel.

Nos Walramus de Kessele et Dominus in Bruche, universis tam praesentibus, quam futuris, quibus praesens scriptum videre contigerit salutem, et agnoscere rei veritatem. Hinc est quod confitemur et protestamur in his scriptis, quod telonium in parochia nostra de Gladebacho in proprietate Beati Viti martyris injusto modo constituimus, ac ibidem injuriose et non rito modo recepimus. Ob quam rem dictum telonium aeternaliter reuocamus, dictum vero D. Wilhelmum abbatem ejusdem loci cum omnibus monachis suis vniversis humiliter exhortamur et deprecamur, ut Dei intuitu et amore virginis Mariae de omni injuria et damno per nos eis illato, pura corde et mente effestucare velint. Item mansionem ibidem per nos factam in manus vestras resignamus et supportamus, ut post nostrum obitum, cum eadem mansione, quia non rito modo dictam mansionem in vestro puro allodio nos noscimus possidere, igitur omnia quaecunque vestrae placuerint voluntati, cum dicta mansione poteritis adimplere. Item proximam domum dictae mansioni coadjacentem, quam rationabiliter pro nostra pecunia comparavimus beato vito vna cum omni nostro in parochia de Gladbach situato, et nobis in divisione paludis per parochianos ibidem

dato beato Vito Martiri ac suis monachis animo benevolo legauimus atque legamus in remissionem omnium peccatorum nostrorum. Actum et factum et constitutum in castro de Bruckgen in praesentia Catharinae uxoris nostrae legitimae ac fratris Joannis prioris in Bruckgen religiosi viri testamentarii nostri, Joannis pastoris in Alderode consanguini nostri, Petri notarii de Gladbacho. Anno domini millesimo trecentesimo quarto, in die Lucae euangelistae.

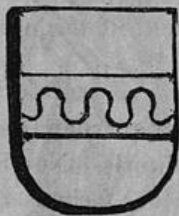
Claruit sub Clemente V. pontifice maximo. Alberto imperatore. Henrico II. archiepiscopo Coloniensi.

Ipsius abbatis temporibus dedit Balduinus cellulae Bocholtz sequens in corporationis instrumentum.

Balduinus dei gratia s. Treuerensis ecclesiae archiepiscopus, sacri imperii per Galliam archicancellarius uniuersis Christi fidelibus, ad quos praesens scriptum peruenerit in perpetuum salutem cum notitia veritatis. Eius intuitu et respectu, qui nos ad pontificalis dignitatis apicem sublimauit, tanto vigilantius viros religiosos promouere, fouere, ac defensare tenemur, quanto gratius obsequium in religionis obseruantia, et rigore ecclesiasticae disciplinae, creatori omnium exhibetur. Cum igitur ecclesiae seu cellae de Bocholtz nostrae diocesis ordinis Benedicti, aedificia et officinae fratrum in ea domino famulantium, propter vetustatem adeo collapsae sint, quod per dictos fratres restaurari non valeant, cum ipsis ad restaurationem eorundem ipsius ecclesiae seu cellae non suppetant facultates et ad hoc labor sit necessarius sumptuosus. Nos ipsorum fratrum necessitati et inopiae pio ac paterno condolentes affectu, ad supplicationem abbatis et conuentus monasterii s. viti Gladbacensis coloniensis diocesis ordinis supradicti et eorundem fratrum duximus concedendum, et concedimus in his scriptis, ut ecclesia de Weiler parochialis cuius collatio ad dictos abbatem et conuentum pleno iure pertinere dinoscitur, cum vacauerit, ad reparationem dictae fabricae, dictae ecclesiae redditus cedant eisdem fratribus, in supplementum defectus stipendiorum suorum. Ita tamen, quod dictus abbas, unam de conuentu suo, seu dictae cellae, personam idoneam ad curam animarum dictae ecclesiae recipiendam, pro investito praesentet nobis, et archidiacono loci illius: Quae tam nobis, quam eidem archidiacono, decano et aliis, quibus quicquam iuris debet de ipsa ecclesia respondere et sufficere valeat competenter, et eandem debite officiet in diuinis. Vt igitur haec nostra concessio seu gratia rata permaneat, et in perpetuum inconuulsa praesentem paginam sigilli nostri munimine duximus roborandam. Datum Palaciol. die 29. May anno domini 1320.

D. Otto de Matlar.

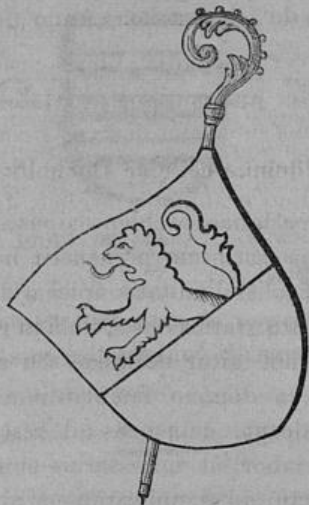
Abbas XXIII.

Otto licet in syllabo abbatum locum non acceperit, fas tamen est, eum illi tribuere, et credere fuisse abbatem huius loci, quia scabini Kempenses tabulis anno 1309 conscriptis et 4 sigillis munitis, quibus debitum quoddam ab hoc Ottone et conuentu exigunt, abbatis titulo eum afficiunt. Sunt et aliae rationes, quibus id similiter evincitur.

D. Wilhelmus de Helpenstein.

Abbas XXIV.

ilhelmus praefecturam anno 1311 et sequentibus gessit rei que familiari bene consuluit, cuius indicia sunt plura. Quae emit ac redemit bona in archivii tabulis relata inter alia autem curtis de Beeckhausen nunc Knauffshoff dicta, quae olim tantum modo uti feudum masculinum ad abbatiam spectabat, nunc possessione totali cum omnibus aliis pascuisque monasterio accessit anno 1315. Eo autem profecturam obeunte inter alios vixerunt hi fratres

Goswinus prior.

Godefridus de Nuscia qui obiit anno 1326.

Daniel a Nivenheim qui obiit anno 1318.

Joannes de Heidhausen.

Wilhelmus de Oranien qui huic abbati successit in officio.

Gerardus de Knode prouisor in Boholz.

Theodericus pastor in Wyler.

Tempore huius abbatis, servatum est a Clemente V. concilium Vinnense, in quo sententia de extinctione templariorum lata est, quorum ordo penitus extinctus est.

Praedictus D. Wilhelmus de Helpenstein praefectura tandem abiens ad umbras concessit anno 1334 18. septembris.

Sub hoc quoque abbate comitibus de Kessel heredibusque extinctis, jus advocatae ad comites juliacenses devenit; huius abbatis sedulitate emanavit privilegium comitis juliacensis quod omnes subditi Gladbacenses non extra sed intra territorium Gladbacense molere debeant, de anno 1325, sub certa mulcta videlicet sex solidorum, quae postmodum per confirmationem eiusdem privilegii per juliae ducem Wilhelmum 1581 1. februarii tempore abbatis Jacobi ab Heggen in duplum videlicet 12 solidorum adaucta est.

Anno 13, a Joanne XXI. primo statutum est, ut tertio per diem daretur signum Anglicum.

Floruit sub Joanne XXI et XXII pontificibus maximis. Henrico VII. imperatore. Henrico II. archiepiscopo coloniensi.

Suis temporibus acquisivit cellula Bocholtz quasdam redditus in Orweiler, de quibus haec litterae:

Vniuersis praesentes literas visuris et auditoris. Nos Rodegerus de Kelle et Catharina filia quondam Volemari de Weiler vxor eiusdem Rodegeri, notum facimus recognoscentes, quod concorditer vendidimus et vendimus per praesentes honorabilibus viris, et religiosis dominis abbati et conuentui monasterii in Gladebach prope Nussiam coloniensis diocesis ordinis s. Benedicti iusto venditionis titulo ementibus octo solidos quinque denarios et septem pullos, annui census, jure hereditario possidendos et singulis annis in festo beati Martini episcopi hyemalis persolueudos eisdem, pro quadam certa pecuniae summa, qua nobis suffecit, ab eisdem religiosis personis tradita, nobis persoluta, et ad usus nostros necessarios peruenta. Quos quidem octo solidos, quinque denarios Andernacensis paymenti, et septem pullos praenominatos, eisdem religiosis personis assignauimus capiendos, et praesentibus assignamus supra domum nostram, et hortum ad dictam domum spectantem sitam in Orweiler, nec non supra alium hortum situm ibidem, quam quidem domum et ambos hortos, cum omnibus eorum bonis, et pendentibus et iuribus quibuscunque ad dictos duos hortos, et domum spectantibus, cuiuscunque generis existant pro praemissis de consensu et libera voluntate nobilium virorum Sifridi et Conradi eius consanguinei de Burgbrule armigerorum, a quibus dicta bona tanquam a dominis fundi descendunt et dependent, ore, et calamo, titulo pignoris obligauimus et supraportauimus, obligamus et supraportamus libere et absolute eisdem religiosis personis in hunc modum, quod si nos deficeremus, vel nostri haeredes aut alii quicunque dictum pignus in posterum possidentes in solutione dicti annui census, termino deficerent praenotato, quod extunc dicti religiosi viri possunt se licite in dicto pignore pro praemissis sine contradictione qualibet recuperare: quod nos coniuges antedicti eligimus et acceptamus, promittentes in his scriptis praefatis religiosis personis facere Warandiam, quod vulgarie dicitur gewerschaft de dictis bonis, per integrum annum et diem, et est moris, et quod dicti Sifridus et Conradus nihil juris ex nunc habebunt in bonis memoratis; quod nos Sifridus et Conradus saepedicti recognoscimus fore verum et praemissa de nostro processisse consensu et ea dolo, et fraude exclusis, inuolabiliter obseruare, promittentes et renunciantes etiam omnibus iuribus cuiuscunque generis existant, quae nos Sifridus et Conradus in bonis habebamus

eisdem: ita quod dictae religiosae personae eisdem bonis et iuribus eorundem vniuersis et singulis, quibus nos Sifridus et Conradus praelibati gaudere consueuimus, seu solebamus, gaudebunt in futurum, et quod dicta bona ex nunc a dictis religiosis personis tanquam a dominis fundi descendant et dependebunt in aeuum. In cuius rei testimonium nos Sifridus et Conradus armigeri praenominati, duximus nostra propria sigilla ad preces dictorum coniugum, et ex nostra certa scientia, literis praesentibus apponenda. Quod nos coniuges antedicti recognoscimus fore verum. Actum praesentibus viris discretis dominis Gerhardo dicto Knode prouisore cellae de Bocholtz spectantis ad dictum monasterium, et Theoderico pastore ecclesiae in Weiler monachis dicti ordinis sancti Benedicti, Nicolao Plebano in Cisse, Petro Plebano in Burghbrule sacerdotibus, nec non Theoderico dicto de Leie armigero, Gobelino scabino in Weiler, Joanne dicto Sturm et Joanne filio Euerhardi laicis de Weiler testibus ad praemissa vocatis. Et actum anno domini millesimo trecentesimo, tricesimo sabbatho post festum beati Nicolai episcopi.

Sigilla duo, quae dependent, habent formam superius ad annum 1266 descriptam, quatuordecim scilicet monetas.

Sub hoc abbate, anno 1315, inter ipsum et conuiales monasterii proventus aeternaliter dividebantur; diploma vide in appendice.

D. Wilhelmus de Oranien.

Abbas XXV.

Qui e loco prioris anno 1334 in Abbatis gradum sublatus rebus incumbere coepit cum non vulgari et disciplinae et substantiae monasticae incremento, praeter enim varia et multa, quibus oeconomiam insigniter auxit, plura quoque ad disciplinae stabilimentum regulariter ordinauit, labentes mores gnauiter correxit, et signanter curam infirmorum ad rectitudinis regularis normam reuocavit. Eo autem rebus incumbente nominatiores hi subfuere fratres

Giselbertus de Wels qui postea in abbatiali onere successit.

Christianus de Huckelhoven pastor Gladbacensis.

Engelbertus pastor Dulckensis

Henricus de Wilcke pastor Kempensis.

Joannes praepositus in novo opere.

Christianus de Sinsich praepositus in Bocholtz.

Conradus de Nersa.

Hermannus de Nivenheim.

Petrus de Loevenich.

Fridericus de Oppendorff.

Godefridus de Vlecke.

Hermannus de Echt.

Praefatus autem abbas gradum, postquam annis fere 32 tenuisset, tandem cum vita reliquit anno 1366, 10. Aprilis.

Praefuit sub Clemente VI. pontifice maximo ex ord. s. Benedicti. Ludovico IV. imperatore. Walramo de Juliaco I. U. Licentiato archiepiscopo Coloniensi.

Tempore huius abbatis videlicet 1339 comes Geldriae titulo ducis, et comes juliacensis titulo marchionis decorati sunt. Anno 1356 marchio Juliacensis Ducali quoque honore insignitus est a Carolo quarto imperatore.

D. Giselbertus de Wels.

Abbas XXVI.

Giselbertus oneri supposuit humeros anno 1366 et praeclaras monasterio possessiones (quas inter praecipuas molendinum then rade et curtis in Waldhaussen sita vulgo der Charmans-hoff) acquisivit.

Vixit temporibus Urbani V. pontificis maximi ex ord. s. Benedicti. Caroli IV. imperatoris. Engelberti III. archiepiscopi Coloniensis.

Anno 1371 creavit Christianum de Sinzig in praepositum Bocholtanum de quibus haec literae

Nos Giselbertus diuina prouidentia abbas monasterii Glabacensis ord. s. Benedicti, notum facimus vniuersis, quod nos respicientes nostram, ac nostri conuentus vtilitatem, bona deliberatione praehabita, ordinauimus, et constituimus, praesentibusque ordinamus Christianum de Sinsich, nostrum commonachum, ac confratrem dilectum, in verum praepositum et prouisorem cellae nostrae in Bolcholtz usque ad terminum vitae suae; sic quod ab omni iidem disponenda et regenda, expositione, receptione, seu quouis alio ordinationis modo hoc fuerit, fideliter nobis, via qua poterit saniori faciet et expediet; tali conditione media: quod si per dictum Christianum in prouisione dictae cellae aliquam fieri contigerit expositionem, pro nostra ac nostri conuentus vtilitate: de illa semper vna secum veram computationem et taxationem fieri velimus et optamus, consilio nostri conuentus meliori procedente ante tempus autumnale: sic quod singula et vniuersa per ipsum D. Christianum exposita, liberè et solute sibi reddentur et integre persoluentur. Quod si secus egerimus et praefato christiano iusta non fuerit facta solutio: extunc idem Christianus manum suam ponere poterit, ad vina nobis et conuentui nostro de dicta cella prouenientia, tot, et tanta, de eis deuendendo, secundum quod sua exposita se extenderint, nostra ac nostri conuentus contradictione non obstante: dolo quouis in praedictis penitus excluso. In cuius rei testimonium nos Giselbertus abbas praefati pro nobis et nostro conuentu sigillum nostrum literis praesentibus duximus apponendum. Datum anno domini 1371. ipso die Martini hyemalis.

Dictus Christianus resignavit 1395 in die s. Dionisii ad manus abbatis.

Fratres dum hic abbas praesideret hi inter plures nominabantur praecipui.

Sibertus de Beeck prior qui obiit anno 1417.

enricus de Troisdorff pastor Gladbacensis qui obiit anno 1405.

Gerardus Rouver de Weuelinghoven.

Joannes de Troisdorff, qui dignitatem abbatialem post eum excepit

Georgius de Wels qui obiit pastor Dulckensis anno 1430.

Adamus de Beecke.

Bernardus de Dirisch.

Georgius de Linnich.

Joannes de Zoppenbroch qui obiit praepositus in Bocholtz anno 1420.

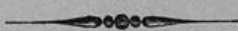
Wilhelmus Rouver de Weuelinghoven qui secundus post eum abbas huius loci fuit.

Theodorus Ducker ab Huls, qui anno 1418 Prioris, anno 1422: Praepositi in Bocholtz, et anno 1437 pastoris Dulckensis officia successiue gessit.

Tempore praedicti D. Giselberti Weltz videlicet anno 1366. tanta creuit vini abundantia, ut plaustrum vini pro 4 florenis venderetur, imo quod maius est, qui adferebat vas proprium, illud replebatur vino pro uno floreno. Anno 1369 maxima dissentio fuit inter cives Colonienses et clerum, ita ut clerus cum omnibus suis plus quam per annum et dimidium civitatem relinquens, diversis in pagis, castris et oppidis sit moratus. Anno 1374 mensibus Januario et Febuario maximum extitit diluuium aquarum in diversis regionibus, Rhenus namque ultra cursum solitum ad mensuram 34 pedum in altum excreuit ad stuporem omnium hominum; hinc supplicationes publice cum deuotissima Lytaniarum decantatione a Clero Coloniensi indictae sunt, donec 10. Februarii habita solenni processione et peracto missae sacrificio inundatio aquarum decrescere coepit. Anno 1376 monasterium Tuitiense ordinis nostri a Coloniensibus combustum fuit, propter quod ipsa civitas per octo annos excommunicationi subjacuit, nullusque infans illo tempore in eadem urbe baptismum accepit. Ea tempestate corpus s. Heriberti archiepiscopi Coloniensis cum caeteris reliquiis eiusdem monasterii ad monasterium Siebergense translatum est, ubi tam diu permansit, donec Colonienses per summum pontificem jussi et coacti monasterium Tuitiense restaurassent.

Dictus autem abbas, postquam boni pastoris et oeconomii munere annis fere 32 sedulo perfunctus esset, onus et vitam posuit anno 1398 16. Martii.

Hisce temporibus in Anglia Joannes Wiclef jam in apertum prodiens haeresiarcha venena in ecclesia Romana spargere coepit: inter alia falsa dogmata praecipuum fuit, quod in sacramento Eucharistiae post consecrationem non sit verum corpus Christi sed eius figura.

D. Joannes de Troistorff.

Abbas XXVII.

Joannes ad clavum abbatialem auctoratus anno 1398 plura rei domesticae utiliter administratae posteris reliquit monumenta. Inter quae curtis ahn dem Venn vulgo der hermbges hoff, maximum quoque ecclesiae nostrae aes campanum, eius nomen inscriptum continet cum his versibus:

Quando Maria sonat, tempestas undique cessat
Anno milleno C quater, quin quoque deno
Joannis abbas humilis de Troistorff me fecit.

Fratres eo ad clavum sequente hi alios inter fuere celebriores.

Wilhelmus de Juliaco, qui post abbatem hunc	Elbertus de Eyle magister culinae.
administrationem huius monasterii suscepit	Joannes de Harken praepositus in Bocholtz.
Petrus de Kettenis, qui obiit Prior anno 1424.	Joannes de Lyskirchen pastor Kempensis.

Huius abatis tempore anno videlicet 1409 a cardinalibus servatum est concilium pisanum, ob schisma duorum electorum pontificum Innocentii videlicet VIII. et Gregorii XI.: in quo, deposito utroque electus est Alexander V. ex ord. s. Francisei.

Anno 1414 a Joanne XXIII servatum est concilium Constantiense cui interfuit Sigismundus imperator, et quia in schismate papatum resignare volebat, si Gregorius XII. et Benedictus XIII. simili modo in resignationem papatus consentirent. Nihilominus cardinales 1417. unanimiter elegerunt Martinum V. consentientibus postmodum Gregorio XII. et Joanne XXIII., qui in cardinalatu vitam suam pie concluderunt. In hoc concilio haeresis Wicleffiana, item Joannis Huss, et Hyeronimi Pragensis damnata est, atque ex decreto concilii Constantiensis praedicti duo Haeresiarchae, cum resipiscere obstinato animo nolent, igne cremati sunt. Pontifex vero Martinus, postquam aliquo tempore Florentiae moratus esset, instantibus Romanis ad sedem suam concedere statuit, et ante discessum civitatem Florentinam honore metropolitico exornavit: nam cum antea ab ipsa pene urbis origine episcopatum tantum habuisset, in archiepiscopatum eorum cathedralem ecclesiam transtulit, eique ut matri, Volateranam, Pistoriensem, Fessulanamque ecclesias cathedrales subiecit. Peracta deinde solemnitate natalis beatissimae dei genitricis Florentia discessit: die 11. Septembris a Senensi magistratu summis honoribus exceptus, ad hospitium extra urbem praeparatum (pestilentia Senam affligente) divertit: inde citatis itineribus, die 20. Septembris, sabbatho Romam pervenit, et per portam flamineam ingressus, in coenobio s. Mariae de populo pernoctavit: dominica insequente, summo mane per forum columnae, usque ad s. Marcum, dein per viam pontificiam, ad Palatium vaticanum, sub aureo umbone processit, ingentis laetitiae plausu a senatu populoque romano comitante et inspectante susceptus. Enim vero omnes et singuli non secus ac quoddam salutare sidus, ac unicum patriae parentem, summo desiderio exspectabant Martinum. Diem eius in urbem adventus in fastis adnotauere Romani X. cal. Octobris anno domini MCCCCXX. Urbem ille Romam adeo dirutam et devastatam invenit, ut nulla fere civitatis facies in ea videretur. Collapsa erant templa, collabebantur quotidie domus, deserti vici, laborantibus civibus summa rerum omnium penuria. Nullum praeterea urbanitatis indicium extare videbatur: dixisses, aut omnes cives inquilinos fuisse, aut extremam omnium fecem eo commigrasse. Civium itaque suorum calamitate permotus optimus pontifex, animum ad exornandam civitatem componendosque civium mores ita adjecit, ut brevi illam ad meliorem formam reducerit. Hanc ob causam Roma eum non modo summum pontificem, verum etiam patriae patrem appellavit.

Abbas vero noster depositum vocanti domino reddidit anno 1418 28. Augusti, cum abbatiae praefuisset annis 20.

Sub sua administratione anno 1400 die octava ante conversionis s. Pauli permutaverunt Diedericus dominus de Borgbroill, et Conradus suus filius cum cella Bocholtz quaedam pascua prope Wilre. Diedericus

sigillavit ut supra descriptum. Anno 1405 dedit dictus abbas Johannes curtem Ryle, prope Coloniā, cum officio sculteti et caeteris juribus dominationis Woltero de Dicke, civi Coloniensi et ejus heredibus colendam et utendam pro 24 maldris siliginis annuatim et sub obligatione aedificia combusta reaedificandi.

D. Wilhelmus de Juliaco.

Abbas XXVIII.

Wilhelmus ex illustri Juliacensium et Geldriae ducum genere originem ducens, hujus monasterii professus monachus, litterarum scientia, vitae munditia, honestate morum, spiritualium providentia, et temporalium circumspectione, aliarumque virtutum donis praeditus, vti ex bulla pontificia infrascripta constat a Martino V. papa anno 1419, constitutus est administrator hujus monasterii in spiritualibus et temporalibus: eo quod bona ejus, qua monasterium possidebat, ne dum conseruare et dispensare; sed et ea, quae distrata et abalienata erant, sua discretione et industria, ac consanguinorum et amicorum suorum potentia et favore de facili recuperare posset. Postea translatus ad monasterium sancti Pantaleonis, cujus et administrator fuit. ibidem obiit anno 1426.

Bulla Martini V. pontificis maximi.

Martinus V. episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri archiepiscopo Coloniensi salutem et apostolicam benedictionem. Summi dispositione rectoris ad regimen universalis ecclesiae deputati, curis assiduis angimur, et assidua meditatione pulsamur, ut opem et operam, quantum nobis ex alto conceditur, impendamus. quod orbis ecclesia et monasteria uniuersa pastorum regiminibus destituta per nostrae providentiae ministerium viris committantur idoneis, qui sciant, velint et valeant ecclesias et monasteria ipsa feliciter regere, et salubriter gubernare. Cum itaque sicut exhibita nobis pro parte dilectorum filiorum Prioris claustralis et conventus monasterii S. Viti in Gladbach ordinis s. Benedicti Coloniensis dioecesis petitio continebat. idem monasterium, cui quondam Joannes abbas ipsius monasterii, dum viueret, praesidebat, per ipsius Joannis abbatis, qui extra romanam curiam decessit, jam longo tempore vacasset, et vacaret tunc. Nos cupientes eidem monasterio, ne longioris vacationis exponeretur incommodis, de gubernatore secundum cor nostrum vtili et idoneo, per quem circumspecte regi, et salubriter dirigi, valeret, providere ac sperantes, quod dilectus filius Wilhelmus de Juliaco administrator ejusdem monasterii in spiritualibus et temporalibus per sedem apostolicam deputatus qui monachus ejusdem monasterii ordinem ipsum expresse professus existit, et cui apud nos de litterarum scientia, vitae munditia, honestate morum, spiritualium providentia et temporalium circumspectione, aliarumque virtutum donis, fide digna testimonia perhibentur, hoc sciens, et poterit deo sibi propitio feliciter adimplere ipsum Wilhelmum, pro quo etiam dicti Prior et conventus asserentes, quod ipse, qui de nobili Juliacensium et Geldriae ducum genere originem traxit, eidem monasterio, quod sub dictorum ducum dictione consistit, posset esse quam plurimum fructuosus, et ne dum ejus bona, quae possidet, conseruare et defensare, sed et ea, quae alienata et distracta sunt suis discretione et industria, ac consanguineorum et amicorum suorum potentia, et fauore, de facili recuperare. Nobis super hoc similiter supplicarunt in administratorem dicti monasterii, cujus fructus, redditus et proventus quadringentorum florenorum auri de camera, secundum communem aestimationem, valorem annum, ut asseritur, non excedunt, ejusque bonorum jurium praedictorum in spiritualibus et temporalibus usque ad apostolicae sedis bene placitum autoritate apostolica fecimus, constituimus, et etiam deputavimus curam et regimen, nec non plenam et liberam administrationem monasterii bonorumque et jurium eorundem sibi in eisdem spiritualibus et temporalibus committentes, ita quod debitum et consuetis monasterii et conventus praedictorum supportatis oneribus, de residuis fructibus, redditibus et proventibus ejusdem, dicto beneplacito durante disponere et ordinare libere et licite valeat, sicut veri abbates ipsius monasterii, qui fuerint pro tempore, de illis disponere et ordinare potuerunt, seu etiam debuerunt, alienatione tamen bonorum immobilium et speciosorum mobilium ejusdem monasterii sibi penitus interdicta. Cum igitur ut idem Wilhelmus administrator in commissa sibi cura praedicti monasterii, quod tibi ordinario jure subesse dignoscitur. facilius proficere valeat tuus fauor sibi fore noscatur plurimum opportunus, fraternitatem tuam rogamus, et hortamur attente, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus eundem Wilhelmum et commissum sibi monasterium habens pro nostra et apostolicae sedis reuerentia propensius commendatos, in ampliandis et conseruandis juribus suis, sic eos dicto durante beneplacito, tui favoris praesidio

prosequaris, quod idem Wilhelmus in commisso sibi ejusdem monasterij regimine se possit utiliter exercere, tuque divinam misericordiam et nostram et dictae benevolentiam et gratiam exinde uberius consequi mercaris. Datum Florentiae VII Idus Majj. Pontificatus nostri anno secundo.

XX.

S. Stoter.

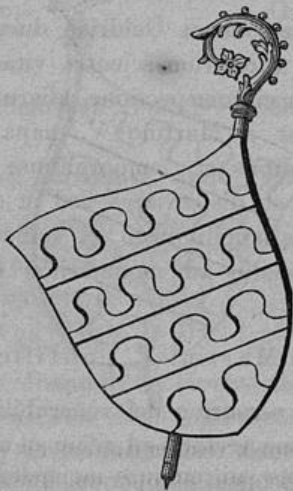
Joan. Simonis.

Joan. de Nussia

Temporibus huius abbatis resignavit Johannes de Wede dictus Bocholtz omni jure quod habuit contra cellam Bocholtz et ejus praepositum Diedericum Duicker de Hulse. Litterae inde confectae sunt sigillatae ab Arnolde de Brole seniore et Arnolde de B. juniore, dominis in Burgbroel. quorum sigilla cum 14 monetis superius descripta sunt.

D. Wilhelmus Rouer de Weuelinghoven.

Abbas XXIX.

Wilhelmus ex pastore Gladbacensi anno domini 1424 electus abbas testudines ecclesiae nostrae fieri curavit, senio tandem confectus abbatiale munus libere resignavit anno 1450. obiit autem anno 1453. 27. Decembris.

Fratres sub eo fuerunt sequentes.

Godefridus de Asselt prior, qui obiit anno 1487.

Wilhelmus de Bochohz, cellerarius.

Factus abbas ad s. Pantaleonem intra Coloniā a^o 1481 — obiit a^o 1493 ibidem.

Reinerus de Dirisch, qui obiit anno 1428.

Henricus de Louenburg, pastor Gladbacensis.

Wilhelmus Rouer de Weuelinghoven, prior a^o 1449 postea abbas hujus monasterij.

Henricus de Newkirchen custos, qui obiit 1484

Matthias de Kessel praepositus in Bochohz 1435.

Johannes de Groit praepositus in Bochohz 1447.

Petrus sacellanus in Wyler 1447.

Johannes de Anstel qui obiit a^o 1475.

Jacobus de Micheling.

Nomina abbatis et fratrum de anno 1428, 28. Augusti in quodam documento, quod datum est Georgio de Linnich pastori dulckensi referuntur sequentia.

Wilhelmus Rouer abbas.

Gerardus Rinckuels Prior.

Henricus Spee pastor Gladbacensis.

Theodericus Ducker ab Hulse.

Johannes de Monffort.

Theodorus de Nivenheim.

Sibertus de Beeck.

Daniel de Nivenheim.

Wolterus de Sprinckelhoven.

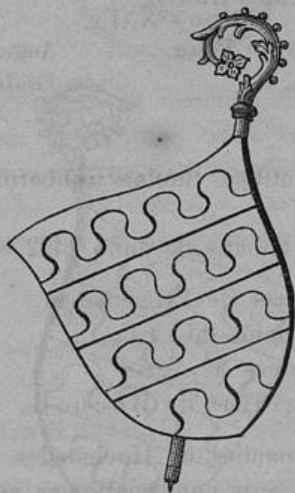
Hermannus de Sande.

Praedictus abbas Wilhelmus cum Arnolde de Quaedt abbate Braweilerensi interfuit concilio Basileensi, quod quidem concilium optimum habuit principium, cum multa bona pro reformatione cleri et monasteriorum statuta fuerunt, sed pessimum finem propter schisma subsecutum. Eugenius Theoderico coloniensi et Jacobo Treuirensi archiepiscopis pontificali dignitate priuatis concilium convocavit Ferrariam, quod ob grassantem ibi pestem, fuit translatum Florentiam: ubi convenerunt Constantinus Paleologus imperator orientis, et Josephus patriarcha Constantinopolis cum alijs episcopis, abbatibus ac presbyteris: ubi post longas dissertationes an recte facta fuerit additio in symbolo, „filioque procedit“: hoc decretum fuit promulgatum approbante hoc sancta synodo Florentina definimus, ut hoc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur et suscipiatur, quia spiritus sanctus a patre et filio aeternaliter est; et essentiam suam, suumque esse subsistens habet ex patre simul et filio, et ex utroque aeternaliter tamquam ab uno principio, et unica spiratione procedit. Declarantes, quod id

quod sancti doctores et patres dicunt, ex patre per filium procedere spiritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc significetur filium quoque esse secundum Graecos quidam causam, secundum Latinos vero principium subsistentiae spiritus sancti, sicut et patrem. Et quoniam omnia, quae patris sunt, ipse pater unigenito filio suo gignenda dedit, praeter esse patrem hoc ipsum, quod spiritus sanctus procedit ex filio ipse filius a patre aeternaliter habet, a quo aeternaliter etiam genitus est. definimus etiam explicationem verborum illorum, „filioque,“ veritatis declarandae gratia et imminente necessitate, licite et rationabiliter symbolo fuisse appositam. Certe magnus et clarus pontifex fuit Eugenius, contempsit pecunias, virtutem apprime dilexit neque secundis rebus intumuit neque succubuit adversis, neque spes ei gaudium, neque metus tristitiam auxit, sedatus animus eundem semper ejus vultum ostendebat. Sermone breui, eoque grauissimo usus est. durus et asper in hostes sed promptior in fidem receptis.

D. Wilhelmus Rouer de Weuelinghouen.

Abbas XXX.

ui post liberam sui antecessoris resignationem ex priore Gladbacensi anno 1450 electus abbas multa pietatis opera regiminis sui tempore monasterio exhibuit.

Fratres sub eo fuerunt sequentes.

Johannes de Broickhausen Prior.

Alardus de Velsen.

Wilhelmus de Weyenhorst praepositus in Boholz.

Sigerus de Vrimerschen.

Johannes de Epsendorff custos, postea abbas hujus loci.

Johannes de Hochsteden, qui obiit pastor Gladbacensis anno 1515.

Antonius de Erp.

Johannes de Agris.

Aegidius a Boholz postea abbas hujus loci.

Wilhelmus de Nesselrath.

Sub hoc abbate facta est copia et data facultas abbati seu monasterio Gladbacensi publice ostendi annue sacras in ecclesia nostra existentes reliquias ab archiepiscopo coloniensi Theoderico. cujus concessionis originale in archiuo nostro Gladbacensi reseruatur, tenorem autem ejusdem his subjicere placuit.

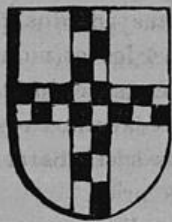
Wir Diederich van goitz gnaden der hyligen Kirchen to Colne Ertzbischoff, des hyligen romischen richss in Italien Ertzcanceller, Herzog zo Westfalen ind zu Engleren etc. ind doin kund ind bekennen, dat wir dem Almechtigen Goede, synen lieven hyligen to love ind to ehren den erberen onssen lieven andechtigen Abt ind convent to monich-Gladbach gegont ind erloufft hain, gonnen ind erleuffen overmitz diesen brieffe, dat sy alle Jaere up den tweiden Sonndach nae dem heiligen Pinxdage sulch louelich heildom as in ihrem Closter to Monich-Gladbach ist, offenbahr up temeliche Tyt ind mit gebuirlicher wirdigheit tonen moegen. Vrkunt Vnssen siegel aen diesen brieffe doin hangen, gegeuen in vnsser Stadt Colne up freytag na vnss herren uffartzdag in den Jahren vnss herren duisent vierhundert siefent fuuffzig. L. S.

Obiit praedictus abbas anno 1492, 25. Januarij. Tempore hujus abbatis anno 1483, 22. Octocris Islebij in comitatu Mansfeldensi natus est Martinus Lutherus, qui postmodum sua haeresi magnam orbis partem infecit et multa millia animarum aeternaliter perdidit. Sub hoc abbate 1465 in vigilia conceptionis recognovit Henricus Royuer de Weuelinghoven, frater dicti abbatis, et Irmgardis ejus uxor, se Wilhelmo de Bocholtz, praeposito cellae in Bocholtz¹ 136 maldras siliginis sub jure obstagii debere.

¹ Alter Wilhelmus de Bocholtz alias de Lobberich, vir doctus, vixit anno 1409 28. Juli, quo clericus Leodicensis diocesis publicus apostolica auctoritate in curia Coloniensi notarius instrumentum publicum de locatione curtis in Ryle confecit.

D. Joannes de Epsendorff.

Abbas XXXI electus 1492, 25. Januarii.

Joannes anno 1492 mense Januario ex sacrista electus in abbatem, dum consideraret substantiam monasterij multorum injuria, vitaeque lubricitate attenuari, summopere studuit se suosque reformationi Bursfeldensi subijcere, sed pium hunc conatum, quem non nulli proteriores, et mors ipsa interveniens impedierunt, successoris sui effectui mandandum relinquens obiit anno 1505, 10. Januarii aetatis suae 53.

Sub quo fuerunt sequentes fratres.

Wernerus Rouver de Weuelinghoveu Prior.	Aegidius de Brochhausen.
Godefridus de Brochhausen custos.	Godefridus de Spee.
Wilhelmus de Kohlenburg.	

Et nonnulli sub praecedentibus duobus abbatibus momorati, alijque, quorum nomina intercederunt.

Instrumentum electionis praenominati abbatis de anno 1492 exhibet nomina sequentia.

Joannes de Brochhausen prior.	Segerus de Vrimerschen	Joannes de Hochsteden.
Henricus de Louenburg pastor.	Antonius de Erp.	Wernerus Rouver pastor dulcensis.
Alardus de Essen.	Joannes de Agris.	Wilhelmus de Kolenburg.
Wilhelmus de Weyenhorst praepositus.	Aegidius de Bochoholz,	Wilhelmus de Nesselrath.

Confirmationi electionis se opposuit Joannes de Hochsteden ipsamque electionem impugnauit diuersis rationibus, inter quas una fuit, quod electus ante confirmationem sese praesumpserit ingerere administrationi bonorum et iurium abbatialium, quod inter ipsum electum et electores intercesserit pactum de non admittenda reformatione Bursfeldensi, non introducenda mensa communi etc. sed contrario testimonio fratrum refutatus fuit.

Nomina Monachorum.

Qui sub praedictis abbatibus in hoc Monasterio ante reformationem obierunt ex antiquissimo necrologio collecta et descripta, quorum cognomina annusque obitus ignoratur.

die	Mense Januario.	
1. Wicherus sacerdos et monachus.	Conradus monachus.	Joannes de Salem sacerdos et monachus.
Joannes conversus et monachus.	Rudolphus sacerdos et monachus	
Conradus sacerdos et monachus.	19. Eckehardus sacerdos et monachus.	27. Hezdo sacerdos et monachus.
Joannes frater et monachus.	20. Godeschalcus sacerdos et monachus.	Eckardus sacerdos et monachus.
Henricus sacerdos et monachus.		29. Willebrordus sacerdos et monachus.
Goswinus Prior.	23. Esechinus monachus.	
3. Wilhelmus sacerdos et monachus.	24. Thietpoldus conversus et monachus.	Sibertus sacerdos et monachus.
5. Rubertus monachus.	Abbo sacerdos et monachus.	Arnoldus sacerdos et monachus.
Christianus sacerdos et monachus.		Henricus de Rhiede monachus.
7. Bertolphus sacerdos et monachus.	25. Rickbratus conversus et monachus.	30. Azzo monachus.
8. Petrus sacerdos et monachus.	Arnoldus de Nersa prior.	Heinricus monachus.
9. Buouo monachus.	26. Bernardus conversus et monachus.	31. Rudengerus sacerdos et monachus.
11. Wiricus conversus et monachus.	Franco conversus et monachus.	Henricus sacerdos et monachus.
17. Heribertus sacerdos et monachus.		

die	Mense Februario.	
1. Petrus de Kettenis prior.	9. Theodericus prior.	25. Wermiboldus conversus et monachus.
2. Hermannus acolythus et monachus.	10. Walthelmus sacerdos et monachus.	
Theodericus prior.	13. Hartgerus sacerdos et monachus.	26. Aaron conuerrus et monachus.
4. Gerhardus conversus et monachus.	14. Godefridus sacerdos et monachus.	Godefridus sacerdos et monachus.
5. Rauenoldus conversus et monachus.	19. Gerolphus sacerdos et monachus.	28. Sigefridus sacerdos et monachus.
	20. Hermannus de Ludburg sacerdos et monachus.	Gerardus conversus et monachus.
8. Irimboldus diaconus et monachus.	21. Franco sacerdos et monachus.	Amalricus monachus.
Reinoldus subdiaconus et monachus.		Harpertus sacerdos et monachus.

die	Mense Martio.	
1. Henricus monachus.	Rutgerus diaconus et monachus.	28. Vincentius subdiaconus et monachus.
2. Meginherus monachus.	16. Bernherus monachus.	
3. Wilberus monachus.	Ruodbertus sacerdos et monachus.	29. Engilricus sacerdos et monachus.
5. Hezelinus monachus.	Cuno sacerdos et monachus.	30. Gerhardus sacerdos et monachus.
Hartmannus sacerdos et monachus.	18. Theodericus sacerdos et monachus.	31. Godefridus subdiaconus et monachus.
6. Sibertus de Newkirchen monachus.	21. Bonifacius sacerdos et monachus.	
9. Ludolphus subdiaconus et monachus.	23. Ludouicus sacerdos et monachus.	Hellenius conversus et monachus.
10. Gerhardus prior.	24. Goswinus prior.	Durichinus monachus.
Godefridus Acolythus.	25. Berengerus diaconus et monachus.	Gerhardus sacerdos et monachus.
15. Berardus subdiac. et monachus.	Henricus conversus et monachus.	
	26. Werelinus sacerdos et monachus.	

die	Mense Aprili.	
1. Theodericus monachus.	15. Conradus sacerdos et monachus.	24. Giselbertus sacerdos et monachus.
2. Reinardus de Sipeu monachus.	Philippus sacerdos et monachus.	Theodericus sacerdos et monachus.
4. Hermannus convers. et monachus.	16. Geldoldhus diaconus et monachus.	25. Nicolaus de Beeckhausen sacerdos et monachus.
10. Henricus sacerdos et monachus.	18. Berengerus sacerdos et monachus.	
12. Godefridus sacerdos et monachus.	19. Rutgerus diaconus et monachus.	26. Euerwinus monachus.
Thomas subdiaconus et monachus.	Hedenricus sacerdos et monachus.	27. Wiemannus sacerdos et monachus.
13. Anselmus sacerdos et monachus.	Henricus prior.	Adelbertus monachus.
14. Folchardus sacerdos et monachus.	20. Engelbertus sacerdos et monachus.	Elias sacerdos et monachus.
Benzo acolythus et monachus.	21. Eckebertus sacerdos et monachus.	

die	Mense Majo.	
5. Cuno sacerdos et monachus.	12. Joannes conversus et monachus.	20. Joannes sacerdos et monachus.
7. Rudbertus sacerdos et monachus.	13. Ludolphus sacerdos et monachus.	21. Erardus conversus et monachus.
Henricus sacerdos et monachus.	Gerhardus sacerdos et monachus.	22. Sigebertus sacerdos et monachus.
8. Aegidius monachus.	15. Sifridus sacerdos et monachus.	23. Godefridus sacerdos et monachus.
9. Volquinus sacerdos et monachus.	16. Galbardus sacerdos et monachus.	25. Wolterus sacerdos et monachus.
10. Marequardus monachus.	17. Adam Rouver monachus.	Fridericus de Beeck sacerdos et monachus.
Marsilius monachus.	18. Theodericus sacerdos et monachus.	
Joannes monachus.	Wernerus conversus et monachus.	26. Henricus monachus.
11. Waldricus conversus et monachus.	19. Godefridus sacerdos et monachus.	

die	Mense Junio.	
1. Alardus sacerdos et monachus.	Nicolaus de Sirichze sacerdos et monachus.	21. Wolphradus sacerdos et monachus.
Henricus Ducker de Hulsen monachus.	12. Theodericus Bellendorff monachus.	22. Heribertus conversus et monachus.
3. Leonius sacerdos et monachus.	13. Sibertus de Beeck sacerdos et monachus.	Henricus de Hucking sacerdos et monachus.
4. Rutgerus conversus et monachus.	Henricus de Beeck sacerdos et monachus.	Henricus monachus.
Reimarus sacerdos et monachus.	16. Lungolphus sacerdos et monachus.	25. Wilhelmus sacerdos et monachus.
5. Hildemarus monachus.	19. Heinricus conversus et monachus.	Euo sacerdos et monachus.
7. Wolekbertus convers. et monachus.	20. Wickmannus conversus et monachus.	26. Renardus subdiac. et monachus.
8. Goswinus sacerdos et monachus.	Joannes monachus.	27. Eustachius monachus.
Wilhelmus sacerdos et monachus.		28. Volewinus conversus et monachus.
11. Wolterus de Sprinckelhoun sacerdos et monachus.		30. Henricus monachus.

die	Mense Julio.	
1. Heriboldus convers. et monachus.	11. Petrus diaconus et monachus.	23. Helpegot sacerdos et monachus.
Pelegrinus conversus et monachus.	13. Franco conversus et monachus.	24. Theodericus de Beeckhausen diaconus et monachus.
Joannes de Holthausen monachus.	Reinerus sacerdos et monachus.	
Petrus de Dulcken laicus.	15. Joannes subdiaconus et monachus.	25. Henricus monachus.
Henricus Gladbach laicus.	Lambertus Louenberg monachus.	29. Conradus sacerdos et monachus.
4. Jacobus sacerdos et monachus.	Arnoldus Moyrshouen monachus.	30. Godefridus subdiaconus.
8. Gerhardus sacerdos et monachus.	Hermannus Epsendorff monachus.	31. Rutgerus sacerdos et monachus.
9. Theodericus conversus et monachus.	16. Tilmannus sacerdos et monachus.	Theodericus subdiaconus.
10. Waldenerus sacer. et monachus.	18. Ratfridus sacerdos et monachus.	Friedericus sacerdos et monachus.
Wilhelmus Knode subdiaconus.	22. Alardus sacerdos et monachus.	
	Godefridus sacerdos et monachus.	

die	Mense Augusto.		
1. Godfridus conversus et monachus.	Chrisianus sacerdos et monachus.	Guderadus sacerdos et monachus.	
3. Dudo diaconus et monachus.	11. Erius sacerdos et monachus.	25. Conradus monachus.	
Godefridus sacerdos et monachus.	12. Henricus conversus et monachus.	27. Fridericus sacerdos et monachus.	
6. Hermannus diaconus et monachus.	14. Henricus sacerdos et monachus.	28. Rubertus sacerdos et monachus.	
Hermannus sacerdos et monachus.	18. Rudolphus sacerdos et monachus.	29. Albertus conversus et monachus.	
7. Erenbaldus sacerdos et monachus.	20. Gerardus sacerdos et monachus.	30. Rudolphus sacerdos et monachus.	
Godeschalcus subdiaconus et monachus.	21. Irimbertus diaconus.	Gerardus monachus.	
Beruuinus acolythus.	22. Theodericus monachus.	31. Berenherus sacerdos et monachus.	
Rodingerus sacerdos et monachus.	23. Christianus sacerdos et monachus.	Sibertus de Beyck sacerdos et monachus.	
	24. Cuno sacerdos et monachus.		

die	Mense Septembri.		
1. Hermannus sacerdos et monachus.	Conradus sacerdos et monachus.	25. Theodericus sacerdos et monachus.	
3. Theodericus convers. et monachus.	15. Gebo subdiaconus.	Adam monachus.	
Theodericus sacerdos et monachus.	17. Wilhelmus sacerdos et monachus.	Alardus conversus et monachus.	
6. Witgerus sacerdos et monachus.	Godefriedus sacerdos et monachus.	26. Otto sacerdos et monachus.	
7. Hermannus sacerdos et monachus.	Rutgerus subdiaconus.	Arnoldus sacerdos et monachus.	
Hermannus monachus.	18. Hubertus sacerdos et monachus.	27. Azeltnus conversus et monachus.	
8. Rupertus conversus et monachus.	Gewinus monachus	Emmericus monachus.	
Rudolphus sacerdos et monachus.	Joannes monachus.	28. Godefridus conversus et monachus.	
11. Godefridus diaconus et monachus.	20. Henricus sacerdos et monachus.	Joannes monachus.	
12. Burchardus acolythus.	21. Bruno sacerdos et monachus.	29. Gerardus diaconus.	
Wilhelmus sacerdos et monachus.	Rutgerus sacerdos et monachus.	Joannes sacerdos et monachus.	
13. Indericus sacerdos et monachus.	22. Sigedodo diaconus.	30. Thibaldus sacerdos et monachus.	
Lutgerus prior.	24. Petrus acolythus.		
14. Niuelingus diaconus.	Albertus sacerdos et monachus.		

die	Mense Octobri.		
1. Hermannus diaconus et monachus.	Henricus monachus.	20. Hadhamarus sacer. et monachus.	
Gotschalcus sacerdos et monachus.	8. Adelbertus sacerdos et monachus.	21. Poppo conversus et monachus.	
3. Ludovicus monachus.	Gotschalcus sacerdos et monachus.	Theodericus convers. et monachus.	
4. Lambertus diaconus et monachus.	10. Engilricus monachus acolythus.	Theodericus monachus.	
Godeschalcus acolythus.	Wernerus monachus.	Petrus sacerdos et monachus.	
Baldericus sacerdos et monachus.	14. Mechingo diaconus et monachus.	22. Balduinus sacerdos et monachus.	
5. Mauritius sacerdos et monachus.	Renardus diaconus et monachus.	Menizo sacerdos et monachus.	
Joannes sacerdos et monachus.	Godefridus monachus acolythus.	Theodericus convers. et monachus.	
Conrad monachus.	15. Wilhelmus subdiaconus et monachus.	23. Emelricus diaconus et monachus.	
6. Ludolphus sacerdos et monachus.	nachus.	Eckenbertus convers. et monachus.	
Theodericus sacerdos et monachus.	Tilmannus sacerdos et monachus.	26. Goswinus sacerdos et monachus.	
Hermannus de Wolmestein sacerdos et monachus.	Wernerus monachus.	29. Rutgerus conversus et monachus.	
7. Bruno diaconus et monachus.	16. Henricus diaconus et monachus.	Godefridus diaconus et monachus.	
Sibertus sacerdos et monachus.	18. Henricus acolythus.	31. Harbertus sacerdos et monachus.	
	Hermannus prior.		

die	Mense Novembri.		
1. Gerardus Kintzfeld prior.	12. Adam subdiaconus et monachus.	Fridericus diaconus et monachus.	
4. Theod. Konigsdorff monachus.	14. Walmannus convers. et monachus.	21. Rudingerus sacerdos et monachus.	
6. Joannes monachus.	Gabbardus sacerdos et monachus.	Alardus diaconus.	
Eckbertus sacerdos et monachus.	15. Engilbodus sacerdos et monachus.	24. Gerardus sacerdos et monachus.	
7. Fridericus de Beeck subdiaconus.	Conradus sacerdos et monachus.	26. Engelo sacerdos et monachus.	
9. Henricus sacerdos et monachus.	Arnoldus prior.	Hemicus diaconus et monachus.	
10. Albero conversus et monachus.	16. Retherus sacerdos et monachus.	Rubertus sacerdos et monachus.	
Dragodo monachus.	Rudolphus acolythus.	Joannes sacerdos et monachus.	
Godescaalcus sacerdos et monachus.	17. Wilhelmus monachus.	29. Godefridus sacerdos et monachus.	
Heribertus sacerdos et monachus.	19. Herimannus convers. et monachus.	Tilmannus sacerdos et monachus.	
	20. Hozelo conversus et monachus.		

Mense Decembri.		
1. Theodericus sacerdos et monachus.	8. Joannes diaconus et monachus.	10. Adelboldus monachus.
Henricus sacerdos et monachus.	9. Cuno sacerdos et monachus.	11. Eluicho conversus et monachus.
2. Wolterus monachus.	Hemicus conversus et monachus.	12. Joannes sacerdos et monachus.
3. Adolphus conversus et monachus.	Hermannus Knode sacerdos et monachus.	15. Martinus sacerdos et monachus.
6. Wiricus sacerdos et monachus.	monachus.	16. Joannes sacerdos et monachus.

17. Joannes sacerdos et monachus. 24. D. Adelbertus inclusus. Conradus sacerdos et monachus.
 19. Petrus diaconus et monachus. Marsilius acolythus et monachus. 30. Megnizo monachus.
 21. Gisilbertus sacerdos et monachus. 26. Euerwinus acolythos et monachus. 31. Godefridus sacerdos et monachus.
 23. Andreas diaconus et monachus. Andreas sacerdos et monachus.

Sunt et alii plures, quorum nomina in praefato libro fugientibus litteris legi non poterant, tu interim lector precare, ut animae fidelium defunctorum requiescant in pace. Amen.

Nomina Monialium.

Quae sub abbatibus quibusdam prioribus professae, priusquam translatae fuissent ad monasterium vicinum operis noui, hic obierunt prout commemorantur in praedicto necrologio anno item et cognominibus incertis.

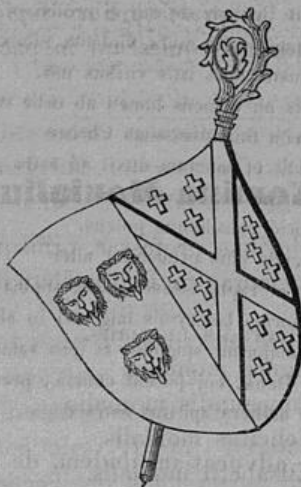
die	Januarius.	Alueradis monialis.	20. Odilia monialis et inclusa christi.
	2. Margaretha.	9. Agnes monialis.	Bela monialis.
18.	Mechtildis inclusa christi.	11. Cunegundis monialis.	Gertrudis monialis.
20.	Elisabeth.	12. Felicitas monialis.	21. Berta monialis.
23.	Eua.	14. Elisabeth monialis.	23. Richlindis inclusa christi.
die	Februarius.	20. Mechtildis monialis.	Aleidis monialis.
	1. Mechtildis.	25. Mechtildis monialis.	Margaretha monialis.
	4. Aleidis.	29. Tideradis monialis.	26. Aleidis monialis.
15.	Gertrudis.	31. Jutta monialis.	27. Jutta monialis.
25.	Aleidis.	die	Junius.
die	Martius.	2. Friderundis monialis.	30. Mechtildis monialis.
	10. Mathildis monialis.	Heswindis monialis.	die
13.	Friderundis monialis.	4. Jutta monialis.	October.
	Richmudis monialis.	Vda conversa soror.	10. Jutta monialis.
18.	Christiana monialis.	6. Agnes conversa soror.	Alueradis monialis.
23.	Bertlieff monialis.	14. Riclindis monialis.	14. Hadewigis monialis.
25.	Elisabeth monialis.	27. Mechtildis monialis.	19. Aleidis monialis.
29.	Gerbergis monialis.	28. Jutta monialis.	20. Wendelmudis monialis.
	Mecatildis monialis.	die	Julius.
30.	Helena.	9. Richmundis inclusa christi.	30. Cunegundis monialis.
die	Aprilis.	Nesa monialis.	die
	3. Imma monialis.	Elisabeth ancilla christi inclusa.	November.
	4. Agnes monialis.	die	Augustus.
	8. Jutta monialis.	6. Beatrix monialis.	3. Lifedis monialis.
	9. Elisabeth monialis.	13. Jutta monialis.	6. Hadewigis monialis.
	14. Agnes monialis.	Bela inclusa christi.	12. Sigewidis monialis.
	15. Christina monialis.	15. Gudula monialis.	20. Wilburgis monialis.
	21. Gertrudis monialis.	19. Gisla monialis.	Eueza monialis.
	22. Hadhewich monialis.	Demuelis monialis.	Vda monialis.
	23. Gertrudis monialis.	28. Aleidis monialis.	22. Sigewidis monialis.
	26. Gertrudis monialis.	die	September.
die	Majus.	2. Ida monialis.	25. Mechtildis monialis.
	2. Sibylla monialis.	3. Bertradis monialis.	Odilia monialis.
	3. Imma monialis.	Cunegundis monialis.	27. Germuth conversa soror.
	6. Cunza conversa.	11. Vlindis monialis.	Richmuth monialis convers. soror.
	7. Jutta monialis.	14. Hildegundis inclusa christi.	Helewigis monialis inclusa christi.

Et plures aliae, quarum nomina legi non poterant. die lector: requiescant in pace. Amen.

D. Aegidius a Boholz.

Abbas XXXII et in Reformatione I. electus 1505, 9. Januari.

Sub cuius regimine.

F. Joannes de Antwerpia.
 F. Stephanus Salm.
 F. Joannes a Greuenbroch.
 F. Euerhardus ab Stummel.
 F. Henricus Hattingen.
 F. Joannes Faber Gladbacensis.
 F. Gerhardus Coci Gladbacensis 1512.
 F. Theodoricus de Wachtendonck 1512.
 F. Theodoricus Orsoy 1513.
 F. Vitus Ercklens 1513.

Professi.

F. Andreas Bischoffs 1523.
 F. Bernardus a Westphalia 1525.
 F. Gerhardus a Venlo 1525.
 F. Petrus a Boholz 1531.
 F. Theodericus de Huisden
 F. Petrus Merspen Trajectensis 1536.
 F. Alexander a Boholz 1536.
 F. Vitus Sigeri Gladbacensis 1537.
 F. Matthias de Meer de s. Antonio 1537.
 F. Reinerus a Bucholtz.

Defuncti.

P. Joannes de Brochhausen prior.
 P. Henricus de Louenburg pastor Gladbacensis.
 P. Wilhelmus de Weyenhorst praepositus in Boholz.
 P. Antonius de Erp sacrista.
 P. Joannes de Hochsteden pastor Gladbacensis.
 P. Alardus de Velsen sacerdos et monachus.
 P. Segerus de Wrimersen sacerdos et monachus.
 P. Wilhelmus de Kolenburg sacerdos et monachus.
 P. Joannes Agris sacerdos et monachus.

P. Aegidius de Broichhausen pastor Dulckensis.
 P. Euerhardus ab Stummel sacerdos et monachus.
 P. Henricus Hattingen sacerdos et monachus.
 P. Joannes a Greuenbroch sacerdos et monachus.
 P. Antonius Zerichze pastor in Wyler.
 P. Andreas Bischoffs confessarius in Konigsdorff.
 P. Stephan Salm sacrista.
 P. Vitus Ercklens.

Abbas iste inclita nobilium de Boholtz prosapia oriundus non modo monasterij fabricam vetustate procumbentem (uti ex insigniis ejus passim presentibus constat) sed et lapsam insuper disciplinam restauravit, quam adnitentibus et coadjutantibus RRR. DDD. Joanne Brawilerensi, Gerlaco Tuitiensi, et Gerhardo sancti Martini monasteriorum abbatibus anno 1510, 20. Aprilis (eliminatis cum annuo vitalitio fratribus, qui genere quidem illustres, sed vita et moribus obscuri colla submittere detrectabant) pristinae virtuti restituit et reformavit juxta approbata unionis Bursfeldensis statuta, a quibus ad nostra hucusque tempora consistendi vim retinet cum aeuiterna hujus abbatis memoria et laude. Ultimum diem composuit anno 1538, 30. Aprilis aetatis 70. Regiminis 33. Sepultus in naui ecclesiae ante criptam, cui hoc epitaphium id temporis posita.

Virtus ipsa fuit, ejus tenet ossa sepulchrum hoc
 Abbas non ipsa religione minor

Huic epitaphio duo alia serius adjecta sunt, primum:

Frigida saxa tenent feruentia pectora quondam
 In Christum et sanctas Religionis opes.
 Abba Pater te ne mors improba vulnere saeuo
 Strauit? nec canos est uenerata tuos?
 Stemma nec aspexit patrium, Bocholtica signa?
 Nec quidquam in sanctum splendida dona gregem,
 Quandoquidem morum lapsae reparator et aedis,
 Vite beate tuae teque fauente fuit.
 Vixerat ut decies septem non segniter annos
 Tempora non potuit Maje videre tua
 Tres hic terque decem messes curauit ouile
 Christe tuum, pro quo fac sit et inter oues.

Secundum.

Si cupis ut noscas quem saxum hoc triste viator
 Contegit et generis stemmata clara sui,
 Abbas ille fuit Bochoz de stirpe profectus
 Quem rapuit nobis mors violenta nimis.
 O nimium iniuste mors istis viribus usa.
 Tum' rapis ah demens lumen ab orbe suum.
 Relligio sua vita fuit, purissima Christo
 Mens stetit et sanctum duxit ad astra gregem.
 Doctus erat sacrae divina volumina legis
 Miro iudicio consilioque potens.
 Non fuit in terris olim prudentior alter
 Es minor et rapto Graecia clara sophis
 Non sine multorum lachrymis migravit in altum
 Aethera, majorum splendor et ipsa salus
 Ergo summe Deus, cui parent cuncta, precamur
 Praesulis aethera spiritus astra degat.

Aegidius acquisivit cellae Bocholtz advocatiam ibidem. de qua haec litterae :

Jch Dederich Huest Herr zu Vlmen vnd Anna von dem Geissbusche seine eheliche Haussfraw, doin kundt vnd bekennen in diesen offenen Brieff vur vns vnd alle vnse Eruen vnd Naekömlinge, dat wir mit guetem Willen vmb vnser kentlich Nutzes vnd vrbers willen vnseren merklichen anstehenden mehrern Schaden zu verhuiden, mit gueden vorbedachten Moede semmentlich vnd eindrechtlich in einen rechten steden Erffkauffe redlichs vnd bescheidens Kauffs verkaufft hain und verkauffen in Krafft diess Brieffs vnseren besondern lieuen Neuen Schwagern vnd Schwegern, dem vesten Johann von Ketzge Allet von Vlaten seiner ehelicher Haussfrawen, vnd ihrn Erben oder Behelder diess Brieffs mit ihren wissen vnd gueden Willen, alsolch vnse Vogdien Gerichten vnd Herlichkeit zu Bocholtz vnd zu Wyler, als mein Dederichs Voraltern, vnd wir Eheleuth vurnenannten eine lange Zeith von Jahren bissher gerestlich besessen vnd gebraucht hain, vnd wat darzoe gehörig ist, idt sein Zinsse, Zysse, Pachte, Renthe, Gulde Wetten, Boessen, Luide, Wein, Korngulde, Hauergulde, Busche, Wesen, Weiden, Gefelle vnd Verfelle, hoe vnd dieff, nass vnd druge, vnd so wie man die Gude, Vogdie vnd Gerichte mit allen ihren Herlichkeiten vnd Freiheiten In- vnd Zubehoer nennen magh dauon gantzlich vnd zumahl nit aussgescheiden; So wie vnss die von vnsern Broedern vnd Schwagern zu vnserem Theill gefallen seint, dass wir In die in vurnenannter massen verkaufft hain vor eine Summe Geltz, die vnss die vurnenannten Eheleuthen Johan vnd Allet an einer gantzer vngedeilter Summen gehandtreicht, geliebert vnd vberzahlt haint, dess wir Sie vnd ihre Erben quitschelden, vnd han Wir Dederich vnd Anna eheliche Bethgenossen vurst: vur vns vnse Erue, vnd alle vnse Naekömlinge gantzlich vnd luterlich zu ewigen tagen verziegen, vnd verzeyen in Krafft dies brieffs vff die vurs. vogdie vnd gerichte zu Bocholtz vnd zu Wyler vnd wat darin vnd zugehörig ist, mit alle ihre herlichkeiten vnd freyheiten von nun vortan zu ewigen tagen, Wir noch vnser Eruen oder Naekömlinge da aff kein recht noch forderung zu hauen, zu behalden, zu kroeden, noch lassen kroeden, mit geistlichen oder weltlichen gerichtten oder aen gerichtten heimlich oder offenbahr in einige weiss, vnd wir seint der auch gantz ausgegangen, vnd hain vns vnd vnse Eruen vnd Naekömlingen, damit enterfft, vnd hain die vurnenannten Johan von Ketzge vnd Aleit Eheluide vnd ihre Eruen off behelder vurnenannt damit geerfft vnd erffen Sie in Krafft dies brieffs vnd were auch sach dat die vurnenannte unse neue schwager vnd schwegerin ihre Eruen off helder dies brieffs vurst. an diesen obgeruirten Erffkauff nit wail geerfft, geguet noch sicher genocht en weren, vnd vorder werschafft behoifden, ind so wat gebrecks vnserthaluen darinne sein möchte, den glouen wir Dederich vnd Anna eheliche Betgenossen vur vns vnd alle vnse Eruen vnd Naekömlingen Ihn und ihren Eruen, off helder vurs. vorder vnd vollkomlich zu eruen, vnd wail sicher zu machen, buissen allen ihren schaden so duck vnd viel ihn des noidt were, vnd Ihn guede vollkommene Werschafft zo doin, as solcher vurs. Vogdeien und gerichte mit alle ihrer herlichkeit vnd freyheit in- vnd zubehoeren recht ist, also dat sie vnd ihre Eruen oder behelder dies brieffs vurs. daran vngehindert, vngeumbt, vnd des sonder allen schaden sein vnd bliuen. Vnd were auch sach dat Jemand anders, so wer der were, nu oder hernachmahls vurneme einichts recht werschafft, leenschafft pantschafft off sus einigs anders rechts oder deils, an dieser vurnenannten Vogdeien oder gerichtten, mit ihrer herlichkeit vnd freyheit in vnd zubehoer in deill oder zumahl vermesse vnd des nichtliche Ansprach daran legen würde, oder dat auch einige andere brieff Register eff schein weren, off naemahls vurnemen, damit diese vurnenannte Vogdie vnd gerichte mit allen ihren herlichkeiten vnd freyheiten mit ihrem in vnd zubehoer beschwert oder belestigt weren, die den vurnenannten Johann von Ketzge vnd Aleit Eheluiden, obgeruirten ihren Eruen, oder behelder dies brieffs vurs. dairan hinderlich syn mögte, solches alles vort alle richtlich ansprach vnd Vorderungen sie vnserthaluen in einiger weis, dairumb leiden und ankommen, mögte den gereden vnd gelouen wir Dederich Huest vnd Anna eheliche Betgenossen obgenannten in gueden wahren treuen vur vns vnd alle vnse Eruen, vnd Naekömlingen vurnenannten Eheluiden ihren Erueu, off helder dies brieffs vurs. alwege zu ihrem gesinnen binnen dem negsten Maende nae ihrer Verkündung, Sie uns dat verkündiget hetten, buissen ihren schaden af zustellen, vnd Ihn des auch guite willigs brieue zu werben, vnd zustellen an den lehnherren, daher Sie zu leen ruredede weren, alles auff vnse kost vnd arbeit so duck vnd mennigwerff in des noit were. Ind wo wir des nitt en deden vnd an einigen puncten dies brieffs seumig oder beruchig vonden

würden, so was sie asdan darumb an vns vnd vnsere Eruen, off an die vnse doinde legen, oder vurkeren wurden, id sie mit Recht, Gewaltt, Wortten, Vercken, off anders dat alles mögen sie doen, vnd ouer vns die vnse vnd das vnse erlaufft sein, vnd auch darahn recht hain; vnd so wes wir off Jemandt van vnsentwegen dar vntegen deden, doin wollten off sechten, alle vnrecht hain; vnd van vns vnse Eruen, ind van allermalligs vnbedingt sein vnd bleiffen, welches wir Dederich Huest herr zu Vlinen, vnd Anna ehelige Bettgenossen samen ind besonder allet vur vns vnd vnse Eruen vnd Naekömlinge in gueten waren trewen, vnd in Eidtz stadt geredt vnd geloefft hain geredden vnd geloeuen overmitz diesen brieffs nit zu thuen noch geschehen lassen, mit einigerley sachen rechte noch gewaldt, noch umb einige sachen die geschiet sein off vmmer geschehen mögen, vnd allet sonder argelist indracht off wederrede: Vnd des zu urkundt, vnd gantzer ewiger stedigkeit, so han wir Dederich Huest herr zu Vlmen, vnd Anna von dem Geisbusche, ehelige Bettgenossen obgenannter vnser beyder insiegell vur vns vnd alle vnse Eruen vnd nachkömlingen, an diesen brieff gehangen, vns vnd vnse Eruen vnd naekömlingen zu vberzeugen vnd vberstain aller vurs. sachen: Ind zu noch mehrer konden der Wahrheit, so hain Wir sementlichen vort gebeden, vnd bidden, vnsern besondern lieben broder vnd schwager Gordart Huesten von Vlmen, dat hie diesen Erbkauff mit bewilligt vnd beleefft hait, das kennen ich Gordart Huest obgenannt, dat ich dat gern gethoen hain, vnd bewilligen vnd belieben diesen obgenannten Erffkauff so viel mich der beruerende ist, vnd verziegen ind ouergeuen aller gerechtigkeit vnd verschreibunge mir zu stande ist, an der vurs Vogdie, gerichte, herlicheiten, vnd freyheiten zu ewigen tagen vnd hain des zu vrkunde mein Ingesiegell vur mich meine Eruen vnd naekommelinge an diesen brieff gehangen. Gegeuen in dem Jahr vns herren dusent vier hondert vnd neun vnd sechs zig vff freydags nae s. Geörgen dagh.

Transfixum.

Ich Diederich von Kettig thuen kundt vnd bekennen in diesen brieff vur mich vnd alle meine Erben das ich wohlbedachts moits vnd mit gueten vorrath vmb zu verhueden meinen mircklichen schaden, vnd aus sönnderlicher vrsache eines brieffs, so nachgemelter Abt vnd Convent von meinem Vatter vnd Mutter sehlich inhaben, anfanhendt: Wir Johan von Kettigh vnd Alheit von Flatten Eheluide bekennen vur vns vnd vnse Eruen etc. vnd ausgehendt: Gegeuen im Jahr vns herren 1472 vff S. Margarethen tagh der heiliger Jungfrawen, mich darzu bewegendt, darmit ich vnd meine Erben obgenannt brieffshalb weiter forderung vnd schadens erlassen werden, wie ich das im raith meiner herrn vnd freundt der hochgelehrten vnd andern befonden hab, vnd darmit soll auch nachgenenter Abt vnd Conuent nu hinforder kein weither zuspruch oder forderungh zu mir oder meinen Erben dies brieffs halber haben, ein vffrichtigen steden, vnd vesten Erbkauffs verkaufft ind auffgetragen, vnd die kauffer inhelder gemacht hab, als ich auch hiemit gegenwärtig verkauff, vfftrage vnd behelder magh, den ehrwürdigen andechtigen vnd geistlichen h. Gillis von Bocholtz Abt zu Gladbach Prior vnd gantz Conuent, in der allerbesten vnd bestendigter form, so das aus vnd innerhalb rechtens statt haben magh einen brieff, durch welchen dieser gezogen ist, mit sampt allen vnd jeden, rechten vnd gerechtigkeith, so ich vur datum dies brieffs darzu gehabt hab, vur ein summe geltz, der wir vns vertragen dermassen, das obgenannter Abt vnd Conuent sich solch obgenannten brieffs nu hinfurter in aller maes vnd gestalt, wie mein Eltern sehlig vnd ich den bisher gebraucht haben, prauchen den besitzen vnd geniessen mögen, ohn allen indracht oder hindernus mein, meiner Erben, oder sonst Jemandt von vnsertwegen: Vnd wiewohl mein dochter Anna vnd Eithomb Balthaar Bosch gegenwärtigen kauffs nichts zuthuent vnd kein inrede, inhalt vnd vermöggh ihres verziegs, dagegen haben, So geredt und versprech ich doch in krafft dies brieffs vur mich vnd alle meine Erben obgeschrieben Abt vnd Conuent, wes gedachten mein dochter vnd Eithomb den kauffern mit recht wie recht aberlangen würden, gantzlich vnd zumahl schadlois zu halten. Vnd ich Otto obgenannt verkauffers Sohn bekenne hiemit, das ich gemelten kauff bewilligt, beliebt, vnd bekreffigt habe, wie ich den hiemit genehm halt, belieb vnd bewillig. Des zu wahrer urkundt, hab ich Dederich obgemelt mein eigen ingesiegell an diesen brieff gehangen: vnd dweil ich Otto von Kettig obgeschrieben itzur zeit kein eigen siegell, so hab ich den ersamen vnd vurnehmen herren Otten Lengenfeld Zulschreiber vnd scheffen zu Coblentz gebetten seine ingesiegell vur mich hieran zu hangen. Das ich Otto Lengefeldt obgenannt von bitt wegen des ehreuesten Otten von Kettig gethan zu haben bekennen. Der gegeuen ist vff S. Bartholomaeus Abendt in den jahren vnsers herren dusent funfhundert zwentzig vnd vier jahr.

Praeter has aliae tres litterae mentionis dignae de eodem abbate Aegidio in archivo monasterii asseruantur, scilicet 1 & 2 litterae transactionum inter Abbatem et opidum Gladbacensem concernentium obligationem oppidanorum respectu reparationis et reconstructionis ecclesiae et eorum jura in stagno prope Gladbach, necnon obligationem colonorum dictae abbatiae ad soluendas beedas, de annis 1511 die mercurii post assumptionem B. M. V. et 1519 die mercurii post dominicam misereri. 3. Bulla Adriani Papae IV. kal. mai, pontificatus anno I. (1523) qua incorporationem ecclesiae parochialis Kempensis cum abbatia Gladbacensi, quam propter malam administrationem perdidisse enarratur, renovat et confirmat.

Floruit sub Adriano VI. Pontifice maximo cujus quondam condiscipulus fuit. Maximiliano Imperatore. Hermanno Archiepiscopo coloniensi.

Tempore hujus abbatis sub Julio II. seruatum est concilium lateranense anno domini 1513 pro reformatione ecclesiae. huic concilio praefuit ipse pontifex. Cui post duos annos in apostolica dignitate successit Leo X. qui primo recenter noua et haeretice Lutheri dogmata damnauit. hunc pontificem subsecutus anno 1522, Adrianus VI. Flandero-germanus, qui episcopatus et beneficia dignioribus contulit praeteritis consanguineis et

amicis suis, unde de ipso scriptum: nolo Syon aedificare in sanguinibus. Piissime obiit anno 1523. Epitaphum ejus erat:

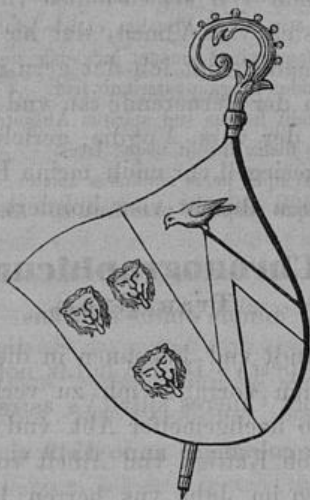
Hic jacet ipsa pietas Adrianus sextus.

Item

Hadrianus sextus, hic situs est, nil nisi sibi infelicius in vita, quam quod imperaret, duxit.

D. Petrus a Bocholtz.

Abbas XXXIII. in reformatione II. electus anno 1538, 3. Augusti.

etro praesidente.

Professi.

F. Casparus Brassel Dulcensis.
F. Reinerus de Ruremunda.
F. Gerardus Trajectensis.
F. Laurentius de s. Antonio.
F. Romboldus Collard.
F. Wilhelmus Dort a Lottum.
F. Petrus Lind Dulkensis
F. Wilhelmus de Geldria.
F. Godefridus ex Suchtelen 1556.
F. Matthias de s. Antonio ex Amer 1556.

F. Jacobus Heeghen Aquisgranensis 1588.
F. Wolfgangus Ploenis Kempensis 1559.
F. Quirinus de s. Antonio auss stromholtz 1564.
F. Franciscus Vaeck Grauiensis 1564.
F. Laurentius Birgel 1565.
F. Joannes Welz Gladbacensis 1566.
F. Joannes Sittardiensis 1569.
F. Vitus Vlricus Gladbacensis 1527.
F. Euerhardus a Bodberg.

Defuncti

P. Gerardus Trajectensis sacerdos et monachus 1544.	P. Wilhelmus a Dort pastor Dulckensis 1570.
P. Theodericus a Wachtendonk pastor Gladbac. 1550.	P. Gerardus a Venlo cellerarius 1573.
P. Reinerus de Ruremunda prior. 1555.	P. Casparus Brusel cantor 1573.
P. Joannes Faber prior 1560.	P. Matthias de s. Antonio sacrista 1573.
P. Laurentius de s. Antonio cellerarius 1560.	P. Thomas.
P. Theodoricus Orsoy pastor Dulckensis 1561.	P. Theodorus.
P. Vitus Sigeri pastor Dulckensis 1565.	

Praefatus abbas Petrus a Bocholz fuit vir generosus nepos praedecessoris sui ex nobilissima de Bocholz prope Lobberich familia, inauguratus et in hanc urbem Gladbacensem tanquam fundi dominus anno 1539 introductus et susceptus est, gratus principibus, et ab iisdem ad diversas commissiones obeundas specialiter requisitus, vitam cum morte commutavit anno christi 1573. 30. Decembris aetatis 72. regiminis 35. Sepultus ante sacellum s. Scholasticae ad laevam domini Aegidii a Bocholz patris sui. cujus sepulchro appensum fuit epitaphium quod sequitur.

Dormitat hoc tumulo rogitas quis? candide lector,
Aspice non vani causa doloris inest.
Heu Petrus cecidit reuerendus praesul et abbas,
Qui genus a Bocholz nobilitate trahit.
Non virtute minus quam sanguine clarus aorum
Exornat generis splendida signa sui.
Dotibus ingenii radiis quasi stella coruscis
Emicuit, morum dexteritate nitens.
Pectus erat niveum frustra non, stirpis in imago,
In galea cygni candida colla gerit,

Cum probitate pari pietas certauit in illo
 Spectatae fuit hic integritatis honor.
 Et doctus doctisque fauens de pectore toto
 En insigne tuum docta Minerua decus,
 Pauperibus largus paut tua viscera christe,
 Praemia sic cornu diuite larga dabas.
 Omnibus unus erat, facilis, sed et omnibus idem
 Inque loco norat comis et esse grauis
 Hic poterit compos laus ampla meare per omnes
 Omnia sed breuis haec charta tenere nequit,
 Praefuit auspiciis septem per lustra secundis
 Non secus ac sentit vela secunda ratis.
 Bis sex lustra duos prope vixit et insuper annos,
 Ad Jani mensem morte peremptus obit,
 Corpus it in cineres virtutis nulla ruina,
 Donec erit mundi Phoebus et iste globus.
 Hinc pia fama viget, manet indelebile nomen
 Et gaudet longa posteritate frui.
 Viscera condit humus sed spiritus Altipotentis
 Elisios foelix incolit usque lares.
 Extitit ut semper pacis studiosus amator
 Sic quoque perpetua pace fruatur. Amen.

Chronographicum

annum obitus indicans.

heV CeCIDIt petrVs De boChoLtz nobILIs abbas
 Terra tenet CIneres splrItVs astra poLI.

Praedictus abbas concilio provinciali coloniensi anno 1549 vi officii sui et tam membrum diocesis coloniensis interfuit.

De hoc abbate varia mentionis digna documenta in archivo monasterii exstant ut sequitur:

1. Litera qua Wilhelmus, dux Juliae, Cliviae et Montium abbatiae erectionem molendini pneumatici ante oppidi gladbacensis portam Dulcensem sub solutione annua duorm caponum permittit de 1552.
2. Transactio inter Adolphum, archiepiscopum coloniensem et abbatiam de utrorumque juribus in parochia kempensi de 1554.

Nos Adolphus dei gratias. colon. ecclesiae archiepiscopus sacri romani imperii per Italiam archicancellarius princeps elector Westpaliae et Angariae dux legatusque natus etc. nec non decanus et capitulum metropolitanae ecclesiae coloniensis ex vna, ac Petrus a BochoLtz abbas et reliqui fratres conuentus monasterii sancti Viti in Gladbach ordinis s. Benedicti coloniensis diocesis ex altera partes. Notum facimus et praesentibus publice attestatur, quod nos ex certa nostra scientia, animoque ad hoc bene deliberato et maiori ac accidenti commodo vtriusque nostrae coloniensis ecclesiae, et dicti monasterii, super differentiis, ratione parochialis ecclesiae oppidi nostri Kempen, tam per praedecessores nostros et nos archiepiscopum et abbatem praedictos, in romana curia, aut alias iudicialiter vel extra iudicialiter subortis, et introductis infrascripta, finalem concordiam iniuimus tenoris subsequenti. Initio conclusum, et ab hincinde partibus acceptatum: quod abbas Gladbacensis perpetuus rector ecclesiae parochialis Kempensis, tempore vacationis (per cessum vel decessum, seu quocumque modo incidentis) parochialis ecclesiae Kempen personam idoneam personam saecularem, seu sui, vel cuiuscunque alterius ordinis approbati regularem, ad examen (quod tamen debet esse gratuitum) et iuramenti fidelitatis receptionem reverend. domino Archiepiscopo coloniensi, vel gratiae suae successoribus praesentet, quae curam animarum exercent, et alia onera subeat congrua portione sibi reseruata, ex qua possit hospitalitatem exercere, et iura episcopalia persolvere: quodque iste sic praesentatus et examinatus reverend. domino archiepiscopo colon. et successoribus solito et consueto iuramento sit astrictus, obedientiamque debeat in omnibusque et per omnia, quae ecclesiam et eius administrationem attinent, nec non in iis quae spectant ad ecclesiam, ab obedientia pro tempore abbatis Gladbacensis sit liber. Caeterum si religiosus examinatus et idoneus repertus fuerit, quoad professionem monachalem obstrictus maneat, vt prius; talis in super examinatus et idoneus repertus officio suo iuxta ritum catholicae ecclesiae fungatur et quod ad doctrinam vitam et mores attinet, pro pascendo grege sibi commissio, se diligentem, officiosum, et benignum exhibeat, sin minus praedictus abbas de praescientia et consensu reverend. domini archiepiscopi colon. vti ordinarii a praefata cura illum remouere possit ac valeat, et aliam deinceps idoneam personam, mediante examine, et vt supra, substituere: abbas item et conuentus approbabunt et approbant dimembrationes capellarum S. Antonii, Schiffbahn, Osteraedt, et aliarum, si quae factae sint, reseruatis iuribus pastoralibus ab eisdem: deinde quod bulla incorporationis quondam Adriani sancti pontificis anno 1523 in romana curia obtenta huic concordiae et iuribus episcopalibus in nullo obesse derogare aut praeiudicare debeat, quin potius abbas eidem quoad illa renunciat; saluis tamen aliis praedictae bullae clausulis hanc concordiam non concernentibus in suo robore duraturis. Postremo abbas et conuentus renunciant pensionibus per ipsum et suos praedecessores solutis, liti, causae, sententiis, executorialibus omnibusque inde secutis, atque super expensis liti, fructibusque perceptis, omnique

damno et interesse. Quatenus per reverend. et suos successores huic concordiae (quod tamen esse non debet) non fuerit contrauentum. Quibus praecedentibus mediis dicti dominus archiepiscopus capitulum abbas et conuentus debent super omnibus eorum differentiis praemissorum occasione subortis finaliter et omnino esse concordati, et complanati reverendissimus archiepiscopus vna cum gratiae suae r. capitulo, abbas et conuentus pro se et suis successoribus in omnibus et per omnia hanc concordiam firmiter et inuolabiter absque vlla contradictione volunt et debent obseruare. Quae omnia et singula nos archiepiscopus, capitulum, abbas et conuentus praedicti pro nobis et successoribus nostris promittimus nunc et in perpetuum firmiter et inuolabiter absque vlla contradictione obseruatueros, renunciantes exceptionibus, priuilegiis, iuribus, indultis, aut rescriptis, impetratis, vel (quod tamen fieri non debet) impetrandis in contrarium facientibus quibuscunque dolo et fraude inde omnino semotis et seculis. In fidem praemissorum nos archiepiscopus, capitulum, abbas et conuentus supra scripti, praesentes literas nostri pontificatus, capituli, abbatiae et conuentus sigillis iussimus et fecimus communiri. Datum et actum in arce nostra caesaris insulae 25. mensis Februarii anno a natiuitate domini 1554.

3. Instrumentum notariale continens protestationis contra Augustinum de Brunsberg 1555, 10. Januar:

In gottes nahmen amen. Durch dies gegenwerdig seye jedermenniglich kundt, dasselbig vorbracht, werden sehen oder hoeren lesen, dass in den jahren nach Christi vnsers herren vnd selhigmechers gebuhrt, als man zahlt 1555 den zehnden januarii zu zween vhren nachmittagh oder vmb den trent vngefuehrlich, in der dreitzehender indiction, oder Römerzinszahl gnant, regierung der Allerdurchleuchtigsten, grosmechtigsten, ohnverwindtlichsten fursten vnd herren herrn Carls des fünfften am nahmen erwelten römischen kaysers, zu allen zeithen mehrer des reichs in Germanien, zu Hispanien, beyder Cecilien, Jerusalem, Hungaren, Dalmatien, Croatien, König, Ertzhertzogen zu Oestereich, Hertzogen zu Burgundi, grauen zu Hapsburgh, Flanderen vnd Tyroll in ihrer maiestet reich am sieben vnd dreissigsten jahren in gegenwertigkeit meiner offenbahren vnderbenanten notarien, dergleich in gegenwertigkeit der semptlich schultheis scheffen vnd hoeuern zu Niederweiler vor mir vnd obgenanten gerichts persönlich kommen vnd erschienen seint, der edell ehrentueste ehrenthafft vnd achtbahr Wilh. von Bocholtz, vnd Arnolt Bocholtz schultheis zu Gladbach, als van wegen des ehrwürdigen edlen, ehrenuesten, werdigen herren Peteren van Bocholtz abten vnd gemeinen conuents zu Gladbach, zu nachgemelter sachen sonderlich abgefertigte gwalthatere, wie ausser ihrem gewaldbrieff in die lengde zu sehen vnd zu vernehmen wair, vnd haben erzahlt, das ihre herren principalen die glaubliche erfahrung empfangen, wie vor einer zeith juncker Philips Dederich herr zu Broill gottsehligh, vnd nun die Wittve von wegen ihres sohns durch die ihre sich in des herren abten vnd conuent zu Gladbach hoich und herrlichkeit Weiler etlicher gestalt einzudringen, vnd bevor einer vogtey gerechtigkeit vermeintlich anzumassen vnd zu entzwingen vnderstanden, von deswegen dan auch hie beuoren von wegen des von Brunsberghs ein vermeint, nichtig, vngüldig, vnrechtmessig instrument ohn vorwissen des herrn abten vnd seiner capitular herren, verschwigener wahrheit vnd vnbestendiger weis magh aufgericht sein, vorbracht worden, alles dahingerichtet, deme herren abten vnd das conuent in ihrer herrlichkeit hoich vnd obrigkeit dies dorffs Wyler zu schwächen abzuschneiden, vnd sich eignen willens in das vogtamptinzudringen, dairaus einer Erbgerechtigkeit anzumassen vnd zu erzwingen, welches doch ihme gottsehlighen Brunsbergen, noch der itzigen witwen (welchen von ihren herren principalen nit anders, dan das vogttampt vmb ihren jährlichen gehalt bis zu ihrem widderrueffen vergünstigt vnd ingedaen) mit nichten gebührt hat, geboere noch gezimme: vnd obwohl Einer gnant herr Diederich von Orsaw itziger pastor zu dulcken zu zeith als redituarius von wegen abten vnd conuent zu Gladbach gen Bocholtz verordnet worden, vor syne persohn aus lichtfertigkeit herrn Augustin von Brunsberg ohne vorwissen seines herren abten vnd seiner mitcapitularherrn in die vogtey gerechtigkeit gehenckt vnd bewilligt; So wehre doch solches (in erwegung Er darvber von seinen herren principalen vnd seinen mit capitular herren geine gewalt, oder befelh, auch die alienation ihrer art vnd natur nach vor einem solchen leyenlichen Gericht nit konte oder möchte bestendig geschehn) in geine weg böndig sonder kraftlois vnd von vnwerth, wie sie sagten, das solches von vnwerth vnd vnbestendig sein solle. Nun hat aber nichts de weniger er pastoir solche dem vurgenannten junckeren Brunsbergen gethaene bewilligung vber das vorgerüerte voegtampt (wie wohl solches ohn des in sich kraftloes, vnduchlich vnd von vnwerdt) in einem brieff an seinen herrn abten revocirt vnd widderrueffen, mit darin weiter vermeldung, das er solcher oberfahung halb dem herrn abten vnd capitell zur straff gefallen, vnd zu straffen werdig, wie dan mir obgenanten notario sampt nach genanten Zeugen, in anwesen obgenannten schultheis, scheffen vnd hoeuern solchen brieff zu vberlesen vberreicht, vnd obgenanter maessen in effectu des inhalt gewesen. Dweill dan nun des von Braunsbergh oder der witwen angemaste gerechtigkeit obgenantes vogtampts ein vermeinter gesuechter behülff darraus der ehrwürdiger her abt vnd das conuent in dero abteyen Gladbach, so deme nit zeitlich begegnet, künftiglich grosser vnrat zu befahren; demnach haben obgenante abgefertigte Wilh. von Bocholtz obgenanten hern abten ehelicher brueder, weher darüber sönderlich vnd in specie gwaldt, mit vnd zusambt Arnoldten Bocholtz scholtheis zu Gladbach gemeinen syndico obgenantes conuents alle vnd jede hie beuoren gethaene bewilligungen, giften, auffdrachten, oder sonst andere vnuersehnliche gelöbden, so des vielgemelten vogts ampts halben itzigen Braunsbergh sehlig, der witwen oder den ihren oder sönst jemandtz anders ihrentwegen gegeben (ob der einige weren) gantz vnd zumahl reuocirt widderroffen

retractirt wie sie dan solches vnd jedes vor mir vielbenantem notario vnd dem semplichen gericht widder-
 roiffen vnd retractiren, vnd in kraft dieses offenen intruments, vnd were vorgetragen: dass wohlgerörter
 ehrwürdiger herr abt vnd das conuent zu Gladbach deme von Braunsberghe der angemaester erffvogtey hoch
 oder gerechtigkeit, noch sonst jemandts anders einiger gerechtigkeit oder protection, in obgeruirter ihrer vnd
 ihres conuents herlichkeit Wyler nit gestendig, es wolte aber wohlgeruirter ehrwürdiger herr abt vnd dass
 conuent Gladbach denen von Braunssbergh oder die seine auss freuntlicher nachbarschaft bey seinen dienst
 vnd verordneten gehalt bis zu weiterem bescheidt diessmahl blieuen lassen; woe aber von wegen des von
 Braunssbergh sich jemandts, wieder der abdie hochherlichkeit vnd gerechtigkeit, wyder eindringen wurde ;
 alssdan wurd der herr abt vnd das conuent, den verordneten gehalt abzunehmen, vnd andern, wie sölches
 ihnen frey vnd offen stunde zu bedienen, zu befehlen gevracht. Vnd haben vielgenante abgefertigte, von
 allem vnd jeden diesen hoen verdraghe werbungen verhandlungen, tractationen, vnd sach in alle der besten
 formen wisen vnd maineren, wie sie zu recht doin solten könten oder mögten, vnd solches am allerkreff-
 tigsten vnd bestendigsten geschehen mach aufs zierlichst protestirt: darauff folgentz in vollem besetzen vnd
 behegten gericht vnd gespannerbanck, wie es zu rechter dagzeit das hohe gedinge vnd gericht zu halten
 gewönlich wair, der erbar frommer Manth, Mewes Hyntgens sohn zur zeit von wegen obgeruirtes herren abts
 vnd conuent gesetzter Scholtheiss zu Niederwyler, in gegenwerdigheit zweyer verordneter conuentualen, nemb-
 lich herr Alexander von Bocholtz vnd herr Gerhardt von Venlo, welche von wegen der abdeien zu Glad-
 bach mit zu gericht gesessen, auss befehl seines herren principalen abten zu Gladbach, die allgemeine
 scheffen vnd hoeuener zu Niederwyler, bei den eiden vnd pflichten damit sie dem herrn abten vnd gemeinen
 conuent zu Gladbach verwant vnd zugethaen, auch bei straff des meineidts, vnd dass alles in beisein des voegts,
 welchen die witwe alss substituirten, söllich befehl dassmahl zu verwalden, dahin verordnet gehabt, abgemaent
 gefragt vnd befohlen, alles dasjenige, dass ihnen der hoheit vnd herrlichkeit Niederwyler halben bewust
 vnd wehme dieselbe zugehörig, vnd wie sie das von alters herbracht, vnd von ihren altern biss vff sie ge-
 halten worden, auch dem rechten vnd gerechtigkeit zu steuer von sich zu geuen, zu sprechen vnd zu declar-
 rieren: darauff obgeruirte scheffen vnd hoeuener zu Niederweiler nach lang gehalten rathschlag vnd bedenken,
 vnd nach maenung des schultheissen des richters vor antwortt gegeben, declarirt vnd erkant: sie halten den
 ehrwürdigen herrn abten vnd das conuent zu Gladbach vor ihren erffgeweldigen herren dero hoheit vnd
 herlicheit Wyler mit aller seiner anklebender gerechtigkeit, vnden vnd bouen der erden, auch grundtherren
 daeselbst, der gewalt vnd macht hat ouer klockenklanck, wildtfangh, fisshfang, wassergangk, gebott vnd
 verbott, gleich vnd in aller gestalt, wie sie allewege in ihrem hohen gedinge solches bedingt, vnd von alters
 dermassen gehalten vnd herbracht worden, ohne einige becroenung, Indracht, vnd behinderungh menniglichen.
 Nach repetirung aber voriger gethaener werbung vnd protestationen, vnd darauff erfolgter declaration, durch
 mich obgeruirten notario alssbalt beschrieben vnd ihnen sölches zusampts des pastoren von Dulcken
 schreiben vorgelesen, seint obgenante scheffen vnd hoeuer gefragt worden, ob sie sölches alles auch wisten
 zu endern, haben sie nach abermahlig gehalten bedenken geantworttet, sie plieben bey ihrer gegebener
 vrtheill, gethaner erkentnuss vnd weissdom. Welchs alles vnd jedes, hatt der bouenangezeigter scholtheiss
 von wegen seines herren abten vnd conuents zu Gladbach mit den verordneten conuentualherren, nach ihrem
 des orthslandtz gewohnheit vnd gebrauch vervrkundt auch in allerbester vnd bestendigster formen dauon auff
 ziehrlichst protestirt. ober welche sachen vnd puncten haben obgenante gesandten alss nemblich Wilhelm von
 Bocholtz, vnd Arnold Bocholtz schultheiss von wegen ihres herren principalen abten vnd des conuents
 zu Gladbach, dergleichen die zween vorgeruirte conuentualherren zu Bocholtz ihnen hieruber ein oder mehr
 instrumenten zu geben, vnd mitzuthailen in der allerbester vnd bestendigster formen gesonnen vnd begehrt ;
 auch obgenante schultheiss vnd scheffen zu Niederweiler, diweill dieselben gein eigen siegell haben, ihnen
 dieses in eine offene form zu bringen, vnd daruber instrumentum vel instrumenta auch mit zu theilen von mir
 vurgeruirten notario fleissig, fleissiger, vnd allerfleissigst gebetten. Diese dinge seint geschiet vnd gehandelt
 zu Niederweiler auff dem platz an der Gerichtsbanck, aldae obgenanter schultheiss, scheffen, vnd der voriger
 vndergesetzter vogtt zu gericht gesessen, vff jahr dag vhr, monat, indiction vnd regierung bouen aufgezeigt
 dabey neben mir geruirten notario auch vber vnd an seint gewesen, die erbahre Johann Becker zu Ober-
 weiler vnd Valens Peter zu Niederweiler. alss glaubwürdige gezeugen sönderlich herzu erfordert vnd gebetten.

Vnd want dan ich Conradt Zanders anders gnant im winckell von Gladbach clerick colnischen Creiss-
 dombs von päbstlicher vnd kayserlichen macht offner admittirter notarius bey allen diesen bouen angezeigten
 gehaltenen protestation declaration, erklerung vud sachen auch gethaener reuocation sampt denen vorbe-
 noempten gezeugen darbey ahn vnd ouergewest alle vnd jegliche articulen, wie bouengemelt also geschehen
 vnd gehoert hab derhalb dieses gegenwärtige instrument, in diese gegenwertige offene form bracht, mit meiner
 eigener handt geschreuen, auch mit meinen gewöhnlichen notariatzeichen vnderzeichnet vnd vnderschrueen,
 so ich insonderheit darzu erfordert vnd gebetten.

4. Duo Instrumenta notarialia demonstrationum Weylerensium 10. et 24. Januarii 1555:

In gottes nahmen amen. Kundt vnd offenbahr sey allen vnd yecklichen, denen diess gegenwertige
 offene instrument vorbracht wirdt, dasselbige werden sehen, lesen oder hören lesen, dass in dem jahr nach
 christi vnsers herren geburt, alss man schrieff fünffzehnhundert vnd funff vnd funffzigh auff donnerstags den
 10ten des monats januarii vmb zwo vhren nachmittagh etc. in gegenwertiglichen meines offenbahren notarien
 vnd der hernach beschrieuen glaubwürdigen gezeugen in eigener persohnen kommen vnd erschienen, ist der

erbar vnd frommer Mant Mewis Heintges sohn zu der zeit in nahmen, vnd von wegen seines edlen ernewesten ehrwürdige herrn pateren abten des conuents zu Gladbach vnd derselbigen sementlichen conuentsherren schultheiss zu Niederweiler, vnd hat offentlich vor dem vogten vort semmentlichen scheffen vnd dennen hoffluiden zu Niederweiler in dem hohen gedingh nachmahl gerichtlich gemahnet, dass bemelte scheffen offentlich von sich geben sollten, auff straff vnd pflicht des meineidts, was hochheit vnd gerechtigkeit der ehrw. herr zu Gladbach sampt seines conuents herrn zu Niederweiler haiffen; darauff die erbare scheffen sich bedacht vnd beratschlagt, vnd durch manung des Richters vor antworth gegeben: sie halten meinen ehrw. herrn vor einen erffgeweldigen grundtherrn vnder vnd bouen der erden der gewalt und macht hat ouer klockenklanck, wiltfang, fissfang wassergang gebott vnd verbott, gleich sie solches bey menschen gedenecken in den hogen geding allezeit bedingt, auch die dag ihres leuens geine bekrönung noch wiederrueff beschehen ist, dass hat der bouen angezeigter scholtheiss von wegen seines ehrw. herren vnd conuents herren vervrkunt nach ihrem alten herkommen vnd landtsbrauch. Vogelns haiffen ich notarius denen seluigen vogten richter vnd scheffen sampt den höfflingen den vorigen actum repetirt vnd vorlesen, gebeden, dass solcher doch fruntlich nachmahls vff den folgenden vierzehn taghen nehmentlich den 24ten dieses ietzigen monats Januarii repetiret mochte werden, auch gefragt, off Sie auch die hoge geding wissen zu verbessern, ist von ihnen beantwort; sie bliuen bey ihren erkenntnuss vnd weissdumb, mochten aber erleiden dass solches den 24ten nachmahls vorpracht wurd. Von diesen allen haiffen herr Alexander zur zeit probst zu Bocholtz herr Gerhardt von Venlo conuentual zu Gladbach, vort der bouen angezeigter scholtheiss zu Niederweyler in nahmen vnd von wegen meines ehrwürdigen herren sampt seinen conuentsherren zierlich protestirt, dergestalt in meinung vnd hoffnung sie sollen bey ihrem langweiligen geprauch, besess vnd erffgerechtigkeit verblyuen. derhalb ihnen daruon ein oder mehr instrumenten in der bester vnd bestendigsten formen auffzurichten gebetten etc.

In gottes nahmen. Amen. Durch diess gegenwertig instrument welchen dasselbige wirdt vorbracht werden, sehen oder hoeren lesen, sey jedermännlichen kundt vnd zu wissen, dass in dem jahr christi duysent funffhundert fuuffzig funff den 24. Januarii zu zween vhren nachmittagh, off dar vmtriint ongefehr ingegenwertigkeit meines offenen Notarius, vnd der gezeugen, alss zu Niederweiler, dass geding zu halten, dagt zyt vnd gewoinlich, auch des ehrwürdigen herren abten von Gladbach scholtheissen vnd scheffen daheselbst mit vnd zu sambt des von Braunssbergh vndergesetzten voigts, zu recht gesessen, vnd das hochgedinge zu halten, im willen waren, wie sie auch theten, seint kommen, vnd in eigener persohn erschienen die werdige herren Alexander von Bocholtz, vnd herr Berhardt van Venlo beyde conuentualen zu Gladbach, so zu derzyt zu Bocholtz verordnet gewesen, vnd haben vor vollem behegten gericht alle das jenige so sich am zehnden dieses monats januarii vor mir obgenanten Notarien vorlauffen vnd zgedragen hait, kurtz in einer Summen repetirt, demnach ist dargegen erschienen der ehrenfester vnd frommer joncker Emond von Wylbrychs herr zu Arendahl alss ein vollmechtiger van wegen der witwe von Braunssbergh vnd ihres minderjährigen sohns, wie er sich hoern vnd vernehmen liees, dass er dar zu vollmechtig gemacht were, vnd durch den genanten Voigten, welchen erstlich der von Braunssberg vnd nachfolgentz die witwe an ihre stadt vnd in statt ihres beuelchs vnd ampts gesetzt vnd verordnet gehabt, die scheffen aldae zu Niederweiler mit bedranckten wortten maenen lassen; ob sie die von Braunssbergh, oder ihnen gesetzten vogten, halten vor einen grundtvogten darauf einmahl antwort zu geben; nachdemahl sie derhalben vielfeldig angefordert worden, die scheffen geantwortt sie mögen erlyden, dass myn erwürdiger herr vnd dass conuent zu Gladbach, vnd der von Braunssbergh sich guetlichen wolten vergleichen, nachdem sie einfaltige haussleuth solcher dingen vnuerstendig, die sich solcher sachen nit woll entrichten können vor erst: darauff nachmahls der vorgeruirter vndergesetzter vogt die scheffen gemaent, von sich zu geuen, was wissens sie von deme vogts ampt haben, vnd warfür sie ihnen halten, vnd was gestalt der vogt dair sitze: darauff durch die scheffen gerichtliche antwort gegeben, der vogt will haben gewyst: die von Brunssbergh vnd ihnen an derselben statt vor einen erfogt, so habe doch ihr erwürdiger herr abt zu Gladbach als ihr geweldiger ober- vnd grundtherr der hoheit vnd herrlichkeit Wyler ihnen solches verboten, so seye es auch by ihnen noch niemals im brauch gewesen, so wissen sie alss einfeldigen sich des niet wail zu entrichten. Darauff abermahl vnd zum drittemahl der obgeruirter vndergesetzter vogt in namen vurs. gefordert, off sie gein wissens haben vmb obgeruirtes vogtsampt, vnd was gestalt solches von sich zu geben; ist hier auff durch obgerurte scholtheiss vnd scheffen der bescheidt gegeben, ihnen seye wissigh vnd kundig, dass herr Dederich der zyt pastoir zu Dulcken, zu der zydt alss er zu Bocholtz die probstey verwaldet hat, einmahl wie das hoeghe gedingh zu Nederywyler ist gehalten worden, auf dem wedemhoff daeselbst die scheffen vor sich bescheiden lassen, vnd hait aldar vff dem wiedemhoff zu obgenanten scheffen gesprochen, er mache Braunssberg von wegen seines ehrwürdigen herrn abten zu Gladbach zu einen Erfvoigt zu Niederweiler, sie wissens aber nit, ob er geroirter pastoir des befehl hat gehadt, oder nit, haiffen auch keinen schein oder beweiss, befehl oder gewalt bey ihme gesehen, wie er auch nit sehen lassen; vud zum weiteren bericht haben obgeruirte scheffen vnd hoeuener, alles sitzenden gericht angezeigt, wie vor einer zeith darnach ihr erwürdiger herr abt zu Gladbach zu Bocholtz kommen sey, vnd der altbrunssbergh, nemblich Augustin, Marschalck auch aldae gewesen. Zur selber zieth sein die scheffen dahin gefordert worden, habe dassmaill obgerurter marschalck zu vielgenanteu herrn abten mit diesen wortten gesprochen: ehrwürdiger herr, myn alther seligh hat mich zu einen erbvoigt gemacht, wie wilt ihr mich halten, daruff dahemahls wohlgeruirter her abt dem von Braunssberg geantwort: wie euch mein altherr gehalten hait, so will ich euch halten, vnd anders, noch weiters nicht. Darauff hat aber dahe-

mahls Brunssbergh eine krouch weins willen lassen hoelen, vnd ihnen den scheffen scheneken willen, hat doch herr Dietherich pastor geantwort: jonker was bedürfen ew. l. dessen, hier ist weine gnugt. vnd herr Diederich hat ihnen von seiner liebe wegen den wein geschenckt. Von welchem allen vnd jedes wie vurs. vnd allen ergangenen handlungen vnd sachen haben obgeruirte beide conuentualen vffs zierligste sie zu recht doin könten vnd möchten protestirt, wie sie hiemit doin krafft dieses in aller gestalt vnd maissen, wie auch am zehnden itziges monats januarii geschehen vnd ergangen, luydt derhalb vnd daruber in sonder vffgerichter instruments, ober wilchs alles haben mehrgeruirte verordnete conuentualen ein oder mehr instrumenten in der bester vnd bestendichster formen ihnen mitzuthailen von mir gesonnen vnd begehrt. Geschehen vnd ergangen seint diese sachen zu Niederweiler vor dem gericht beywesens der erbar Rutger Dorss, vnd Seruaiss in der mullen. Folgentz am 8. marty opgenanten vonff vnd funffzigsten jahrs auch indiction vnd kayserdombs vurs. als abermahlen vnd auffs newe das hochgedinghe zu Niederweiler gehalten worden, hat abermahlen in meines offenen notarien sambt nachbenanten gezeugen gegenwerdigkeit, als sonderlich durch die werdigen vnd erbare herrn Alexander von Bocholtz, vnd herr Gerhardt von Venlo conuentual herren zu Gladbach dair zu erfordert, auch in beyde derselben beywesen, der erbar Manth scholtheiss zu Niederwyler abermahlen die scheffen abgefragt vnd gemaent vmb hoch vnd gerechtigkeit des herren abten zu Gladbach der herrlichkeit Wyler, haben darauff die scheffen erkant, wie am zehenden januari geschehen, dairbey willen sie es bleiben lassen, doch nachdem sich der vogt von wegen der von Brunssbergh abermahlen vor einen erfvoigt angibt vnd beruimbt, lassen sie bey ihrem beraw vnd wissen, darauff nichts zuerkennen, vnd möchten erlyden, dass ihr erwürdiger herr abt zu Gladbach vnd die witwe von Brunssbergh, guetlich wollten vergleichen etc.

5. Litera de jure archiepiscopi Coloniensis et ducis Juliae nec non de modo appellandi. 1555, 31. Mai.

Ich Petrus von Bocholt von Gottes gnaden Abt vnd Erbgrundthere des Gotteshaus vndt Abdie St. Vits binnen Gladbach, thun kundt vnd bekennen fur jedermenniglich mit diesem brieff, dass allewegen vnd jederzeit, wanne ein Abt newlich zu dem vurs. Gotteshauss geordnet vndt erwelt wird, so empfengt vnd dregt er seine confirmation von dem hochwurttigsten Churfursten vndt Ertzbischoffen des Ertzstifts Collen und der durchleuchtigste hochgeporner Furst zu Gülich ist desselbigen Gotteshauss vnd Abtey Advocat Schirmhere. darbeneben ist in vnsers Gotteshauss mannkamer kein Lehenmann so alt, der einigh wissen tregt, dass jhemals aus vnsere mannkamer jrgens wohin appellirt worden sey, sonder gemeinlich alwegen die Sachen vnd geprechen durch mittels der Freundschaft gericht vnd hingelacht. Diss zu wahrer vaster Vrkunde haben wir Petrus von Bocholtz, Abt jtz genant, vnsere angeporenes Siegell vnden vff spacium dieses gedrukt vnd zu fortter kundtschaft der warheit aller vurs. Sachen habe ich Goswin von Hensler zur Hulsdunckh mhanrichter des vurs. Gotteshauss vnd Abdie mein angeporn Siegell neben meines Erwurtigen vnd Erentfesten herrn Abts Siegels vnden vff spacium dieses gedrukt am letzten Tagh monaths may jm fünffzehnen hundert fünf vndt fünffzigsten Jhair.

6. Transactio inter abbatem et oppidanos Gladbacenses de decimis, curmedis, de gustu et investigatione vini venditioni traditi et aliis juribus abbatae. 13. martii 1557.

7. Contractus, quo abbas Ottoni de Byland, domino in Reidt et Brempt et ejus uxori Mariae de Pomerio Beedas abbatae, vulgo de Ritterbeeden nuncupatas, hereditarie locat. 1563.

8. Instrmentum demonstrationis jurium abbatae Gladbacensis in dominio Weylerensi 1563, 1. Juli.

In Gottes nahmen amen. Durch diess gegenwertig instrument, welchen dasselbig vorbracht, werden sehen oder hoeren lesen, sey jedermenniglich khundt vnd zu wissen, dass in den jahren nach Christi vnsers herren vnd sehligmachers gebuehrt 1563 den ersten dagh des monats july vmb ein vhr nachmittagh etc. als zu Niederweiler dass hochgedingh zuhalten tags zeit vnd gewoinlich wair, vnd des ehrwürdigen edlen ehrennesten vnd wurdigen herren Peteren von Bocholz abtt vnd conuents zu Gladbach schultheiss, scheffen vnd hoeuener zu Niederweiler aldair zugegen gewesen, vnd auch obgeruirter ehrwürdiger herr abt als gewaldt ober- vnd grundtherr daselbst sich zu gericht gesetzt gehabt, vnd auch allgemeine schultheiss scheffen vnd hoeuener zusamt allgemeinen vnderthanen nach vorgehenden klockenklanck erschienen, hat geruirherr Peter von Bocholtz abt zu Gladbach ihrer Erwürd. schultheiss vnd scheffen erstlich vnd zum zweyten mal befohlen, sich wie von alters neben seine Ehrwürden in die gerichtsbanc zu setzen, vnd alle dassjenige zu erklaren declariren, zuerkennen, was ihnen der hoheit, herligkeit, Niederweiler kundig vnd bewusst, vnd wie solches in ihren hohen gedinge von alters jederzeith biss auf sie herbracht, vnd gehalten worden, solches ausszusagen, zu erkennen vnd zu declariren, darauff die scheffen zweimahl aussgangen, vnd sich berathschlagt vnd wieder einkommen, vnd zur antwortt geben: dweil mein ehrwürdiger herr abt su Gladbach zusamt deroselben conuent als ihro geweldige landtsherren der hoch- vnd herrligkeit Niederweiler mit denen von Braunsbergh des vogtsamptes halber zu Niederweiler, welches die von Brunssbergh nun bissher ein zeitlang, seither solches dennen von Kettig abgelost ist worden, verwaltet haben, zweispaltigh vnd vneins sein; so befinden sie nach rath ihrer herschafft, welcher sie leibeigen zugehörig, gar nit dienlich sein, dass sie auf heut angestellten tagh, gericht oder einig ander gedinge halten wollen, ehe vnd zuuor sich ihr ehrwürdiger herr abt vnd das conuent zu Gladbach, als ihr geweldiger, ober- vnd grundtherr mit dem von Brunssbergh, welcher sich als vor einen vogt angibt, gantz vnd zumahl solches stoess halben vergleichen. darauff aber-

mahlen obgerurter ehrwürdiger herr abt von sein vnd seiner Capitulair herrn wegen die obgenanten scheffen vnd hoeuener zu Niederweiler ihrer pflicht, damit sie wohlgenanten herrn abten vnd dem gotteshauss Gladbach zugethaen vnd verwant, erinnert vnd bey straff des meinedits auferlagt vnd befohlen, auch dem rechten vnd gerechtigkeit zu steur alle dasjenige von sich zu sagen, was ihnen der hoheit Niederweiler halben, vnd weme dieselbe zugehörig, vnd was die gerechtigkeit des herren abten alda sey, kundig vnd bewusst, vnd dass sie sich dauon nit wollten lassen abschrecken, dan sein Ehrw. sei gemeint, sie alles theils darinnen zu vertheidigen, vnd schadlois zu halten; haben obgenante scheffen vnd hoeuener zu Niederweiler darvff geantwortt; wiewohl ihnen beschwerlich auf itz angestellten gerichtstagh, die hohe vnd gerechtigkeit ihren herrn dem abten zu Gladbach als ihrem natürlichen landtherren zu wissen, als sie sönsten wohl geneigt vnd schuldig weren, so thuen sie doch beförchten sie möchten vielleicht dardurch durch die gegen- theilen vberfallen, gestockt, geblockt vnd ingezogen werden so ihnen zu hohen verderben vnd nachtheill wurde gereichen vnd darumb vielmehr gepetten, man wolte dass itz vorgenomene herren gedinge vnd weissthumb einstellen, biss so langh sich ihre ehrwürdiger herr, vnd der vom Brunssbergh alsolcher irrungh vnd gespenn, so zwischen ihnen sich erhielten, zuuor hetten verglichen: darauff wohlgenanter ehrwürdiger herr abt zum drittenmahl den scheffen ihrer eidt vnd pflichtt, damit sie ihrer Ehrw. vnd dem conuent Gladbach zngethan vnd verwandt erinnert, vnd dass sie neben ihrer Ehrw. sich zu gericht setzen, vnd das hoge gericht vnd weissdom halten vnd wissen wollen, vnd sonderlich, weil sie vnd vornemblich die scheffen van Ramerssbach auf seiner ehrw. gegebene gleidt vnd versprechung alhier gefolgt vnd erschienen, ernstlich vnd bey straff des meynäidtz auferlagt vnd befohlen: haben also obgenante scheffen nach manung des schult- heissen als richters nachgenante hoge herligkeit erb- vnd gerechtigkeit erkent wie nachfolgt: nemlich weist der erbar scheffen zu Niederweiler den ehrwürdigen herrn abten, vnd das conuent Gladbach, vor einen erf- geweldigten oberherren der hoheit vnd herrligkeit zu Bocholtz vnd zu Niederweiler, mit alle desselben an- klebender gerechtigkeit, vnden vnd bouen der Erden auch grundtherren daeselbt, der zustraffen hat differey metzerzugh, dorenstoess, wapengeschrey, maess, ellen vnd gewicht, der ein herr ist ouer ausszugh, einzugh, dem zugehört raub, brandt, kloekenklanck, wiltfang, wassergangh, fischfang sambt gebott vnd verbott, welcher macht vnd gewalt hait schultheiss vnd scheffen alda zu setzen, vnd zu entsetzen, in allen nichts dauon auss- gescheiden, gleich vnd in aller gestalt solchs allewege van ihren voreltern biss auff sie also in ihrem hogen gedinge ist gehalten vnd herbracht worden, welches alles vnd jedes insonderheit hat obgeruirter ehrwürdiger herr abt zu Gladbach also selbst sitzentz gerichtz vervrkundt, alles mit weiter vermeldung dass obgeruirter ehrwürdiger herr abt dem von Brunssbergh noch sönst niemandtz anders entweder einigs voigtampts, noch sonst einiger anderer erbgerichtigkeit nit gestendig: vnd hat obgeruirter herr abt insonderheit van vorange- zogener beschwerung, dass sie des besorgten einziehens fangens vnd spannens halben sich befurcht, vnd nitt erscheinen willen, auffis zierlichst protestirt, vnd gesagt, dass in obgeruirter herlichkeit Bocholtz vnd Wyler niemandtz dan seine Ehrwurden vnd das conuent Gladbach, vnd wem seine Ehrwurden vnd das conuent, an derselben statt dass vergunne vnd niemandts anders dass gleidt zu geben, zu verlehen, vnd zu ver- gleiten haben. Alle vnd jede vurs. sachen vnd puncten sein geschehen vnd verhandelt zu Niederweiler auf den plaen an der gerichtsbanc, alda obgeruirter ehrwürdiger herr abt, vnd obgeruirter scholtheiss vnd scheffen zu gericht gesessen, in den jaeren monat dagh vhr vnd kayserthumb vurs. dabey ahn vnd ouer gewesen die ehrentuest vnd erbar Alexander Kropff, vnd Seruaiss van Cassell als glaubwürdige gezeugen hierzu insonder gerueffen vnd erpetten etc.

9. Instrumentum resiliationis a praetensionis fundamento et confessionis acceptatae. 1563, 15, Juli.

In Gottes namen amen. Durch diess gegenwertig instrument, welchen dasselbig vorbracht, werden sehen oder hoeren lesen, sey jedermenniglich kundt vnd zu wissen, dass in den jahren nach christi vnsers herren vnd sehligmachers geburt 1563 den 15. tag des monats july vmb ein vhr nachmittag oder vmb den trent etc. als zu Niederweiler der edel vnd ehrentuest, Wilhelm von Brunssbergh herr zu Broell dass vogt- gedingh halten zu lassen, im willen war, vnd der ehrwürdige edel vnd ehrentuester herr Peter von Bocholtz abt zu Gladbach als derorths gwalt vnd oberherr erstlich, vnd vorahn, darnach der obgnant von Brunssbergh in gericht gesessen, vnd ich nachgenanter Notarius an seithen vnd von wegen obgenanten herrn abts vnd desselben conuents, alle vnd jede gerichtliche vnd andere ergangene handlungh vnd sachen zu protocolliren vnd zu beschreiben erfordert worden; von wegen des von Brunssbergen seines angemaesten vogtampts halben allerhandt disputation vorgefallen, inhalt derwegen gefertigten prothocols. Nachdem dan anfenglich an seiten des von Brunssbergh, als solte etwan herr Diederich von Orsaw pastoir zu Dulcken zeit seiner regierung zu Bocholtz in namen des herrn abts vnd conuents zu Gladbach itzgenanten von Brunssberghs altvatter die vogdey zu Niederweiler gerichtlich eingeraumbt haben, allegirt vnd vorgezogen worden; vnd aber an seithen des herrn abts zu Gladbach, als solte der itzgeruirte pastoir des nit mechtig gewesen sein, darumb das alles vnbestendig vnd krafftloiss were, vorgewendt zu dem dass genanter herr abt, zu zweyen verscheidenen zeiten, das alles vnd jedes wiederrueffen laissn, wie auch sölchs der oftgeruirte herr Diederich pastoir bey seinen leben wiederrueffen hat: dass folgentz obgnanter von Brunssbergh sampt den seinen derwegen bedencken vnd rathschlag genohmen, vnd darauff durch den hochgelehrten herrn Johan Kurtzrock der rechten licentiaten von wegen seiner Liebden nachfolgende antwort geben laissen; dass so viel den pastoren von Dulcken herrn Diederich Orsaw belangt, sey der von Brunssbergh nit gesinnet darbey, zu beharren, dass auch sein vornehmen vnd meinung darauff nit lenet, vnd hat herr abt zu Gladbach das

bekennen des von Brunssbergh, vor ein rechtliche vnd gerichtliche bekennung vnd vor bekant angenohmen, auch derwegen von mir vnden benannten notario ein oder mehr instrumenten in bester Form zu machen, vnd mitzutheilen, gesonnen, erfordert vnd gepetten. Geschehen zu Niederweiler an der gerichtsbauk etc.

10. Protocollum de actionibus partium in iudicio Wilerensi. 1563, 15. Julii.

Anno 1563, vff donnerstag dennen funffzehnden july alls zu Niederweiler der von Brunssberg sich ober sein vogtams gerechtigkeit durch die scheffen erklerung hat willen laessen geschehen, hat sich nachfolgende actus inhalt dyss prothocols in gegenwerdigheit mynes offenen notarii zwischen meinen ehrwürdigen herrn abten vnd dem von Brunssbergh zugedraigen.

Anfänglich hauen die scheffen repetirt priorem actum vff donnerstag 1. July an dem hohen gedinge geschehen, vnd auss was schwerlich bedencken sie niet gern zu gericht sitzen wollen; vnd dweil sich hiebuorn allerhandt handlung vnd sachen in nahmen vnd von wegen des von Brunssberghs vor ihnen verlauffen vnd schriftlich verfast, doch ihnen noch nit zuuerlesen vorkommen, so begehren sie von allen den vergangen handlungen vnd aufgerichteten instrumenten klerliche vnd endtliche abschrift, damit sie die semptliche simpele scheffen vnd hoeuener des wissens hauen, vnd sich kömpstig verthedigen könten, dweil sie die tag ihres lebens von dennen von Branssbergh geine auffgerichte instrumenta oder schriftten nit gesehen noch gehört, vnd alle zeit ihnen meines ehrwürdigen Abten zu Gladbach actum vorgelesen worden, luydt vnd inhalt von wegen seinen ehrwürdigen vffgerichteten instrumenten.

Der von Brunssbergh gibt antwort, dweill die scheffen am 1. July meinem ehrwürdigen herrn abten von Gladbach syne gerechtigkeit zu erkant haiffen, begehrt der von Brunssbergh, dass die scheffen ebener gestalt, wie vor heut zu vierzehn tagen bescheen, ihme seine gerechtigkeit bey dennen plichten damit sie beiden herren verwant, weysen solten, wess ihme vor gerechtigkeit zu Niederweiler zugehörig, vnd wess sie sich darauff bedacht haiffen, nachdem domahls ingewilligt dass sie dem von Braunssbergh sitzen solten.

Darauf die scheffen aussgegangen sich berathschlacht, vnd wider inkommen, vnd zur antwort gegeben: wie vonwegen des van Brunssbergh an dem vorgangen gedinge vorgetragen worden vnd ihnen darauff zu antwort gegeben, dasselbige haiffen die von Brunssbergh vffzeichnen laessen, aber solches sey ihnen nit vorlesen, wannehr dass sie solches hetten hoeren lesen, alssdan wolten sie wail erkennen off sölches rechtmessig oder nit vffgezeichnet were worden, derhalb vnd ehe sie sölches gehoirt, könten sie itzonder noch kein erkentnuss geben.

Der von Brunssbergh saigt, dweill sie dennen notarium vor sich selbst nit erfordert, noch der abschrift bey ihnen gesonnen, so konte inen ein solches nicht nachtheilich, zu dem seint die vffgerichte itzerforderte instrumente hinder seinen vormundern vnd nit in seiner gewalt, woultdt aber zu andern zyden dasselb vorzubringen niet zuwieder sein, vnd darumb begehrt, wie auch vor 14 tag dem herrn Abten geschehen, ihme der Vogdeien gerechtigkeit zuerkennen.

Die scheffen begehren cotype der vffgerichteten instrumenten wie auch der herr abt vur syne persohn die syne mit zu deilen guetwillig. so baldt der von Brunssberg das gethaen, vnd sie sölche durchlesen vnd befinden dass sölches ihren gegebenen vnd vor ihnen gefoirten kontschafften gemeess, syn sie vor ihre persohnen guetwillig zu sitzen vnd die erklerung zu thuen so fern sie doch nit behindert.

Darvff der von Brunssbergh zur antwort geben laessen, dass sie eben so billig dem von Brunssberg alls vogten. alls auch dem abten geschehen, sein gerechtigkeit zu erkleren vnd zu erkennen schuldig vnd sonderlich, wie der herr abt des von Brunssberg altmutter innen dahin verordnet.

Mein ehrwürdiger herr lest die scheffen maenen, off sie auch weiters dan seiner Ehrwurden vereidt synt, daruff zu erkennen.

Die scheffen erkant vnd gesagt: darauff haben sie vor 14 tagen einen endtlich bescheidt geben, darbey wollen sie blieuen, alls nemblichen dass sie meinen ehrwürdigen herrn alls einem geweldigen vnd grundtherrn vereidt synt vnd sönst niemandt anders, aber dennen vndervoigten mit handtgelöbden alls ihren vogten, gehuldt.

Mein ehrwürdiger herr begehrt zu wissen, off der von Braunssbergh sich angibt alls ein Erbvogt, oder vor einen angesetzten Vogten den myn ehrwürdiger herr macht vnd gwalt hat zu setzen vnd zu entsetzen, sich darauff endtlich zu erkleren damit endtlich vnd förderlich zu der hauptsachen geschritten.

Der von Brunssbergh erbuit sich alles guiten vnd freundtschafft zu meinen ehrwürdigen herrn vnd dem conuent vnd vermeldet, dass er nit gemeint ihnen oder derselben Gotzhauss abbruch zu doin, erbuit sich vnd begehrt, dass durch die scheffen erkant möge werden, was mein ehrwürdiger herr vnd desselben vorvätter seinen Elteren verlehnt, vnd wofür sie ihnen angenohmen vnd gehalten, begehrt ihnen auch dabei zu laessen.

Mein ehrwürdiger herr schleidt die begehrte kontschafft der scheffen niet gantz ab (wiewail solche vnbestendig) kan auch niet zuwieder sein von ergangen kontschafft zu dragen; es begehrt aber s. Ehrwürden erklerung von den scheffen ob auch einige bestendige documenten ihnen vorbracht, dair die vogtey deme von Brunssbergh zugestalt worden oder dass etwan herrn Diederich Orsaw pastor zu Dulcken dairober gewaltdt oder befelch gehabt, sölche erblich dem von Braunssbergh inzurumen, oder os er Brunssbergh

einiger derselben oder sönsten ander documenten hinder sich hette, begehrt mein ehrwürdiger herr söliche vorzubringen; alssdann wollen s. Ehrw. sich vnuerweisslich erzeigen, vnd so er etwas bestendigs hinder sich demselben nit zuwieder sein; sönst halten ihro Ehrw. ihnen von Braunssbergh nit anders oder weiters dan einen vogtt. gleich einen diener, den mein ehrwürdiger herr anzunehmen vnd zu erlauben hait: ob aber wail hiebeuoir derwegen vnd sonderlich auss gehengen des pastoirs von Dulcken missverstandt vorgefallen vnd sunst vielicht durch andere vnbestendigerweise vnd ohne befelch obergeben, so were doch solches alles in einen sonderlich vffgericht instrument anno der minder zahl vunff vnd vunffzig reuocirt, vnd ist genantes instrument gerichtlich vorgelesen.

Der von Braunssbergh begehrt deme letzten abscheidt nach, vor 14 tagen beschehen, der scheffen erklerungh vnd weissdomb, vnd sönderlich etliche kundtschafft dauon den elsten vornehmlich wissend sein solle. Im fall mein ehrw. herr alssdan in der erkenntnuss einig beschwernuss fände, wolten seine liebden. so fern meinem ehrwürdigen herrn geliefden, ihren stoiss an guide verstendige scheidtsfrundt stellen, zu beiden theilen in der guiden sich vergleichen, dan niet gemeint mit s. Ehrw. vnd dem conuent zu disputiren, sonder vielmehr alle freundschaft vnd guten willen zu erzeigen erpietig.

Mein ehrwürdiger herr ist der scheffen kontschafft vnd erklerung nit zuwieder, jedoch seiner Ehrw. gebührliche einredt vorbehalten, magh auch die guetliche handlung waill erleiden; damit aber Brunssberg wissen möge was auf sein begehren desswegen einmahl durch die scheffen erklet, hat sein Ehrw. das zweyte instrument, auch anno der minderzahl funff vnd funffzig vffgericht, dergleichen des pastoirs von Dulcken schreiben alssbald angebotten zuerlesen.

Brunssbergh repetirt dennen allingen actum, läst die vorlesen instrumenten auf ihrer werdt vnd vnwerth berawen vnd ferner vordragen lassen, dass so viel den pastoren von Dulcken herr Diederich von Orsaw belangt, vnd die beschehene vbergabe durch ihnen der vogteyen halben dem von Brunssbergen geschehen sein solt, sye er gar niet gesinnet darbey zu verpleiben, dass auch sein vornehmen vnd meynung dairuff niet lehnet sonder thuet gestracks vnd gantzlich dairuon abwychen; es seye aber dass sein vorhaben vnd meinung auff demjenigen, dass der selige herr abt zu Gladbach seinen altvatter angesetzt hat, zu beharren; begehrt nachmahlen dem zu 14 tagen gegebenen abscheidt nach, dass die scheffen die erklerung vnd declaration ihme alss vogten, wie von alters thuen wolten, vnd sie zu hoern, erbuit sich zu aller frundschaft vmb guiten nachbahrlich willen, zu erhalten, dass dieser stoess vor beiderseits frundschaft in der guete möcht hingelacht werden.

Darauff das zweyte vorangezeigte instrument, zusambt ein des herrn Orsaw sehlig eigener handt schreiben dem von Brunssberg im gericht vorgelesen worden, jn welchen instrument vngefährlich verfast, auss was grundt die vogtey den alten von Brunssbergh s. (jedoch vnbestendiger weiss) durch ehegenanten herrn Diederich von Orsaw ingerumbt sein solle, in dem Schreiben aber geruirter herr Diederich alle handlung wederumb reuocirt, und ist solches schreiben durch herrn Augustin, pastor zu Broill agnoscirt. Mein Erwürdiger herr abt nimpt erstlich das bekennen des von Brunssbergh. dass er auff alle dasjenige, so Diederich von Orsaw gethan, resilyrt vnd abgewichen, vor eine richtliche bekennung vnd vur bekant ahn, der wegen sonderbare documenten daruber zu geben von mir notario erfordert vnd gebetten.

Hierauff ist des von Braunssberg begehren ihme von beyden vorlesenen instrumenten copie mitzu theilen, mit dem bescheidt sich darauff mit seiner frundschaft zu vnderreden, vnd auch mit vnd gegen syne instrumenten zu conferiren, mit dem begehren, dass diese sach durch die frundschaft verhoirt vnd in der guite hingelacht möge werden; jedoch jeden theill seines gueten rechten vorbehalten.

Darauff mein ehrwürdiger herr den bescheidt geben: ihro Ehrw. willen die copeyen nit verweigern, können aber solche diessmahl vss allerhand bedencken ihme nit zu stellen, begehren ihr ehrw. dass Brunssbergh damit bis zu dem vorgenommenen daghe woll in ruhe stehen, alssdan seint ihro Ehrw. wail bedacht, ihme nit allein die instrumenten sonder weiteren bescheidt, woe noetig mit zu deilen, mit dem vorbehalt, dass alsdan er Brunssbergh seine instrumenta, deren er sich beruhmbt, vnd andern bericht, dem herrn abten dargegen mit theilen solle: vnd ist also durch dennen von Brunssbergh nach verlesung der instrumenten niet weiter auff die declaration der scheffen gedrungen, oder darumb angehalten, vnd derwegen das vorgenommen vnd derwegen beehrte vogt gedingh nit vor sich gangen.

Mein ehrw. herr abt zu Gladbach hait angezeigt, dass ihre Ehrwerden der gutlicher vnd freundtlicher beykombst nit zuweder; aber doch zu abhelffung der sachen begern, dass der tagh alsspalt vnd vnuerzeuglich möge werden ernent, damit nit durch ihnen, die praescription künfftiglich allegirt vnd vorgezogen werde.

Brunssbergh begehrt aussstellung zwischen herbstzeith auss vrsachen, dass ihme seine frundschaft weith gesessen, vnd solche in der eill niet ablangen mach mit anzeig, dass in solcher ringer zeit s. Ehrw. an habenden rechten ghein nachtheil einige verjahrung kan oder soll zugemessen werden.

Vnd ist also mynem ehrwürdigen herrn abten zu Gladbach der dach, dem von Brunssbergh einen monat vor dem herbsf gen Broill aus zu schreiben, heimgestellt vnd damit also freundtlich verabscheidt. Datum et actum ut supra. Und dieweill dan ich Conrad Zanderi notarius etc.

11. Instructio domini Math. de S. Antonio prioris et mandatarii abbatiae Gladbacensis de iuribus in conuentione confluentiae obtinendis 1566, 20. Jan.

Erstlich soll vnserem vogte die hauer zu Ramerssbach vnd Niederweiler, welche etwan hiebeuoren die pantherrn vnd voigte vnser herrlichkeit zu Niederwiler, van etwan vnsern herren vnd vorvettern abten

vnd conuents zu Gladbach zeit ihres beuelchs vnd pantschafft entfangen nit mehr gegeben, sonder durch die vnderthaner alle ghen Bocholtz geliebert werden.

Item die Rochhöner zu Niederwyler alle vnd nichts aussgescheiden sollen vnseren befehlhabern hinfort gehn Bocholtz geliebert vnd bezahlt werden, alss zu einer wahrer erkentnuss vnd recognition, dass vnser ehrw. herr abtt vnd wir das conuent die wahre vnd rechte eigenthumbere der hochherrligkeit vnd gerechtigkeit Niederwyler allein sein.

Item es soll dem vogten hinforthan kein gedinge mehr gehalten werden, noch ihme einige hoheit oder gerechtigkeit zuerkant werden, es sey gleich klein oder gross.

Worum sach dass der von Brunssbergh herr zu Broell bey der vogtey zu verpleiben, begehren wurde, soll ihme dasselb auss freuntlicher nachbahrschafft jedoch vff vor- vnd nachgenanter gestalt vor andern vergunstigt werden, dauon soll er zu jährlich gehalt vnd dienst-gelt haben acht malder hauerer, so ihme jährlichs vss der probstey vnd hauss Bocholtz gegen sein geburliche quittantz soll gehandtreicht werden, in welcher quittantz er Brunssberg aussdrucklich jederzeit setzen vnd bekennen soll, solches vor sein geordnet gehalt empfangen zu haben vnd anders niet.

Wie auch imgleichen der von Brunssberg, oder sunst ein ander vogt, den vnser ehrwürdiger herr vnd wir oder obgeruirter herr prior vnser gevollmechtigter in vnser stadt ansetzen werden, ein reuerss vnder seinem siegell von sich geben soll, dass er die vogtey vber kurtz oder langh vff vorgehende auffkundigung guthwillichlich verlaessen vnd reumen, vnd sich in all keiner erbgerichtigkeit anmassen soll.

Dass gefenglich einziehen der vnderthaenen zu Niederwyler vnd Bocholtz, wie es bey zeiten der pantherren vnd voigten beschehen, soll hinforthan vermitten pleiben vnd ausswendig der herrligkeit nit gestattet werden vnd soll vnser ehrwürdigen herrn vnd vnser scholtheiss die gefesser oder gefengnuss hinder sich haben, fangen vnd spannen, vnd woe saich in criminal vnd malefitzsachen gegen imandts zu vorschreiten nötig soll nach gelegenheit der persohn vnd sachen dem vogten, wess er sich darin zu verhalten, jederzeit befelch zu verschafft werden.

Item alle bruchten vnd wetten sollen vnser ehrwürdigen herrn vnd vnseren scholtheissen vnd befehlhabern zu Niederweiler vnd Bocholtz allein pleiben.

Die anlobung der vnderthanen vnd scheffen zue Niederweiler, wie es bei zeiten des pantherren beschehen, soll hiemit abgeschafft werden, wie auch im gleichen der vogt keinen vndervogt, oder einigen andern diener zu Niederweiler nit setzen oder verordnen soll.

Item die freyung des marcks auff s. Seruauiss dagh zu Bocholtz, soll solche freyung von vnserem ehrw. herrn vnd vnserentwegen verschafft werden, des soll der vogt etliche diener zu vier persohnen darbei verschaffen, vnd soll alle acciess vnd stedtgeldt vff solchen marckt durch vnser ehrw. vnd vnseren schotheissen vffgehoben, vnd alssdan zwischen vnseren vogten vnd schultheissen gleich getheilt werden.

Item es soll der vogt die vnderthanen zu Niederweiler, auch das hauss Bocholtz vor vnpilligen vberfall schutzen vnd handthaben, vnd die vnderthanen mit fronen vnd dienen vnbeschwert lassen.

Des soll der vogt noch haben die jagt insgemein, doch dass vnser ehrw. herr vnd wir der kneyn vranzen vnd velthoener, wie auch imgleichen der Fischerey in der bach, selbst zu behalten wollen vorbehalten haben.

Vnd soll sich obgeruirter vnser herr prior vnd geuolmechtigter dieser gegebener instruction, vnd ihm zugestaltu gewaltbrieffs gemeess halten; vnd woe sach der von Braunssbergh an dem allen ein beschwerung vnd bedeckens; alssdan soll obgeruirter vnser prior, vnd gevollmechter neben vnd zusambt wohlgenanten vnseren ehrwürdigen herren vff andere ihme bewuste mittel vnd persohnen vermoeg ihme hierneben gegeben befelchs, vff diese vorerzehlte meinung vnd gestalt handlen vnd schliessen: Vrkundt vnser der semmentlichen conuentualen hierunden vffgedruckten conuentssegell. Datum Gladbach den 20, Januarii im 1566 jahren.

12. Instrumentum transactionis inter abbatem et dominum de Brunsberg. 1566, 28. Januar.

Alss sich irrung vnd gebrechen zwischen dem ehrwürdigen vnd edlen herrn Petern von Bocholtz abten zu Gladbach, vnd seiner ehrwürdigen conuent an einem vnd den edlen ehrentuesten Wilhelme von Braunssbergh herrn zu Borgbroell am andern theill von wegen der vogtey zu Niederweiler erhalten, in dem dass sich ermelter von Braunssbergh ein erblicher vogt in geruirter herrlichkeit Niederweiler zusein angemasset, dass ihme wohlgermechtigter herr abt vnd conuent nit gestanden, derwegen sie dan beyderseidtz zu guetlicher handlung in Coblentz kommen; dae sie auch beyderseits nach allerhandt vor vnd einbringen durch nachbenante vnderhändler vnd freunde mit beyder theill gueten wissen vnd willen endtlich verdragen vnd entscheiden worden.

Anfenglich soll vnd will obermelter von Braunssberg herr zu Burgbroell etc. die angemaste erbvogtey gerechtigkeit fallen lassen vnd sollen gedachter herr abt vnd conuent zu Gladbach bey Ihrer alter wohlhergebrachter hoch- ober- grundt- vnd eigenthumblicher gerechtigkeit beruirter herrlichkeit Bocholtz vnd Niederweiler klein vnd gross nichts dauon ab- noch aussgescheiden hinfuhro vnuerhindert pleiben, dieselbige nach ihren gefallen inhaben vnd besitzen.

Zum andern hat wohlgeruirter abt vnd conuent auss freyen guiten willen vnd aufs new ermelten von Braunssberg zu einem vogt in seiner ehrw. vnd des conuent eigen herschafft Niederweiler auf vnd angenohmen, dergestalt, dass der von Braunssbergh solche vogtey sein leben langh haben, des herrn abts vnd conuents recht vnd gerechtigkeit, wie sich vermoegh gemeiner rechten gebuert, getrewlich handthaben, vnd darwieder nichts thuen noch vornehmen, sonderlich auch wegen des scheffen weisthumb, so schultheiss

vnd scheffen zu Niederweiler dem herrn abt vnd conuent von alters jährlichs gewiesen, vnd hinfurtahn dem rechten vnd pilligkeit nach zu weisen ferner befohlen werden mögte, doch soll dem vogt auch zugelaessen sein der scheffen weissthumb vber die articulen so in diesem verdragh von ihme begriffen zu begehren vnd ergehen zu laessen in massen wie hernach ferner dauon erklert wirdt.

Zum dritten, dae der vogtt wieder inhalt dieses verdrags etwas thuen oder furnehmen wurde, soll es in freyen willen vnd wohlgefallen des herrn abts vnd conuents stehen ihn zu reuocieren, vnd einen anderen vogt anzunehmen.

Wofern aber genanter von Braunssbergh sich dieser vorgeruirter vnd nachfolgender vergleichung gemeess gehalten, vnd sein kinder die vogtey verwaltung nach seinen thodt bey dem herrn abt vnd conuent begehren wurden; soll ihnen dieselbe vor anderen gleicher gestalt vergunstigt werden, doch dahe es anders gedachten herrn abt vnd conuent also gefallen. vnd sie darzu erwehlen wurde.

Zum vierten soll der vogt von wegen des herrn abts vnd conuents vor sein gehalt haben die rauchhoener, rauchhaber zu Niederweiler, auch die 6 malder haber zu Ramerspach, doch sollen des herrn abts vnd conuents eigen erbschaft vnd gueter zu Bocholtz vnd Niederweiler dauon frey sein, nemblich der hoff auf der beunen, dergleichen des posten gueth so nechst verschiehen jahrs gebawet worden, vnd was sonsten hernacher auss seinen eignen erblichen gueteren erbawet werden mögte, nichts dauon ausgescheiden.

Zum funfften die gerichtliche wetten vnd buessen sollen des herrn abts scholtheissen allein pleiben alss kummerschlagh pfenden vnd verpfenden, messerzugh, schlegerey ohn bluetwundt, scheltwort, freuel oder vngehorsam am gericht: aber sönsten von den hohen buessen alss da seint dieberey, zauberey, vffruhr, mordt, thodtschlag, meinaidt, ehebruch, vnd dergleichen, soll dem herrn abt das halbe theill, vnd dem vogtt das ander halbtheill gefolgt werden.

Zum sechsten schultheiss, scheffen vnd die ander vnderthanen zu Niederweiler sollen dem herrn abt vnd conuent zu Gladbach alss ihrem einigen oberen vnd grundtherrn. Wie vnderthanen globen vnd schwören vnd alssdan dem vogt bey demselbigen eidt augeloben ihme in dem vogtambt van segen herren abts vnd conuents zu Gladbach gebuhrlich gehorsam zu leisten.

Zum siebenden der angriff vnd verwahrung in kommer, stöss, schlägereyen ohne verwundung vnd dergleichen iniurien soll des abts vnd conuents schultheiss allein zustehen: aber in anderen malefitz vnd leibströfflich gewaltsachen soll der vogt die vbelthäter anzugreifen vnd zu verwahren haben, doch mit den gefangenen nit weiters verfahren dan nach erkentnuss schultheissen vnd scheffen zu Niederweiler: auch in bemeltes abts hoheit vnd nirgents anders die erkante Execution thuen laessen, aber die begnadigung soll durch beyde den herrn abten vnd vogten zugleich beschehen.

Zum achten die freyung des jahrmarcks auff s. Serwaess dag zu Bocholtz soll durch den vogten in nahmen des abts vnd conuents beschehen, also dass der vogt darzu vngfehrlich vier, funff: oder sechs persohnen. wie es die notturfft in der zeit erforderen wurde verordnen vnd verschaffen soll; es soll aber von der acciess so auff solchen marck fehlt dem herrn abt oder s. ehrw. schultheiss oas vierte theill, vnd dem vogt drey theill werden, dess soll der vogtt sein verordrete diener selbst vnderhalten.

Zum neunten soll der vogt die vnderthanen zu Bocholtz vnd Niederweiler, auch das hauss Bocholtz fur vnbillige vberfäll vnd gewaldt, so viel ihme möglich schutzen vnd handthaben, vnd sie darvber mit frienen vnd dienen nit beschweren.

Zum letzten nach gethaener erklerung in den jährlichen weissthumb des herrn abts vnd conuents zu Gladbach hoheit, herrlichkeit, ober vnd grundtgerechtigkeit, soll auch den vogten alssbaldt am selbigen tagh vnd orth durch schultheiss vnd scheffen vber diese articulen so in diesen vertragh von In begriffen weissthumb vnd erklerung beschehen, aber sunst kein ander weissthumb gestattet werden.

Diess alles wie obsteaet haben also beyderseits vestiglich zu halten vor vns vnser conuent erben vnd nachkommen wir Peter von Bocholtz abt zu Gladbach, vnd Wilhelm von Braunssbergh herr zu Burgbroell angenohmen vnd zugesagt, vnd derwegen sollen alle hie beuor angezogene jura, instrumenten, schein vnd beweiss der angemasster erbvogtey gerechtigkeit hiemit vernichtiget aufgehoben vnd cassirt sein. Vnd zu mehrer sicherheit hat ein jeder sich mit eigener handt vnderschrieben, vnser pittschafft aufs spacium getruckt, darzu haben wir Peter von Bocholtz abt zu Gladbach, vnd Wilhelm von Braunssbergh herr zu Burgbroell etc. die edlen ehrentfesten hochgelehrten Arnolten von Bocholtz thumbherra zu Mentz vnd Luttig, probst vnd amptman zu Bingen, Wilhelmen von Breidtbach herr zu Buretzheim ambtman zu Lintz, Johann Walpotten von Bassenheim herr zu Olbruggen vnd Königsfelt Christoff Faber dero rechten doctor trierscher churfürstlicher rath vnd Tilman von der Dussell gebetten diesen aufgerichteten vertragh mit vnd neben vnss zu vnderschreiben vnd mit ihren pittschafften zu beuestigen. Vnd des zu wahrer vrkundt vnd versicherung haben wir prior vnd conuent zu Gladbach diess ratificiert, vnd vnser gemein conuent siegell hierauff wissentlich thuen drucken. Geschehen vnd verhandelt in der statt Coblentz den 28. dagh jan. nach christi vusers herrn vnd säligmachers geburt in 1566 jahr.

Peter von Bocholtz abt zu Gladbach.

Wilh. von Breidtbach.

W. Brunssbergh.

Johan Waltpott von Bassenheim.

Arnoldt von Bocholtz supp.

Christoff Faber dr.

Tilman von der Dusseel.

Wir Peter von Bocholtz von gottes gnaden abt zu Gladbach etc. thuen kundt dass wir nach erbpfacts recht aussdoen vnderlehent haben, crafft diess brieffs vnseren vorster vnserer buschen vnd gehölzn

vnd eigen leibsangehörigen Bastian Post vnd Elssen eheleuten vnd ihren erben vnsere vnd vnsers gottes-
 huys wyssn oder hewbenden zu beiden seithen des mullendichs in vnsere dorf vnd herrlichkeit zu Nie-
 derweiler, vmbtrent einen halben morgen grunts scheust vnden mit einen vorheufft vff vnsere vnd vnsers
 conuents mullenwiese, vnd oben vurhaufft auch vff vnsere vnd vnsers conuents wiese, vnd Meess Heintgens
 hauss vnd hoff, vnd mit einen orth vff die strass, wie solche wiese oder benden aldae, wie obgeruirt, in
 seinen fohren vnd peelen gelegen ist, nichts dauon ab noch aussgescheiden, dass genanter Bastian Post vnd
 Elsa eheleuthe solche wiese vnd grunt zu ihren schonsten vnd beste nutz sollen haben zu gebrauchen, auch
 zu erster vnd bester ihrer gelegenheit nach notturfft eine behaussung daruff zu bawen verbunden sein vnd
 dass alles vor vnd vmb einen benenten sichern bescheiden jährlich erfflich pfacht vnd renth, nemlich
 vff einen jeden s. mertenstagh des h. bischoffs, doch 14 tag darnach vnbefangen, in vnsere celle vnd kelnerey
 zu Bocholtz zu geben einen bescheiden goltgulden darzu ein rauchhoen, wir wollen auch dass obgeruirte ehe-
 leuth vnd ihre erben sich keiner holtzung auff vnsere buschen weiter oder ferner als andere vnsere vn-
 derthanen zu Niederweyler vndernehmen dan allein der notturfft des durren abgefallen zweige vnd holtz.
 were sach dass obgerurte eheleuth sich weiter in ebn. vnsere geholtze sich darinnen zu behöltsen in einer
 oder ander gestalt eindringen wurden, oder sunsten die obgenanten wiesen vnd darauf gebawtes hauss
 ohne vnsere vnd conuent bewilligen einiger gestalt theten verspleissen, versetzen, verkauffen oder veralieniren,
 oder sönsten in gewöhnlichen bessereyen bawen auch voren vnd peelen nit wurden halten dass alsdan
 alsölch itzt verpfachte wisen vnd zu jeder zeith daruff gebawtes hauss wiedervmb heimgefallen sein soll
 dannoch sollen obgeruirte eheleuthe alle auffgelauffene restanten vnd renthen zu bezahlen schuldig sein. Es
 solle auch obgeruirt Bastian Post vnsere leibseigen angehöriger vnd vörster vnss desswegen insonderheit
 etliche dienstage zu dienen schuldig sein; auch den mullendick zu rechter vnd gewöhnlicher zeith so weit
 sich diese vererbpfachte benden erstrecken in gueten baw halten, des sollen obgenante eheleuthe vnd ihren
 erben von der vogthaberen, vnd sönsten von allen ausswendigen anforderungen vnd beschwerten gefreyet
 sein, vnd dass ohnalle gefehrde vntrew vnd argelist.

In vrkundt der wahrheit haben wir Peter von Bocholtz abt zu Gladbach vnsere abdeyen siegell
 vnden an diesen erbpfachtsbriue wissentlich thuen hangen; vnd fort geheischen vnd befohlen, heischen vnd
 befehlen vnsere conuent zu Gladbach ihr conuentssiegell neben das vnsere zu mehrer kundtschaft sicher-
 heit vnd wahrheit her ahn zu hangen: Demnach wir Vitus Segers prior, Alexander von Bocholtz
 pastoir, Mattheiss von s. Thöniss kellner, Gerhardus Koch custer, Petrus von Dulcken cantor, vnd vort wir
 andere conuentualen gemeinlich haben zu mehrer bekrefftigung aller vrs. sachen die welche mit aller vnsere
 vorwist vnd willen verhandelt vnsere conuentssiegell hierunden an wissentlich thuen hangen, deren zwey
 gleiches lauts vffgericht, dauon wir ond vnsere conuent eins behalten, den andern obgenanten vnderthanen
 zu Niederweyler vnd Elsen eheleuthen zugestellt; der geben vnd vffgericht zu Gladbach den ersten octobris
 nach christi vnsere herrn vnd sehligmachers geburt 1563.

Sub hoc abbate Philippus II. Hispaniarum rex caput s. Laurentii omnibus modis efflagitare coepit, ut
 ad ecclesiam Escorial, quam sumptibus regis magnificentissime extruxerat. transferri posset. Nihil non egit;
 ut obtineret, datis ad abbatem litteris, rogato et obtento consensu summi pontificis Clementis VIII. per spe-
 ciales Bullas tam ad regem Hispaniae quam abbatem Gladbacensem directas, requisito etiam imperatore Ru-
 dolpho qui binas eum in finem ad abbatem scripsit litteras, consentiente archiepiscopo Coloniensi, adhibitis
 plurimorum ducum, episcoporum et marchionum hortatoriis scriptis, missis etiam legatis variis, qui abbatem
 et conventum ad extradendum praedictum caput s. Laurentii disponerent. Nihilominus non sine speciali dei
 auxilio ejusque dispositione mirabili factum est, ut monasterium Gladbacense maximum pretiosissimumque
 thesaurum suum retinuerit, quem usque in hodiernum diem religiosissime asseruat, et in ecclesia monasteriali,
 quot annis die diuo Laurentio sacra, eiusdem s. Martyris et Levitae caput publicae venerationi exponit
 confluentibus eo devotionis causa populis pene innumeris. Extant in archiuo desuper acta et scripta ab
 anno 1570 usque ad annum 1628.

Tempore hujus abbatis vid. anno domini 1545 sub Paulo III., qui anno 1540 societatem JESV approbavit,
 sanctumque Franciscum Xauerium tanquam apostolicum legatum in Indias misit, inchoatum est celeberrimum
 concilium Tridentinum contra Lutheranos aliosque haereticos, quod sub Pio IV. anno domini 1563 et 1564
 feliciter summo totius ecclesiae applausu finitum et approbatum est.

Hac aetate cum Italia ab haeresi dei beneficio adhuc immunis persisteret, Germania autem veluti colicis
 passionibus, et torminibus viscerum suorum dilanaretur, imperator Carolus V. variis fortunae casibus exer-
 citatus, tandem res humanas pertaesus imperio et regnis omnibus se abdicare, et ea tantum, quae ad animae
 salutem pertinent, post imperium 36 annos feliciter regnatum, curare decreuit, missis ad electores litteris et
 ad Ferdinandum fratrem imperii insignibus, priuatam post hac agere vitam, et quod ejus superesset, in solius
 Dei seruitio exigere constituit. Hunc in finem anno 1555 Philippum filium ex Anglia, cujus rex per Mariam
 uxorem erat, Bruxellas euocatum, diligenter de omnibus, quae ad imperium pertinent, erudiuit, inter alia
 monens, ut cum Fraeciae rege, quo potentioris magisque formidabilem non haberet, pacem faceret, aut
 temporibus obsecundaret: imprimis vero, ut Ferdinandi patris sui Romanorum Vngariae ac Bohemiae regis,
 ejusque filiorum amicitiam omnibus modis conseruaret. Deinde ad 23. Octobris omnium ordinum conventum
 Bruxellas indixit, in quo cum in amplissima Palatii aula frequenti senatu, magnoque nobilium ordinum corona
 consedisset, his fere verbis locutus fertur.

Mihi varios ac dubios fortunae meae casus, ab eo tempore, quo vix unde vigesimum aetatis annum
 ingressus, post mortem Maximiliani, imperio admotus sum, reputanti, quam multa alia dei in me beneficia

occurrunt, tum illud praecipue, quod e tot hominum millibus unum me ad summum hunc dignitatis gradum velut sua ipse manu perduxerit, et ab hostium insidiis semper hucusque clementer custodierit, ipsis etiam inimicis meis in casses, quos mihi struxerant, coniectis. Deo ergo immortalis ago gratias quantas animi mei angustia capere potest maximas, quod post tot labores exhaustos, tot pericula tam mari quam terra superata, hanc mihi gratiam fecit, ut tantum ejus beneficium, quo me ad hunc usque diem incolumem conseruavit, mihi hoc ipso loco vobis praesentibus agnoscere et praedicare liceat. Ex altera parte non possum non deplorare eorum infelicitatem, quibus magna imperia commissa sunt, ob infinitos labores et pericula, quae comitari eos solent: illud verissime asseuerans, postquam a morte domini ac patris mei, dein aui materni, tot tantisque regnis ac ditionibus administrandis praefectus sum, non diem, non ullum fere temporis momentum otio aut priuatis voluptatibus me dedisse, quod non multis molestiis fuerit permistum. Hujus rei testes sunt corpus hoc laboribus fractum, et caput hoc iam olim ante tempus canescens. Sunt inter vos multi, qui horum meorum laborum aut participes fuerunt, aut certe conscii sunt; testes mearum actionum fideles; norunt illi, utrum ego causa sim earum calamitatum, quae iam triginta et amplius annis christianam rempublicam affligerunt; dicant ipsi, quoties pacem ex animo me optasse audierint, adeo ut jure meo non semel cedere voluerim, quo nostra arma contra immanem christiani nominis hostem conjungerentur. Quin ut viam aliis monstrarem, et exemplo praerem, bis, ut ipsi nostis, non sine magnis periculis ipsi barbaro hosti caput hoc meum objeci, exercitumque opposui, caeteris vero temporibus laboranti Hungaria auxilia contra Solimanum submisi, quod si omnia ad votum non successerunt, dei voluntatem agnoscamus, omnia manu sua tenentis, qui ob peccatum ea permittere noluit, ut tot tantisque victoriis, quas mihi clementer largiri dignatus est, his adjunctis, insolescerem. Quamvis autem caeteris principibus ad inferenda infidelibus arma viam aperuerim tantum tamen abest, ut illi me secuti sint, ut etiam eorundem auxilia contra nos euocarint, iidem ditiones meas invaserunt ac vastarunt, nescio quid juris in Mediolanensem ducatum praetendentes. Notum est plerisque vestrum, et deus mihi testis est, quae illis obtulerim, quae tamen accipere illi pertinaciter recusarunt, nunc illa sua me consolatio sustentat, quod deus optime novit, quam invitus ad arma venerim et quidem contra eum hostem, qui aegre ferens quod in sede mea collocatus non fuisset, deturbare inde summis viribus me velle visus est. Sed conatus ejus repressi; quibus modis tacere malo, ne per arrogantiam iterum quasi de hoste triumphare velle videar. Ego per vitam meam magnos et potentissimos habui adversarios qui plurimum mihi negotii facessiuerunt, divina tamen benignitate factum est, ut non illi meum, quod optabant, sed ego illorum finem viderim: quibus illud a deo precor, ut qui in hac vita quiescere nunquam potuerunt, in altera illa placide ac beate quiescant. Eis omnibus vero, illustres domini, nihil mihi molestius est atque acerbius, quam quod antequam ex hoc mundo a vobis discedo, nullam adhuc rationem turbas illas, quae ob religionis diuersitatem passim exortae sunt, componendi ac sedandi video: quamvis nulla in re plus curae atque operae posuerim. Deus ignoscat illis, qui meis conatibus obstiterunt (et certe bonus hic, et arthritide fractus senex non raro sub onere succumbere quodammodo, atque aliorum potius quam sua consilia sequi fuit coactus) sed quia facta reuocari non possunt, tempus est ut junioribus locum dem idque, quod iam olim constitui, tandem executioni mandem: id est, ut humeros meos tam graui onere liberem. Illud vero ego vobis affirmo, hunc ipsum diem non minus gratum mihi ac laetum fore, quam eum, quo imperialem suscepi coronam. Mihi quidem vires meas expendenti, consilium hoc ita necessarium videtur, ut velim nolim, aliter facere non possim: cumque mortem iam impendentem mihi non procul videam. par est, ut vestris rebus prospiciam, ne illae, me defuncto, aliquid accipiant detrimenti. Vnicum mihi filium deus dedit, quem praesentem videtis, quem ego ut pater unice amo, quem vos etiam tanquam naturalem vestrum dominum diligere et colere par est. Hunc ego vobis, illustres domini et quotquot adestis, vobis commendo: rogans vosque adjurans, ut juvenem hunc principem pro decrepito hoc sene accipiatis, natum, uti spero, ad vestram omnium utilitatem et salutem, hoc a vobis impetrare debent non tam preces meae, non tam mea imbecillitas, quae, quo redegerit, videtis; quam ipsum ejus atque dei voluntas; qui nascendi conditione hunc vobis principem dedit: haecque ipsa acceptatio in vestram praecipue cedet vtilitatem, pro omnibus vero, quae in vos a me unquam profecta sunt, beneficiis, pro tot laboribus, quibus sacra, libertatem, focos, vxores ac liberos vestros defendi, pro omni denique benignitate et mansuetudine, qua erga vos semper usus fui, hoc unum a vobis peto, ut filio huic meo eundem amorem, eandem obedientiam atque obseruantiam praestetis, quam mihi patri ejus hactenus praestitistis, huic ergo regna, principatus ac ditiones meas omnes iam trado, vestrum est in conseruando dei cultu, in tuenda patriae libertate, in defendenda justitia, auxiliares ei manus praestare, ad me quod attinet, rebus gerendis iam porro in utilem, de medicorum consilio (etsi spes meas omnes in uno illo et coelesti medico collocatas habeo) in Hispaniam secedere, ibique quod reliquum mihi vita restat, exigere constitui, extremum hoc a vobis petens, ut interim mei memoriam, qua par est beneuolentia, tanquam ejus qui vestris commodis omnia posthabuit, usurpetis. Quod si aliquando tributa vobis imposui, id sane invitus admodum, et non nisi extrema necessitate coactus fui, filio vero quibus vestris necessitatibus succurrere atque onere vos ex parte subleuare possit, iam ego rationes commonstravi. Hunc ego iterum a vobis peto, ut tanquam legitimum meum successorem recipiatis, quod si alacriter vos facientes videro, tanto lubentius ex hac vita discedam, relicto subditis meis bono principe et filio meo populo fideli, hunc vos tanquam caput vestrum, amate: hunc tanquam a deo vobis praepositum, obseruate, pacem et concordiam colite, et imprimis catholicam religionem curae habete. Extremum hoc est, quod a vobis spero et peto: nec sane ita de vobis meritis sum, ut hoc mihi negare possitis aut debeatis.

Haec Caesaris oratio plerisque adstantium lachrymas expressit: cumque nemo esset, qui non optimi Caesaris voluntati morem gerendam censeret, Philippus filius assurgens, capite detecto in genua coram patre

procumbit: quem illi manu capiti imposita, Belgis et omnium patrimonialium regnorum ac ditionum principem pronuntiat, et ut religionem ac justitiam colat, hortatur; sic enim divinum ei auxilium nunquam defecturum. Quod ille facturum se recepit, ac dei simul, patri ac circumstantibus gratias egit, seque commendavit. Post hunc Maria quoque caesaris soror, vidua Ludovici Hungarorum regis, Belgii nuper gubernatrix surrexit, seque imperio Belgii abdicavit, raptisque Caroli sigillis, Philippus omnem administrationem in se recepit. Carolus vero reditibus tantum quibusdam sibi reseruatibus mense augusto anno MCLVI. in Hispaniam nauigavit maximus omnium post Carolum Magnum imperator. Qui ut primum post nauigationem in terra pedem posuit in genua provalutus dicitur corpus suum in his verbis terrae primae suae matri reddidisse: salve clarissima multumque mihi desiderata mater, sicut nudus e ventre matris meae egressus sum, ita nudus ad te velut secundam meam matrem reuertor, et pro multis meritis, quae a te accepi, corpus hoc meum aegrum, haecque debilia et cassa mea ossa tibi dono, cum aliud iam non habeam: quae verba multis adstantium lachrymis fuerunt excepta.

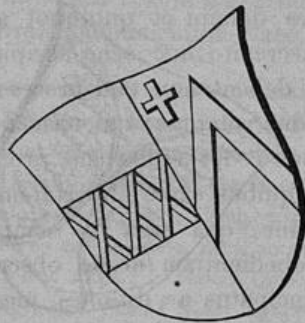
Sic igitur optimus imperator in monasterio quodam Hyeronimianorum ad vitam salutariam valde commodo, dies noctesque in orationibus aliisque pietatis exercitiis transegit, donec tandem anno 1558 die Septembris 14. animam deo reddidit, in altera vita laborum suorum mercedem recepturus.

Ad abdicandum imperium solitarie sancteque vivendum Carolo nocturnis vigiliis precibusque vacanti ansam praebuit vox terribilis, quae his eum verbis affatur: Carole breui animam ages: his pius imperator in extasin raptus et ad locum inferni ad videndum horribilissimas poenas damnatorum a quodam candidis vestibus induto ductus vidit in profunda valle liquatis candentibusque pice sulphure plumbo et ferro repleta episcopos patris sui et aui: quos cum Carolus interrogasset, cur a justo numine his horribilibus poenis addicti essent? hoc responsi habuit: episcopi nos fuimus et confessarii praedecessorum tuorum. et quia praetermissis adhortationibus salutaribus ad bella aliasque injustitias illos consilio permouimus et adjuvimus, idcirco de iudicio aeternae damnationi adjudicati sumus, quam non effugient tui episcopi, nisi officium suum magis conscientiose impleuerint. Post haec Carolus ducitur in montem altum, ex quo in profundum igneum vidit fluvium, in quo quidam ad medietatem corporis, quidam collo tenus, quidam aurium tenus immersi magno ejulatu clamabant: Carole! Carole! quia bello incendiis rapinis latrociniiis cum parente tuo delectati sumus, ideo in hunc igneum fluvium aeternaliter praecipitati sumus. Propius ad fluvium accedens Carolus audiit hanc vocem: potentes potenter tormenta patientur. Ad oram fluvii ignei conspiciebantur fornaces accensae pice sulphure serpentibus et draconibus ignitis repletae, in quibus consiliarii quidam intimi et principes sui patris suorum fratrum, suique aui ministri cruciabantur, miserabili clamore Carolum alloquentes: ecce Carole ecce, nostra nos partim superbia et fastus, partim mala nostris regibus data consilia, quibus magis proprium quam commune bonum quaesivimus, ad hunc damnationis locum redegerunt et detruserunt. Post haec omnia, vidit Carolus proprium suum patrem in aheni bullienti aqua pleno, a quo poenarum suarum suique miseri status causam abunde cognouit, quam tamen nulli unquam aperuit.

Anno 1546 28. Febr. pessimus haeresiarcha Martinus Lutherus pessimam vitam pessimo fine conclusit. Circa idem tempus Hermannus comes de Weda archiepiscopus coloniensis ecclesiam per Bucerum deformare studuit, ob heresin lutheranam a Paulo III. sede sua pulsus est.

D. Jacobus Heeghen.

Abbas XXXIV in reformatione III. electus 1574 26. Januarii.

uo abbate

F. Henricus Welz Gladbacensis
F. Jacobus Butgen
F. Henricus Horst
F. Antonius Odendahl Coloniensis
F. Matthaeus de s. Antonio

Professi.

1575. F. Martinus Brabach Coloniensis 1576.
1575. F. Reinerus Bex Falcomontensis 1579.
1575. F. Fridericus Placopaeus ex Aldendorff
1575. F. Theodericus Hulsen Dalensis 1581.
1576. F. Stephanus Cruchtanus 1582.

Defuncti.

P. Quiricus de s. Antonio 1574. P. Matthias de s. Antonio sacerdos et
P. Laurentius Birgil cellerarius 1579. monachus 1583.
P. Godefridus Suchtelen confessarius in D. Romboldus Collart abbas Geroden. 1583.
Konigsdorff 1579. D. Gerhardus Coci abbas in Konigslau-
D Alexander Boholz abbas Stein. 1582. teren.

Sunt et alii plures sub abbatibus praecedentibus, quorum annus et dies depositionis ignoratur. precare lector, ut omnes requiescant in pace. amen.

Hujus abbatis tempore praefectus Joannes Grein anno 1574 dejecit ligneam furcam vulgo Kaecks monasterio erectam, et loco ejus lapideam cum insigniis principis Juliae erigi curavit absente abbate in non leue abbatiae praerjudicium.

Hujus quoque abbatis tempore Gregorius XIII. dum longo rerum usu didicisset vetus calendarium variis erroribus obnoxium, illud insignium mathematicorum industria (quod alias frustra tentatum) corrigendum censuit. communicato cum plerisque academiis consilio, omni sublata confusione, menses diesque praecurrentes retraxit, ac labantem festorum dierum rationem, juxta veterem Niceni et Alexandrini normam restituit, demptis e mense octobri anni 1582. diebus decem et aequinoxio verno deinceps 21. diei mensis martii assignato, epactisque ad lunae mutationes designandas in aurei numeri locum substitutis, datis insuper hac de re certis regulis aeternum duraturis. Ex eo calendarium reformatum gregorianum dicitur.

Dictus autem d. abbas anno christi MDLXXXIII 25. Aug. aetatis 46. regiminis 10. defunctus quiescit in naui ecclesiae ante sacellum s. Benedicti ad dexteram abbatis Aegid. a Bocho lz. Hanc in epitaphio a suis laudem meruit

Qui disciplinae cultor non segnis, et ultor
Semper erat rigidus, dissimulansque nihil.
Ornamenta dedit templo pretiosa, quod ipse
Pulchrius ornari fecit, amore dei.
Corpus humo tegitur, melior pars occupat astra,
Spiritus aetheriis perfruiturque bonis,
Ista pietatis dantur cultoribus alma
Praemia, quae nunquam sunt peritura rogo.

Chronographicon

quo annus et dies obitus designatur.

praesVL JaCobVs, qVa LVCE reCesserat, heCghen

Inter agIt sVperos barthoLoMaeVs erat.

Hujus abbatis ultimo regiminis anno Gebhardus dapifer a Waldpurg archiepiscopus coloniensis exautoratus quam ante hac deperierat Agnetem Mansfeldiae comitissam et monialem 4. Jan. 1583 in uxorem duxit.

De hoc abbate asseruantur adhuc quatuor literae in archivo scilicet:

- 1) Pactum inter abbatiam et fratres minores nussienses super domum juxta domum concionatoris in Gladbach de 1574.
- 2) Pactum quo abbatia permutationis modo pomerium aute portam dictam Weierpforte juxta curtem dictam den Widdemhoff a Thoma Sprenger acquirit de 1556.
- 3) Transsumptum locationis hereditariae curtis in Ryle 1405 et cessionis dictae locationis anno 1437 abbatiae altenbergensi factae ex anno 1586.
- 4) Depositio testium de juribus abbatiae Gladbacensis in dominio Wylerensi de 1589.

D. Vitus Ulricus.

Abbas XXXV et in reformatione IV. electus 1583, 13. September.

Professi.

ito regente

Quantum sciri potest nulli idque propter summam annonae caritatem, quae eo tempore universam hanc patriam afflixit.

Defuncti.

P. Euerhardus a Bodberg sacerdos et monachus	1584.
P. Matthaeus de S. Antonio infirmarius	1584.
D. Reinerus a Bocho lz abbas Corbejensis	1585.
P. Joannes Welz pastor Gladbacensis	1586.

Post quos anno domini saluatoris MDLXXXVIII 22. Aug. aetatis suae 37. regiminis 4. praedictus D. abbas morte immatura extinctus est, et in uno eodemque viro multae etiam virtutes, eximia videlicet in deum pietas et incredibile pene in egenos munificentia, quam testantur versus deprompti ex epitaphio, quod olim sepulchrali ejus monumento affixum extitit nimirum.

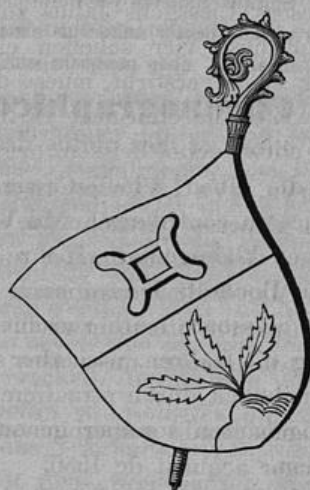

Atra fames inopes multo dum tempore pressit
 Ac frumenta negat dives habere magis
 Aere licet multo poterat quae vendere pro se
 Inque pios usus ponere rite suos.
 Instar ac si Sixti gazam largitur egenis
 More sereptanae dat nec habetque minus.
 Hebdomada quavis quingentos circiter atque
 Ad sextingentos pane bis ille fovet.
 Milleque quingentos bis centum pavit egenos
 In coena domini non sine laude simul
 Pontificale pedum mitram nec sumpserat ipse
 Quod nimis annonae tempora cara forent.

Sepultus est in naui ecclesiae prope suggestum.

D. Antonius Odendahl.

Abbas XXXVI et in reformatione V. electus 1587, 1. Septembr.

Antonio regente

F. Arnoldus Huckelhoven juliacensis
 F. Gerardus Kahmis juliacensis
 F. Guilhelmus Hinsberg

Professi.

1587. F. Adamus Kreps ex Barenstein 1590.
 1572. F. Henricus a Geneden Erklensis 1591.
 1589.

Defuncti.

Quantum sciri potest ex commisso grege nulli, sed ipse R. D. abbas, postquam praefuisset annis 5. et 3. mensibus viam universae carnis ingressus est anno 1592, 11. Octbr. sepultus in sacello ss. apostolorum. Sepulchrale monumentum haec habet.

Cujus in adverso requiescunt ossa sepulero
 Effigiemque sacram picta tabella refert?
 Praesul Odendalius moriens Antonius urnam
 Hic sibi delegit post sua fata dari.
 Tumba cadaver habet, simulacra tabella reservat
 Mens agit in coelo, fama perennis erit.
 Cujus erat stirpis? Laudatae. Quive parentes?
 Agricolae. Cujas? Natus Agrippae fuit.
 Quid puer egit? Oves patris (praesaga futuri
 Nuncia pastoris) pascit agrosque colit.
 Est opus hoc David. Quid rerum postea fecit?
 Inuigilat musis. Quomodo? Laude pia.
 His satis imbutus, studii quis finis in illo?
 Hujus adit templi limina sacra Viti.
 Munia, quae? Monachus tandem mystesque ministrat.
 Oeconomi, parochi Kempisiique dein.
 Coenobiarcha domus multis num praefuit annis?
 Quinque. Quot aetatis? Ter deciesque novem.
 Confirmatus erat? quin et saceratus in urbe
 Metropoli. Cur hoc? sic quia fata dabant.
 Quanam cura prior fuit illi? summa salutis,
 Proxima coenobii, tertia justitiae.
 Quo morbo occubuit? Longo cruciamine pthisis.

Quoue dolore? Graui, ceu paralysis habet.
 Ergo sat inferni passus cruciamina viuens?
 Imo dies nunquam sana dabatur ei.
 Quomodo sed moritur? patienter, turturis instar,
 Inque Deum firma spe, pietate, fide.
 Interit ergo simul? Non; haec sed pondera carnis
 In cineres abeunt, mens superestque tamen.
 Qualiter heus surget? Redivivus. At unde? Sepulchro.
 Quando? Canente tuba iudicis angelica.

Hujus abbatis meritis instrumentum de iuribus in Wyler et Ramersberg in archivo asseruantur cujus tenor est:

Wir Leuts von Gleess, Hollenbleser Krymans, Adam Liessgens Jans zoin, Paulus Gysen sohn, Vallens Claess, vnd fort wir sementliche des ehrw. herrn abten vnd gotteshauss zu Gladbach, herren zu Bocholtz vnd Niederwyler respectiue scholtheiss vnd scheffen daeselbst zu Niederweyler vnd Ramersbach, vff guetlich, erforderen vnsers itz regirenden herrn abten Anthonii Odendahl; thuen kundt zeugen vnd bekennen vur jedermenniglichen dass wir von vnsern vorelteren gehört, empfangen vnd behalten, jae auch in der zeit vnd allewegh von vnerdencklichen jahren hero zu Ramerssbach wegen eines ehrw. herrn abten vnd gotteshauss zu Gladbach gerechtigkeit, ein recht vnd geprauch gewesen vnd noch sey, ie solches auch alle jahrs gerichtlich erkant, vnd hernach ordentlich folgt:

Zum ersten dass ein ehrw. herr abt vnd gotteshauss zu Gladbach zu Ramerssbach vier scheffen hat vnd seint dieselbe dieser zeith: Hollenblesers, Liessgens Jahns zoin, Paulus Gysen sohn, vnd Frentz Manten eidom zur Ramersbach erben, vnd sein diese vier scheffen einen ehrw. herrn abten vnd gotteshauss zu Gladbach churmuetig, also wannehr ihrer einer verstirbt, muess dessen haussfraw oder erben vff gesinnen des ehrw. herrn scholtheissen zu Niederweiler die churmuet verthedigen, alss nemblich die beste kohebest, vnd dass vff des ehrw. herrn oder ihrer ehrw. scholtheissen begnadung, vnd muessen zu verrichtung des churmuets diejenige zinssbahre leuth, die einen scheffen (wie hernach im zinsregister folgt) setzen vnd stellen auch die hauer mit berechnen muessen contribuiren vnd beylag thuen. welche zinssbahre leuth jaers ihren zinss vff donnarstag nach hh. dreyen khönigentag vff ihre kösten gegen vnd off Bocholtz zu liebern verpflichtet, vnd ist zur zeith ein probst zu Bocholtz ihnen nach gethaener lieberung die mahlzeith zu geben schuldig, vnd kan ein ehrw. herr abt sie zinssbare leuth zwischen angeregten donnerstagh nach h. dreyer konig, vnd den grossfastenabendt sonntag nit faahren, was aber swisshen den donnerstag vnd den grossfastenabendt sonntag vff dem wegh nach ihnen durch streuffere abgenommen wirdt, sagen sie, solt einen ehrw. herrn abten, vnd was nach dem obgenanten sonntag genommen, solt ihnen genohmen vnd alssdan gleich wail noch zu bezahlen schuldig sein.

Item zum zweiten ist Hollenblesers hoff derfronhoff zu Ramersbach, daer man dass geding zum wenigsten einmahl im jahr, nemblich auff montag nae pfinxsten zu halten pflege, vnd muess alssdan ein ehrw. herr abt oder seiner ehrw. scholtheiss den scheffen die zoppe geben, nemblich ein schinck oder schweinskopf neben einen viertheill weins oder anderhalb, vnd wannehr das hoffgedingh zu Ramersbach gehalten wirdt muessen jeder zeith zum wenigsten zween scheffen von Niederweiler dahin kommen, vnd das gedingh helffen besitzen; es erstreckt sich aber sölich hoffgedingh weiters nit, dan allein vber des ehrw. herrn abth zinss, wannehr aber streit fellt wegen des grundtz vnd guetern gehen dieselbige alssdan zu hoher diuckbanck des fursten zu Gulich Cleue vnd Bergh etc. Wannehr man auch jemandten von den zinssbahren leuthen wegen missbezahlung zu pfenden nöttig, muess des ehrw. herrn scholtheiss zu hochemeltz fursten zu Gulich scholtheissen daeselbsten zu Ramersbach gehen, demselben einen rader fur seine gerechtigkeit geben, vnd begehren dass ihme die pfendt liebere, darauff dan des fursten etc. scholtheiss, des ehrw. herrn abten scholtheiss die pfend entweder selbsten oder durch den botten lieberen liest vnd nach der lieberung treibt des hern Abt Scholtheiss die pfendt vff den obgenanten fronhoff lest sie daeselbst stehen biss nahe dreyen tagen, so fern es zehrende pfendt sein, dae aberes keine zehrende pfend sein nae acht tagen stehen vnd alssdan, daer sie immittelst nit bezahlen, liest er dieselbige pfendt durch die scheffen daeselbst zu Ramersbach taxiren vnd vmb schlagen, vnd magh alssdan ein ehrw. herr abt, oder s. Ehrw. scholtheiss solche pfendt, biss zu seiner bezahlung zu, verkauffen.

Item zum dritten wannehr man auch wegen des ehrw. herrn abtz zu Ramersbach gericht halten, muess des herrn abten scholtheiss söliches hochemelts fursten scholtheissen anzeigen vnd begehren, dass derselb wegen des fursten, alss an demselben ort erbgrundt- gewaldt- schutz- vnd schirmherren dem gedinghe mit beysitze, wilches dan auch bissanhero also geschehen ist: ferner wan es sich ergeben wurde, dass jemandt des herrn abten scholtheissen die pfendt zu liebern vnd folgen zu laessen, vnwilligh, wird derselbig durch des fursten scholtheissen darzu gezwungen vnd gehalten.

Demnach zum vierten, wannehr einer ausser diesen obgenanten vier scheffen zu Ramersbach mit doth abgethet, so setzt des herrn abtz scholtheiss zu Niederweiler neben den andern dreyen scheffen einen neuen auss den andern zinssbahren leuthen, der zu dem amt am bequembsten ist an des abgestorbenen platz, vnd daer es sache, dass der newerwöhlter das scheffenamt zu empfangen, vnd seinen gewöhnlichen scheffen eydt zu thuen sich sperren wurd, wirdt er durch des fursten scholtheiss darzu compellirt vnd gehalten, vnd das alles vff ersuchen vnd anrueffen des ehrw. herrn abten scholtheissen.

Item zum funfften wilcher von des herrn abten zinss leuthen so viel zinssbahre gutz hat, alss man mit einen dreystemplichen stoell begreifen vnd bedecken kan, muess derselb das scheffenamt betretten, vnd kan sich dessen mit nichten entschlaen.

Ferner zum sechsten wannehr ein ehrw. herr abt oder jemandt von seiner ehrw. wegen zu Ramersbach mit pferden ankömpt, muess Hollenbleser seinen pferdstall mit seinen pferden auss, vnd seiner ehrw. oder stadthaltern vnd volmechtigen inruimen, oder sönsten einen stall bestellen, darmit man zufrieden sey.

Item zum siebenden, wannehr ein herr abtt zu Niederweiler hoch geding helt, oder sönst ein nothgeding anstelt vnd vber fleisch vnd blodt wysen liest, muessen die vier scheffen zu Ramersbach ieder zeith dahin folgen, jedoch ein herr abt oder schultheiss ihnen daeselbst die kost thuen, wan aber ein vnderthaen mit dem andern zu thuen hat, vnd derwegen einig gedingh anstellen liest, folgen die scheffen zu Ramersbach auff der partheyen kösten vnd belohnung, die ihrer von thuen haben.

Folgt nun zum achten der zinnss so die vier obgenanten scheffen jährlichs auf vurgenanten zeith zu liebren schuldig, vnd anfenglich was Hollenblesers stamb hinfürther zu berechnen hat: Alss nemblich erstlich gibt Zopen Elss, vnd der junge Nettenpeter ein malder, noch gibt der schuhemacher l malder, noch soll Hollenbleser vur sich vnd seine nachkömmlingen den ehrw. herrn zu Bocholtz jährlichs geben ein hoen, eilff heller vnd funff bettheller vur einen sester hauer.

Weiters zum neunten soll zoenen stamb jährlichs berechnen wie folgt: Item gibt zoen jahrs von zonen hennen kinder wegen ein malder, noch Paulus Thöniss wegen ein malder, noch von Hollenblesers wegen ein malder, noch von Jacob Scheffers wegen fünft sester, noch von Puntges wegen von der Ausser erbe ein halb malder.

Zum zehnden berechnen auch hinfürther Frentzen erben wie folgt: von Groissjahns wegen acht sester nach von Bertrums wegen anderthalben sester, noch von Veedt Jahns wegen einen halben sester.

Letzlich folgt nun zum eilfften der zinnss zu Ramersbach wie er durch alle stemme geliebert vnd berechnet wirdt: vnd erstlich Hollenblesers stamb, item soll Hollenbleser verrechnen ein halb malder, gibt zopen Elss vnd der junge Nettepeter, item noch von zoen hennen kinder wegen vier mulfass, nach zehn mulfaass gibt Hollenbleser selbsten; noch einen halben sester, von Jacob Scheffers wegen, noch 14 mulfass, gibt der kremer von des Wuesten wegen; item Paulus stamb, item Paulus soll verrechnen zehn sester von der Staffeler, noch einen sester geben die Hortgens kinder in die zehn sester, noch einen sester von der roder wysen, item noch ein mulfass gibt der junge Hanssen Thöniss, Cappell vier sester, item noch einen sester geben Joeris Thönissen erben von Bilstein von einer wiesen an der harlen, item noch vier sester Groissjahns erben, item Mant Weeffler ein halb malder, item noch einen sester geben Hoertgens kinder, item noch vier hoener jährlichs den vogten zu wyler zue liebern; item die scheffen zu Ramersbach geben jährlichs dem scholtheissen zu Wyler wegen eines ehrw. herrn abten oder proebsten vnkoesten sieben schillinck.

In vrkundt der warheit haben wir scholtes vnd scheffen obgenanter vff erfordern vnd begehren des ehrw. herrn abtz vurgenant vnser gewöhnlichs scheffensiegell vnden an diesen brieff gehangen vnd zu mehrer bekrefftigung, hat der ehrw. herr abt den ehrenthaftten vnd wohlgelehrten Petrum Vincentianum andernacum immatriculatum notarium requirirt, diess document in fidem zu vnderschreiben, welches ermelter Petrus ex officio zu verweigeren nit gewist, sondern suf begehren des ehrw. herren gern gethaen, doch sich vnd seine erben ohn schaden. Geben Niederweiler freitag am 30. junii anno etc. 89 stylo nouo.

Petrus vincentianus andernacus in camera imperiali examinatus, approbatus et immatriculatus notarius etc. in fidem testimonii in hac causa vocatus atque rogatus saluo suo damno subscripsit etc. Actum ut supra.

D. Theodericus Hulsen.

Abbas XXXVII in reformatione VI. electus anno 1592, 15. Decembris.

Theoderico abbatiam tenente

Professi.

F. Joannes Hoeueler Venlonensis	1595.	F. Hilgerus Vitenius Dahlensis postea	
F. Martinus Wipperfurtensis	1595.	ex priore hujus monasterii factus car-	
F. Jacobus Wimmers coloniensis	1597.	thusianus	1598.
F. Joannes Köpges ex Titz	1598.	F. Joannes Appeldorn coloniensis	1598.
F. Conradus Berghoff coloniensis	1598.	F. Petrus Sittardiensis	1600.

Defuncti.

P. Adamus Kriebs magister nouitiorum	1596.	P. Henricus Wels praepositus in Bocholz	1591.
P. Petrus Lind sacerdos et monachus	1597.	P. Joannes Hoeueler.	

Abbas iste in Dahlen oppido ducatus juliacensis natus, vir fuit, in quo eximius animi candor et pietas morum suavitas, vitaeque sanctitas deo grata omnibus nota. antagonistis etiam comprobata enituit, qui sacra aedificia ad dei sanctorumque gloriam singulariter cordi et curae habuit, oves seu animas sibi commissas non pede tantum et potestate ursit, sed pedibus et nocturna et diurna non tam accedendo, quam praecedendo, postea quam provide sibi monumentum, in quo ejus, quod mortale erat, in beatae reparationis spem concretur fieri curasset, e tanto vitae suae splendore ad mortis umbras praemature nimis concessit. Anno Christi 1600. 29. Decembris regiminis 8. aetatis 38. viri tanti laudes fusius prosequitur Epicedion defuncto id temporis inscriptum, quod inter alia haec habet.

Sic fuit in fatis haec est mutatio rerum.

Qui domino charus vult deus esse suum.

In pietate parem vix saecula multa tulerunt,

Ordinis exemplar, stella, decusque sui.

Lumen erat cleri, praelatos inter ut astra

Lucifer excellens, in precibusque frequens.

Plurima restituit, spartam diligenter adorans

Summa monasterii commoda semper amans.

Reuerendissimus Arnoldus ab Huckelhoven.

Abbas XXXVIII in reformatione VII. electus anno 1601, 3 Januarii.

Arnoldo praesidente

F. Bartholomaeus Kempis Gladbacensis	1601.	F. Theodericus ab Horrich Gangeltensis	1601.
F. Godefridus Kempens Coloniensis	1602.	F. Joannes Honsen ex Greuenbroch	1610.
F. Albertus Brigeltus Cruchtensis	1603.	F. Petrus Sybenius Dahlensis	1615.
F. Friedericus Bochoholz Coloniensis	1604.	F. Martinus Karckens Virsensis	1617.
F. Hermannus Hulsen Dahlensis	1604.	F. Petrus Zoutland Ruremundanus	1618.
F. Joannes a Ryswick Kranenburgensis	1605.	F. Joannes Eschweiler Coloniensis	1618.
F. Henricus Goirmans Venradensis	1605.	F. Laurentius Siccklerus Coloniensis	1619.

Professi.

Defuncti.

P. Jacobus Wimmers sacerd. et monachus	1602.
P. Petrus Sittardiensis magister nouitiorum	1606.
P. Henricus Geneden sacerdos et monachus	1607.
P. Joannes Butgen confessarius Konigsdorff	1607.
P. Conradus Berghoff sacerd. et monachus	1615.
P. Hermannus Hulsen prior	1615.
P. Martinus Brabach confessarius Konigsdorff	1615.
P. Wolfgangus Plonis pastor Dulckensis	1618.

Tandem et reuerendissimus dominus Arnoldus ab Huckelhoven abbas postquam anno 1601, 23. Januarii electus in abbatem praefuisset annis fere 19. obiit anno 1619, 22. Octobris. sepultus in sacello s. Stephani ad sinistram.

Dum abbatiam administraret omnem diligentiam ad ejus tam in spiritualibus quam temporalibus incrementa convertit, summis viribus libertatem ac jura defendit, fratrumque studia magnis impendiis promouit.

Defuncto Poeta hoc condidit epitaphium.

Hic virtute nitens, hic claro sanguine natus

Claustri certa salus auxiliumque fuit.

Jura monasterii sedulo sacrata tuetur,

Ipsius hinc subiit dira procella caput.

Calviniana lues prima serpebat in urbem

Protinus expelli noxia quaeque facit.

Mittit agrippinam fratres, haec una voluptas

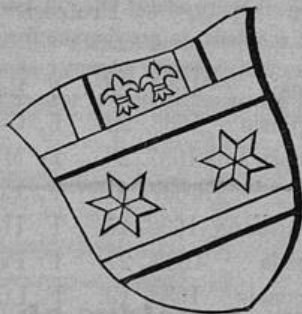
In sophiae studiis excoluisse suos

Talibus intentus studiis dum lenitor aevum
Ducit, eum subito mors inopina rapit.

Hujus abbatis tempore ecclesiam romanam administravit Paulus V., cujus sollicitudine et S. Francisci de Sales auxilio septuaginta duo mille homines ad catholicam fidem conuersi sunt, sub hoc quoque pontifice vixit celeberrimus et doctissimus Cardinalis Robertus Bellarminus multis scriptis libris clarus.

Reuerendissimus D. Henricus Goirmans.

Abbas XXXVIII in reformatione VIII. electus 1619, 24. Octobris.

enrico regente

F. Thomas Knauff Effliensis	1621.	F. Wilhelmus Holz Coloniensis	1628.
F. Jacobus Hilleportz Kempensis	1622.	F. Theodorus Now Kempensis	1628.
F. Joannes Quirinarius Sittardiensis	1622.	F. Simon Stolsberg Coloniensis	1629.
F. Matthias Pons Marcoduranus	1626.	F. Theodorus Cornelii Gladbacensis	1629.
F. Edmundus Hermanni Heinsbergensis	1626.	F. Joannes Zimmerman Coloniensis	1629.
F. Andreas Bischoffs Kempensis	1627.	F. Gerhardus Gumpertz Novesiensis	1630.
F. Joachimus Draeck Kempensis	1627.	F. Georgius Heister Juliacensis	1633.

Professi.

Defuncti.

P. Reinerus Bex pastor Kempensis	1619.	P. Bartholomaeus Kempis prior	1625.
P. Petrus Zautland diaconus	1624.	P. Joannes Quirinarius sacerd. et monach.	1628.
P. Frideric. Placopeus pastor Vorstensis	1624.	P. Joannes Appeldorn sacrista	1628.
P. Joannes a Ryswick pastor Dulckensis	1625.	P. Martinus Wipperfurtensis cantor	1632.

P. Stephanus Cruchtanus prepositus in Bochoholz 1634. P. Jacobus Hilleportz sacerdos et monachus 1634.
P. Joannes Zimmerman sacerdos et monachus 1634. P. Laurentius Siecklerus quondam prior 1635.

Praenominatus abbas postquam anno 1619 monasterii praefecturam adisset ac annis 15. tenuisset, eandem deo vocante deposuit anno 1635. 22. Octobr. aetatis 53. Ecclesiae dum viueret rerumque sacrarum ornatum singulari cura complectebatur: abbatiae jura strenue propugnauit: usum mitrae sibi suisque successoribus a pontifice maximo Urbano octavo 1626 impetrauit et in rebus quibusdam tractandis dirigendisque prudentiae ac dexteritatis plura dedit documenta.

Defunctum his versibus celebrauit poeta

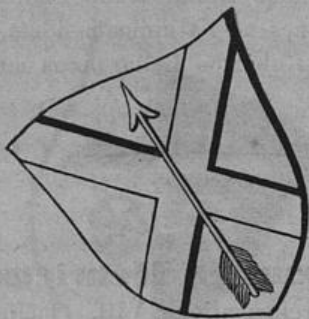
Haece sepulchra tegunt venerandi praesulis ossa,
Qui celebris fama magnus honore fuit.
Si fortasse petis, quis praesul, quive vocetur,
Nomen habent arae, nomen amictus habet.
Ille decus templi, cultor tutela, leuamen,
Acceptus populo principibusque viris,
Invida cui longum, si viuere fata dedissent,
Plurima pulsa forent postoritate mala.
Sed calcanda semel via lethi est, gratia, fama
Nil laudes, nil opes, nil iuvat aera leuis.

Ad hunc abbatem anno 1626, 21. Febr. scripsit ultimo Isabella Eugenia Gubernatrix Belgii pro habendo capite S. Laurentii, et ex post nullae amplius reperiuntur factae instantiae: gratia et ope divina retiuuit abbatia et adhuc dum habet preciosissimum hunc thesaurum.

Tempore hujus abbatis a Gregorio XV institutum est festum immaculae conceptionis, et in numerum sanctorum relati sunt ex societate Jesu. Ignatius et Xauerius, item ex ordine S. Francisci Petrus de Alcantara.

Reuerendissimus D. Petrus Sybenius.

Abbas XXXX et in reformatione IX. electus anno 1635, 27. Octobris.

Sub cuius regime

Professi.

	Anno aetatis domini suae.		Anno aetatis domine suae.
F. Benedictus Stam Nouesiensis	1636. 22.	F. Bartholomaeus Bruis Virsensis	1643. 33.
F. Maurus Cremerius Vrdingensis	1636. 22.	F. Conradus Nigenius Virsensis	1644. 21.
F. Sandrardus Kremers Daventriensis	1637. 23.	F. Modestus Sels Gladbacensis	1645. 21.
F. Petrus Berg Coloniensis	1637. 21.	F. Edmundus Setterich Settriensis	1646. 22.
F. Albericus Gangelt Ruremundanus	1638. 25.	F. Henricus Boelen Altorffiensis	1646. 26.
F. Plaudus Meerfeld Juliacensis	1638. 21.	F. Petrus Huls Coloniensis	1648. 19.
F. Bruno Charmans Gladbacensis	1638. 19.	F. Ludolphus Steingens Kempensis	1648. 20.
F. Anselmus Genneper Vorstensis	1639. 21.	F. Hermannus Packenius	1649. 28.
F. Vitus Fitzius Gladbacensis	1640. 23.	F. Augustinus Lefebue Venlonensis	1649. 18.
F. Sigismundus Huisken Kempensis	1641. 21.	F. Ambrosius Steingens Kempensis	1651. 20.
	Anno aetatis domini suae.		Anno aetatis domini suae.
F. Gregorius Nagels Sittardiensis	1651. 32.	F. Placidus Hillebrinck Virsensis	1658. 19.
F. Hieronymus Cleven Falcomontensis	1651. 23.	F. Wolphelmus Sittart Dahlensis	1658. 19.
F. Laurentius Dript Venlocendis	1651. 19.	F. Maurus Hensen Dulckensis	1658. 20.
F. Romualdus Calmont Gissensis	1655. 21.	F. Odo Keutenbrewer Aquensis	1658. 20.
F. Otto Umlauff Juliacensis	1655. 25.	F. Quirinus Hulsen Dahlensis	1658. 23.
F. Carolus Linnich Kempensis	1655. 20.	F. Bonifacius Steinartz Gladbacensis	1658. 17.
F. Sandrardus Keuth Virsensis	1655. 20.	F. Vitus ab Imbsteradt Coloniensis	1659. 23.
F. Anselmus Tergaten Juliacensis	1656. 19.	F. Seruatus Endepoell Gladbacensis	1659. 32.
F. Philippus Heiden Anradiensis	1656. 21.	F. Justinus Muller Coloniensis	1659. 23.

Defuncti.

F. Georgius Heister subdiaconus	25. Junii 1636.	P. Andreas Bischoffs pastor Kempensis	
P. Frideric. Boholz pastor Gladbacensis	22. Aug. 1636.	a latronibus, cum Coloniā pergeret, misere trucidatus	24. Nov. 1646.
F. Stephanus Bongart novitius	11. Oct. 1636.	P. Simon Stolsberg confessarius in Koenigsdorff	5. Nov. 1649.
P. Thomas Knauff sacerdot. et monachus	1. Nov. 1636.	P. Petrus Berg sacerdot. et monachus	10. Mart. 1653.
P. Joannes Köpge cellarius	23. Febr. 1637.	P. Edmundus Hermanni pastor Dulckensis et decanus concilii Suchtelensis	15. Apr. 1653.
F. Petrus Meull novitius	27. Junii 1637.	P. Martinus Karkens cantor	24. Apr. 1653.
P. Theodorus Horrich sacrista	8. Junii 1638.	P. Maurus Cremerius pastor in Vorst	10. Dec. 1653.
P. Henricus Beuolgem magister novitiorum professus in Leisborn	15. Sept. 1638.	P. Placidus Meerfeld confessarius in Koenigsdorff	31. Sept. 1664.
P. Gerhardus Khamis senior	24. Maii 1641.	P. Henricus Boden sacerdot. et monachus	16. Dec. 1656.
P. Wilh. Holz praepositus in Boholz	26. Julii 1642.	P. Gerardus Gumpertz pastor ad S. Antonium	25. Julii 1657.
P. Sandrardus Cremers sacerdot. et mon.	14. Oct. 1642.		
P. Theodorus Now sacellanus	10. Maii 1643.		
P. Godefrid. Kempens pastor Kempensis	20. Nov. 1646.		

Illis ad claustrum admissis, et his ad coelum praemissis tandem et ipse reuerendissimus et amplectissimus DD. Petrus Sybenius, oppido Dahlensi oriundus anno 1596, professus anno 1616., electus et confirmatus anno 1635. abbas hujus monasterii, in spiritualibus et temporalibus verbo et exemplo praecipuus, omnibus sui relicto desiderio ad plures abiit et obiit anno 1659, 14. Octobr.

Siste pater, deus ecce vocat; satis esto laborum,
Non moreris, sed ovans praemia digna capis.

Hoc sub abbate in Monasterio Gladbacensi summa deuotione ueneratus est caput S. Laurentii caeterasque hujus loci reliquias Alexander VII. pontifex maximus, dum adhuc dictus Fabius Chisius ad tractum rheni nuntium ageret apostolicum.

Reuerendissimus D. Bruno Charmans.

Abbas XXXXI. in reformatione X. electus anno 1659, 16. Octobris.

runone regente

Professi.

	Anno Aetatis domini suae.		Anno Aetatis domini suae.
F. Benedictus Hom Nouesiensis	1660. 19.	F. Michael Brewers Gladbacensis	1663. 21.
F. Bruno Keuth Virsensis	1660. 19.	F. Josephus Beiters Dulckensis	1664. 18.
F. Dominicus Veruers Bruxellensis	1661. 18.	F. Andr. Butgen Caesaris insulanus	1664. 24.
F. Bernard. Weyenhorst Geldriensis	1661. 21.	F. Gero Schönenbeck Ercklinensis	1664. 23.
F. Franciscus Cleuen Falcomontensis	1661. 20.	F. Eugenius de Randerath Rurae-	
F. Coelestinus Schlösser Dulckensis	1661. 19.	mundanus	1664. 21.
F. Norbertus Dulcks Vdensis	1662. 18.	F. Alexander Cann Heinsbergensis	1665. 20.
F. Aemilianus Stappen Gladbacensis	1662. 20.	F. Maximilianus Busch Dulckensis	1665. 23.
F. Ignatius Hermbges Gladbacensis	1662. 22.	F. Robertus Hogenthal Dulckensis	1665. 22.
F. Basilius Euerhartz Sittardiensis	1663. 25.	F. Vincentius v. Kamp Sittardiens	1665. 21.
F. Bruno von Randerath Ruraemundanus	1665. 22.	F. Martinus Bischoff Kempensis	1667. 21.
F. Albertus Sybenius Dulckensis	1666. 24.	F. Daniel Lustraten Virsensis	1667. 20.
F. Euerhardus Nakatenus Gladbacensis	1666. 26.	F. Hubertus Bahnen Gladbacensis	1667. 18.
F. Baldericus Falderen Geldriensis	1666. 22.	F. Georgius Orth ex Creuelt	1670. 20.
F. Albericus de Randerath Ruraemundanus	1666. 19.	F. Otto Schaffhausen Sittardiensis	1674.
F. Gabriel Keuth Virsensis	1667. 20.	F. Bernardus Hoff ex Korschenbroch	1680. 23.
F. Joachimus Laden Burgensis	1667. 19.		

Defuncti.

P. Carolus Linnich sacerd. et monachus	20. Apr. 1661.	P. Johann Eschweiler pastor Hartensis	16. Oct. 1669.
P. Bruno Keuth monachus professus	8. Decbr. 1661.	P. Maximilian Busch nouitius	21. Jan. 1670.
P. Vitus ab Imbsterat sacrista	13. Sept. 1662.	F. Joachimus Hensen nouitius	18. Sept. 1670.
P. Sandrardus Keuth sacerd et monach.	10. Febr. 1663.	P. Otto Umlauff sacellanus Kempensis	30. Jan. 1672.
P. Odo Keutenbrewer sacerd. et monach.	27. Oct. 1663.	P. Herm. Pakenius sacerd. et monachus	28. Sept. 1671.
P. Bernardus Weyenhorst Culinarius	24. Aug. 1664.	P. Modestus Sels pastor ad S. Antonium	22. Jan. 1674.
P. Mathias Pons decanus et pastor Dul-		P. Anselm. Gennepet pastor Kempensis	29. Nov. 1674.
kensis	4. Jan. 1665.	P. Herm, Pakeniussacerd. et monach.	28 Sept. 1671.
P. Benedictus Stam supprior	18. Apr. 1665.	F. Matthaues Kocks Conversus	3. Nov. 1678.
P. Petrus Huls sacerdos et monachus	21. Apr. 1665.	F. Clemens Gerresheim conversus	1678.
P. Albericus Gangelt sacrista	7. Apr. 1666.	P. Vitus Titius praepositus in Boholz	11. Feb. 1678.
P. Georgius Nagel Cellerarius	18. Aug. 1666.	P. Anselmus Tergaten prior	18. Sept. 1679.
F. Romanus Beckers laicus	23. Oct. 1666.	P. Ignatius Hermbges sacerd. et monach.	17. Feb. 1680.
F. Matthias Voglers Don. professus	18. Mai 1667.	P. Bartholomaeus Bruis pastor in Oedt	11. Apr. 1680.
P. Joannes Hoesen pastor in Wyler	11. Junii 1669.	P. Otto Schaffhausen sacerd. et mon.	28. Juni 1680.

Tandem et ipse reueuendissimus D. Bruno Charmans Gladbacensis abbas spiritualibus et temporalibus longe meritissimus, vitam hanc mortalem cum regimine posuit, anno 1680, 28. Oct., aetatis 63, regiminis 21. immortalis sui nominis gloria et memoria perennibus monumentis consignata posteritati relictis, cujus animae lector sanctam pacem precator.¹

Heu cecidit Bruno nostri decus ordinis abbas,

Non obiit, melior reddita vita seni est.

Fataque dant illi magno pro munere lethum,

Tempore quo triste est viuere, dulce mori.

Sepultus est in nauis ecclesiae ad marmoreum lapidem aquae benedictae.

Sub hoc abbate assumpti sunt F. F. Lacei sequentes.

F. Stephanus Bierems Gladbacensis	1661.	F. Reinoldus Porten Kempensis	1664.
F. Romanus Becker	1661.	F. Sandrardus de Maube	1670.

¹ Manuscriptum meum addit: Prioris officium postquam in decimum quartum laudabiliter perfunctus fuisset, reuerend. domino Petro Sybenio e viuis sublato concordibus votis in defuncti successorem electus est 16. Oct. 1659, eodemque anno 6ta Nov. confirmatus ac in basilica S. Vrsulae et sociarum coloniae solemniter a reuerend. domino Paulo Strauio, suffraganeo, inauguratus. Quem vt priorem monasterium sensit disciplinae reformatorem, sic abbatem gaudet sui ex fundamentis restauratorem.

F. Clemens Gerresheim ex Wickrath 1671. F. Lambertus Jansen ex Köchum. 1679.
 F. Gerardus Zerhis Virsensis 1679.

Tempore praefati abbatis Brunnonis caput S. Viti, S. Lavrentii, et caput S. Christinae caeterasque hujus Monasterii sacras reliquias tenerrima animi deuotione venerati sunt serenissimus et reuerendissimus dominus Maximilianus Henricus archiepiscopus et elector coloniensis, reuerendissimi et celsissimi principes Franciscus Egon et Marquardus cathedralium ecclesiarum Argentinensis et Eystettensis episcopi, alique plures comites et barones.

Tria quoque eleuata sepulchra in monasteriali crypta consentiente archiepiscopo aperta sunt prout sequens relatio docet.

Ego infrascriptus attestor et notum facio, quod anno domini supra millesimum sexcentesimo sexagesimo quinto, die quidem martis 25. Aug. reuerend. et amplectissimus dominus D. Bruno Charmans abbas monasterii S. Viti martyr in Gladbach etc. dominus noster honoratissimus proposuerit mihi ea de causa ad se accersito commissum sibi a reuerendissimo et serenissimo domino archiepiscopo et principe electore coloniensi domino nostro clementissimo, ibidem 15. et 16. currentis mensis Augusti praesente et sacra loca monasterii visitante, quatenus pro opportunitate sepulchra vel monumenta in crypta altiori tumulo insignia reseraret visitaretque, ut si quae ibidem inuenirentur reliquiae insigniores, aut corpora patrum nostrorum, sanctorum monachorum, ea pro decencia, etiam vel ipsa sua serenitate accedente eleuarentur, et majori honore afficerentur. Suae itaque amplitudini decretum esse, ea et non alia intentione sepulchra praefata aperire, ad dei et charorum suorum majorem honorem, requirere itaque me, ut huic reserationi testis assisterem, et quid inueniretur diligenter adnotarem. Praefata itaque die martis circa horam 12. meridianam benememoratus D. abbas, R. P. prior Anselmus Tergaten, ego, et frater Paulus Gerkens laicus intrauimus cryptam Gladbacensem antedictam, et tumulum supra terram ad duos circiter pedes eleuatum, et lapide exstructum, tegente superne integro saxo ante altare sti Pantaleonis versus meridiem situatum in dei nomine deteximus, lapides leppi deposuimus, et inferne aggestam tellurem demoliti sumus, cumque circiter pedis profunditate perueniremus deorsum, inuenimus tophum, non quidem sepulchrum, quod erat circiter 6. vel 7. pedum, sua magnitudine adaequantem, sed duorum pedum magnitudinem in quadrum non excedentem, cui cum circumpositam terram exhumaremus, inuenimus hunc tophum alteri lapidi superpositum et quasi pro operculo seruientem, amoto enim hoc lapide, alium, lapidem in quadrum per modum scutellae excavatum, cui sacrae reliquiae impositae erant, reperimus. Reliquiae autem erant hujusmodi, erat cranium hominis parte convexa lapidem versus depositum, huic autem cranio suppositum erat os sacrum, tantae longitudinis, ut utrimque cranium unius digiti longitudine circiter excederet. Invasit nos sacer quidam horror inuenientes thesaurum magna sollicitudine a majoribus depositum, forsitan ut per reliquias illas loco tum temporis instruendo majorem conciliarent a deo protectionem, vel quae alium subierit animum nostrum cogitatio deus nouit. Ex mandato interim amplitudinis D. abbatis astantis cranium reuerenter subleuavi, eidemque os sacrum in manus dedi, quod luci illatum talem referebat scripturam: Hae sunt reliquiae Sancti Alberici etc. pluribus in oblongum adhuc expressis litteris, sed prae vetustate fugientibus et illegibilibus. Venerati sumus reliquias qua potuimus deuotione, et diligenter inspectas reposuimus, ut ante fuerant, apprehensionem tamen digitorum vix sustinentes, sed prae vetustate situque in fauillam desinentes, maxime cranio. Petivimus et oravimus deum humilibus suspiriis, vt sanctus, cujus reliquiae hae sunt, noster apud deum intercessor esse dignetur, ut easdem repositas lapide super imposito cooperuimus tumulum et aggestam humum iam regestam ut prius clausimus, et in domino regressi sumus ad monasterium.

Succedente die Jovis, quae erat 27. ejusdem mensis Aug. reuerendissimus dominus praelatus antememoratae suae serenitatis archiepiscopi et principis electoris coloniensis menti, ac propriae sanctos honorandi inclinationi obsequendo, veteriorem adhuc duorum in crypta existentium sepulchrorum apertionem exequi decreuit. Intrauimus itaque saepe dictam cryptam hora circiter secunda post meridiem, et alterum sepulchrum supra terram, ut superius, eleuatum, et ante crucifixum versus aquilonem a priori collocatum, et in medio trium editorum sepulchrum constitutum reuerenter aperuimus. Lapide itaque supremo, quae erat lignea catasta circumseptus, sed aggesta humo deposita, cum ad profunditatem sesqui pedis circiter in terram defodisset F. laicus, inuenimus lapidem marmoreum colore albicante, longum, $6\frac{1}{2}$ pedes, latum pedem et semis, reinati diligentius quid hoc lapidis esset, eum esse operculum seu tegumentum alicujus sarcophagi quo demortui hominis corpus contineretur, comperimus, amolientes ergo hunc lapidem, inuenimus arcam lapideam quatuor diuersis lapidibus, magnitudine superiori correspondente exstructam, et in modum cistae profundam, et huic loculo inclusum erat ac sepultum corpus hominis, qui fuerat abbas, ut collegimus hujus loci, erat enim vestitus habitu religiosa, qui apprehensus non sustinebat digitos, sed statim in puluerem desinebat, habebat sandalia in pedibus, quorum unam partem, pedis dextri plantam tegentem exemimus, penitusque inspeximus Baculus seu pedum pastorale collocatum erat ad dexterum latus, cujus superiorem partem, aereo cuspede decurvatam reuerendissimus D. praelatus secum sumpsit; calix stanneus humilior usualibus, pectori erat impositus, nihil continens nisi favillam et cinerem. Caput erat alba fauilla et praeterea nihil, reliqua ossa adhuc quidem palpabilia eandem materiam minitabantur. Precati sumus, requiem aeternam, quiescenti domino abbati, procul dubio ex hujus monasterii primis, et si superiorum iam gauderet sedibus, ut nostri memor sit apud deum et loculum clausimus, operiens tamen lapis sacrophagum, ubi repositus est, accepit scissuram in medio latitudinis.

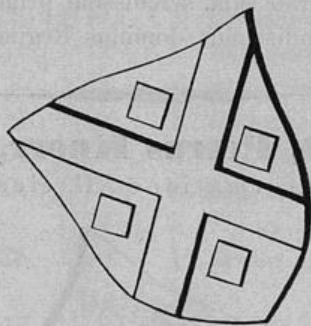
Quo facto tertium in crypta constructum tumulum magis ad aquilonarem plagam et quidem e regione principalis ibidem altaris b. virginis aggressi sumus. Majoris erat laboris hujus reseratio, quia coemento, et indurata calce, undique supra scilicet et infra terram erat offirmatus. Cum vero duobus pedibus profundam eruissemus, terram, de eodem marmore quo ante reperimus, lapidem oblongum, et superne non nihil orbiculatum erat longus pedes octo, et latus duos, quo laboriose amoto, invenimus ei suppositum et correspondentem sarco-phagum, non diuersis quatuor ut ante, sed uno solido lapide excisum, et corpus seu potius cinerem humanum continentem, nulla tamen scripto ad posteritatem insignitum, prout nec in superiori. Admirati sumus antiquitatem tanto conatu corpora sub terra custodientem, diuersimode a nostris temporibus, quibus major super terram ad conspectum et memoriam posterorum insumitur labor et impensa, Apparebat autem pium ibi quiescentem fuisse sacerdotem et monachum, floccum siquidem monachalem habebat super faciem deductum, et calicem stanneum in pectore, ejus iam pes corruptus erat; vestimentum ejus erat floccus, seu habitus religiosus ex tenuiori tela non lanea, sed rascia vel alia tenuioris texturae, cui superinductum erat superpellicium, non tamen ultra genua. utraque haec protensa erant, cum superius funus talo tenus habuerit vestimentum. Crepidis ut colligere potuimus indutus erat ex coreo, vestimenta adhuc sustinebant attactum, partes etiam integras decerpimus, et d. abbati astanti palpandas porreximus. Sacrophagus erat longus ut praefectur octo circiter meos pedes, et corpus sepulti hanc longitudinem non assequebatur, sesqui pedes distans. Caput et reliqua ossa totius corporis ita deperierant in cinerem, puluerem et fauillam resoluta, ut dubitares, num ibi aliquando corpus hominis collocatum fuisset, praeter cinerem album, nihil corporis humani erat videre, verum inanitatis humanae monumentum et viuum speculum. Precati sumus pie quiescenti ibidem, et tubam novissimam praestolanti confratri, et dominum abbatem loculum denuo per fratrem laicum claudi jubentem ad septa monasterii secuti sumus. Notandum autem quod hi duo veri sacerdotes pedibus versus orientem sepulti fuerint.

Haec ita anno et die quibus supra ad honorem dei et sanctorum ejus gesta et actitata sunt, quae ut omnibus et quibuscunque pro habenda notitia seruirent maxime iis, qui aliquando cupiditate sciendi, quid hisce monumentis tegetetur, exstimulari possint, hinc a reuerendissimo domino abbate jussus tenui quidem minerva, vera tamen conscientia conscripsi.

F. Anselmus Gennepet,
monasterii gladbacensis professus, humilis pastor kempensis.

Reuerendissimus D. Ambrosius Steingens.

Abbas XXXXII et in reformatione XI. electus anno 1680. 20. Novembris.

Ambrosio regente

Professi.

	Anno aetat. dni. suae.		Anno aetat. dni. suae.
F. Ambrosius Manteu Gladbacensis	1681. 22.	F. Conradus Melis Ruraemundanus	1688. 21.
F. Vitus Sybenius Gladbacensis	1682. 18.	F. Petrus Knorr Corneliomonast.	1691. 20.
F. Sandrardus Gross Bonnensis	1682. 24.	F. Odo Illem ex Geldro-Capellen	1691. 24.
F. Benedictus Moshouel Reesensis	1684. 27.	F. Leonardus Lauven ex Elmpt	1691. 20.
F. Gregorius Menghius Virsensis	1684. 27.	F. Josephus Salm Coloniensis	1692. 20.
F. Anselmus Lubler ex Huls	1684. 22.	F. Beda Hallet Aquensis	1692. 25.
F. Edmundus Nouffer Kempensis	1687. 21.	F. Seruatius van den Berg Rurae-	
F. Laurentius Kolck Roterodamus	1687. 23.	mundanus	1693. 19.
F. Bruno Lanio Dahlensis	1687. 21.	F. Coelestinus Knorr Cornelio-Mo-	
F. Basilius Keuth Aquensia	1687. 21.	nasteriensis	1693. 19.
	Anno aetat. dni. suae.		Anno aetat. dni. suae.
F. Franciscus Schrodgers ex Beeck	1693. 24.	F. Ignatius Stephani Bonnensis	1700. 19.
F. Gero Maus Gladbacensis	1698. 20.	F. Antonius Siegers Gladbacensis	1700. 19.
F. Sandrardus Buzenius Erckliniensis	1698. 23.	F. Wolphelmus Heffenmenger Juliensis	1700. 25.
F. Hieronymus Schiffers Juliensis	1698. 27.	F. Theodorus Brammerts Cornelio Monaster.	1701. 19.
F. Joannes Kloubert Cornelio Monasteriens.	1698. 20.	F. Bonifacius Jacobi Gladbacensis	1701. 19.

Defuncti.

P. Eugenius de Randerath sacerdos et monachus	24. Dec. 1681.	P. Vincentius Kamp monachus	10. Oct. 1689.
P. Quirinus Hulsen pastor Hartensis	26. Mart. 1682.	P. Sandrardus Gross spindarius	29. Dec. 1689.
P. Sigism. Husken pastor Gladbacensis	2. Feb. 1683.	P. Seruat. Endepoel sacerd. et monch.	17. Mart. 1691.
P. Edmundus Setterich pastor s. Anton.	4. Juli 1683.	P. Philippus Heiden sacerd. et monach.	10. Juni 1691.
P. Benedictus Hom sacrista	19. Jan. 1684.	P. Gabriel Keuth sacellanus in Oedt	4. Apr. 1692.
P. Basilius Euerharts Cellerarius	30. Maii 1684.	P. Franciscus Kleuen s. theologiae Dr.	3. Sept. 1692.
P. Coelestinus Schlösser lector theolog.	29. Apr. 1685.	P. Hieronymus Cleuen pastor Hartensis	4. Maii 1696.
P. Laurentius Dript vicarius generalis Baderbornae	29. Apr. 1686.	P. Robertus Hogenthal sacrista	8. Sept. 1696.
P. Bruno Randerath sacerd. et monach.	7. Jan. 1687.	P. Rudolph. Steingens pastor Vorstens.	5. Dec. 1696.
P. Conradus Neigen pastor Gladbacensis	17. Apr. 1687.	P. Romualdus Calmont pastor in Ober-Luzingen	9 Dec. 1697.
P. Hubertus Bahnen theologiae lector	4. Aug 1688.	P. Mart. Bischoffs sacerd. et monach.	7. Junii 1699.
P. Josephus Beiters sacerd. et monachus	13. Dec. 1688.	P. Wolphelmus Sittart praepositus in Bocholz	11. Aug. 1700.
P. Georgius Orth theologiae lector	3. Feb. 1689.	P. Bonifatius Steinvartz pastor Gladb.	13. Nov. 1700.
P. Gero Schonenbeck Cellerarius	19. Sept 1689.	P. Maurus Hensen pastor in Oedt	20. Oct. 1701.

Hos viam universae carnis ingressos secutus tandem est reuerendissimus et perillustris D. Ambrosius Steingens patria kempensis, abbas et s. congregationis Bursfeldeusis praeses principalis, vir annis et meritis plenus anno 1703, 24. Novbr.

Hunc obiisse patrem caetus deplorat et orat, Ambrosius sancta pace quiescat, amen.

Sepultus jacet ante altare s. Scholasticae monumento a sussesore suo honoratus cum inscriptione sequentis carminis.

Conditur hac petra, dum petrae panditur aetra.

Abbatis nomen baptismale fuit Petrus et cognomen Steingens.

Sub hoc abbate assumpti sunt FF, laici sequentes

F. Romanus Baum Nouesiensis	1684.	F. Paulus Spelters Glsdbacensis	1694.
-----------------------------	-------	---------------------------------	-------

Defuncti.

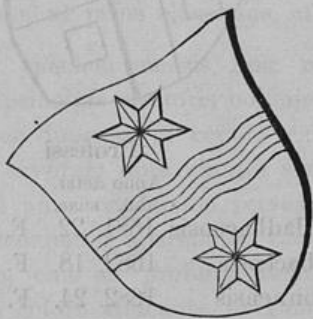
F. Paulus Gerckes.	F. Paulus Mylendonck.
F. Theodorus Odendahl.	

Anno 1693 seruatum est capitulum generale in hoc monasterio, cui praesidit reuerendissimus et perillustris Aegidius Romanus abbas ad s. Pantaleonem, congregationis Bursfeldensis praeses principalis, interfuerunt praeter praesidem 17. abbates et prior corbejensis Florentius von der Velde.

Sub hoc abbate ss. reliquias hic venerati sunt serenissimi principes, germani fratres Eugenius et Philippus de Croy. Item illustrissimus et reuerendissimus dominus Reginaldus episcopus Ruraemundensis.

D. Petrus Knorr.

Abbas XLIII. et in reformatione XII. electus 1703 4. Decemb.

Petrus Knorr origine Cornelio indensis a teneris annis ingenio ac moribus supra aetatem maturior in studiis se semper praecellentem exhibuit: ad religionem Benedictinam in monasterio Gladbacensi anno 1689 admissus, ab et sub domino abbate Ambrosio Steingens professus 1691, eiusdem abbatis, qua almae unionis Bursfeldensis praesidis, ob dotes in scribendo et componendo praecipuas multis annis egit secretarium, post cuius mortem in eius locum cum omnium applausu meritissimus successit annorum 32. cuius aetatem non in annis sed in singularibus eiusdem donis computavimus. Fuit namque hic praesul ob eximias, quibus ad deo ditatus erat dotes ac qualitates, non tantum abbatiali dignitate, verum etiam longiori in eadem regimine dignissimus. Eius in omni scientiarum genere versatissimi habilitatem in agendis ac prudentiam in consiliis, merito venerabantur omnes, revera vir potens in opere et sermone. Insuper in sua nunquam satis laudanda conversatione adiungebat profundae doctrinae tanta cum humanissima affabilitate amabilitatem, ut non solum omnes omnium suorum animos, verum etiam magnorum principum corda suavissime

vincens, magnam sui sibi ipsi conciliaverit aestimationem. Magnos dominos ita inflexit, ut ex hostibus monasterii amicos effecerit. Praecipue apud serenissimum Electorem Johannem Wilhelmum Dusseldorpii in pretio habitus et ab ipso preciosissimis in auro et argento honorariis pro exequiis imperatoris Leopoldi, Petri regis Portugaliae, Isabellae electricis, imperatoris Josephi, quas aut ipse celebravit aut quibus assistit, est honoratus. In temporalibus aequae ac spiritulibus praefuit tam paterne, profuit tam solite, ut eiusdem in utroque genere dexteritas fuerit admiranda. Dilixit decorem domus dei, vasa aurea et argentea. Similique materiae inclusit reliquias sanctorum scilicet caput, s. Laurentii, s. Christinae, brachium s. Wolpelmi, s. Stephani et s. Viti. Abbatiam maxima ex parte funditus de nouo extruxit, stetitque pro monasterii iuribus veluti murus inexpugnabilis et petra inconcussibilis. Quam in finem propria manu plurima conscripsit, antiquissima documenta et scripta omnia incomparabili industria perlegit, registravit, rubricavit totumque archivium ad tam accommodatissimum perduxit ordinem, ut aeternam sui nominis memoriam nobis reliquerit. Paucis, hic quantus vir fuerit, facilius propria facta, quam aliena verba expresserint.

Interim divinae bonitati placuit per concurrentem cum catarro suffocatio febrim anno 1725 17. feb. praematura morte ad se evocare animam, aetatis 54. regiminis 22. Non erat vir melior illo.

Sepultus est in medio navis ecclesiae, immediate retro sepulchrum abbatis Aegidi a Bocholtz ac eiusdem lapidi sepulchrali successor hoc carmen apposuit: Haec petra abbatis continet ossa Petro, cui sequentia adjunxit:

Hic reuerendissimus Petrus fractis ad hanc petram persecutionum procellis, tandem et ipse non senio, sed laboribus fractus, non annis sed meritis gravis, a terris abiit, perpetuaeque securitatis portum adiit immortalis apud posteros victurus memoria.

Haec petra est rapidis mortis concussa sagittis,
Aethereis nunquam concutienda plagis.

Sub cuius regimina professi.

	aetatis	anno.		aetatis	anno.
F. Petrus Kraus Aquensis	20.	1705.	F. Clemens Harnischmecher Gladbacensis	19.	1717.
F. Jacobus Meyfisch Gladbacensis	20.	1705.	F. Sebastianus Berchem Tolbiacensis	24.	1717.
F. Thomas Hoster Gladbacensis	21.	1705.	F. Bernardus Coenen Tolbiacensis	22.	1717.
F. Philippus Ingenes Ruraemundanus	22.	1705.	F. Gallus Mostart Aquensis	16.	1717.
F. Matthias Mengels Porcetanus	20.	1707.	F. Ludowicus Opraeth Xantensis	23.	1718.
F. Cornelius Hurter ex Stein	26.	1707.	F. Vivcentius Marbaise Verviensis	20.	1718.
F. Bartholomäus Gysen Ruraemundanus	26.	1707.	F. Athanasius Baumann Xantensis	23.	1718.
F. Martinus Krantz ex Louenich	23.	1707.	F. Mathaeus Engels Montensis ex Eller	26.	1719.
F. Andreas Aretz Erkliniensis	20.	1708.	F. Lucas Menghius Virsensis	20.	1720.
F. Lambertus Mols Dulkensis	27.	1710.	F. Marcus Lodorff ex Oedt	20.	1720.
F. Maurus Aretz Erkliniensis	20.	1711.	F. Leo Severins Gladbacensis	20.	1721.
F. Placidus Requile Visitensis	20.	1711.	F. Barnabas Erlewein ex Vrdingen	20.	1721.
F. Michael Scheffens Coloniensis	20.	1713.	F. Gregorius Kauffmans ex Huls	25.	1722.
F. Augustinus Tendaer Geldriensis	24.	1713.	F. Ambrosius Spechts ex Corschenbroich	19.	1722.
F. Laurentius Schröders ex Vücht	17.	1713.	F. Augustinus la Naiffe Malmundariensis	26.	1722.
F. Stephanus Jansen Ruraemundanus	23.	1713.	F. Hyronimus Meyer Erkliensis	23.	1724.
F. Dionysius Hoster Gladbacensis	21.	1715.	F. Aegidius de Hesselle ex Herl	23.	1724.
F. Casimirus Maus ex Sinzenich	23.	1715.	F. Isidorus Pesch Gladbacensis	22.	1724.
F. Nicolaus Scheuth Kempensis	20.	1716.	F. Petrus Schutt Kempensis	26.	1724.
F. Carolus Pelser Aquensis	22.	1716.	F. Bruno Schorn Dusseldorpiensis	21.	1724.

Defuncti.

	mensis	anno.		mensis	anno.
P. Norbertus Dulcks pastor Hartensis	17.	Sept. 1706.	P. Bruno Lanio pastor Gladbac.	23.	July 1717.
P. Placidus Hillebrinck sac. et mon.	27.	Sept. 1707.	P. Thomas Hoster lector philosop	4.	Maji 1718.
P. Andreas Butgenius sac. et mon.	14.	Nov. 1707.	P. Ambrosius Mauten pastor Gladb.	3.	Nov. 1718.
P. Augustinus Lefebue pastor et dec. Dulkensis	20.	Juli 1708.	P. Mathias Mengels sacel. Kempen.	18.	April 1719.
P. Baldericus Falderen Sacel. Vorten	14.	Dec. 1709.	P. Dominicus de Verver sac. et mon.	28.	April 1719.
P. Joachimus Laden sac. et mon.	21.	Oct. 1710.	P. Augustinus Tendaer sac. et mon.	23.	Oct. 1719.
P. Laurentius Kolk sac. et mon.	16.	Juli 1710.	P. Aemilianus Stappen sac. et mon.	22.	Nov. 1720.
P. Hieronimus Schieffers sac. et mon.	13.	Oct. 1712.	P. Maurus Arez sacel. Gladbac.	22.	Nov. 1720.
P. Justinus Müller sac. et mon.	25.	Sept. 1713.	P. Antonius Siegers sacel. Gladb.	16.	Dec. 1721.
P. Daniel Lustraten pastor Vorst.	12.	Dec. 1713.	P. Petrus Kraus sacel. Dulck.	14.	Juni 1722.
P. Alexander Kann praepositus in Boicholz	9.	Aug. 1714.	P. Theodorus Brammert pastor Weil.	31.	Aug. 1722.
P. Basilius Keuten pastor Weiler.	20.	Sept. 1716.	P. Cornelius Hürten spindarius	8.	Sept. 1722.
P. Everhardus Nackaten past. Kemp.	20.	Sept. 1716.	P. Ignatius Stephani pastor Vorst.	24.	April 1724.
P. Albertus Sibenius sac. et mon.	29.	Oct. 1716.	P. Andreas Aretz pastor Vorsten.	4.	Dec. 1724.
P. Gregorius Menghius cellerarius	26.	Febr. 1717.	P. Benedictus Moshövel pastor Oed.	20.	Dec. 1724.
P. Bernardus Hoff sacel. Dulck.	15.	April 1717.	P. Anselmus Lubler prior in Boicholz		1724.
			P. Isidorus Pesch subdiacones	2.	Febr. 1725.

D. Servatius von dem Berg.

Abbas XLIV. et in reformatione XIII. electus anno 1725. 28. Febr.

ervatius patria Ruremundanus ex pastore Hartensi anno 1725 28. Februarii electus abbas, mense martis confirmatus, et 8. Aprilis reuerendissimo domino Casparo episcopo Rodiopolitano coloniensi suffraganeo, assistentibus abbatibus Michaelae Rüttges Tuitiensi et Etmundo Schmitz Brauweilerensi abbatibus in nostra ecclesia benedictus. Anno 1728 5. Sept. electus est praeses congregationis Bursfeldensis. Obiit 1750 in die pentecostes 17. Mai aetatis 76, professi 57, sacerdotii 51, regiminis 25, sepultus in sacello s. Crucis prope baptisterium. Non solum bonus, sed optimus et amantissimus pater confratrum suorum cuius obitum omnes merito dolent.

Sub quo professi in ordine sequentes.

	aetatis	anno.		aetatis	anno.
Benedictus la Haye Ruremundanus	20.	1725.	Aemilius Goirmans ex Kaulhausen	27.	1733.
Servatius Vorst Cornelii münstrensis	20.	1726.	Emmanuel van Daelen Ruremundanus	20.	1737.
Ignatius Kölges Gladbacensis	20.	1726.	Vitus Kannengiesser Marcoduranus	18.	1737.
Franciscus Linnarz Gladbacensis	18.	1726.	Etmundus Schmitz ex Brauweiler	19.	1740.
Maurus Specht e Corschbroich	19.	1726.	Coelestinus Bergmann Xantensis	19.	1740.
Josephus Herrigen Dülkensis	19.	1726.	Henricus Birkenbusch ex Füssenich	20.	1741.
Andreas Philipsen Gladbacensis	21.	1727.	Johannes Schnabels Ruremundanus	22.	1741.
Dionysius Dahmen Ruremundanus	21.	1727.	Jacobus Reuter Novesinus	21.	1744.
Thomas la Naiff Malmündariensis	22.	1727.	Bruno Wiez ex Ravengiersburg	22.	1744.
Anselmus Sittardt Kempensis	20.	1728.	Gregorius Breyel ex Wanlo	20.	1744.
Gerardus Siegers Gladbacensis	20.	1728.	Paulus Maus Gladbacensis	19.	1744.
Theodorus Brandts Gladbacensis	19.	1728.	Martinus Mühlen Dulckensis	21.	1744.
Philippus Lodorff Oedensis	19.	1728.	Gallus Hoster Gladbacensis	18.	1746.
Dominicus Menghius Oedensis	21.	1728.	Franciscus Brandts ex Jüchen	21.	1746.
Etmundus Denner Coloniensis	19.	1729.	Petrus Schmoll ex Breysich	23.	1746.
Placidus Fischer Kempensis	19.	1729.	Gregorius Menghius Oedensis	18.	1746.
Henricus Gen-ender Gladbacensis	20.	1729.	Anselmus Nolten ex Waldfeucht	19.	1746.
Fridericus Blum Trajectensis	20.	1729.	Remigius Rüttges Viersensis	20.	1746.
Eugenius Heussen ex Lüttelforst	21.	1731.	Ferdinandus Golesheim Gladbacensis	21.	1748.
Leander Schmitz ex Greffrath	18.	1731.	Placidus de Stockmans Cortracensis	24.	1748.
Damianus Zerres sacerdos et canon. Dussel.	25.	1733.	Leander Scherer Kempensis	20.	1748.
Lambertus Raves Dülkensis	19.	1733.	Ludowicus Dickmann Laicus		1730.
Beda Aegidii ex Neersen	18.	1733.	Antonius Filzen Laicus		1746.

Sub hoc abbate defuncti.

Franciscus Schröder sacerdos et monachus	1725.	Etmundus Denner sacerdos et monachus	1738.
Josephus Salm sacerdos et monachus	1725.	Nicolaus Scheutt sacerdos et monachus	1740.
Dionysius Hoster pastor in Hardt	1727.	Joannes Klaubert pastor in Cornelimünster	1741.
Philippus Ingenes prior in Königsdorff	1727.	Gallus Mostarz sacell. Gladbacensis	1742.
Etmundus Nouffer sacrista	1728.	Anselmus Sittarz sacerdos et monachus	1742.
Conradus Melis sacerdos et monachus	1729.	Bruno Schorn sacerdos et monachus	1742.
Placidus Requile sacerdos et monachus	1729.	Jacobus Meyfisch pastor in Hardt	1743.
Ludowicus Oproeth sacell. in Königsdorff	1730.	Franciscus Linnarz sacerdos et monachus	1743.
Beda Hallet pastor ad S. Antonium	1733.	Sandrardus Butgenius pastor in Weyler	1743.
Barnabas Erlenwein Cellerarius	1731.	Leonardus Lauven pastor Kempensis	1744.
Lambertus Mols pastor in Vorst	1732.	Bartholomaeus Giesen sacerdos et monachus	1745.
Vincentius Marbaise sacrista	1732.	Petrus Schütt pastor Vorstensis	1745.
Martinus Kranz pastor Gladbacensis	1734.	Leo Severins sacell. in Oedt	1745.
Coelestinius Knorr pastor et dec. Dülckensis	1735.	Gregorius Breyell subdiaconus	1746.
Gero Maus pastor in Cornelimünster	1735.	Philippus Lodorff sacell. in Vorst	1747.
Marcus Lodorff sacell. Kempensis	1736.	Leander Schmitz Novitiorum magister	1747.
Bonifacius Jacobi sacerdos et monachus	1736.	Odo Illem quondam prior claustralis	1748.
Gregorius Kauffmans pastor Vorstensis	1736.	Casimirus Maus cellerarius	1749.
Henricus Gen-ender sacerdos et monachus	1736.	Paulus Spellers laicus	1726.
Vitus Sibenius senior	1738.	Norbertus Meyer laicus	1738.

Ambrosius Specht.

Abbas XLV. in reformatione XIV.

lectus anno 1750 25. Maii ex praeposito Bocholtano, confirmatus, et Coloniae 2. Augusti a reuerendissimo domino Casparo de Franken-Sierstorp, suffraganeo colon. assistentibus dominis abbatibus Francisco Spitz ad sanctum Martinum majorem et Leonardo Janssen Knechtstedensi benedictus. Obiit 1772 26. July aet. 69, profess. 50, sacer. 46, regim. 22, sepultus in capella sanctae crucis sub altaris suppedaneo.

Sub que professi in ordine sequentes.

	aetatis	anno.		aetatis	anno.
Michael Hoster Dülkensis	23.	1754.	Bernardus Contzen Aquensis		1763.
Odo Kalcher ex Awenheim	20.	1754.	Clemens Merzbach ex Ersdorff	22.	1763.
Sandrardus Preister Confluentinus	22.	1754.	Isidorus Püz Aquensis	20.	1763.
Gero Heuster Aquensis	23.	1755.	Mathias Witthoff Novesinus	24.	1764.
Wolphelmus Knoblauch Coloniensis	29.	1756.	Willebaldus Schaefer ex Breysich	20.	1764.
Mathias Müller ex Vrechen	21.	1756.	Laurentius Hall Kempensis	20.	1767.
Josephus Boosfeld Bonnensis	22.	1756.	Albericus Heusken Kempensis	20.	1768.
Philippus Widdershoven ex Herl	26.	1754.	Dionysius Deters Westphalomonasteriensis	20.	1770.
Stephanus Drink Oedensis	18.	1757.	Wolphelmus Stans ex Grevenbicht	24.	1770.
Amandus Schiefer ex Friemersdorf	23.	1758.	Leo Custodis Dusselanus	19.	1770.
Athanasius Beys ex Trenhoven	25.	1758.	Maurus Ahn ex Bardenberg	20.	1770.
Vitus Bunges ex Jüsten	21.	1760.	Albertus Krüchen ex Giesenkirchen	24.	1770.
Andreas Wackers ex Melich	20.	1761.			

Defuncti sub eodem.

Wolphelmus Hessenmenger sacerdos et mon.	1751.	Mathias Müller diaconus	1760.
Ludovicus Dickmann conversus	1751.	Clemens Harnischmacher past. ad S. Anton.	1762.
Dionysius Dahmen pastor Vorstensis	1752.	Bernardus Coenen sacell. Dulkensis	1763.
Michael Scheffen sacerdos et monachus	1752.	Carolus Pelzer sacerdos et monachus	1764.
Eugenius Heussen quondam prior claustralis	1753.	Sebastianus Berchem pastor in Wyler	1766.
Aemilianus Goirmans pastor in Weyler	1754.	Laurentius Schröders pastor in Oedt	1767.
Athanasius Baumann sacell. Kempensis	1754.	Hyeronimus Meyer prior in Rolandswerth	1767.
Placidus Fischer pastor Vorstensis	1755.	Benedictus la Hay pastor et dec. Dulckensis	1769.
Josephus Herringen pastor Kempensis	1755.	Lucas Menghius pastor Gladbacensis	1769.
Marcus Etscheid novitius Bonnensis	1755.	Wolphelmus Knoblauch sacell. Kempensis	1770.
Stephanus Jansen sacerdos et monachus	1756.	Maurus Specht pastor Kempensis	1770.
Aegidius de Hesselle sacrista	1756.	Servatius Forst prior in Königsdorff	1771.
Damianus Zerres sacell in Hardt	1757.	Augustinus Le naiff prior Kempensis	1771.
Andreas Philipsen sacerdos et monachus	1757.	Michael Hoster cellerarius in Cornelymünster	1771.
Vitus Kannegiesser sacerdos et monachus	1759.	Leander Scherer cellerarius in Boicholz	1771.
Thomas Le Naiff sacell. Kempensis	1760.	Antonius Titzen conversus	1771.

aVLante speCht CorVVV Intra nID VM.

Lambertus Raves.

Abbas XLVI. in reformatione XV.

Lambertus patria Dulckensis ex pastore ad sanctum Antonium oppidum 1772 3. Augusti electus praesidente electioni domino Aemiliano Behren abbate Tuitiensi, confirmatus, et 25. Octobris a reverendissimo Domino Carolo Aloysio comite de Königsegg Aulendorf episcopo Myrinensi suffraganeo Coloniensi assistentibus reverendissimis abbatibus Aemiliano Behren Tuitiensi et Amando Herringen Brauweilerensi in nostra ecclesia intra Gladbacum benedictus. Obiit 1799 24. Juni in senectute bona dierum meritorumque locuples aetat. 86, profess. 67, sacerdot. 63, reg. 27. Sepultus ante aram S. Stephani. Vir secundum cor dei, deo et hominibus gratus et amicus.

Sub huius regimine professi.

	aetatis	anno.		aetatis	anno.
Ambrosius Thonett ex Uedesheim	20.	1772.	Mathaeus Engels ex Wisdorff	21.	1780.
Servatius Morsches Kempensis	22.	1774.	Carolus Wirz ex Nederempt	20.	1781.
Lambertus Wortberg Dusselanus	18.	1774.	Godefridus Berger ex Boisheim	22.	1782.
Cornelius Kirchrath Bonnensis	22.	1774.	Petrus Koelges Gladbacensis	22.	1782.
Antonius Schrick Bonnensis	20.	1774.	Christianus Hover Kempensis	22.	1783.
Martinus Alberz Sittardiensis	22.	1774.	Goswinus Bämuges Dulckensis	21.	1783.
Nicolaus Heyer ex Hardt	22.	1774.	Ludowicus Hansen Gladbacensis	22.	1783.
Michael Rosier Bonnensis	22.	1777.	Antonius Reichelstein ex Zinsich	20.	1783.
Hyeronymus Langens Dulckensis	22.	1777.	Antonius Püz ex Oberaussem	22.	1791.
Augustinus Raves Dulckensis	18.	1777.	Henricus Praest ex Zonsbeck	23.	1791.
Aegidius Savels Aquensis	22.	1778.	Lambertus Willems Dusselanus	18.	1791.
Martinus Krosch ex Vetweiss	23.	1780.	Adamus Hüsoges ex Büttgen	21.	1794.
Henricus Messat Confluus	22.	1780.	Johannes Mommen ex S. Thönis	18.	1794.

Defuncti sub eodem.

	mensis.	annus.		mensis	annus.
Martinus Mühlen pastor in Wyler	23. Oct.	1772.	Philippus Widdershoven sacel. in Koenigsdorff	31. Dec.	1790.
Fridericus Blum pastor in Oedt	14. Dec.	1772.	Bruno Wiez sacerdos et monachus	22. Mai.	1792.
Emmanuel van Daelen past. in Vorst	2. Dec.	1777.	Paulus Maus pastor Kempensis	6. Juni	1793.
Martinus Alberz diaconus	7. Jan.	1778.	Benedictus Koch sac. Kempensis	9. Nov.	1793.
Matheus Engels quondam prior claustralis	9. Oct.	1778.	Isidorus Pütz sac. Dülckensis	3. May	1794.
Henricus Birkenbusch past. ad S. Ant.	4. Apr.	1779.	Anselmus Nolten pastor Kempensis	15. May	1795.
Theodorus Brandts sac. et monach.	12. Apr.	1779.	Ambrosius Tonett sac. Dülcken	2. Juli	1796.
Sandrardus Reisser sac. et organista	23. Jan.	1780.	Antonius Schrick sacrista	9. Aug.	1796.
Beda Aegidii pastor in Hardt	6. Febr.	1780.	Josephus Boosfeld pastor in Hardt	29. Dec.	1796.
Ignatius Koelges pastor et decanus Dülckensis	4. Juli	1780.	Gregorius Menghius past. Vorsten.	22. Juny	1797.
Mathias Withoff sacel. Kempensis	26. Nov.	1781.	Laurentius Hall pastor ad S. Ant.	5. Nov.	1797.
Gerardus Siegers sac. in Koenigsdorff	19. Dec.	1781.	Michael Rosier cellerarius	26. Apr.	1798.
Dominicus Menghius prior in Neuwerk	17. Aug.	1788.	Jacobus Reuther quondam prior Kempensis	17. Dec.	1798.
Remigius Rüttges sacel. Gladbacensis	12. Oct.	1788.	Ferdinand Golsheim quondam prior in Insula	15. May	1799.
Johannes Schnabels prior in Neuwerk	12. Juni	1789.	Etmundus Schmitz prior in Neuwerk	17. Apr.	1799.
Gero Heuster prior in Rolandswerth	27. Dec.	1789.			

Maurus Ahn ex Babenberg.

Abbas XLVII. in refor. XVI. et ultimus omnium.

Maurus anno 1799 1. July ex zeloso pastore in Hardt electus, praesidente electioni domino Hermanno Josepho Braun abbate S. Pantaleonis, confirmatus 3. Aug. et 4. eiusdem Coloniae a reverendissimo domino Clemente Augusto de Merle episcopo Bethsadiensi, suffraganeo Coloniensi, benedictus, assistentibus dominis abbatibus H. J. Braun S. Pantaleonis et Melchiore Syberti S. Martini maioris intra Coloniā.

Maurus plures annos, antecedentes pastratui suo, in nativo monasterio officium magistri novitiorum et prioris claustralis laudabiliter gesserat et ideo nominabatur amator fratrum suorum. Fuit versus Israelita in quo dolus non erat.

Novellos nullos admisit nec admittere potuit. Anno enim 1802 23. Juni a regimine gallico, has provincias jure belli dominante decreta fuit huius et omnium monasteriorum, titulorum et foundationum cuiuscunque ordinis generalis suppressio, postquam a 6 annis antecedentibus omnibus ordinibus a regiminis commissario Rudler, Moguntiae praesidente, inhibitum erat, novitios admittere. Religiosi monasterium nostrum inhabitantes 2 Octobris 1802 patriam domum relinquere per commissarium Fassier advocatum Aquensem coacti sunt. 19. eius mensis luctuosissima dies erat, qua ab invicem separati et in omnem terram dispersi ut in diebus babyloicae confusionis.

Sub huius abbatis regimine defuncti sunt.

	mensis.	annus.		mensis.	annus.
Carolus Wirz sacell. Vorstensis	2. Jan.	1800.	Dionysius Deters sacell. in Oedt	9. Febr.	1801.
Gallus Koster prior in Koenigsdorff	13. Juli	1800.	Petrus Schmoll prior in Neuwerk	9. März	1801.
Clemens Merzbach prior in Rolandswerth	1. Aug.	1800.	Coelestinus Bergmann pastor Gladb.	25. Nov.	1801.
Odo Kalker cellerarius in Boicholz	23. Dec.	1800.			

Post suppressionem obierunt.

	mensis.	annus.		mensis.	annus.
Henricus Messat sacell. Gladbacensis		1802.	Athanasius Beys quondam pastor in S. Thönis		5. Mai. 1817.
Ludovicus Hansen sac. Kempensis	23. May	1803.	Augustinus Raves obiit vicarius in Leuther Heide		12. Dec. 1819.
Aegidius Savels primus vicarius ad S. Folianum Aquisgrani	15. Jan.	1804.	Leo Custodis obiit Düsseldorfii past. Castrensis		in Febr. 1820.
Willibaldus Schäfer obiit in Breysich	3. July	1804.	Henricus Praest vicarius in Wennekendonck		22. März 1820.
Franciscus Brandts quondam pastor Oedensis	28. Aug.	1805.	Rmus. d. Maurus Ahn, quond. abbas	15. Dec.	1821.
Albertus Kruchen pastor in Hardt	15. März	1806.	Petrus Kelges, pastor in Boisheim	11. Juni	1822.
Andreas Wacker pastor in Herkenbusch		1808.	Cornelius Kirchrath parochus in Gladb.	15. Oct.	1824.
Bernardus Contzen pastor Kempensis	7. Juny	1811.	Antonius Reickelstein pastor in Gelvesdorf	18. Juni	1825.
Vitus Bunges pastor Dülkensis	6. Jan.	1812.	Mantinus Krosch in Vetweis	5. Jan.	1828.
Servatius Morsches pastor Vorstensis	22. Jan.	1814.	Nicolaus Heyer, Gladbaci	17. May	1828.
Amandus Schiefer quondam prior Kempensis	9. Sept.	1814.			
Hyeronimus Langen ult. cellerarius	11. Febr.	1816.			
Placidus de Stockmanns senior obiit in Caster	19. Sept.	1816.			

De statu monasterii Gladbacensis succineta narratio.

Temporibus primae constructionis huius monasterii locus, quia hic totus circumjacens, fuit quaedam sylvestris, inhabitabilis et inculta solitudo. Monasterium hoc ad culturam redigendum maxima ex parte cum incolis vel in feodum, vel in curmedam, vel sub annuo censu emphiteutico distribuit, (sicut et in hodiernum diem maxima pars honorum eiusdem naturae et monasterio obligata est) et usque ad tempora Hermanni XVII. abbatis merum et mixtum in subditos imperium exercuit, unde nomen: Mönchen-Gladbach. Hermannus Wilhelmum Comitem Kesselensem in Broch (Grevenbroch) in advocatum, ut monasterii jura tuerentur, circiter 1243 assumpsit. Sed advocatus Wilhelmus ipse et sui successores, de quibus secundus Henricus 1274 et tertius Walramus 1304, ambo comites Kesselenses nuncupati, quaesiverunt magis quae sua, quam quae monasterii, quo facto paulatim potestas et auctoritas abbatum decrevit, ut quidam advocati, quae monasterii nomine agere debebant, proprio nomine egerint et hoc et alio modo monasterio magnum in suis saepissime praeparaverint impedimentum.

Ante 200 circiter annos monasterium plurimas churmedas, census et capitalia in ducatu Gelderensi et Cliviensi possedit, quorum haec fuit obligatio, ut ex antiquissimis registris et ex litteris sigillatis de anno 1493 et 1509 constat: Alle Jahr vor ihr Hoffrecht geben ein alt Morcken of die Werde vnd wannehe sie sich heiligen oder bestaden zu der Ehe 12 alter Mörcken. Litterae de 1493 habent: 6 Pfenning, einen alten Graten vor 4 Pfenning, vnd lassen sich zu Buch setzen in demselben Jahr, als sie sich geheligt hatten, vnd darbeneben müssen sie zu erkennen geben, ob Jemant von ihrem Geschlecht verstorben oft geheligt wäre, die wären vnserm Gotteshaus schuldig, die Mannspersonen das beste von einem Stück, wie das in seinem Haus oder Hoff gelegen, die Frawenpersonen aber das beste Kleid, zu lösen auf Gnade, es wäre dann sach, das sie sonderlich von vnser Gotteshaus privilegirt wären, was sie mit Siegel und Brief beweisen müssen. Haec jura post tempora abbatis Aegidii a Bochoholz propter continua et exorbitantia in locis bella cesserunt. In hodiernum tamen usque diem omnes hujus opidi Gladbacensis et totius territorii consules, jurati, cives, nuntii judicii, et portarii civitatis, adhuc abbati uti fundi domino juramentum praestant, abbasque in propriis causis per suum specialem praetorem, qui et judicio compraesidet, executionem et mulctam similiter, et probam vini et cerevisiae, jusque stationis in publicis nundinis, visitationem mensurarum, ponderum et taxationem panis et carni, institutionem nuntiorum judicii, venationem et his similia plura habet; non solum huius loci, sed et in Oedt, Dunck et in Bochoholz fundi, judicii, feudorum, decimarum et curmedarum dominus est, gaudetque jure gladii in Bochoholz.

Specificatio S. Reliquiarum in monasterio S. Viti Gladbacensii asseruatarum.

I. In Theca signata A. in superiori parte: de veste purpurea; de spongia domini; de lancea domini vel potius de manubrio, medietas aleae missae super vestem domini. In inferiori parte: magna pars mensalis domini, in quo cum discipulis coenavit; de lapide super quo Christus jacuit in horto; particula quaedam de sancta cruce; de sepulcro domini; de columna, ad quam fuit flagellatus; de veste domini; de Veste B. M. V.; de velamine eiusdem; de veste S. Johannis Euangel.; de tunica S. Petri; de sepulcro S. Catharinae virginis.

In Theca B. in superiori parte: de S. Petro apost.; de cruce et baculo ejusdem; dens ejusdem in thecula argentea deaurata; de S. Paulo; de capite S. Bartholomaei et duae particulae notabiles de eodem; de veste eius ferrea; de S. Thimoteo; de veste S. Johannis Euang. In media parte: de ligno crucis S. Andreae in cruce deaurata; diversa ossa de eodem; os de digito S. Barbarae; ossiculum S. Mathiae apost. et ejus dens; dens S. Thomae apost.; particulae de S. Jacobo majore, de S. Matheo Euangel. de S. Simone et Juda apostolis. In inferiori parte: pars virgae Moysis, de virga Aronis et parvae particulae de arca Noe.

In Theca C. in superiore parte: diuersa ossa de S. Stephano prothomartyre et de lapide, quo lapidatus fuit. In parte media: de S. Lamberto, Stephano papa et M., Fabiano papa et M., Clemente papa et M., Feliciano papa et M. S. Marcello papa et M., de Sexto papa et M., Felice papa et M. S. Ignatio, Cornelio et Cypriano, Ewaldo nigro. Ewaldis presbiteris, Apollinare, Blasio, Valentino, Pancratio sanctis et martyribus. In inferiori parte: digitus S. Nicolai; digitus et dens S. Agnetis, digitus Emundi abbatis.

In Theca D. in superiore parte: de sudario domini; de ejus vestimentis, de ligno S. Crucis; de veste qua illusus ab Herode; de manna. In inferiori parte: de panno, vestimentis et peplo B. M. V., de vestimento Johannis Euangel.

In Theca E. in superiore parte: particulae de S. Quirino, Victore, Sebastiano, Victorino, Gangotho Christophoro, Kiliano martiribus. In inferiori parte: costa S. Justini pueri, particulae de S. Erasmo, Hypolito, Tiburtio, Siwaldo, levita, Gregorio puero, Mauritio, Pantaleone, Anastasio, Albino, Albano, Georgio, Ciriaco, Maurino Patroclo, Piaco, Johanne et Paulo, Cosma et Damiano, Vitale, Meliano et Mercurio martiribus et magna pars vexilli S. Georgii cum sigillo approbationis.

In Theca F. in superiori parte: de S. Maximo archiepiscopo, de Briccio, Annone, Donato, Nicasio, Huberto, episcopis, S. Lendelino confessore et S. Pirano. In inferiori parte: de S. Briccio, Mansueto, Ansberto, Seuerino, Valerio, Eucherio, Materno, episcopis, Aegedio, Michberto, Wandregesilo abbatibus, Wicperto, Celso, Alexio, Chrysostomo, Lendelino, confessoribus, de S. Martino, Oswaldo, Druthmaro, Ludolpho. Costa Leonis papae et duae partes linguae S. Uldarici.

In Theca G. in superiori parte: de S. Agneta, Cecilia, Lucia, Barbara, Dorothea et Agatha virg. et mart. de velamine S. Agathae. In inferiori parte: de S. Appollonia, Vrsula, Catharina, Juliana, Spe, Aquila, Columba, Aphra, Constantia, Anastasia, Prisca, Benigna, Spinnosa, Regina, Helena, Margaretha, Christina, Virminia virg. et mart. de Aethereo, sponso S. Vrsulae; duo dentes S. Vrsulae et costa S. Appolloniae.

In Theca H. omnia ossa tam superiori quam inferiori parte sunt de S. Balbina filia S. Quirini; item cochlear dictae Balbinae.

In Theca I. in superiori parte: in vitro cingulum S. Catharinae. In inferiori parte: de St. Verena, regina, Miltrude, Brigida, Modesta, Priscilla, Maria aegyptiaca, Glodeshilde, Elisabeth ex Purasia, Walburge, Seuera, Beatrice, Gertrude, Segelinde, Speciosa, Pruina, Theodula, et de Praxede, de monte, in quo Christus oravit.

II. Praeterea asseruantur capita et ossa plurima Sanctorum et Sanctarum thecis ligneis honorifice inclusa, quorum nomina diuturnitate et injuria temporum interierunt.

III. Demum asseruantur duae pretiosae pyramides multo argento circumornatae, in quibus habentur reliquiae sequentes: pars anterior brachii S. Cunonis siue Conradi archiepiscopi Treuirensis. Os magnum

de Sandrardo primo abbate hujus monasterii, brachium Aetherei sponsi S. Ursulae, de capite Alberici monachi hujus loci.

IV. In rubro serico de societate S. Ursulae sequentes particulae: de S. Pruina, Formosa, Sophia, Glismunde, Catharina, Osilia, Thena, Pinnosa, Podesta, Agatha, Petronella, Clavia, Menella, Regina, Dilecta Plagia, Otilia, Anastasia, Eugenia, Elisabetha, Pesima, Rosa, Isitruide, virginibus et mart. et de S. Alexandro magistro navium S. Ursulae martyris. In flauo serico: octo majora ossa de societate Gereonis et quatuor particulae de S. Januario et sociis.

V. In sex thecis sex brachia inclusa, videlicet: S. Andreae apostoli, S. Stephani protomartyris, S. Viti M. et patroni, S. Stephani papae et M. S., Benedicti abbatis, patriarchae monachorum, S. Wolphelmi septimi abbatis hujus loci.

VI. In quinque monstrantiis sunt sequentes reliquiae inclusae, in 1. multae particulae de seyphe domini; in 2. scutella domini; in 3. argentea deaurata, sanguis qui ex arido osse S. Viti profluxit; in 4. argentea, ossa de martyribus S. Vito et Laurentio; in 5. ossa S. Annae, et Seruatii episcopi Tungrensensis.

Duae monstrantiae ex ligno continentur in 1.: os de uno trium regum, dens S. Nicolai episcopi in crystallo. Dens S. Benedicti, de Seruatio et ejus casula, de Johanne Bapt. et de sudore saugineo Christi in horto, in 2.: ossa de S. Martino episcopo, S. Anna matre B. M. V. et Martha. De ossibus et crinibus Mariae Magdalenaе, de Maria aegyptiaca, de praesepe domini et particulae de S. Innocentibus.

VII. Quatuor capita: S. Viti patroni cranium et frons, S. Laurentii leuitae et mart. S. Christine V. et M. S. Alberici monachi Gladbacensis.

VIII. Crux argentea, in qua continentur paricula de cruce domini, de panno quo christus lauit pedes discipulorum, de sudario domini, de corona spinea domini; de columna domini; de spongia, de clauo, praesepio et sepulcro domini, cum qua cruce datur benedictio et sic finitur ostensio reliquiarum.

IX. Quiescit etiam in ecclesia Gladbacensi corpus S. Alberici*) monachi ibidem, de quo haec in crypta monasterii dicti antiquissima extitere carmina:

Armiger Albertus, qui vir virtute refertus
 More Joseph sine re, rem luit eius herae
 Insons caecatus, mala passus, Job simulatur,
 Huc peregrinatur, hic sibi cella datur.
 Hic manet, hic habitat christo viuens, mala vitat,
 Austera vita viuere, finit ita.
 In domino moritur et mortuus hic sepelitur,
 Corpus et in tumulo visitur a populo.
 Et plura ob merita, quae fecerat hic eremita
 Donorum genera plebs capit innumera.
 Praecipue febrim, vertiginibus crebri
 Auxiliante deo cura fit hic ab eo.
 Ob hujus Christe meritum, quo fulserat iste
 Qui poseunt veniam redde polique viam.

X. Sequentes versus incripti reperiuntur sarcophago seu cistae antiquissimae quae adhuc dum asseruntur circum ductae et ornatae cupro affabre elaborato: continentur in ea reliquiae Sanctorum innominatae.

Flaminis. ignito. diuini. lumine. vito.
 Fertur. et. illeso. custodia. relicta. cesso.
 Redditur. insano. manus. arida. Valeriano.
 Et. patris. orbat. lumen. visus. prece. nati.
 Postquam. mundatum. regi. dat. demone. natum.
 Huic. ades. obstruso. saluator. carcere. truso.
 Plurima. transactus. patiens. tormenta. profani.
 Prosilit. e. clibani. flamma. nec. corpore. tactus.
 Ad. quem. tendebat. prope. te. dum. christe. sedebat.
 Eripit. amentem. subita. de. morte. timentem.
 Incumbit. precibus. dum. tendit. ad. aethera. vitus.
 Ad. quem. vox. christi. fit. sint. rata. queque. petisti.
 Distrahit. en. vasta. puerilia. membra. catasta.
 Corpora. tortorum. sternit. fulmen. miserorum.
 Virtus. cunctarum. speculum. natura. ferarum.
 Trendens. mansuescit. ubi. trux. homo. parcere. nescit.

*) Manuscriptum meum dicit: St. Adelberti, quem alii Albertum, vulgus autem Albericum vocat.

Appendix

vide pag. 41.

Divisio prouentuum Abbatiae inter abbatem et conventuales monasterii.

Gladebacensis 1315 17. September.

Uniuersis presentes litteras inspecturis Wilhelmus diuina permissione abbas totusque conuentus monasterii s. Viti Gladebacensis, Coloniensis dyocesis, ordinis s. Benedicti, salutem in vero salutari cum notitia veritatis. Virorum felicitis memorie venerabilium dominorum Sibergensis et Brunwilrensis monasteriorum quondam abbatum, ordinis eiusdem, ordinationem super diuisione bonorum monasterii nostri predicti bono zelo propter bonum pacis excogitatam et factam commendabilem intuentes, et insuper quanta fratribus nostris aduersitas, quanta discordia, quanta paupertas, quanta similiter eorundem bonorum temporibus eandem ordinationem precedentibus dispendia fuerint, et quod prosperante domino post ipsam ordinationem et eadem mediante quietiorem et tranquilliorem, tam in spiritualibus quam in temporalibus, successum habuerimus ad memoriam reducendo, tota mentis intentione gratulantes in domino pro salute animarum eorundem ordinatorum non cessamus diuinam clementiam cotidianis affectibus et orationibus implorare, sed quoniam in ordinatione iam dicta licet bono zelo facta quedam tamen grosso modo cum aliqua scrupulositate sunt posita, de quibus forte sibi perueicaces et contentiosi litis et discordie seminarium de facili congregarent, quorum peruersitati nos Wilhelmus abbas humilis supradicti remedium et quietis fratribus prestante domino solatium ponere cupientes, ad huiusmodi scrupulositates abolendas et declarandas cum deliberatione sufficienti, mediante conuentu nostro predicto et eodem consentiente per omnia et assentiente, dictam ordinationem diligentius consideratam et examinatam subtilius innouando, super eam unanimiter per modum concordauimus infrascriptum. In primis quidem reseruabuntur nomine depositi sub communi nostra et conuentus custodia de redditibus seu bonis monasterii nostri predicti certioribus annuatim centum maldra siliginis, centum et viginti quinque maldra auene cum viginti quinque marchis brabantinis, pagamenti currentis in Gladebach pro tempore, ad redimendum vexationes et exactiones eiusdem monasterii si contingant, sinautem idem depositum vel residua pars eiusdem de voluntate nostra communi in usus iam dicti monasterii conuertetur; si vero depositum illud forte non sufficiat ad redimendum vexationes et exactiones predictas, tertia pars defectus huiusmodi de portione substantie nos abbatem predictum contingente, residuum defectus eiusdem de prefati conuentus portionibus integraliter supplebuntur. Hoc etiam presupposito, quod pensiones et prebende viginti quinque personarum numerum transcendentes cum prebendis siue salariis officiorum nostrorum communitati seruientium, videlicet rectoris scole, campanarii, portarii, coei, ortulani, barbitonsoris, pistoris, braxatoris et omnes expense quacunque de causa nostro monasterio superuenientes de iam dicto deposito principaliter exsoluantur; de reliquis vero redditibus, prouentibus et bonis eiusdem nostri monasterii cuiuscunque generis tertia pars in portionem cedet libere nobis abbati predicto secundum distinctionem inferius declaratam, qua distinctione mediante deputata sunt nobis bona subscripta, videlicet curtis in Damme, decime in Aelst, molendinum in Damme, decime in Bettenrode, curtis in Raesleiden cum decimis, censibus et omnibus aliis eiusdem curtis attinentiis, iura scabinorum feodalium et ministerialium in Gladebach et de hiis emergentia cum minutis decimis in Gladebach et ceteris nostri monasterii bonis ubicunque locorum sitis, exceptis bonis in Kempen et in Ude, que libere cum integritate spectabunt ad ipsum conuentum, saluo nobis ibidem similiter iure de nostris feodalibus et ministerialibus emergente. Item nobis abbati predicto deputate sunt nouem marche cum dimidia in Zolenghen pagamenti currentis ibidem pro tempore; item census in Bechusen prout iacent, item de cella nostra in Buechout tertia pars residui bonorum, siquidem fuerit supra summam prebendarum fratrum illic habitantium pensionum et aliarum, prout ipsius loci necessitas requisierit, expensarum; item nouum pratum ex altera parte Nerse situm iuxta pontem et duo iurnales prati vulgariter dicti veltbaint, item tertia pars paludis et salicum a communitate ville separatarum, certis metis si necesse fuerit distinguenda; item piscationes et piscine ubicunque site preter maiorem piscinam in Gladebach sitam iuxta Scharremolen. Supradictis autem bonis et quibusdam aliis inferius exprimentis particulariter et distincte, solum nobis in portionem deputatis, exclusis; omnes alii redditus, prouentus et bona prefati nostri monasterii, quocunque nomine censeantur, dicto conuentui nostro relinquuntur libere suarum nomine prebendarum, salua nobis earundem una prebenda in eadem quantitate, qua ministrabitur uni fratri simplici de conuentu. Item officia camerarie, karitatis et alia similiter officia libere cum integritate sicut ab antiquo seruient conuentui, salua nobis similiter de dictis officiis portione fratrum unum simplicem contingente; collatio tamen eorundem officiorum similiter et beneficiorum spectabit ad nos solum diuissim, similiter prout antique consuetudinis est hactenus obseruate, exceptis officiis prioratus, cellerarie et camerarie, de quibus per ipsum conuentum nostro mediante consensu et consilio disponetur, ecclesiam vero nostram de Gladebach parochialem, eo quod incorporata sit nostro monasterio praefato, nulli secularium personarum sed uni fratri eiusdem monasterii dum vacauerit conferemus, saluo tamen nobis quam conuentui nostro predicto omni iure contento in litteris super incorporatione ipsius ecclesie impetratis; officium preterea villicatus in Ude priori solum et conuentui relinquatur conferendum. Item ligna in nemore dicto Kamervorst coquine similiter et caminate nostre sufficientia cum opus fuerit secari libere faciemus, conuentus tamen solummodo lignis ad coquinam communem, pistrinum et braxatorum sufficientibus contentus per omnia remanebit, hoc addito quod quilibet frater tenens hospitium sibi de tribus plaustris lignorum annuatim ex ipso nemore valeat prouidere. Item cum facultates dicti nostri monasterii reuersione forte bonorum pignori obligatorum legatione seu largitione fidelium aut alio quocunque modo iusto fauente domino fuerint augmentate, pars augmentationis huiusmodi tertia singulis temporibus nobis cedet in portionem, secundum quod iusta computatio demonstrarit, excepto quod nobis aliquid non deriuabitur, nisi quantum uni fratri de bonis post primam ordinationem pignori obligatis. Item si qua fratribus pecunia forte prompta legaretur aut in elemosinam conferretur, que summam decem marcharum non excederet, aut si quis fratrum nostrorum aliquos infra marcham unam redditus annuos compararet pro quocunque memoriali perpetuo faciendo, de qualibet sorte predicta non obtinebimus, nisi duas prebendas secundum contingentiam duorum fratrum diuisione media competentem. Item in expensis fratrum nullum faciemus iter, nisi vocati per priorem et conuentum predictos, excepto quod ad itinera capitulorum in crastinis Remigii et Inuocauit celebrandorum iidem prior et conuentus nobis sex marchas brabantinas pagamenti currentis in Gladebach pro tempore de expresso superius deposito ministrabunt. Item ordinatum est, quod nullus clericus siue laycus nobiscum fructum recipiens prebendarum, aliquam cedentem de officiis nostris, videlicet karitatis, ecclesie nostre parochialis, camerarie, infirmarie, officii de Lobbrüec; molendini in Ude, siue de pullis, anseribus, carnibus et piscibus habeat portionem, sed hec omnia nobis et fratribus chorum et claustrum frequentibus equa sorte, prout unumquemque contigerit, diuidentur. In quorum omnium testimonium et munimen nos Wilhelmus abbas et conuentus predicti sigilla nostra presentibus litteris duximus apponenda, rogantes humiliter venerabiles viros dominos s. Pantaleonis, s. Martini Coloniensium et Sigebergensis monasteriorum abbates, quatinus sigillorum suorum appensione dignentur easdem litteras similiter communire. Et nos Theodericus s. Pantaleonis, Arnoldus s. Martini Coloniensium et Theodericus Sibergensis monasteriorum diuina miseratione abbates ad petitionem religiosorum virorum domini Wilhelmi abbatis et conuentus monasterii Gladebacensis predictorum sigilla nostra presentibus similiter apposimus in testimonio premissorum. Datum et actum anno domini M CCC XV ipso die b. Lambertii martyris.